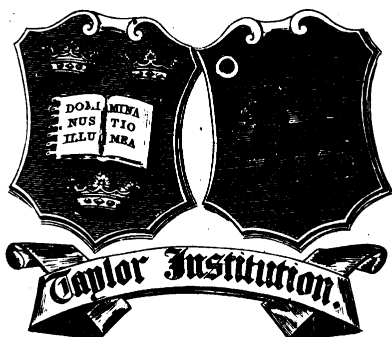
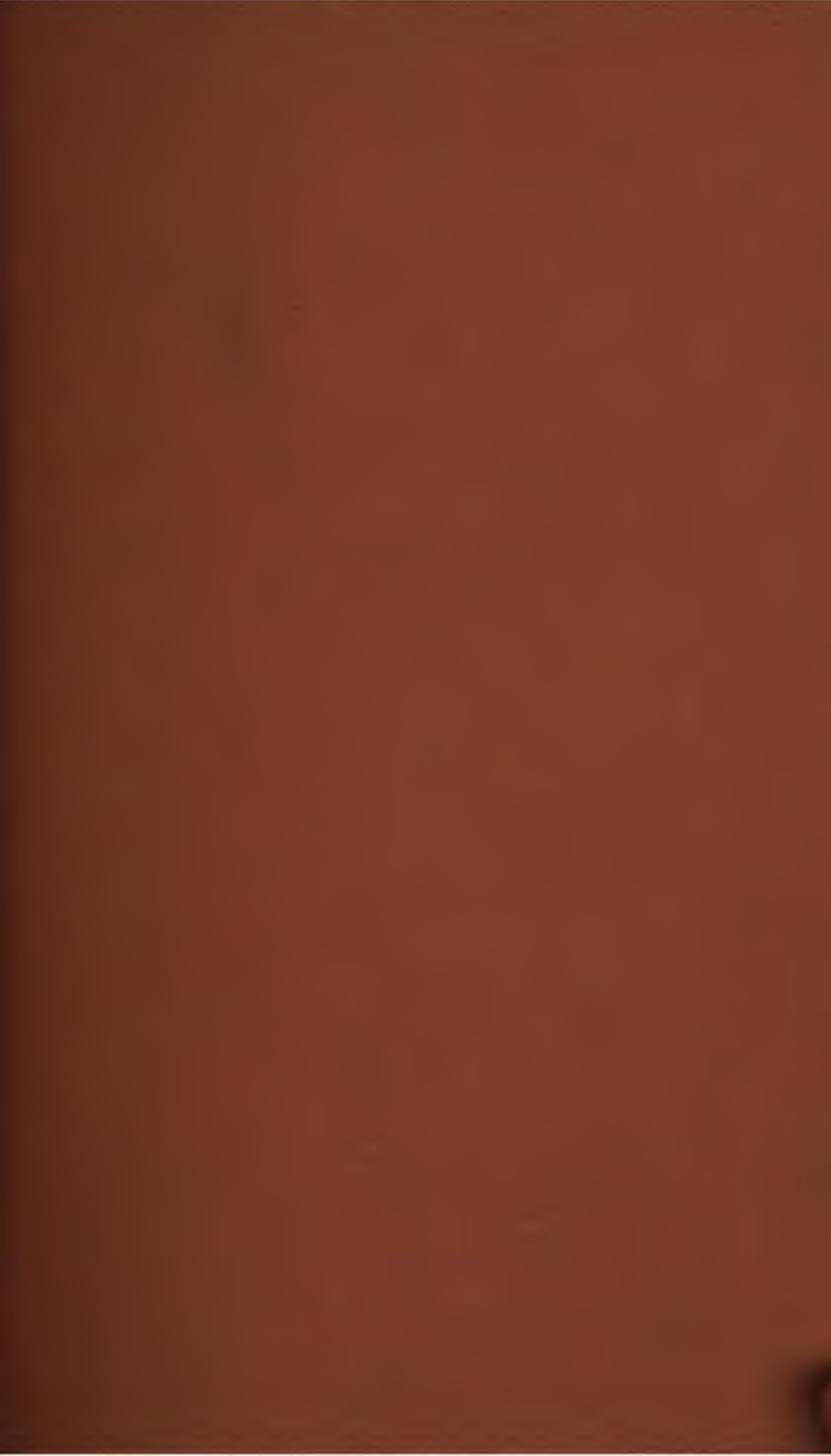

DOMI MINA
NUS TIO
ILLU MEA
Taylor Institution.

HELIGA BIRGITTAS

UPPENBARELSER

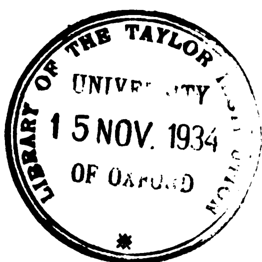
Efter Gamla Handskrifter

UTGIFNA AF

G. E. KLEMMING.

FEMTE BANDET: BIHANG.

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER
1883, 84.

LIBRARY OF THE TAYLOR
UNIVE ITY
15 NOV. 1934
OF O

Innehåll.

Stadgar för Vadstena kloster:

S. AUGUSTINI REGEL.

Här börias sancti augustini reglo Hwilkin 45
läsas skal hwart sine som reglan wardh*e*r
läsin j hwario manadha mot

O kärasta systra älskis gudh owir all thing
oc th*e*rnäst iämcristin For thän skuld at tässin
budhordhin äru os höghelikast giffwin, Tässin 46
äru the thing som wi biwdhom at j stadda j
clostreno göma skulin, Först thʒ for hwilkit j
är*in* j eth samansa*n*kade, at j endräktelika boon
j gudʒ huse, Oc wari idh*e*r en hugh*e*r oc eth
hiärta j gudh, Oc ey skulin j sighia nakot eghit
wara, wtan warin jdh*e*r all thing almä*n*nelikin, Oc
skiptis hwarie idhre aff idhrom forma*n*ne ffödho
oc kläde, Ey giffuis allom iämplika For thy
at j ey alla iämlika widh*e*rtorffwin, wta*n* hällir
giffuis hwarie enne som widh*e*rtorfft kan wara
¶ Thy at swa läsin j innan apostla boki*n*ne at all
thing waro th*e*m almä*n*nelikin, Oc skiptis hwariom
enom som hanom widh*e*rtorfftelikit war The som
nakot haffdo j wärldi*n*ne, nar the ingingo j clostrit,
Thʒ skulu the gärna wilia wara alme*n*nelikit, Än
the som ey nakot haffdo sökin ey the thing j
clostreno, hwilkin the ey formatto haffua ällir faa
wtantil, wtan thog giffwis th*e*ra kranklighet thʒ
som th*e*m widh*e*rtorfftelikit är, jämwäl om thera
fatikdombir naur the wtantil waro, ey formatto
sina widh*e*rtorfft finna, Oc menen sik ey atenast
for thän skuld säla wara, thy at the fwnnit haffua

födho oc kläde, hwilkit the wtantil ey formatto
47 at faa, wphöghe ey siin hals For thy at the til-
föghias th*em*, til hwilka the ey tordho nalkas
wtantil, wtan haffwi sith hiärta wp til gudh, Oc
aktin ey ällir astunden jordherikis fafängh thing,
At ey börien clostren riko*m* wara nyttogh oc ey
fatighom, wm the rika ödhmiukas th*er*, Oc the
fatika högfärdhas th*er* ¶ Oc the som nakot syntos
wara j wärlde*nn*e the haffwin ey sina systra j ledho
som til thʒ hälga sälskapit komo aff fatikdom,
wtan idhkin hällir ey äras ällir hugnas aff rika
foräldra wärdoghet wtan aff fatika systra sälskapi
¶ Ämwäl wphöghins ey om the nakot gaffuo aff
sino gotʒe til almä*nn*elikit wppehälle, Oc ey meer
högfärdhins aff sinom rikedo*m* ffor thy at the
skipto th*em* clostreno, än wm the haffdo th*em*
nythiat j wärldi*nn*e, Thy at alʒskona syndh annor
öffuas j ondom gärni*n*gom at the wardhin, än
högfärdhin hon sättir ämwäl forsaat ffor godha
gärni*n*ga at the forfarin ¶ Hwat dogh*er* for-
skingra wärdʒslika rikedoma, giffuande th*em* fatika,
Oc at warda fatighom, Naar wsla siälin wardh*er*
högfärdogharin fforsmande rikedomana än hon
war th*em* äghande ¶ liffwin for thän skuld alla
48 enhuglika oc samdräktelika, Oc hedhrin j idh*er*
inbyrdhis gudh, hwilkins mönstir j ärin wordhna
¶ warin stadugha j gudheliko*m* bönom j skipadhom
tidhom oc timom ¶ Engin göri nakot j böna
huseno, wtan thʒ, til hwilkit thʒ giort är Oc aff
hwilko thʒ thok nampn, At wm nakra wilia,
ämwäl wtan skipadha tima wm the lidhoga äru
th*er* a bönom wara, At the ey hindrins aff th*em*,

som nakot annat tänkia th*e*r görandis wara ¶ J psalmu*m* sangh ällir bönu*m* tha j bidhin gudh, wändis thȝ sama j hiärtana som framföris j röstinne Oc siongin ey wtan thȝ j läsin sionghande wara, Än thȝ som ey är swa scriffuat at thȝ skuli siongas, thȝ siongis ey ¶ Thämen idhan likama mȝ fasto oc atirhald aff maat oc dryk, swa mykit idhur makt tilstädh*e*r, Oc naar som nakor ey formaa at fasta, taki tha ey nakra födho wtan j skipadho*m* tima wtan tha hon krank är ¶ Naar j gaan til bordȝ Oc til thäs j tädhan wpstandin, hwat som idh*e*r äptir sidhwänionne läsit wardh*e*r, Thȝ hörin mȝ granne aatwakt, wtan orolighet oc deelo At ey atenast ensampne käfftane taki idh*e*r maaten, wtan oc at öronen hwngrin at höra gudȝ ordh ¶ Om th*e*m som kranka äru aff idhkelike sidhwänio, annorledhis pläghas j sinne 49 födho, Thȝ skal ey androm helbrygdom dröffuelikit wara, Oc ey synas orätwist th*e*m so*m* aff sidhwänio bliffwa helbrygda, Oc meene*n* ey the som helbrygda äru, th*e*m som siwka äru thäs sälare wara, For thy at the siwka nakot thȝ taka som ey giffs th*e*m helbrygda wtan hällir hugne*ns* j sik siälffuom, at the nakot thȝ formagha som ey formagha the kranka ¶ Oc wm th*e*m som ko*m*mo aff kräselikare sidhwänio til clostrit giffs nakot til födho, antiggia j gang kläde ällir sänga kläde, hwilkit ey giffs th*e*m som starkaren äru, räknen sik ey for thy sälaren, Th*e*m som thȝ ey giffs the skulu betänkia, huru mykit the andra haffua nidh*e*rstighit aff sino wärdȝliko liffw*e*rne til th*e*tta liffwärnit, än tha at the ey formagha

komma til theras fulkomplighet som starkaren
äru j thera likama ¶ Ey skulu alla meer wilia
tagha än widhertorfft är For thy at the see nakra
faa taka meer än the, ey for thy at the thermȝ
hedras, wtan for thy at them thols thȝ taka For
thän skuld, at ey skuli hända widherstyggelikin
wranghet oc omwända, swasom j thy clostre j
hwilko the som rika waro, swa mykit the for-
50 magho wardhin ärffuodhis fikna, Oc the fatika
wardin kräselika, Oc swasom them kranko alȝs-
tinx är widhertorfft mindra maat taka, at the
ey thynghins Swa äru oc the äptir krankdomen
plägande, at the raskarin widherqwekias, ämwäl
om the komo aff mästa wärldinna fatikdom, Swa-
som them fatigho thȝ gaffue färskir krankdombir
Hwilkit them rika gaff forlidhin sidhwänio ¶ Än
naar the sina krafftir faa j gen Tha komen the
ather, til sinna sälaren sidhwänio Hwilkom gudȝ
tiänista qwinnom swa myklo meer höffuis haffua,
som the mindre widhertorffwa, Oc halle j them
ey matȝsins kräselighet ällir luste nw widher-
fangna hwilka widhertorfften haffwir kranka läkt
oc wppehallit, Oc the räknen sik rikare oc sälaren,
som starkare äru til at liffua sparlika, Thy at
bätra är minna widhertorffua än meere haffua
¶ Ey wari idher klädebonadher märkelikin, Oc
astunden ey aff klädhom täkkias, wtan hällir aff
gudhelikom sidhom ¶ Naar j nakorstadȝ gangin
Tha gaan thil saman Naar j komen thit j gaan,
Tha stan til saman j gang j standan j kläde-
bonadh och allom idhrom rörilsom oc aathäffuom,
51 warde enkte, ther nakors asyn stötis aff wtan thȝ

som wäl höffuis idhre häloghet ¶ Wm idh*er* öghon kastas a nakon man fästis wppa engom Ey forbiwdȝ idh*er* tha j gaan at see män, wtan them astunda ällir wilia astundas aff th*em* är lastelikit, Oc ey atenast j ensampna tysto astundan, wtan badhe j hiärtans tysto astundan oc öghnanna asyn, syndelika astundas, Oc astunda manna*n*na oskällikin lusta ¶ Oc sighin ey idh*er* haffua bliwghan hugh Om j haffuen obliwgh öghon, Thy at obliwkt ögha är obliwgx hugx hiärta sändebudh ¶ Oc naar hiärtan sik inbyrdhis, ämwäl tighiande twngo*n*ne a hwars annars asyn bebwdha obliwgh tingh Oc äptir kropsins begärning lustas aff hwars annars kropa, ämwäl ohannadho*m* likamom aff orenlike smitto Flyr renlighetin bort fran höffwidȝskom sidhom ¶ Hon skal ey tänkia som sitt ögha fästir wppa man, oc älskar hans asyn fästis a sik siälffua, swa at hon ey aff nakrom androm sees tha hon thȝ gör, wtan hon sees alȝstingis aff th*em* hon tänkir sik ey sees, Än thȝ wari nw lönlikit, swa at thȝ aff enghe mä*n*niskio sees, huat göri hon aff th*em* beskodharano*m* gudhi offwantil Hwilkom enkte formaa at lönas, Mon hon for th*en* skuld skuli 52
meenas thȝ ey see, huru mykit han thȝ thulughare see swa mykit han thȝ wisselikare skodhar, Thy skal hälogh qwinna rädhas hanom mystäkkias, at hon ey wili mannenom illa täkkias ¶ Oc betänke hanom all thing see oc skodha At hon ey wili aff manneno*m* illa sees ¶ Oc thy for th*en* skuld är hännas räddoge j tässe sak prisadh*er* th*er* som scriffuat är Thän är ledh*er* oc stiogger warom h*er*ra som sith ögha fäste til olofflika syn, For th*en* skuld ä naar j

ärin saman j kirkio, älla hwar som hälȝst män
äru, Tha gömen inbyrdhis idhra blygd oc ren-
lighet ¶ For thy at - gudh som bygge j idh*e*r
ha*n* göme idh*e*r j tässe matto aff idh*e*r siälffwom
Oc om j märkin tässa öghna käte ällir löslaat j
nakro*m* wm hwilka jak nw talar, Tha awiten thȝ
genast at illa böriat thing fa ey framgang, wtan
rättis genstan, Än wm j seen hona ath*e*r äptir
idhre formani*n*g sa*m*ma dagh ällir nakon annan
dagh thȝ sa*m*ma göra Hwa som thȝ hälȝst finna
kan, Tha wppinbare nw hona swasom sargadha
helaskolande, Tha ku*n*göri thȝ förra twem älla
threm At hon maghe aff twem witnom, älla threm
owirwi*n*nas Oc mȝ qwe*m*melike hwashet näpsas
¶ Oc dömen ey idh*e*r th*e*r aff ilwilioga wara Nar
53 j tholkit wppinbaren J ärin ekke hällir menlöse
ällir orsäkte wm j latin jdhra systra fortappas
tiande Hwilka j matten rätta wppinbarande, For
thy wm thin syster haffde nakot skadelikit saar
wppa sinom krop, hwilkit hon löna wilde, For
thy hon räddis, at thȝ skulde skäras Huat ey
giordis thȝ grymlika, wm thȝ löntis ällir tigdhis,
Oc misku*n*samlika wm thȝ wppinbaradhis Thy
skalt thu thȝ myklo hällir wppinbara at thȝ ey
skadhelika skuli rwtna j hiärtano, Än for thȝ
nakrom androm skuli tees, mȝ hwilkom hon skal
owirwinnas wm hon nekar, tha skal thȝ först for-
mannenom wisas, wm hon manat glö*m*de sik at
rätta, At hon maskee lönlika awit oc räth maghe
ey flerom ku*n*göras, Än nekar hon ther fore tha
äru andra mote h*en*ne tilkallande At ho*n* tha for
allom ey atenast aff eno witne maghe straffas

wtan ämwäl aff twem ällir threm owirwinnas, Oc
tha hon owirwnnen är, Tha skal hon taka plikt
oc bätringh äpth*e*r formanʒsins ällir prästins skön
Til hwilkins skipan thʒ tilhörir Hwilka näpst wm
hon widh*e*rsigh*e*r at lidha Tha driffuis wt aff
idhro sälskapi, ämwäl wm hon ey siälff bort gaar
¶ For thy at thʒ skeer ey grymlika wtan hällir
misku*n*samlika, At hon ey flere mʒ sik skuli for- 54
tappa mʒ sinne siwkdoms smitto ¶ Oc thʒ iak nw
sagde at öghat skal ey syndelika fästas a nakrom,
Thʒ hallis oc granlika oc trolika j androm som
magho finnas forbiwdhande, owirwi*n*nande, rögh-
iande, oc dömande syndom, mʒ mä*n*niskonna älske-
lighet, oc syndanna hati ¶ Än hwilkin som hälʒst
dirffuis til swa mykit ont At hon aff nakrom lön-
lika takir breff ällir nakra gaffwor kännis hon thʒ
siälffwiliandis, Tha wmbäris mʒ h*e*nne oc bidhis
for h*e*nne Än findʒ hon th*e*r widh*e*r ällir owir-
wnne*n* wardh*e*r, Tha näpsis hardelikare äptir for-
mansins ällir prästins skön ¶ Jdhur kläde haffuen
all til saman wndir enom gömara ällir twem ällir
swa manghom som th*e*m formaa at rökta, At the
ey aff madhkom skadhas, Oc swasom j alla födhins
aff eno wist huse, Swa klädhi*n*s oc alla aff eno
klädhis huse, Oc wm thʒ kan wara, Tha wandhin
ey huat klädebonadh*e*r idh*e*r fanghin wardh*e*r äptir
tima*n*na qwä*m*melighet Huat hällir hwar een thʒ
sama j geen tagh*e*r som hon nidh*e*rlagde, ällir oc
annat som annor haffwir hafft Tha hwarist ey
nekas thʒ widh*e*rtorfftelikit är ¶ Än om här aff
nakor deela ällir genkorran kan wprisa j bland
idh*e*r, Oc nakor käre sik wärre kläde haffua

55 fangit än hon för haffde Oc sik wanwördhna
wara, For thy at hon ey swa klädhis som annor
henna systir kläddis, Ther aff pröffwin mz idher,
huru mykit idher bristir j them indhra hälga
hiärtans klädhebonat, som wm kropsins klädebonat
swa mykit deelin, Än wm idhre wandzskelighet
thols at j thz athertaghin som j nidherlagdhin, Tha
haffuen alla j enom stadh, wndir almännelikom
gömarom thz j nidherläggin ¶ Enghin göri eghna
gärning wtan wari alla jdhra gärninga til almänne-
likit gagn mz större aatwakt oc idhkelikare gladheet,
Än wm hwar idhra giorde sina eghna gärningh
ällir nytto ¶ For thy at kärlekin aff hwilkom
scriffuat är, At han ey letar the thing som hans
gagn är, wadirstars swa, At han foresätir almänne-
likin thing sinom eghnom, Oc ekke eghin thing
almänneliko gagne ¶ Oc for thän skuld, huru
myklo meer j akten almennelikit gagn, än idhart
eghit Swa myklo meer witin jdher triffuas j godho
At j allom thinghom j hwilkom som nythias for-
ganglikin widhertorfft owirgange iw kärlekin som
altidh bliffwir ¶ Thy fölghir oc thz ther äptir,
at naar som nakor sinnom barnom ällir nakrom
sinom wardhnat, j clostreno staddom nakot thing
56 giffwir, som är kläde ällir annat hwat thz wara
kan, som skipande är j bland widhertorfftog thing,
Thagis thz ey lönlika wtan wari j formanzsins
walde thz almännelikit göra Oc sidhan biwdhis
them widhertorff[t] haffua, Än löner nakor sik
giffuit thing, Tha dömis som thz stulit ware
¶ Jdhur kläde twas äpther formanzsins skön aff
idher siälffuom ällir androm At innermeere siäl-

enna til reens kläde off mykit astundan draghi
ey saman nakra smitto ¶ Likamans twättir skal
ey nekas huru opta krankdomsins widh*e*rtorfft til-
trängh*e*r, Än thȝ wardhe wtan genkorran, äpth*e*r
läkedoms rädhe Swa oc ämwäl om nakor ey wili
Thog äpth*e*r formanȝsins budh, göri liko wäl thȝ
widh*e*rtorfft är til likamans helso, Wil oc nakor,
oc maȝske thȝ ey tarffuas, Tha skal ey lydhas
hänna girughet äpte, Thy at wndir stundom tros
thȝ ganglikit wara som lustelikit är, Än tha at
thȝ skadhar ¶ Oc wm nakor gudȝ tiänista qwinna
är nakor lönlikin wärkir, ällir siwkdombir i kropp-
enom, Oc sigh*e*r sik siwka wara Tha troos thȝ
wtan dwalu Än wm thȝ är nyttokt til at läkia
thän wärkin, ällir siwkdomen, som h*en*ne aat lystir,
Är thȝ ey wist, tha haffwis th*e*r til läkiarans radh
¶ Gangen oc ey til batȝtstwffwa, ällir hwar som 57
hälȝst är tarff at gaa, mindra än twa ällir thre
til saman, Oc skal thän som nakor stadȝ haffwir
widh*e*rtorfft at gaa, ey ga*n*ga mȝ th*e*m som hon
wil, wtan mȝ them som forma*n*ne*n* biwdh*e*r skal
hon gaa ¶ Th*e*ras rökt som siwka äru ällir th*e*m
som widh*e*rqwekiande äru äpth*e*r nakro*m* krank-
dom, ällir nakor wandȝskilse ällir skälffua soot
haffua, skal nakre enkannelike antwardas at hon
bedhis w wist hwseno hwat som hon see hwario
widh*e*rtorfft kan wara Oc the som skipas at staa
for wist hwseno, ällir kläde hwseno ällir book-
om, The thiänen sinom systro*m* wtan genkorran,
Bökrena bedhins hwar dagh j wissom timo*m* Oc
the som ey bedhas j tima the wmbärin ¶ Naar
kläde oc skoo widh*e*rtorfftelikin äru th*e*m som

kräffwin, Tha töffrin ey the, thȝ fram faa, wndir hwilkens gömo the thing äru som bedhas ¶ Antiggia haffuen enga deelo, ällir oc aldra raskast änden hona, At ey skuli wredhin waxa j haat oc göra balk aff litlo grand, Oc siälena til draapara, Thy at j swa läsin, At hwilkin som hatar sin brodh*er* han är mandrapare ¶ Hwilken som mȝ nokrom forwitilsom bannom ällir nakra handa lastfore-
58 kastilsom, sarghar ällir bedröffw*ir* andra mi*n*nis at raskasto mȝ fwlle bätringh läkia thȝ som hon haffwir giort Oc the som sarghat är mi*n*nis thȝ wtan alla trätto tilgiffua Oc wm the sik inbyrdhis nakot bedröffua, Tha skulu the sik, oc inbyrdhis siälffua forlika, For idhra böner skuld, hwilka j swa mykit helsamlika haffua skulin, som j th*e*m idhkelikare haffuen ¶ Oc än tha at nakor wpta frestas aff wredhinne, Tha är thän bätre som sik skynda til at forwärffwa forlatilse aff th*e*m hon mote brutit haffw*ir*, Än the som senare wardh*e*r wredh Oc wansamlikare böghis til at bedhas forlatilse ¶ Än the som aldrigh wil nadhe bedhas ällir oc ey aff hiärtano bedhis, hon är wta*n* sak j clostreno, ämwäl wm hon ey wtdriffs tädha*n* ¶ Hwar fore sparin idh*e*r aff hardom ordom hwilkin om the framfördh warda aff idhrom mwnne, Tha wari enghin lat aff sa*m*ma mw*n*nenom framföra läkedom, aff hwilko*m* saarin giordh äru ¶ Än nar som näffstinna widh*e*rtorfft för sidhanna rättilse skuld trängh*e*r til, at tala hardh ordh oc j kä*n*nen jdh*e*r nakat haffua owirgangit mattona j th*e*m ordhomen ¶ Ey kräffs thȝ aff idh*e*r at j skulin bedhas forlatilse aff idhrom wnderdano*m*

at ey skuli aff th*e*m som bör wara wndirdanogha, 59
bryta[s] styrlȝsinna wald, Naar som omykit gömis
ödhmiukten tha är nadhe bidhiande aff alla thinga
h*er*ra hwilkin som weth aff hwat godhwilia j älskin
th*e*m, Hwilka j matȝske meer än rätwist är näpsin
ällir awiten, Thy at andelikin älȝsknadh*e*r skal
wara mällan idh*e*r oc ey likamlikin ¶ Forma*n*nenom
lydhis, swaso*m* modh*e*r mȝ wärdȝskylloghom hedh*e*r,
at ey j hanom syndis mote gudhi Oc myklo hällir
prästenom hwilkin aldras idhra omsorgh bär ¶ Thy
at wppa thȝ at all th*e*nna stykkin skuli gömas Oc
om nakot wardh*e*r mindre gömdh än som widh*e*r-
bör At thȝ ey glömslika owirfaris, wtan aktis oc
wördhis, at thȝ wardh*e*r bätrat oc rät, Thy skal
thȝ wtkorlika forma*n*nenom tilhöra, at han wndir-
wise prästenom, som owir idh*e*r haffw*ir* större
wald, Thȝ hans matto ällir krafft owirgaar Thän
som jdh*e*r forman är räkne sik ey aff h*er*rande
walle sälan wara, wtan aff thiänande kärlek, Hedh*er*-
hallin wari idh*e*r forman j bland idh*e*r Oc han
wari j gudȝ räddogha wndirgiffwen jdhro*m* fotom
¶ När allom bewise han sik godha g*er*ninga äpte-
döme, näpse th*e*m som orolika äru, hugsuale th*e*m 60
som dröffde äru, aname th*e*m som wanskelika äru
oc siwka, wari thulugh, Haffui gärna näpst j sik
Oc säti hona mȝ gudȝ räddogha, Oc än tha at
badhe är widh*e*rtorfftelikit, Tha widh*e*rbör meer at
formannen älskis aff idh*e*r än rädhis, betänkiande
sik altidh wara göra skolande räkinskap gudhi for
idh*e*r ¶ Aff hwilko j lydha*n*de hono*m*, ey atenast
warku*n*nen jdh*e*r siälffuo*m*, wtan ämwäl hono*m*,
Hwilken j huru myklo höghre stad han är j bland

jdh*er* J swa myklo större wadha är han stadd*er*
¶ war h*err*a giffui at j alt th*ett*a gömen mȝ kärlek,
swasom andelika fägrindȝ älskara Oc aff ihesu
christi wällukt aff idhre godho wmgango wäl-
luktande, Ey swasom träla wndir lagh*om* wtan
swa som the som frälse äru, Oc skikkade wndir
gudȝ nadh ¶ Thy wppa thȝ at j maghin idh*er*
skoda j tässe bookinne swa som j en*om* speghil,
Oc at j ey forgätin for glömsko skuld, ¶ Tha
läsis hon for idh*er* entidh j hwarie wiku, Oc
hwar j idh*er* finnen göra thȝ scriffuat är Thakkin
warom h*err*a som alt got giffwir, Än hwar som
nakor idhra, seer sik nakot bortto wara, sörghe
aff thy som framfarit är, Oc wakte sik j til-
ko*mm*ande tima bidhiande, at h*en*ne thȝ forlatis
61 som brutit är, Oc at hon ey ledhis j frestilse

(Efter Ms. germ. Fol. 726 i Berlin, K. Bibl.)

CONSTITUTIONES.

Här äpth*er* börias Constituciones 117

San ödhmiukt är, at rädhas gudh j allom tima Ey älska eghin wilia wndirgiffua sik formanna lydhno for gudʒ skuld, Ey kurra j motganglikom thingom, än thot the biwdhas, Ey dylia onda tanka oc ondh thing förra dyld sinom scriptafadh*er* wppinbara, San ödhmiukt är, wm mä*nn*iskian lätir sik nöghia aat thy ömblikasta, oc at thy ytarsta Om hon ey atenast sigh*er* mʒ twngonne, wtan ämwäl thro, aff i*nn*arsta hiärta, sik wara ömlikare, oc mi*nn*e wärdh, än nakra andra Om hon enkte gör wtan thʒ almä*nn*elikin regla biwdh*er*, ällir hälga mä*nn*iskior äptedömilse til radha, Om hon tysto hallir, th*er* til hon wardh*er* 118 aatspordh Om hon är ey rask til löghe, Om hon faa oc skälikin ordh tala mʒ stadughet, Om hon j klädebonadh oc limom bewisar ödhmiukt, Oc j allom stado*m* tänkir sik skula presenteras gudʒ dome sighiande mʒ publicano Jak är ey wärdogh*er* at wplypta öghonen til himelin

Aff renlekeno*m* ij capitulum

Eygh är ympnit kötʒsins renlekir, wtan hugxsins renlekir fölghe Oc for gudhi räknas the ekke jomfru, som wil smittas, oc ey gitir, wtan ho*n* rätte sik mʒ sanne synda bätringh Thy sigh*er* wise mannen at renlekir är täkkir gudhi nar köt-

lika astundilsa rörilse ffortakas mȝ radȝsins matton, Oc tha är ren likamans qwä*m*melighet, wm hon j bland lastanna othama gälniȝsko thollelika haldȝ

Huru knäfal oc nighan skulu warda j kirkio*n*ne iij capitulum

Tha som annat sin är ringt, komen alla j choren, nighandis til altarit, Hwilkit the altidh görin hwart sin the om altarit gaa, Oc th*e*ntidh the
119 koma til sinna stadha, tha läsin Pater noster Aue maria Oc gloria patri a sinom knäm Oc nar horista haffwir giffuit tekn, Tha wpstandin alla, Oc wänden sik til altarit oc sighnen sik, Ebdomadaria sighi Dignare me &c ällir, Domine labia mea & cetera ällir Aue maria som sidh*e*r är, Til gloria parti nighen alla, th*e*r til siongx Sicut erat Oc tha wprätte*n* sik Oc är witande at swa opta som siongx Gloria patri, swa wäl j mässonne som j allom tidho*m* Tha är altidh nighande swa wäl j högtidhis daghom som j söknom daghom ¶ J första psalmenom är sithiande, J androm standande oc j tridhia sithiande Oc swa fram aat wndir taknom siwkom, Oc thȝ stande j abbatisso*n*na walde Än tha ytarsta psalmen lyktas stande alla wp, Oc the som siongha wersiculos nighe*n* altidh nar the äru lyktat J lecȝomen oc responsoriis magha sithia hwilka som wilia, Oc alla wpstandin til Gloria patri Oc nighen Oc thäntidh Te deum siongx böghin sik alla til sanctus sanctus wprättande sik Tha pleni byrias, Oc nar kyrieleyson är lyktat j mässo*n*ne oc Gloria

in excelsis börias, Tha omwänden sik alla til 120
altarit, Oc nar som siongx Et in terra Tha
wänden sik ath*e*r j geen som the stodho för, Oc
nar the sionga Adoramus te tha nidh*e*rböghin sik,
wprättandis sik til Glorificamus te, samuledh nighen
thäntidh siongx Suscipe deprecacionem nostram
¶ Oc är märkiande at til första Collectam j mäss-
onne swa j högtidhis daghom som j söknom är
altidh nighande, än til andra Collectas standen
a knäm owir formas, Thäntidh Epistola är böriat,
tha sitin the som wilia alt til ewangelium, Tha
thȝ är swngit Oc offertorium tha fallen alla a
knä owir formas th*e*r til prefacio börias, Tha
standen alla oc wänden sik til altarit, Oc nar
prefacio är lyktat omwänden sik som the stodho
för, oc nidh*e*rböghi*n* sik ödhmiuklika til första
sanctus, Sidhan standen wpprätta th*e*r til thȝ lyktas,
Nar thȝ är ändat nidh*e*rböghin sik a knä owir
formas alt til Pater noster Oc tha stande nidh*e*r-
bögda alt til sigx Et ne nos Oc sidhan nidh*e*r-
böghin sik a knä owir formas alt til agnus dei
¶ Til ihesu na*m*pn oc maria, är altidh nighande
Oc nar som siongx i Credo natus ex maria vir- 121
gine et homo factus est Fallen a knä, alt samu-
ledh gören brödhrena

Aff klokkomen iiij capitulum

Til at wtmärkia dagxsins tima skulu klokkor
wara j clostreno Hwilkra skikkan wari j abbatisse
oc confessoris walde Oc huar the skulu hänghias

Aff brödhra*n*na tidhom v. capitulum

For th*e*n skuld, at aldroghom klärkom är wa*n* sampt at owirgiffua the tiidhe som the äru wan widh, Oc wänias widh nya, Tha loffwas th*e*n sionga thäs domkirkio tidhe j hwilkins biscops döme clostrit är funderat, wtan systrana skul engaledhis wmskipta siin sang th*e*r th*e*m är skip adh*e*r, Oc thy th*e*r til at brödhrene swa halde domkirkionna sidh, j hwilko biscopsdöme the äru badhe j tidhom oc mässom at wm th*e*r äru nakr enkannelike högtidhis stadga, sidhwänia j läsni*n*gh som ekke äru j androm kirkiom almä*n*nelike, T th*e*ra äru the ey bwndhne, älla wm wanlika nako är a*n*norledhis skipande For the twänne langa tidh gärdh*e*r, som daghlika skulu siongas j clostren Thʒ wari j confessoris walde

Aff systra*n*na tidho*m* vj capitulum

122 Täntidh systrana äru ey j handa ärffuode Th warin j läsni*n*gh oc j bönom oc widh mässor wta abbatissan biwdh*e*r annat ¶ Systrana skulu hwa dagh sionga högtidhelika sina tidh*e*r togh n stadughet oc ödhmiukt, Ey mʒ roopfulle rö wtan wari th*e*ra sangh*e*r mathelikin stadugh*e*r c enfallir, Ey mʒ bruthne röst, ey mʒ discant wta fullir mʒ alle ödhmiukt oc gudhelighet, swa w a brödhra*n*na wäghna som a systrana, swa so budhit war j gudʒ anda ¶ A skärdagh oc lang freedagh oc paska afftan, skulu systrana engaledh

afflăggia then sangh mȝ the thonan, som the ăru wana widh at haffua, Thog skulu tidhana siongas lăghre tha ăn annan tima oc samuledh a skăr dagh oc paska afftan ăr măssan lăghra siongandis

Huru abbatissa skal wälias vij. capitulum

Naar abbatissa skal wălias, Tha lătin sik ther om sămia swa wăl brödhrene som systrana Än kan them ey owir ena dragha, Tha ranȝsaki thȝ biscopin mȝ confessore, Än thăntidh abbatissa ăr wald aff conuentonne, ămwăl mȝ brödhranna som mȝ systranna samtykkio, Tha kungöri confessor biscopenom henna qwămmelighet som wald ăr Oc biscopin mȝ confessore gange in i systrana 123
choor oc ther wighe hona som wald ăr, mȝ sama wălsignilsom, mȝ hwilkom wighis abbatissa aff sancti benedicti reglo wndantakno at hon ey haffui kryklo, Oc ey wighis henna fingergul, Tha hon ăr wigdh gange biscopin ather nidher mȝ hănne j capitulum, Oc alla systrana görin hänne lydhno Först priorissan om hon ăr năr, ăr ey hon tha görin senior, Oc swa hwar een ăptir sinne orden, Än systerin som gör professionem ăllir lydhno skal staa a knăm fore abbatissonne som haffwir reglona j sino sköte, hwilkin syster lăgge handena wppa bokena sighiandis ¶ Jak syster k loffuar gudhi iomfru sancte marie, oc allom hălghenom, oc idher abbatissa lydhno, mik halda skolande, Alt til dödhin, ăptir reglonne som scriffuat star j tăsse book Jn nomine patris et filii et spiritus sancti Amen, Ther ăptir gange biscopin wt ¶ Än

är thȝ swa at biscopin gith*er* ey när warit, ey
thäs sidh*er*, hon som alt conuentit älla wilkare
deelin haffwir samtykt Oc confessor til radh*er*
oc fulbordha, bewari sik mȝ andilikom oc wärdȝs-
124 lik*om* stykkiom, äpth*er* reglonne Oc alle lydhen
h*en*ne, til thäs hon wardh*er* wigdh, aff biscopenom

Huat abbatissa skal tänkia oc göra viij capitulum

Abbatissa skal altidh mi*n*nas wppa thȝ som scriffuat är, Formanȝ na*m*pn skal fulkompnas mȝ g*är*ningom Thy skal abbatissa*n* alla godha gärni*n*ga oc hälogha, yth*er*likare bewisa mȝ gärni*n*gomen än mȝ ordhomen witi oc thȝ at hwem meer antwardhas, aff hanom kräffs oc meer, Oc thy skal abbatissan altid tänkia, at hon haffw*ir* takit wppa sik siäla styrsl aff hwilkom hon skal oc göra räkinskap, Thy skrympte ey ällir glöme th*e*ra siäla helso, som h*en*ne äru antwardadhe, Oc ey bäri meere omsorgh aff forganglikom thingom, än aff siälomen, Göri oc enkte ällir läre ällir biwdhe ällir skipi owir ihesu christi bwdh mi*n*nandis altidh wppa thȝ ordhit som han sagde wen til huat kom thu

Aff abbatissonna radh giffuaro*m* ¶ ix capitulum

Naar nakor särlikin oc groff ärande äru arörande, tha kalle abbatissan conuentona saman oc sighi th*e*m huat som wardhar, Oc wtuäli aff th*e*ra

raadhom thȝ nytlikasta, Än j andro*m* mindre ärando*m*, haffui sith radh mȝ senoribus, Oc thȝ taki 125
abbatissan alȝstingx til wara at hon haffin idhkelika Confessorem oc nakra aff ällis brödhrome*n* j sinom radhom, särlika j groffuom oc storo*m* ärandom, Oc hon wtwäli aff th*e*ra radhom thȝ nyttogasta oc göri thȝ som synes ganglikast wara, Än wm thȝ kan wara nyttelikt Tha maa hon j storom oc högmäles ärando*m* oc sakom, Thog mȝ confessoris witi oc samtykkio maa hon nythia wärdȝslika ma*n*na radh Oc hälȝst biscopsins wm han är siälakär

Huru abbatissan skal manas til bätring x capitulum

Om abbatissan är affwitelikin, tha skal hon affwitas hemelika, tyswa oc tridhia siin aff confessore oc aldrogha systrome*n* än sköte hon thy ey, tha skal biscopin mana hona, Oc rätte hon sik ey sua tha sätis aff Oc j tässom sakom skal abbatissan affsätias Om hon är thyngd aff allirdom, swa at ho*n* formaa ey sino ämbite nyttelika forestaa Om hon haffwir oläkelikin siwkdom, Om hon forsmaa the hälgo reglo, oc sinna systra siäla helso Om hon forskingra clostirsins gooȝ Om 126
hon til reglonna skadha älskar meer kötlika wini än siälana oc gudh, Tha sätis aff mȝ biscopsins witu Samuledh warde aff confessore Manis aff sinom aldrogha brödhro*m* Oc aff biscopeno*m* rätte han sik ey tha sätis aff

Aff clostersins inciglom oc gooʒ a skipte xi capitulum

Abbatissan skal ey skipta ällir sälia ällir köpa gooʒ wtan bäggia conuentonar witu oc confessoris radh; Oc ey bort late gamull gooʒ, the th*e*r rättelika äru fanghen, For the gooʒ som äru twäkan wti huat the äru wäl älla illa fangin, Oc thy om nakor tholik thing äru görande skulu th*e*r conuentonna oc confessoris incigle foresäthias at the haffuen bäggias conuentʒsins witnis byrdh, Thy skal abbatissan haffua tw incigle eth for stora oc groffua saka skuld, Oc a*n*nor for daghlika äranda skuld Confessor haffui samuledh tw incigle for sama saak

Aff abbatissonna oc syslomanʒsins räkinskap xij capitulum

Abbatissan skal göra räkinskap, eth siin j hwariom manadh, aff allom arörandom tinghom, som
27 är wpbyrdh oc wtgifft For aldrogha systromen oc confessore oc nakro*m* aff brödhromen mʒ hanom widh iärn windöghat, Än wm räkinskapin kan ey göras j hwariom manadh Tha göris thäntidh hon är bätʒst lidhog Oc abbatissan taki räkinskapen aff sysloma*n*nenom oc aff allo*m* ämbitʒmannome*n* närwarando*m* nakrom aff gambla systromen

At offer oc alt a*n*nat skal antwardhas abbatisso*n*ne xiij Capitulum

Abbatissan stande fore päni*n*gom oc allom wärdʒlikom stykkiom, Oc skulu brödrene sik

enkte mȝ th*e*m bewara, älla mȝ systrome*n* j nakre skipan, wtan mȝ abbatisso*n*na wilia Thy skulu alla clostersins ingäld oc offer antwardas wndir abbatisso*n*na händir älla wald, At hon skipi thy allo swasom nyttokt faa warit, Thy loffuas abbatissonne mȝ nakrom systrom, som aff h*e*nne th*e*r til äru skipadhe, at hanna oc tälia päni*n*ga, Oc faa th*e*m wt ämbitȝmannome*n*, til at wtlägia th*e*m, äpth*e*r thy som behöffwir, oc nyttelikin oc san widh*e*rtorfft wtkräffw*i*r ¶ Jtem for thän skuld, at abbatissan haffwir myklo at sköta, Oc kan ey 128 altidh wara j conuentonne thy haffui hon en litin cella th*e*r til skipadhan, hwar hon maa wm räkinskap oc ärande tala wti mȝ systromen, hwar hon maa oc soffua, wm hon kan ey j skipadhom tima koma j dormitorium, Än äta älla drikka skal hon ey til dyrffuas wtan j siwko stuffuonne älla j conuentȝstuffuo*n*ne ¶ wakte oc abbatissan at hon ey late redha sik kräselikare rätter än conuentan haffw*i*r, wtan wanlika nakor enkannelikin krankdomb*e*r ällir skälikin saak, ällir widh*e*rtorfft nakra kräselikare rättir wtkräffw*i*r ¶ Jtem om abbatissan wardh*e*r siwk tha läti redha sik qwä*m*melikin stadh j infirmitorio, at hon maghe sökias aff systrome*n*, Swa at andro*m* siwkom systrom göris ey oro, Thog maa ho*n* lata redha sik en enkannelikin stadh j thy siwkohuseno som kallas somar hus, at ey lidhin siwka systra nakot hindir for h*e*nna skuld ¶ Swa skal infirmitorium byggias, at a*n*nat rwmet wari for th*e*m som alȝstingx hardelika äru kranka, Oc a*n*nat för th*e*m som nw widh*e*rfas oc mindra thola 129

Aff beskedelike älskelighet xiiij Capitulum.

Owir alt wakte thȝ högxst abbatissan om systrana, Oc confessor om brödhrana at the engom städhin nakot annat haffua än thȝ reglan loffuar, Oc ey älskin meer ena persona än andra, wtan hwilka the finna j godhom sidhom wara bäträ, Än ey skulu the thog h*en*ne städhia haffua blötare ällir bätra wtan siwkdombir ällir alderdombir nakot yth*er*meer wtkräffwir, Oc thȝ är j the matto skipande at andre th*er* aff ey synden j korran älla dömpni*n*gh

Aff priorissonne oc h*en*na ämbite ¶ xv capitulum

Priorissa skal wälias, mȝ alla conuentonna samtykkio, Hwilkin som skal wpfylla ällir wppehalda all abbatissonna ämbite j chor oc refectorio Oc j allom androm stadhom, Än närwarande abbatissonne skal hon enkte göra wtan äptir h*en*na budh, Priorissa skal staa j winstra chor, j första stadh, ringhia bordh klokkone, seghia benediccionem til collacionem oc bordh läsni*n*g Halla capitulum wpwäkkia systrana, j chor oc wtan

130 Aff confessore oc hans ämbite xvi Capitulum

Confessor skal wara sniällir oc moen ey älskoga gern, ey myshughul ey ma*n*gtalugh*er*, Wtan thulugh*er* oc rädhandis gudh Hwilkin alle conuentonne wari swasom fadh*er* Hanom skulu alla brödhrene lydha, Han ägh*er* staa j höghra choor,

Oc j största högtidhom halla mässor oc tidhagärdh*er*, Halla capitulum oc collacionem göra doma affsätia oc insätia, näpsa oc mana Oc alla glömdʒskor wpfylla, Han skal til see om brödhrena kläde oc andra th*era* widh*er*torfft wm the som siwke äru at the lidhin enghin forsumilse

Huru tystan skal haldas xvij capitulum

Abbatissa oc confessor magho tala, wm widh*er*torfftelikin thing, än äpth*er* natsangh, Oc fore warf*ru* mässo, wm widh*er*torfft thʒ wtkräffwir Samuledh the som ämbite haffua Hwilkin ey ku*n*no framgang haffua wtan talan, Oc är märkiande at j kirkionne j dormitorio oc refectorio oc aldra mäst thäntidh conuentan är widh bordh, wari engom lofflikit at tala, Än wm j tässom stado*m* äru nakor thing bedhandis, som ey ku*n*no 131
laatas, Tha skulu the hällir kräffuias mʒ tekn, ällir hwitʒskan j öra ¶ Abbatissa ällir priorissa magho rätta hana som läs for borde wm hon wilfar, Oc sighia mʒ fam ordhom aff the sama bordh lecʒene nakot hugnelikit wm the ku*n*no, Abbatissan oc the som thiäna skulu swa görlika foresee all widh*er*torfftelikin thing, At ey wari tarff at nakot bedhas widh bordh ¶ The rwm som kallas auditoria skulu bygghias mällan kirkionna oc refectorium at the systra som nakot haffua tala magho th*er* saman koma, For widh*er*talan skuld, Thy at j wmganglome*n* är enge lofflikit at tala ¶ Jtem wm systrana höra widh iärngrindenar wärdʒslik tidhande ällir sqwallir ällir

andra fafänga, wakten höghelika at the ey th*e*ra handa ath*e*rförin ffor andra systra, wtan the som th*e*ra handa thing höra widh windöghone*n* roopen genstan amot swasom wredhgandis, teeande sik styggias widh at höra tholikin thing, Thꝫ war
132 budhit j th*e*m hälga anda ¶ Änghom wari oc lofflikit at tala j gräsgardheno*m*, ällir batꝫstuffuo*n*ne, wtan swasom abbatissan loffuar, Änghin tildirffuis oc at tala äptir maaltidh än tho at gracias är läsit, ällir äpth*e*r biberes, For än abbatissan ällir priorissan ällir nakor annor syster j th*e*ra stadh haffw*ir* sakt Benedicite ¶ Än ey magha the oc tala äptir warfr*u* mässo, För än the koma, j the stadha som skipade äru til talan

Aff custodibus oc th*e*ra ämbite xviij Capitulum

Järffuodhis tima nar systrana magha tala skulu fyra ällir twa systra til skipas som skulu kallas custodes ordinis Oc gangen kringom clostrit Oc aatwakten granlika at systrana haffua sik gudhelika, Oc hwilka the finna th*e*r amot göra the skulu fra*m* roopas j capitulo, Samuledh wari oc mꝫ brödhrome*n* huart aar skulu twe brödh*e*r aff prästomen skipas th*e*r til aff Confessore omskiptelika Hwilke som skulu görla aatwakta huru reglan haldꝫ oc tystan, Oc röghia th*e*m j capitulo som brutlike fi*n*nas

133 Aff systranna arffuodhe xix Capitulum

Systranna ärffuode skal aff abbatissonne swa iämlika skipas mällan th*e*ra at ey spaȓis i thy

meer enne än andre, wtan hon see wanmaktogare, ällir hon är idhkare j chorenom for sangx widhertorfft skuld, Thog är them nakot sparande som ey äru wana widh ärffuode ther til the wänias, Oc hwarie enne skipis ärffuodis gerning til hwilka hon är bätȝst tilfäld ¶ Engin syster skal wrsäktas aff handa ärffuode, wtan antiggia skal hon wara j stekarahuseno widh madh gärdh ällir at reedha wadhmaal, ällir spinne, ällir wäffui, wtan abbatissan, priorissan, oc the som kranka äru ¶ Aff stekerhuseno skal engin syster wrsäktas wtan abbatissa, priorissa, oc wanföra, Thog om san widhertorfft är loffuas them haffua Fyra [qwin]nor focarias, äptir thy som tässin reuelacio lydhir som här genstan äptir fölgher

Reuelacio de focariis (Extrav. 35)

Gudȝ son talar nar jak omgik j wärldena mȝ apostlomen Tha aktade jak atenast siälanna fromaa, För thy at ey war skälikit, ällir lustelikit thiäna badhom sändir siälomen oc wärldinne, Oc for thy 134
throne män oc qwinnor ärffuodadho wm likamlikin stykke Hwilke togh ey waro ällir kalladhos apostla, wtan til hulpo oc wppehiöllo thera ärffuode som mik thiäntto hemelikare än andre, Oc när mik waro swasom waro apostlane, Swa är oc nw jak sagde tik förra aff minna modhers möia taal hwilka hänne skulu enkannelikare thiäna än andra, Somlika aff them haffua hafft kräselikare wpfödha soma äru kranka siwka oc gambla, Oc somma

äru mindra wana widh ärffuode, Soma äru oc yth*er*mer wiliogha til gudȝ tiänist gudhelika skodhan, Oc for thän skuld wm san widh*e*rtorfft är, Oc stadhin thȝ wtkräffw*ir*, Tha loffuas abbatissonne at taka in for porten Fyra q*wi*nnor focarias, the som äru j alder oc sidhom oc frägd ostraffande, Hwilka rökta skulu eldin oc inbära widh oc watn oc wtwräka aff clostreno orenlikheter, Oc skulu hiälpa systromen j ämbitom som äru wanstarka, Hwilka magha gaa j kökiona oc j andra stadha j clostreno for ärffuodhis skuld, Oc haffuen siin
135 hus widh*e*r stegh*e*rhusit oc porten, at the warin altidh redho at widh*e*rtaka oc inbära the thing som inbärande äru j ämbitȝhusen, Än togh skulu the ey tilföghias conuentonne j chor ällir dormitorio ällir conuentȝstuffuo, wtan standin wtan chorin nar the äru lidugha, The skulu oc ey ätha mȝ conuentonne wtan liffua aff systranna almosa, ällir oc aff the prebenda som abbatissan skal th*e*m fore see Oc skulu the göra abbatisonne lydhno, Oc til eth widh*e*rkä*n*nilsa tekn skulu the haffua skaplara wtan hätto, Än är thȝ oc swa at nakot är görande j stekerhuseno aff wärdȝlikom mannom, som engom lundo*m* kan laatas, Tha wari th*e*r när en ällir twa aff th*e*m fyra focariis oc see til at enkte wardh*e*r giort mote reglonne ¶ Brödhrene haffuen oc twa focarios om thȝ är th*e*m nyttogt oc widh*e*rtorfftelikit, The sama focarii skulu ey haffua kwffla wtan en mantol wtan owir kiortilin widh hwilkin skal wara sömat en hätta litin som andra renliffuis män haffua, Än tha the skulu ärffuoda, tha haffwin hätto som sancti bernardi leekbrödh*e*r

Aff iämpnadhenom j maatenom. xx Capitulum

Hwar en syster skal synderlika haffua sina 136 prouento j maat oc dryk, Oc ey skulu twa äta tilsaman, skipis oc hwarie enne syster iämpn matto j maat oc dryk, Thog swa at abbatissan haffui wald at ökia hona wm tarffuas, Oc wakte thʒ at aldrig warde owiraata ällir drykkinskapir, Thy at the äru alʒstingx genwärdogh helsonne Thy är ympnit systromen om daghin, Tha the ekke fasta at hwar th*e*ra faa wm middaghin ena halffua libram brödh, Thʒ är eth halff skaala pund, Oc wm natwardhin eth tridhingx skaala pund, Thʒ är halfft annat brödh wm middaghin, Oc eth maatelikit brödh wm qwällin, Maatan aff drykkeno*m* skal wara wm middaghin meer än eth salustoop aff ööl ällir wiin, Om qwällin wari nakot litit minna ¶ Om synnedaghin skal redhas sudh, mʒ köt, ällir nakra handa frukt j sudh Oc th*e*r mʒ giffuis hwarie syster eth stykke aff färsko köti ällir saltadho, Oc swa stort eth stykke aff stekto köti ¶ Än wm manadaghin, oc tisdaghin giffuis kaal, aff yrta gräs, ällir aff andro thy, som 137 wägxir aa jordhinne, oc tw stykke sudhit köt som th*e*ra kranklighet iämpnast koma ¶ Om torsdaghe*n* haffuis alt swasom wm synnedaghin ¶ Oc är thʒ märkiande at altidh giffuis hwarie enne söpe j sinom disk ¶ Om the dagha j hwilkom the skulu äta firmis maat Tha giffuis hwarie enne tw stykke fisk, smör, äg, ost ällir a*n*nat tholikt äptir thy som tarffuas ¶ Om fasta dagha

haffuen twänne söpe at the ther ey gitir aff eno mättis aff the andro, Sidhan tw stykke färskan fisk, Oc thȝ tridhia saltat Oc ther mȝ äple wın the äru til ällir annor frukt ¶ Än ey finnas färska ällir salte fiska Tha see abbatissan til at them giffuis nakot annat lika got ther amot som är antiggia nakot got söpe ällir sudhin frukt, At the ther gudhi thiäna lidhen ey wanskilse, brödh oc dryk haffuen swasom nar the ey fasta ¶ widh thenna fornämpda iämpnadh oc maato skulu oc brödhrene staa allaledhis

Aff brödhranna kost oc maatgärdh xxi Capitulum

Brödhrene takin siin maat aff systranna steker-
138 huse, ällir wm them synis torfftelikit wara, for siwka brödhra skuld oc for nakra tima älla falla skuld redhin sik siälffue kost j sino stekarhuse, Thog swa at the takin kostin aff systranna stekarhuse

Aff aptan drykke wm fasta dagha xxij capitulum

Tha fasta dagha äru oc aptansangin är sagdher oc nakor litin time ällir stund är lidhin, äpther thy timen tilsigher, Tha ringhe priorissan bordhklokkonne swa länge Miserere mei deus kan läsas, Oc tha ather är wänt sighi lectrix Jube domine benedicere Abbatissan swari Potum ancillarum suarum benedicat rex angelorum, Oc genstan nighen alla abbatissonne, Oc gangin til siin säte, Ther innan systren som thiänar j refectorio aatwakte

at alla haffua sina kannor ¶ Hwilkin syster sent kombir swasom äpth*er* eth miserere mei deus nighe oc siti huar hon finder rwm wara ¶ Än hwilki*n* som sent kombir, swasom äpth*er* fyra miserere mei deus böte mit a gulffueno liggiande framstupo, Oc läsande tystelika ena pater noster Oc swa stande wp oc sithi ytarst aff allom ¶ Än hwilkin som alꝫstingis bortto är, wtan orloff widh*er*- 139
gange sik j capitulo, Oc taki hardare plikt ¶ Naar aptan drykkin är lyktadh*er* ringhe abbatissan ällir pirorissan oc swa wpstanden alla, wtan läsni*n*gh oc gangin th*er* til natsangh*er* ringhe ¶ Än systra the som haffua widh*er*torfft drykka tha magha the nar första klokka är ringdh til aptansangh drykka nakot litit j refectorio For än the gaa til aptansangin, Samuledh gören the som wilia, For än Collacio byrias, Swa skulu oc brödhrenā göra wm all tässen foresagda stykke

Aff thörfastonne xxiij capitulum

Naar systrana fasta widh watn oc brödh tha wakten, at the drykkin ey watn, wtan thꝫ som är sudhit, mꝫ biogh ällir brödh, j swa matto som tiisana for köld skuld, oc kra*n*ka naturi*n*na owant atirhald, Oc giffuis th*e*m äple älla andra fruktir, wm the til äru, Oc skiptins mꝫ iämpne matto, Oc mꝫ sama sidh oc thokt skulu the swa thän daghin ingaa til bordh, oc sithia oc haffua bordh läsni*n*gh som wm andra dagha Oc swa gangin til kirkio oc läsin gracias, swasom the göra tha the ekke fasta, Oc alla stadꝫ oc j allom tingo*m*

140 flyes mistanke oc lösheet oc eghin wili ey finnis Äptir aptansangin skulu the j sama matto ingaa til bordʒ, Oc the drykken som wilia Än ey warde bordh läsni*ng*, Oc ey langh dwalu j sithian th*et*ta sama görin brödhrene

Huru bordh läsning skal hallas xxiiij Capitulum

Bordh läsni*ng*h skal aldrig bortto wara, hwarte wm middagh ällir wm qwäl Vtan wm qwällin, tha the torfasta, Thy the syster, som läsa skal for bordhe ko*m*mi, wm synnedaghin äpter ottasanghin, Framfore altara trappona, Oc̄ nighandis stande nidh*er*bughin oc sighi tryswa, mʒ höghe röst, Domine labia mea aperies Chorin swari hwart sin Et os meum anunciabit laudem tuam Sidhan sighi ebdomadaria Saluam fac domine ancillam tuam Chorin swari Deus meus sperantem in te Sighi ath*er* ebdomadaria Mitte ei domine auxilium de sancto, Chorin swari, Et de syon tuere eam, Th*er* äpth*er* sighi ebdomadaria, Dominus custodiat introitum et exitum tuum et auferat a te spiritum elacionis, Naar hon haffw*ir* takit
141 tässin wälsignilse, Tha nighe oc gange siin wägh, Än nar priorissan kombir at ringhia til bordʒ sithi lectrix j sinom stadh widh pulpitum Oc tha abbatissan haffw*ir* saat sik Sighi lectrix Jube domine benedicere, Hwilke abbatissan swari swa Mense celestis participes faciat nos rex eterne glorie Än til natwardhin skal ho*n* sighia, Ad cenam vite perducat nos misericordia ihesu christi Om lectrix ffaar wil maa abbatissan rätta hona

ällir oc sighia systromen nakot til hugnadh aff the lecȝena wm hon wil, Tha the äru mätta sighi abbatissan, Tu autem, Oc lectrix sighi samuledh Tu autem domine miserere nostri Conuentan swari Deo gracias Samuledh skulu confessor oc brödhrene göra j allo thy som nw är sakt

Huru langan tima systrana skulu sithia widh bordh xxv capitulum

Swasom j enom likama, äru mange lime oc haffua tha ey alle ena gärni*n*gh, alt for thy äru the alle widh*e*rtorfftoge Swa är oc j enne samqwämdh, somlike äru gambla, somlika wnga, oc somlika röroghare Oc somlika krankare, Thy skal wara j wngom, oc ga*m*blom, mild betraktan Oc j allom stadghom gudhelikin warku*n*nan, Thy synis nyttogt wara oc nogh at systrana sithia widh bordh, halffwan 142
annan tima, wm swa widh*e*rtarffuas, Oc skal mȝ granne wmhugxan waktas at the ey wtan widh*e*r-torfft längh*e*r dwälins j bordh säthu

Aff mixto xxvi Capitulum

Til thäs at alle limine warin mȝ sino hoffde samhalloghe, Oc at gudhi tiänis mȝ gladhelighet, Tha trom wi helsamlikit wara, at systrana som skulu thiäna ffor bordhe ällir j stekirhuseno ällir j andro*m* ämbitom Oc gita ey warit widh bordh j rättom tima, älla oc the som haffua krankt j sith hoffuodh At the magha äta mixtum, äptir högmässona Oc troen ey, at the for th*e*n skuld

bryta sina fasto, wtan hällir tröstin, at triffuas j gudhi ffor thy at thȝ som loffuas aff warku*n*nan oc kärlek skälika, thȝ gör lydhnan gudhi täkt Mixtum är fiärda deelin aff eno brödhe mȝ fiärda deelenom aff eno stoop ööl, Oc eth stykke fisk oc eth stykke ost, ällir smör hwar thȝ är til, Än wm the dagha som the ey fasta, For thy at maaltidhin dragx idhkelika fram til middagxsins,
143 For the twägghia tidhagärda skuld som daghlika äru siongande Oc systrana som thiäna j sinom ämbitom torffua widh*e*rqwekilse, Oc thy taken swa mykit bröd oc dryk som j mixto är skipat, Oc th*e*r til soffuel tholkit som conuentan skal haffua Thog skal engin syster äta köt j mixto wta*n* äptir högmässona, Thȝ sama görin brödhrene

Aff leeksystranna läsni*n*gh Oc huat hwar skal göra äpth*e*r th*e*m som aff falla xxvij

Systrana som ekke ku*n*no sionga, The skulu läsa hwan dagh, Fyritighi Pater noster oc xl aue maria for ottosangin Oc swa manga pater noster oc Aue maria for mässona swa oc for aptansangin, For hwaria ena smaa tidh x Pater noster oc aue maria ¶ Jtem nar nakor syster ällir brodh*e*r bliffwir dödh*e*r Tha skal hwar brodh*e*r som prästir är, sighia thre mässor ffor hwan Oc hwar en syster thre psaltara oc samuledh dyaconi, The systra som ey ku*n*no psaltarin läsi fämtighi oc hu*n*dradha pater noster oc aue maria, Ällir tio sinno*m* siw psalmana mȝ letaniis om the ku*n*no, ällir tryswa

vigilias, mʒ nio lecʒom oc eth siin siw psalma mʒ letaniis, Thʒ sa*m*ma skulu leekbrödhrene göra 144

Aff Collacione xxviij Capitulum

Collacio skal aldrigh bortto wara aff collacione maa engin vrsäktas wtan hon haffwi loff Til collacione skal swa länge ringhias som eth Miserere mei deus maa läsas, Tha ath*e*rwänt är at ringhia siti abbatissan j sino säte, Oc systrana sithin bägghia wäghna a höghra hand oc winstra äptir sin orden, Oc lectrix collacionis siti twärt aff abbatissonne mʒ bookinne sighiandis högt Jube domine benedicere Abbatissan swari, Noctem quietam tribuat nobis omnipotens pater pius et misericors deus Th*e*r äpth*e*r nidh*e*rböghe sik systere*n* oc läsi miracula älla nakot tholikt Swa mykit timen tha städh*e*r Naar abbatissonne synis biwdhe systri*n*ne sighia Tu autem Oc genstan sighi systren, Tu autem domine miserere nostri Conuentan swari Deo gracias, Tha stande abbatissan oc conuentan wp, oc nighin östir, Oc abbatissan sighi, Adiutorium nostrum in nomine domini Conuentan swari Qui fecit celum et terram Oc genstan gange conuentan til chors, Oc sionge natsangh, Haffua 145
nakra systra nakot göra Tha gangin mʒ loffui, Thʒ skulu alla höghelika wakta at genstan klämptat är til Aue maria tha skynden sik alla j dormitorium, Abbatissan ällir senior stänke alla mʒ wigdo watne oc gange ytarst aff allom

Aff siw psalmu*m* xxix Capitulum

A hwariom freedagh skulu systrona gaa kri*n*ggom sina wmganga, oc läsa siw psalma nar the äru lyktade, Tha gangen in j siin chor Oc mȝ abbatissonne älla nakre andre syster, som th*e*r til är skipadh, läsin a sinom knäm letanias Swa gören oc brödhrene, gangande kringom ganglana j kirkio*n*ne Thog magho the läsa j sinom chor, alt th*e*r til th*e*ra wmgangla wardha fulkompnade

Aff processionibus xxx capitulum

A tässom daghom skulu systrana gaa kringo*m* sina omgangla Oc sionga thȝ the haffua stadgat mällan siin, En syster skal bära korsit for th*e*m Som är wm palm synedagh, paska dagh, alla gangdaga, hälga torsdagh, pingiȝdagha dagh, hälga likama dagh, Fäm jomfru maria högtidhis dagha, Concepcionis, Natiuitatis, purificacionis, annuncia-
146 cionis, assumpcionis, a sancte pädhars oc pauals dagh, sancte michels dagh, oc alla hälgona dagh Samuledh skulu brödhrene göra

Aff disciplina xxxi capitulum

A hwariom freedagh, tha ey är nakor högtidh, oc ey äru hälga manna octaue, Oc wm fastona, badhe odhinsdaghin, oc freedaghin skulu systrana taka disciplinas, J tholike matto som wärdȝ folk plägha taka lima, swa at bakin skal wara bar

nidh*er* til bältidh, Sidhan kaste kwuelfallin wppa hoffuodhit, oc läsin psalme*n* Miserere mei deus til skiptis mȝ gloria patri, Pater noster, Collecta, Exaudi quesumus domine supplicum preces ¶ The syster so*m* disciplinam skal taka for stor brut redhe sik til ffőr än hon gaar j capitulum, swa at hon gange in j natkiortleno*m* oc kwffleno*m*, nat kiorttillin skal wara oppen framan, nidh*er* til bältith Th*e*ntidh disciplina skal takas, tha fari aff kwfflenom oc lägge han fore sik wppa knän, Oc aat hoffuodh smogheno, a natkiortleno*m* draghi wt armana, at bakin wari bar som főr är sakt, Oc lägge kuffuelfliken ow*ir* hoffuodhit oc ligge nidh*e*rbughin, Oc sighi enkte wtan mea culpa, Jak skal bätra mik, Än the som hona slaar hiälpe 147 h*en*ne at kläda sik Thȝ sa*m*ma gőren brődhrene

Aff mandato xxxij Capitulum

Eth sin j hwariom manadh oc wm lőgh*e*rdaghin skulu swa systrana som brődhrene gőra mandatum

Aff leekbrődhrome*n* oc th*e*ra ämbitom xxxiij capitulum

For thy at brődhrene som präste äru skulu p*re*dika, Thy skulu leekbrődhrene thiäna th*e*m badhe j stekerhuseno oc til bordh Oc j andro*m* widh*e*rtorfftelikom thingo*m* Oc skulu the redha dődha systra oc brődhra graffua Oc thiäna brődhrome*n* til mässo, Oc taka swar oc giffua widh iärn grindenar, Oc gőra alt annat thȝ confessor th*e*m biwdh*er*

Huru almosan skal skiptas xxxiiii Capitulum

Hwan manadagh oc odhinsdagh oc fredagh ällir flerom sinno*m* j wiku*n*ne, om swa synis wara nyttogt oc widh*er*torfft, skal clostersins almosa giffuas oc skiptas Oc skal antwardhas nakrom trolikom thiänara j gardheno*m* som hona trolika skipter ¶ Naar nakor syster älla brodh*er* döö, skal en prouento daghlika giffuas, for th*e*m j trätighi dagha, ey thäs sidh*er*, at nakor persona intokis, j thäs stadh som dödhe, För än the
148 xxx dagha waro framlidhne

Aff systranna bältom xxxv capitulum

Systranna bälte warin aff swarto lädhre sölghian oc skon, spängrena oc sölghio thornen skulu wara ganst enfaldh oc aff slätto gärni*n*g antiggia aff horn ällir been, Oc engaledhis aff silff ällir nakre kostelighet, widh bältidh haffuen skaat, naalhus oc kniff, Thog skal han ey wara wd hwas wta*n* alȝstingx slettir owan wppa engaledhis prydder mȝ gull ällir silffwir ¶ Jtem the syster som widh*er*torff pwngh, Tha skal abbatissan see til at han wari aff twäfallo läriffte Oc wtan alla dyra gärni*n*gh swa som är silke ällir gull älla androm siälssynom liith, Hwar en syster haffwi sith drykke kaar oc kanno oc skedh aff trä ällir aff teen, än engaledhis aff silffwir

Huru brödhrene kronor skulu wara xxxvj capitulum

Brödhrene the th*e*r präste äru skulu haffwa widha kronor oc trinna, äpth*e*r thy som andre clostermän haffua, Oc confessor til see at the wpnyens j skipadhom timom

Aff systranna säng*om* oc sänga klädom xxxvii Capitulum

Systrana skulu haffua sänga aff brädhom saman 149
satta mȝ spikom, Oc th*e*r innan halm, Oc owan halmen mattor ällir biörnskin, Oc tho ey wtan loff, älla oc eth thiokt wadhmals kläde ällir annat grofft kläde, Offwan sik haffuen eth kläde aff hwito wandmal, Oc th*e*r mȝ eno ryio, Oc skinfäl aff faarskinnom tha wintrin är, Abbatissan ranȝsaki systrana sänga, at ey wanlika finnis th*e*r mi*n*na ällir meer, wtan som widh*e*rtorfft är, oc reglan biwdh*e*r, Ey soffuen oc twa til saman, j enne sängh, Thȝ sama är wndirstandande om confessorem oc brödhrena

Aff middagx sömpn xxxviij

Fran paskom oc hälga kors dagh, som kallas Exaltacionis sancte crucis, är lofflikit at soffua äpth*e*r middagh tha maaltidh är halden, Oc thän time wari j abbatisse oc confessoris iämkan, ällir skipan

Aff systranna natta sömpn xxxix Capitulum

Systrana skulu soffua j sinom natkiortlom mȝ linda oc hwiff wil nakor th*e*ra soffua j kwfflenom, Tha skal h*en*ne thȝ ekke nekas, Tha göri thȝ ey wtan abbatissonna aatspörian oc orloff, wil nakor
150 syster waka om nattatidh tha wari widh sina sängh, swa at andra ey oroens, Oc enghin tildirffuis gaa wt aff dormitorio wtan abbatissonna ällir priorissonna särlikit orloff, For än första siin är rinkt Än wm nakor torff meere sömpn bedhis sik loff oc ko*m*me j choren til primit, Haffw*ir* nakor syster offmykla hosto oc riktan ällir snarkan oc orolikin laat j sömpneno*m*, Tha skipis h*en*ne tholikt rwm att soffua wti, At andra haffuen ey oro aff h*en*ne, Oc wm nakor syster gytir ey hört tholkin orolikin laat j sömpneno*m* tha skipis h*en*ne samuledh thȝ rwm h*en*ne är fält

Aff siwkom oc thera rökt xl Capitulum

Uardh*er* nakor syster swa hardelika siwk at hon gith*er* ey lighat j natkiortleno*m* Tha loffuas h*en*ne aff gudȝ anda liggia wppa bultȝster oc haffua wadhmals lakan, gith*er* hon ey än thȝ, Tha haffui linlakan aff lärifft Oc loffuas th*em* systrom som starkan siwkdom haffua at the magho läta bära sik wt j wmgangana ällir j gräs gardhin For färskare wädh*er*s skuld, Oc thȝ wari mȝ abbatissonna loffui Engin syster skal tildirffuas at tala
151 widh the som hardelika är siwk, älla ingaa til

h*en*na, wtan formanȝsins orloff, wndan takne infir-
maria som wakta siwka ¶ Än wm nakor syster
haffw*ir* swa starkan hoffuodh wärk, at hon gith*er*
hwarte läsit ällir ätit mȝ andro*m* systro*m* th*e*m
wtan wämilse ällir stwgh Oc ey soffuidh mȝ androm
th*e*m wtan dröffuilse ällir oc swa klen at hon
mäktar ey lidha thȝ reglan biwdh*er*, Tha skal
h*en*ne skipas thȝ rwm oc särlikit mak, bort fran
androm At the haffuen ey qwal ällir wanda aff
h*en*ne ¶ Abbatissan skal oc altid gra*n*nelika
aatwakta, at siwka systra haffuen godha wakt oc
alla sina widh*e*rtorfft, at the ey lidhin nakon aff
saknadh ällir wanskilse ffor infirmaria oskötna
skuld, Oc är infirmarie ämbite th*et*ta, at hon
skal tända wp liws for th*e*m siwko, göra wp eldh,
rökta th*e*ra math j stekirhuseno häntta wikt watn
j siwko husit, Twa th*e*ra föth*er* oc kärlika hiälpa
th*e*m j th*e*ra widh*e*rtorfft wmskipta th*e*ra sänga
kläde oc rensa, Oc mȝ swa granne aatwakt, skal
hon rökta aff wisthus oc källara, thȝ ho*n* see
hwarie enne tarffuas, At th*e*m siwko enkte briste 152
thȝ hon kan th*e*m j nakre matto skälika skipa
¶ Jtem systra som lidha sin naturlika kra*n*kdom,
som the pläga haffua äpth*er* sino*m* skipilsom, skulu
the tha engalundo*m* tilföghia sik conuentonne,
Hwat thȝ är hällir torfastodagha ällir andre dagha
ällir högtidhis dagha Oc ey skulu the gaa til
chor ällir conuentȝ bordh, oc ey thorfasta mȝ
conuentonne, wtan skulu wara j siwkahuseno, th*er*
til thȝ bätras mȝ th*e*m Oc th*e*n timan skal abba-
tissan iämka oc maata Th*e*m skal oc tha skipas
yth*er*likare widh*e*rqwekilse än annantidh ¶ Jtem

the systra som aff nakre widh*e*rtorfft skulu äta j siwkohuseno wndantaknom the th*e*r alȝstingx äru siwka skulu the ey dirffuas at säthia sik til bordh, För än the haffua läsit maat wersin oc bordh signilsen Oc th*e*r äpth*e*r at maaten är framsattir Sighi senior Benedicite The andra swarin Dominus Talin sidhan saktelika oc mathelika thȝ höffuidȝst oc siäla gangn är, Th*e*r äpth*e*r tha the haffua läsit gracias standen genstan wp fraan bordhe oc ey dwälins sithiande widh bordh owir twa tima

Aff blodh laate xlj Capitulum

153 The systra som tarffuas laata sik blodh til dirffuis ey thȝ göra, wtan orloff, Oc thän daghin äru the ey bwndna til koren, Än wm nakor the som laaten är, lidher wa*n*makt ällir at nakur wardh*e*r wa*n*maktogh, For stort ärffuode skuld som hon haffw*ir*, Tha maa abbatissan loffua th*e*m bryta fastona, Oc äta firmis maat ällir köt j siwko huseno, Alt thȝ sama skulu brödhrene halda

Naar the magho haffua batȝstuffwa xlij Capitulum

Systra som siwka äru magho badha swa opta som th*e*m tarffuas, Än the th*e*r helbrygda äru, Magho badha eth sin j manadhenom ällir eth siin j fiortan daghom, wm swa är nyttogt til helsonna

At wndirsam diwr ällir fughla skulu ekke wara j clostreno xliij capitulum

For thän skuld, at wi haffuo*m* os fore takit clostirliffnadh at gudhi thiäna, Oc idhna os j höffwidȝske stadughet oc thoktelikom reglonna sidhom, Thy skulu hunda älla köffwärne, älla hjorta oc all siäldsyn oc wndirsam diwr oc fwghla alȝstingx bortlängias aff clostirs inlykkio, Thy at 154 the äru lösläta wpwäkilse oc synda tilfälle oc wpfödha

Aff clost*ir*sins bygni*n*gh Oc kirkio*n*na glasom xliiij capitulum

Uaktis at clostersins bygni*n*g ey byggis wtan aldra enfallelikast, Oc wta*n* allan klokskap oc fafängho J kirkionna windöghom skulu wara glaas Oc the skulu haffua qwä*m*melika formaa j länkdi*n*ne oc ekke wtan ena alin j breddinne mällan postanna, Oc the glasin skulu ekke wara mȝ biläto*m*, älla andre malni*n*g maaladh, ällir färghat, wta*n* som the äru, hwit ällir gool

Aff systranna cellom xlv capitulum

Systrana for th*e*n skuld at the ey prädika, skulu the engo*m* lundo*m* haffua cella mȝ dwrom oc laasom j sino dormitorio, älla annars stadȝ, Meerän forthy at frestilsen äru mangh oc lönlik, Tha stadȝ th*e*m mȝ abbatissonna loffui, at haffua smaa skriin groff oc enfald mȝ laasom, Hwar the magho

göma wti sina naala oc hwiffua oc annat tholkit, Hwilkin skrin skal abbatissan idhkelika ranȝsaka, at th*e*r ey finnis nakot eghit ällir enkannelikt thing, Än brödhrene skulu haffwa cella wtan
155 laas, For studeran skuld oc bökir oc frälselikare gudhelika thinga skoda*n*, at the ey hindrins aff nakrom

Aff mästir ma*n*na oc läkiara ingang j clostrit xlvi capitulum

Naar nakot är byggiande j clostreno, ällir thȝ som nidh*e*rfallet är torff bätras, ällir wm nakor syster skal taka läkedom, Tha skulu the mästir män swa ingaa mȝ nakrom forstandande clostirsins thiänara, at systromen göris ey omak, ällir wm thȝ kan wara, at the engom lu*n*dom synens, wndantaknom th*e*m, som skulu bewisa mästirma*n*nomen huat som görande ällir byggiande är, ällir the som skulu taka läkedome*n* ¶ Nw wm nakor syster swa krankdom haffw*ir* at hon kan ey läkias wtan läkedom, tha skal hon bäras j thȝ husit, som th*e*r til är skipat Oc thaki th*e*r läkedom j twäkkia systra närwaru, Oc läkiare*n* tali widh iärn windöghat, Oc ey ingange, wta*n* hans ingangh*e*r är alȝstingx widh*e*rtorfftogh*e*r

Aff thy at ey skulu enka*n*nelikin hus bygghias j clostreno xlvii capitulum

Abbatissan see til, at ey byggins enkannelikin hus j clostreno, wta*n* wanlika the hus, som the

skulu wäffua, ällir sionga wti, Än wm nakor 156 syster finge langsamlika soot ällir wanlika wordhe spitälsk ällir witlös For tholkom maa hus byggias swa at the warin hart widh wmgangana oc thȝ almännelika siwkahusit, at systrana maghin them hugna, oc wpwäkkia til thȝ bätȝsta

Huru biscopenom bör visitera clostrit xlviii capitulum

Biskopenom bör j hwaria trigghia aars mote, visitera clostrit j them tima ther han wisitera andra sokna kirkior, Oc thentidh biskopin kombir j kirkiona, gange confessor mȝ nakrom brödrom mot hanom, Oc mȝ wigdho watne Tha biscopin haffwir stänkt them alla, lätis wp dören aat hwilke systrana intakas Oc först gange in confessor oc wise biscopenom hwart han skal, oc sidhan biscopin oc twe klärka mȝ hanom oc ey meer, som äru höffuidȝske oc moghne, Oc engom nakot til talandis, Oc wm nakor ärande framkoma som ensampnom biscopenom äru wppinbarande tha gangen canikana wt j wmgangen, Oc skulu nakre ällris brödher gaa in mȝ confessore, Tha the äru alle in kompne 157 stängis ather dören Oc biscopin ledhis först j systrana chor Oc äpther at han haffwir läsit ther sina böner tha ledhis til capitulum, Oc thȝ wakte högelika at han ey komi j andra stadha wtan j the twa, Systrana skulu alla wara sampnadha j capitulo fför än biscopin kombir, Naar han ganger in tha standin alla wp mȝ wyrdhning oc nighen ödhmiuklika, Tha alla äru satte Sighi biscopin,

Benedicite systrana swari Dominus sidhan sighi biscopin Jak biwdh*er* idh*er*, wndir the hälgo lydhno dygdh, at j sighin os, huru reglan haldꝫ, huru tystan oc fasta*n* hallas, huru abbatissan staar j sino ämbite Om abbatissan swarar, at alt staar wäl, Tha gange hon wt j wmgangen Th*er* äpth*er* sighi biscopin Conuentonne wm nakra saka äru mällan idh*er* oc abbatissonna, tha biwdh*er* iak jdh*er* wndir lydhnonna budh, at j thꝫ sighin, Äru oc nakra siwka tha bäri*ns* til capitulum wm widh*er*torfft är, oc the wilia nakot sighia, Th*er* äpth*er* kallis abbatissan hwilke biscopin biwdhe wndir lydhno*n*na budh oc bandꝫ dom, at ho*n* ey
158 hathi, ällir forhaffui the systra som nakot fingho sighia mote h*en*ne Om confessor haffw*ir* nakor käromaal mot abbatissonne ällir systromen, Tha sighi th*em* fram fore biscopenom j systranna capitulo, Oc spyri biscopin badhe confessorem oc abbatissona aat wm reglonna gömo, Än ku*n*no nakor ärande framko*m*ma hwilkin ey ku*n*no genstan ändas, Tha ändins the j locutorio widh windöghat, Tha biscopin haffw*ir* hört aal stykke, Tha gange wt j sama matto som han gik in Oc takis widh hano*m* j syslomanꝫsins garde, Annan daghin th*er* äpth*er* ga*n*ge biscopin j sama matto in j brödhrenna capitulum Oc tha han haffw*ir* hört th*er* reglonna gömo gange ath*er* wt, Äru oc nakor stoor ärande the th*er* tarffuas tracteras oc wtletas antiggia aa systrana wäghna ällir brödhrinna, The ändins tridhia daghin widh windöghonen, Oc thꝫ forwaris aatwaktelika at biscopin ey tynghe clostrit owir thre dagha ¶ Jt*em* biscopin

skal oc pliktogher är, at see til huru reglan haldʒ
Oc rätta äpther thy som reglonna skipan biwdher
Biwdhandis abbatissonne oc confessori At the
rätten badhe j sik siälffuom oc j androm thʒ 159
som owirffarit är Oc thʒ göri swa opta han
wardher kalladher ¶ Nw wm swa är at abba-
tissan ällir confessor warda swa brutlikin, At
thera brut äru wppinbar Oc lägghia dylʒsko widher
at sik rätta ällir bätra, Tha skal biscopin komma
okalladher oc rätta them, Oc the thing rättande
äru, antigghia at han säti them aff sino formans
ämbite ällir mʒ nakre andre strange reglo plikt,
Thog skal han wakta, at han engho gange mot
hälgo reglonna skipan ällir closters priuilegiis ällir
reglo näpst, Oc ey skal biscopin göra nakra nya
statuta the ther hallande äru j clostreno, at ey
skulin siälana forganga, For mangha statuta oc
budh skuld, Oc ey biwdhe nakor annor stykke,
wtan at reglonna gömo hallis ¶ Oc wakten ab-
batissa oc confessor at the ey bewarin sik mʒ
nakrom konungxlikom ällir biscops rät, ällir mʒ
bandom ällir häktom wärdʒlika manna som brut-
like äru, wtan the haffwin ther wppa syndirlik
priuilegia

Huru capitulum skal hallas xlix capitulum

Capitulum skal hallas thän tima, som abba-
tissonne synis qwämmelikin wara, Tha som ringhis 160
til capitulum saman komen alla j capitulum Oc tha
abbatissan haffwir atherwänt ringhia, oc kombir j
capitulum skulu alla wpsta oc nigha henne Tha

hon haffw*ir* saat sik, sithin alla, Oc gange fram ebdomadaria for pulpitum mʒ bookinne oc nighe oc bedhis benediccionem sighiande Jube domine benedicere, Hwilke abbatissan swari, Benedicat nos deus et dirigat nos et actus nostros, Co*n*uentan swari Amen Hwilko sagdo wprätte ho*n* sik oc läsi xv capitulum j reglonne Tha thʒ är ändat sighi, Tu autem domine miserere nostri Conuentan swari Deo gracias Sighi ath*er* abbatissan, Benedicite Hwilke conuentan swari Dominus Abbatissan sighi Talom wm wara reglo, Th*er* äpth*er* hwilkin en som weth sik brutlika wara, j thy at hon haffw*ir* komet sent, ällir brutit tystona ällir nakot tholkit, Tha komi fram fore annologium oc nidh*er*lägge sik mʒ allom kroppenom Hwilke swa liggia*n*de Sighi abbatissan, Huat sigh*er* thu, Oc hon swari Mea culpa Hwilke abbatissan sighi stat wp, Th*er* äpth*er* nar hon är wpstanden sighi sina culpa oc loffui th*er* äpth*er*
161 wilia bätra sik ¶ Nw om nakor syster wardh*er* fram roopat aff andre sighi hon som fram ropadhe Tholik syster roopas fram, Tha stande wp oc lägge sik ad veniam, Oc abbatissan sighi h*en*ne som för stat wp, Hwilke wprätte, sighi hon som fram ropade, Thʒ oc th*et*ta giorde hon, Är hon brutlikin, Tha sighi, jak giordhit, oc jak wil bätrat Än neekar hon th*er* fore, Tha sätis thʒ maalit wp oc wtletis j auditorio a sama dagh, ällir oc ändis j nästa komanda capitulo ¶ J capitulo skal enghin syster tala, wtan abbatissan, Oc hwem hon biwdh*er* tala, wtan proclamatrices oc the som witna, Thäntidh alt är lyktat stande abbatissan wp Oc wände

sik öster oc sighi Adiutorium nostrum in nomine domini Conuentan swari, Qui fecit celum et terram gange wt Oc conuentan samuledh nighandis östir, alt thꝫ sama skulu brödhrene göra

Huru brut skulu rättas oc bätras. l. Capitulum

Um nakor syster haffwir eghit, ällir forsmaa
hälga reglonna budh, ällir är märkelika olydogh
Tha skal hon thola the harda plikt, som star j xv
reglonna capitulo, Än the som j mindre saakom 162
bryta The näpsins mꝫ läsni*n*gh Fasto oc mani*n*gh,
Wnga systra skulu näpsas for siin brut mꝫ lima plikt,
th*e*r til the äru xxiiij [aar] gambla, Thog warde
all näpst mꝫ matto oc kärlek, Nw wm systrana
slaas inbyrdhis, tha maa confessor th*e*m afflösa
kan oc swa hända som gudh forbiwde, at nakor
en prästir ällir brodh*e*r sargha thän andra, Oc
maa confessor han afflösa, Än wm nakor alt
oskä*m*melikin syndh skeer Tha spöris biscopin
til radꝫ ¶ Wm nakor syster bryth*e*r idhkelika
Oc forsmaa manilse Tha kallis til capitulum
hwart sin som hon bryth*e*r, Oc antiggia näpsis
mꝫ lima plikt, ällir oc läggis j carcerem, Än
lima näpst skal ey gaa owir fäm hugh, wtan j
th*e*m th*e*r äru alstingx ilhärdoghe ¶ Hwilkin en
syst*e*r som kombir seent äpth*e*r venite, stande
fore altare trappone lwtho th*e*r til ympna*n* lyktas
Oc tha hon är lyktat gange j siin stadh Hwilkin
sent kombir äptir första psalmen stande nidh*e*rbögdh fore trappone Th*e*r til annar psalmen är
lyktadh*e*r Sidhan nighi oc stande j chorenom

163 ytarst aff allom, th*er* til alt lyktas Til prim oc
alla andra smaa tidh*er* Hwilkin som kombir seent
til ympnona, stande samuledh lwto, fore altara
trappona th*er* til ympnan lyktas, Ån wm hon
kombir j första psalmenom, stande lutho fore
trappone, owir fingra knoana th*er* til psalmen
lyktas, Hwilke*n* som borto är mȝ allo aff nakre
tidh, wtan loff och laglikin forfaal, giffui sik
skyllogha j capitulo Oc a th*em* daghenom skal
hon mista halffua sina prouento, Hwilkin syster
som wiil faar j chorenom sionghande ällir läsande
orät göri bätring swa at hon taki wppa gulffuidh
mȝ handi*n*ne, Oc wprätte sik oc slaa sik for brystit
Ån the som märkelika wil faar Oc confusionem
gör hon giffui sik skyllogha j capitulo

Aff mörkastuffuo*n*ne oc th*em* th*er* skulu j läggias. Li Capitulum

Mörka stuffwo skal wara j clostreno j hwilke
skulu läggias alle the th*er* märkelika äru olydhoge
oc genstridoghe, oc proprietarii, Oc the som mote
abbatissonne, älla confessore göra conspiracionem,
thȝ är samhald j ondo, Oc the som opta äru
164 manadhe, oc näpste, oc ey bätra sik, Swa oc
the som finnas at wtsända wan frägda breff ällir
älskogha breff til wärdȝ folk, Oc the som hittas
j ondo kötȝsins liffw*ir*ne, ällir j the fordömelike
syndi*n*ne mot naturi*n*ne wppinbarlika, ällir oc
the som fatadhe wardha widh at the widh*er*frésta
at stighia owir mwre*n*

Huru systrana oc brödhrene skulu iordhas Lij

Um nakor syster dör wm nattatidh, Tha skulu systrana ko*m*ma oc läsa siw psalma Oc sidhan psaltaren til skiptis, Th*er* til confessor ingaar wm morghonen at wighia liikit Systrana the skulu iordhas, mʒ natkiortlenom oc kwffleno*m* mʒ swkkom oc skom oc hwiff Oc the skulu iordhas, j wmgangome*n*, oc j kirkionne innan fore iärngrindomen Oc brödhrene samuledh

(Efter Ms. germ. Fol. 726 i Berlin, K. Bibl.)

Dessa Constitutiones eller tillägg till Regula Salvatoris äro uppsatta på latin af Birgittas biktfader Petrus Olavi, prior i Alvastra, † 1378. Vadstena-systrarna ville dock icke antaga dem, emedan några stadganden föreföllo dem väl stränga; och sålunda blefvo de hvilande till år 1420, då biskop Knut i Linköping påbjöd dem, dock med uteslutande af två punkter, hvilka voro de egentliga stötestenarna. Det latinska originalet synes ej behöfva här meddelas, då det troget återgifves af förestående svenska öfversättning; endast biskop Knuts stadfästelsebref och de två uteslutna paragraferna må här finna plats.

KAnutus dei gracia Episcopus Lincopensis Religiosis personis et nobis in christo sincere dilectis Abbatisse et Confessori generali necnon vtrique Conuentuj Monasterii sanctarum Marie virginis et Birgitte in watzsteno Salutem in domino et sancte conuersacionis continuum incrementum Quamquam dudum Reuerendus in christo pater dominus Nicholaus sancte memorie episcopus lyncopensis predecessor noster immediatus ad roboracionem regule sancti saluatoris quam professi estis quasdam constituciones seu addiciones regulares per venerabilem et magne religiositatis virum dominum Petrum priorem monasterii de aluastro cistersiensis ordinis additas et inscriptas vobis et successoribus vestris tradiderit perpetuo obseruandas Jllas tamen vnanimi consensu minime acceptastis propter quosdam corporales labores in ipsis contentos feminee fragilitati

nimium onerosos et prorsus importabiles videlicet continue pistrire ac potum ceruisie conficere et parare Ac licet dictus dominus prior post relacionem sibi factam de huiusmodi difficultatibus alacri animo et de consensu prefati domini N. episcopi statuerit dictorum laborum tollere grauitatem Preuentus tamen morte non potuit sicut voluit id effectualiter adimplere vnde predicte addiciones hactenus exstiterunt variate et quasi nullius roboris remissius obseruate proch dolor in non modicum vestrarum periculum animarum Cum igitur ordinacione diuina et apostolice sedis mandato deputati fuerimus visitator monasterij vestri supradicti hanc detestabilem variacionem dictarum addicionum et tam remissam earundem obseruacionem vlterius sufferre non volumus nec debemus ymmo auctoritate apostolica et in virtute sancte obediencie vobis omnibus et singulis vestrisque successoribus firmiter iniungimus et mandamus. Quatenus exclusis predictis dumtaxat laboribus qui spiritum deuocionis possunt extinguere sepedictas constituciones seu addiciones in presenti libello fideliter conscriptas et ab ipsis primis ac veris originalibus in nullo discrepantes. nec in transposicione quorundam capitulorum et seorsum posicione aliquarum reuelacionum prius mixtum insertarum obseruetis diligenter et faciatis in monasteriis inuiolabiliter obseruarj nulloque modo ipsas deleri sustineatis vel per ordinaciones alias immutari prout excommunicacionis sentenciam decreueritis fugiendam Jn premissorum autem testimonium cum sigillis dictorum conuentuum in watzstenis et de consensu eorum vnanimi sigillum nostrum presentibus est appensum Datum in opido watzstenensi Anno domini Millesimo Quadringentesimo vicesimo Feria Quarta Jnfra Octauas corporis christi.

De i svenska öfversättningen utelemnade två paragraferna äro i handskriften öfverkorsade och försedda med anteckningen: vacat. De lyda sålunda:

De ebdomadariis coquine egredientibus Capitulum xxvj

EBdomadarie coquine dominica die post matutinas stent incurue ante gradum altaris dicentes Ter ambe simul Benedictus es

domine deus meus quia adiuuisti me et consolatus es me Respondente choro similiter Benedictus es &c vsque tercio, Tunc legat horaria Saluas fac ancillas tuas Respondeat chorus Deus meus sperantes in te Conuertere domine vsque Et chorus Et deprecabilis esto super ancillas tuas Deinde horaria Domine exaudj &c Chorus Et clamor meus &c Oremus **Collecta** Deus cui humilium accepta sunt vota animarum respice propicius super harum famularum tuarum obsequia et ad tuam eas fac pertingere graciam, Vt quia peracte ebdomade seruicia deuota mente compleuerunt plenissimam atque largissimam veniam per te consequantur Qui viuis et regnas deus Per omnia secula seculorum Amen

De ebdomadariis ingredientibus coquinam Capitulum xxvij

EBdomadarie coquinam ingredientes veniant in gradum altaris die et hora supradictis Et inclinantes stent sicut priores dicentes ambe simul Ter Deus in adiutorium meum intende Chorus respondeat Domine ad adiuuandum me festina Tunc horaria dicat Saluas fac ancillas tuas Chorus respondeat Deus meus sperantes in te Deinde Domine exaudi &c Et clamor &c Oremus **Collecta** MJsericors et piissime deus qui vbique famulos tuos tueris et protegis harum ancillarum tuarum in bonum accumula votum et auge desiderium vt recte sororibus suis impendant seruicia saluator mundi Qui viuis et regnas deus Per omnia secula seculorum Amen

(Efter Kgl. Bibliotekets pergament-handskrift med gammal signatur, Antiqvitets-Arkivets, A 45.)

LUCIDARIUM.

Här byrias systra*n*na lucidarium huru the skulu sik haffua j chorenom Oc samuledh wtan choren he*m*ma j clostreno Oc j allom stadhom oc rwmo*m* fförst til ottasanghin fförsta capitulum 277

Först tha som systrana saman ko*m*ma til ottasangx, in j choren skulu the nighia, mȝ alle wördhni*n*gh til altarit hwilkit the skulu altidh göra nar the fram wm altarit gaa, Oc tha the koma j sina stadha ffor än the böria ottasangin tha läsin Pater noster Aue maria Credo oc gloria patri owir formas mȝ bögdhom knäm, Tha brödhra*n*na ottasanger är wte, Tha göri horista genstan tekn, Oc alla rätte*n* sik gensta*n* wp wändandis siin änlite öster til altarit görandis korsins tekn fore sik, Oc horista börie sionga Dignare me &c som sidhwänia är, Th*e*r äpth*e*r twa systra börie Inuitatorium sionga, Hwilka wmskiptelika til skipins om wikuna äptir sino*m* orden som the wikuna skulu wara rectrices chori, Oc andra twa systra versicularie som göma sina wiku äptir sino*m* ordin, Oc versiculos sionga for altareno 278 skulu framganga til pulpitum oc sionga psalmi*n* Venite, Oc nar venite siongx börie horista jnuitatorium wtan th*e*n tima syst*ra*na haffua totum duplex, Tha skulu the twa som rectrices chori byria inuitatorium Oc tha venite är wtswngit, the som venite swngho byrien Jnuitatorium, Oc

skulu haffua siin änlite mʒ alle höffuidʒslikhet til altarit swa länge the sionga Venite oc versiculos, En chorin stande äpt*ir* thy som want är oc qwä*m*melik skipan hwar mot andro*m*, Th*e*r äpth*e*r byrien rectrices chori ympnona, Oc til ytarsta v*er*sin nighen alla mʒ ödhmiukt, ympno*n*ne lyktado börie horista Antiphonam the första, Andra antiphonam byrie the so*m* horista war j förre wiku*n*ne om ho*n* är j choreno*m*, The tridhia magho rectrices giffua huem the wilia j fförsta psalmeno*m* är sitiande j andro*m* standande oc j tridhia sithiande, Thy at systrana haffua altidh högtidh J ympno*n*ne Antiphonis oc versiculis är altidh standande, The som versicularie äru skulu standa for pulpito haffuandis siin änlite mot altareno ödh-
279 miuklika th*er* til nighandis, Oc nar so*m* systrana haffua läsit Pater noster oc Aue maria wppa sino*m* knäm, Tha stande horista wp sighandis Et ne nos, Oc chorin swari Sed libera nos &c th*er* näst läsi horista th*en*na bönena Precibus et meritis &c

Huru systrana skulu haffua sik tha lecʒenar läsas oc responsoria siongas Annat capitulum

Systrin som skal läsa lecʒena, ko*m*me fra*m* fore pulpetum ödhmiuklika, nighandis til altarit oc sighi Jube domine Oc horista giffwi benediccionem so*m* wppa th*e*n daghi*n* th*e*r til skipat är Oc choren swari Amen Th*e*r äptir sithin alla wta*n* hon som lecʒena läs, hwilkin altid bör standa nar ho*n* läs fra*m* lecʒena Swa skulu oc andra systra göra tha the läsa th*e*ra lecʒer Nar *the*

lykta lecꝫomen sighandis, Tu autem skulu alla wpstanda sighiande täkkelika Deo gracias Än tha responsoria siongas, tha är altidh standande, For langa lecꝫenar skuld j hwilko*m* offtelika warda systrana gripna aff sömpn oc läti, Oc for thy mꝫ alle gudhelighet standin wp j responsoriis oc *ver*somen sionghande wördelika, For ärofulla jomfru*n*na marie hedh*er*, at the maghin thäs qwä*m*melikaren oc fraare wara glädhiandis j h*en*na söta loff oc sangh, Första versin äpt*ir* första responsorio skulu sionga the som haffua första oc andra lecꝫe, Thän andra *ver*sin skulu sionga versicularie, Tridhia lecꝫe tha läsi horista oc rectrix aff h*en*na chor sighi benediccionem Tridhia *ver*sin mꝫ gloria patri siongin rectrices, Te deum laudamus byrie horista mꝫ hwem ho*n* wil wta*n* tha totum duplex är, Oc tha som siongx Sanctus Sanctus Sanctus tha nighi*n* alle, Oc wprättande sik til pleni sunt Samuledh görin tha som siongx, Te ergo quasi famulis tuis &c, tha nighin ödhmiuklika Än rectrices the börien Eterna fac 280

Huru systrana skulu haffua sik innan laudibus iij capitulum

Tha te deum är lyktat sighi horista versiculum oc byrie Deus in adiutorium Oc chorin fölge äptir sionghande Domine ad adiuvandum Til gloria patri nighin alla ödhmiuklika wprättandis sik til Sicut erat Horista byrie antiphonam, Oc rectrices byrien psalme*n* J första psalmeno*m* är sithiande j andro*m* standande Oc swa alt wt aat, 281

Oc är witande at swa opta som siongx gloria patri, Swa j mässonne som til alla andra tidh*er* tha är altidh nighande Oc til ytarsta v*er*sin j ympnome*n* Än j capitulis, ympnis, Antiphonis oc versiculis är altidh sta*n*dande, Samuledh oc mädha*n* Benedictus Magnificat oc Nunc dimittis siongx är altidh sta*n*dande, Än til collectas är altidh nighande wta*n* til antiphona, Aue maria Oc collecta Omnipotens sempiterne deus standin alla sama*n* a sino*m* knä*m* Th*er* til collecta*n* är lyktat Oc äpt*ir* versiculos Oc benedicamus, Tha nighin altidh versicularie til altarit

Huru systrana skulu haffua sik j smaa tidhomen oc psalmu*m* iiij Capitulum

Horista swa som sidh*er* är byrie smaa tidhenar j sino*m* choor som är Prim Terȝ Sext oc noon sionge antiphonas Än rectrix j sa*m*ma choreno*m* byrie psalmana, Oc är nakot byriande j andro*m* choreno*m*, thȝ byrie succentrix hwilkin i förra wiku*n*ne war horista, Oc at endräktoghet aff allo*m* j sang oc j psalmu*m* skuli gömas, Tha haffui ey afflanga dwalu ällir omykit stakkot
282 wtan qwä*m*melikin oc beskelikin matta oc dwala wara j läsni*n*gh, j pauseran j pu*n*cteran oc j endalykt, Oc ey byri th*e*n ene chorin v*er*sin j psalmomen, För än annar choren haffwir lyktat sinom wärs, Oc ekke draghi een byriandis lankt, oc annar stakkot ällir en byrie lagt oc annor wphögh*er* sina röst, wtan widh*er*freste hwar en sina röst samliwdlika i*n*nelykkia j korsins liwdhe

oc ey affledhis, wphöghe ällir framdraghi röstena swasom til darlika högfärdh wtgiffuande astundandis meer täkkias mä*nn*iskiom än gudhi, Än hwilkin en syster sik kan ey m} andro*m* sämia j sangenom, Tha är h*enn*e bätra thia ällir saktelika sionga, än m} ropande röst allom göra oliwdhan

Huru systrana skulu haffua sik j warf*ru* mässo j hwilke the swa myklo gudhelikare the haffua sik swa myklo täkkare warda the h*enn*e Oc h*enn*a wälsignada son v capitulum

Tha mässan byrias salue sancta parens, tha fallin alla wppa sin knä wpstandandis genstan, til enixa puerpera Oc til gloria patri nighin ödhmiuklika 283
som fore scriffuat är, Oc altidh skulu the standa til thäs prästin haffw*ir* lyktat första Collecta*n*, Tha kyrieleyson är lyktat Oc gloria in excelsis siongx wändin sik alla til altarit, Tha so*m* siongx Et in terra wändhin sik wm som the stodho för Oc tha som siongx adoramus te nighin ödhmiuklika wprättandis sik til glorificamus te Samuledh nighin til, Gracias agimus tibi wprättandis sik til Domine deus Oc tha som siongx, Suscipe deprecacionem nostram nighin ödhmiuklika, Til ihesu na*m*pn oc marie är altidh nighande, Oc til första collecta*n* j mässonne är altidh standande oc nighande, Til the andra collectas Tha läggin sik nidh*er* ow*ir* formas, Tha Epistola börias tha sätin sik wpsta*n*dandis til graduale Än til v*er*sin Fallin a knä wpstandandis tha ha*n* lyktas, widh alleluya skulu the staa, Oc fallin a knä til v*er*sin

wpstandandis tha han lyktas, Tha sequencia siongx magho sithia the so*m* wilia Fra*n* dominica septuagesime oc til paska*n*na standin alla systrana, a sino*m* knäm mädha*n* trakten siongx, wta*n* the so*m* officia haffwa äpt*ir* sino*m* ordin, hwilka altidh
284 skulu rätta standa swa länge the sionga til allir trakten är lyktadh*er*, Swa oc the systra som versiculum, graduale oc alleluya sionga skulu standa swa länge the sionga, wta*n* tha the sionga prosam Jnuiolata intacta, Tha skulu alla syst*ra*na standa rätta, Än tha som siongx O maria O benigna Fallin alla a knä wpstandandis til dei genitrix, Oc tha ewangelium wardh*er* läsit tha wendhin sik alla östir til altarit genstan tha the sionga, Gloria tibi domine Oc gören korsens tekn fore sik oc standin swa til thäs Credo är böriat, Oc wändin sik wm til patrem omnipotentem, Oc fallin a knä til Et incarnatus est mʒ alle gudhelighet wpstandandis til Et resurrexit tercia die, Oc sidhan magho the sta*n*da til thäs offertorium är swngit, Tha thʒ är lyktat tha görin knäfal wpstandandis til Per omnia secula seculorum Oc wändin sik tha til altarit til thäs prefacio är lyktat, Oc tha wändin sik ath*er* j geen oc nighin ödhmiuklika til första sanctus, Oc signen sik mʒ korsins tekn Tha the sionga Benedictus tha thʒ är lyktat tha görin gudhelikin knäfal ow*ir*
285 formas wpstandandis til Per omnia secula seculorum Oc til pater noster tha nighen alla ödhmiuklika wprättande sik til Sed libera nos &c Th*er* äpth*er* tha böghi*n* sik nidh*er* ow*ir* formas, Til thäs som siongx Pax domini Tha standin wp

oc siongin agnus dei Tha thʒ är lyktat böghin sik ath*e*r nidh*e*r wpstandandis til Communionem, Oc the skulu standa nighande til första Collectam Oc til the andra complendas standen a knäm ow*ir* formas til thäs mässan är lyktat

Huru systrana skulu haffua sik til smaa tidhenar äpt*ir* mässona

Genstan äptir mässona byrien systrana sith terʒ sionga, Tha thʒ är lyktat gangin genstan wt til graffwi*n*na äpt*ir* gudʒ skipan j reglonne, Oc the*n*ne wtgangin til graffwi*n*na börien a th*e*m yngxsto hwilka so*m* skulu främst ganga widh paru*m*, Oc the äldre j paru*m* äptirfölghia, swa at the yngxste systri*n* aff th*e*m ena choreno*m* möte the yngxste aff andro*m* choreno*m* mit a gwlffueno, ödhmiuklika nighandis til altarit, Oc swa gangin twa oc twa til sama*n* wt til graffwi*n*na läsande psalmen De profundis oc Collectam Domine sancte pater, 286 Tha thʒ är ändat, Tha the systra som haffua officia j sinne wiku äpth*e*r sinom ordin the gangin til siin ämbite, Oc the som bör halla tidhenar j choreno*m* the skynden sik ath*e*r j geen j kirkiona skötande gudhelike läsni*n*gh oc bönom, Oc läsin Pater noster oc Aue maria, Swa at tha brödhra*n*na lykta sit sext warin genstan redho at böria sith sext, Oc hwar een syster haffui siin psaltara ypnan fore sik, at ey warde märkelikin willa ällir oliwdh j choreno*m*, Alla the systra som sionga j choreno*m* skulu haffua siin öghon oc akt til notonar oc sangin oc til bökrena j hwilkom the

sionga, thy at the skulu altidh sionga j bokomen oc enka*nn*elika the wngo

Huru systrana skulu sik haffua oc göra siin ämbite aff gudhi wppenbarat j hwar dagx thiänist oc j mindre högtidho*m* oc j storo*m* vij capitulum

Nw for thy at systrana haffua hwardag högtidh j sinom sangh j tidhomen aff the ärofulla jomfru*nn*e marie ow*ir*ganglik*om* loffsangh ey förra hördom oc wndirlighom allom cristno*m* 287 mä*nn*iskio*m*, Oc thy skulu twa systra hwar dagh regera chorin Oc twa til saman sionga versiculos, Oc j storom högtidhom oc festis duplicibus Rectrices chori swasom är främsta cantrix oc succentrix skulu standa j tidhomen fore pulpito, Än j hwardagx tidho*m* standin j sinom stallis, hwar th*e*ra j sino*m* choor Oc j största högtidho*m* skulu fyra systra so*m* äru rectrices oc versicularie sionga til sama*n* Benedicamus, Äptir ottasangin oc swa äpt*ir* aptansangin, Oc v*er*sin äptir tridhia responsorium j otta sangeno*m* Oc jn manus tuas &c j natsangeno*m* oc v*er*sin äptir responsorium j afftonsangeno*m* oc prosas j mässonne j glorificacionibus Oc alleluya mꝫ v*er*sino*m*, Cantrix är the systre*n*, som skal böria psalmana oc responsoria, j th*e*m choreno*m* som horista standir succentrix är the systrin, som böriar sanghin j andro*m* choreno*m*

Huru systrana skulu haffua sik j faghro*m* oc höffuidʒskom sidho*m* viij capitulum

Systrana skulu wara prydda oc wmkring satta
mʒ alla sidha*n*na qwä*m*melighet oc dygdha*n*na
thäknadh waktande sik mʒ största aatwakt, Fran
alle otokt oc ohöffwidʒsko*m* löslatom, ey haffuande
tekn til nakot thʒ, som löslaat ällir nakor ostadug- 288
het kan aff ko*m*ma antiggia j choreno*m* ällir annar
stadʒ, ey mʒ osidhliko*m* kropsins aathäffuo*m* ällir
otoktelikom handa ällir fota rörilsom ey mʒ skälff-
uande haku, ey mʒ twggande läpom, oc ey mʒ wt-
räkte twngo, wtan altidh haffwin sik mʒ stadughe
kropsins sidhlighet oc mʒ alle hugxsins gudhelighet
standandis gangandis oc sithiandis, haffuandis siin
ögho*n* nidh*e*rbögdh til jordhinna, Oc siin hiärta
wp lypt til gudh, Thy at ey atenast skulu the
sionga j röstinne liwdhe, wtan ämwäl j hugheno*m*
at ey grips hugen j fafängo*m* oc frömande tankom,
Oc haffua tha ofruktsamlikit ärffuode, Oc for thy
at the wälsignada jomf*ru*na marie gudʒ modh*e*r
stora loffsangh, hwilki*n* som systrana skulu sionga,
liknar waar h*er*ra j enne reuelacione widh dyrasta
gul hwilkit mango*m* skal ko*m*ma til hugswalilse,
Thy bör th*e*m som thän sötaste sanghin the ärofulla
jomfru*n*na skulu framföra, wara sidhlika j allo*m*
sino*m* mädhfärdho*m* oc aathäffuo*m*, Än for thy at
the hälga samqwä*m*dhin skuli ey atenast blomstras
j renliffnadʒ hedh*e*r wtan ämwäl ski*n*nande wara j 289
höwidʒlighetʒ fäghring, thy forbiwdʒ th*e*m all osid-
likin löslaat, Oc th*e*m biwdʒ all höwidʒlighet oc

qwä*m*melighet, Oc thy skulu systrana nar the nigha nidh*e*rböghia sik mȝ alle wördni*n*gh oc ödhmiukt, haffuandis fore sik sina hendir j kors wiis ey sithiande ey stydhiande sik nakor widh, hwilkit som waare tekn til stora läti oc aawitande othokt, Oc är nakor aff th*e*m swa thwng aff allirdom ällir krankdom ällir wanskilsom, at ey formaa göra inclinaciones, tha wnnis h*en*ne sithia mȝ abbatissonna loff

Huru systrana skulu haffua sik j atirhalle aff mykle wtsyn j kirkionne ix capitulum

Systrana skulu haffua enfalla oc ödhmiuka wtsyn gynom grindena wt j kirkio*n*na tha mässona sighias, Oc at see sacramenta Oc seen ey offtare wt än the wilia see sacramenta j kirkionne haffuandis ath*e*rhald aff olofflike ostadughe, oc forwitne wtsyn wm kirkiona, Thy at aff olofflike syn wprindir syndelikin astundan aff hwilke waxir
290 hugxsins stadughet, Oc gangen ey fram til grindena widh*e*r at the sionga wtan standen j stallis j sinom stadhom

Huru systrana skulu haffua faghran oc qwä*m*melikin sidh til at sionga x capitulum

Systrana skulu hwardagh högtidhelika sionga, swa wäl söknom som hälgom daghom, Thy bör th*e*m at sköta mȝ alle aatwakt at the ey offsnart siongen, wtan midhilmatelika gladhelika mȝ alle wördhni*n*g oc skälike matto skulu the som tillbör

saman sionga, Än tha magho the j större högtidhom länger framdragha högtidhelika sangin, än the göra j hwardagx sangenom, Oc th*e*ra sangir som bwdhit war j th*e*m hälga anda, Swasom sigx j e*nn*e reuelacione wari sidhlikin matelikin moen oc enfallugh*e*r, ey mȝ bruthne röst, Ey mȝ discant oc ey j ropande röst wtan hällir fullir mȝ alle ödhmiukt oc gudhelighet, Systrana at the ey skulin sliona oc ledhas widh*e*r gudȝ tiänist oc ha*n*s w*er*dogasta modh*e*r jomf*ru* marie wtan at the lustins oc stadfästins j gudhelike tiänist, Tha skulu the idhkelika skodha barena hwilkin altidh staar fore kirkionna ingang, at the seandis h*e*nne haffuen dödȝsins ami*n*nilse j hugheno*m* at the 291
tänkin wppa, j th*e*ra hiärta huru grymbir oc styggelikin dödhin är, Oc huru skälffwande oc fasulikit thȝ är wppa gudȝ stränga oc rätwisa dom wtan twäkan forekoma, Oc aff allo*m* sino*m* liffs daghom oc g*er*ningom göra räki*n*skap

Huru som idhkande är gudȝ tiänist j clostrena sancti saluatoris xi Capitulum ·

Oc är witande at fran thy at brödhra ottasangh*e*r börias, oc til thäs systra*n*na noon är lyktat tha skal ey wara aterwända ällir tysta j sangh oc gudȝ loffui mȝ lydhande röst j kirkionne, Thy at altidh skal lydha glädhinna oc helsonna röst innan rätwisa mä*n*niskio heeman, Oc swa braat een choren wände ath*e*r at sionga, tha byrie genstan a*n*nar sionga gudȝ loff, Oc thy byrin först klärkane sionga sin ottasangh, Oc tha ha*n* är lyktadh*e*r

tha byriin genstan systrana siin ottasang Oc genstan hanom lyktadhom, byrin brödhrene primit Oc th*e*r mʒ terʒit Oc thy lyktadho sionghin genstan systrana sith prim, Oc genstan th*e*r äpth*e*r warfr*u* mässo, oc th*e*r mʒ sith terʒ, Oc thy lyktadho
292 skulu genstan brödhrene sionga sextit oc th*e*r näst systrana sith sext, Oc thy lyktadho sionghin genstan brödhrene högmässo oc sith noon, Oc th*e*r äpth*e*r skulu systrana sionga sith non Oc thy lyktadho, ringis genstan bordh klokka*n*

Huru systrana skulu haffua sik j conuentʒ stwffwonne oc huru hon skal wara skipadh xij capitulum

Jnnan systranna conuentʒ stwffwo skulu skikkas tw bordh eth wppa the höghra sidhona Oc annat wppa the winstra sidhona, Än abbatissan skal sithia wppa the höghra sidhona j första säthe widh bordhit, Än priorissa skal sithia wppa winstra sidhona widh*e*r bord j framsta säte, Oc sidhan systrana wppa badha sidhor, hwar äptir sino*m* ordin skulu the sithia, Oc mit j conuentʒ stwffuo*n*ne widh*e*r indre wäggina skal wara eth litit altara j qwä*m*meliko formaa wppa hwilko skal standa ärofulla jomfru*n*na beläte gudʒ modh*e*r Oc wppa thakino a conuentʒ stuffuo*n*ne skal skikkas en klokka, mʒ hwilke som skal ringhias, til bordʒ oc strängin skal nidh*e*rlatas gynom eth litit hool
293 in j conuentʒstuffuona, Oc skal hänghia fore altareno oc beläteno, Swa at systrin som ringhia skal bordh klokkonne skal standa fore thy wäl-

signadha jomfru*n*na belāte swa lānge hon ringe, Oc conuentȝstuffwan skal wara swa rwm skikkat j lāngd oc j bredh, at xxx systra magho sithia wppa hwaria sidho

Huru systrana skulu sik haffua sithiande oc ätande i*n*nan conuentȝstuffuo*n*ne xiij capitulum

Tha som gudȝ tidhagārdh är lyktat, Oc systrana haffua lyktat sith noon litla stund th*e*r āpth*e*r skal p*ri*orissan ringhia bordh klokkonne swa lānge man maa lāsa miserere mei deus, pater noster, Aue maria, Credo, oc salue regina, haffuandis siin öghon til belātit standande wppa altareno widh wāggina Oc tha systrana höra bordhklokkona reedhin sik til at ko*m*ma j conuentȝ stuffuona Oc hwar en stande j sino*m* stadh āpth*e*r sino*m* orden som hon är aldrig til in ordine byriandis offuantil när abbatissonne, Oc priorissonne, Oc swa nidh*e*r aat wppa badha sidhor, Tha som atir wāndis ringhia, Tha sighi abbatissan Benedicite Conuentit swari, Dominus gustate et videte Til Gloria patri böghin sik nidh*e*r Oc āpth*e*r thȝ 294 horista haffw*i*r läsit bönena Domine deus si velles &c stande wp lectrix mense aff sino säte fram fore pulpitum Oc sighi högt Jube domine benedicere Hwilke abbatissan swari Mense celestis participes &c Oc conuentit swari Amen Än til natwardhin sighi abbatissan Ad cenam vite Tha aptansanghin är lyktadh*e*r tha ringe*n* til bordȝ oc standhin oc sithin swasom wm middaghin

Samuledh görin oc wm fastadagha wta*n* wm mid—
daghin tha wari wälsignilsen Cibo spiritualis ali—
monie reficiat nos rex eterne glorie Til qwäl
drikkin äptir aptansangin wari wälsignilsen Potum
ancillarum suarum benedicat rex angelorum Jnnan
abbatissona fra waru skal priorissa giffua wälsig-
nilse Hendir oc swa at enghin th*e*ra är när tha
giffui the som älȝst är Oc tha wälsignilse är
giordh Tha siti hwar en til bordȝ, j sinom stadh
böriandis a th*e*m öwirsta oc swa nidh aat, äptir
thy the äru aldrogha til j clostreno' Oc skal
abbatissan ey til dirffuas at framsätia nakra fram
295 fore andra For thy at hon är wälbyrdoghare
ällir synis nakot hälogare ällir hetare j gudhe-
liko*m* böno*m*, swa framt abbatissan wil wndfly
sin siäla wadha, wtan huar en halle sin stadh
äpth*e*r thy hon haffw*ir* loffuat lydhno j clostreno,
som war h*er*ra ihesus christus biwdh*er* j reglonne
sighiandis, Fra*m*lidhnom atta daghom, Fran h*en*na
wigxladagh, til bindhis hon swasom andra til or—
dinis gömo oc skipis näst the ytarsta j choreno*m*
oc widh bordh

Huru systrana skulu haffua sik so*m* thiäna skulu til bordȝ j conuentȝstwffuo*n*ne xiiij capitulum

Tha systrana äru alla satta j siin säte the systra
som wiku thiänist haffua äpth*e*r sinom ordhin,
The bärin tha in maaten j refectorium, Oc alt
thȝ conuentonne är widh*er* torfftelikit til maal-
tidhi*n*na, Thȝ bärin fram mȝ blidskap oc sidhe-

like höffwidȝlighet ey teandis nakor löslaat, ällir löslatog tekn aatwaktandis granlika, at the görin siin ämbite, mȝ gudȝ kärlek oc räddoga, mȝ alle gudhelighet oc wtan genkorran, At ey sannis aff th*e*m wisa manȝsins ordh, so*m* sigh*e*r Fawitȝska människio hiärta, är som kärro hiwlit hwilkit som 296
bär högt oc knarra widh*e*r, Oc the som thiäna granlika skötin aat At iämpna prouentor skiptis hwarie enne syster som war h*er*ra ihesus christus biwdh*e*r, at allom skal iä*m*p matto skipas högho*m* oc laagho*m*, rikom oc fatighom, Än abbatissonne städȝ at haffua större prouento oc bätre mato, än andra systra For th*e*n skuld at seer hon ällir weet nakra ey wara nögdha mȝ alme*n*nelike prouento, wta*n* än meera torffua ällir wm hon ey gith*e*r ätit th*e*n maat som for h*e*nne sätȝ, Tha bör abbatissonne sända h*e*nne nakon deel aff th*e*m rättom som hon fore sik haffw*i*r, at ho*n* maghe tha aff thy mättas

Huru the systere*n* som bordhläsni*n*gena haffw*i*r skal sik haffua xv capitulum

The systren som läs for bordhena sithia*n*dis j sino*m* stadh widh booka stoolin tha abbatissan giffw*i*r tekn, byrie hon at läsa ällir tha maatin bärs först in Oc läsi swa länge til thäs abbatissan giffw*i*r tekn mȝ klokko*n*ne, ällir slaar wppa bordhit mȝ kniffueno*m*, Oc tha wändhin systrana ath*e*r at äta, Oc lectrix wände ath*e*r at läsa Oc swa skulu the höffuidȝlika wplypta sina händer, 297
alla saman gudhelika loffuandis gudh, oc läsandis

ängilsins helso thr*e*m sinno*m* som är Aue maria th*e*m lyktadho*m* draghin nidh*er* sina händer, fore sik j sith sköt ami*n*nandis wppa th*e*m aldra beskasta wärki*n* som war h*err*a ihesus christus tholde j sino*m* wälsignadha handom, tha the waro swa hardelika gynom slaghna wppa korseno, mȝ th*e*m storo oc stubbotta järnspikomen, Oc j ha*n*s aldra menlösasta likama aldra wäghna gyno*m* sargadha*n*

Huru abbatissan skal threm sinno*m* giffua tekn mädha*n* ho*n* sith*er* widh bordh mȝ conuentonne xvj

Första tekn göris som nw är sakt, Oc the andra tw teknen göri*n*s, oc j sama matto mȝ Aue maria, oc ihesu christi pino ami*n*nilse, Oc tha som thȝ alt som conuentonne är widh*er*[torffte]likit til maaltidhi*n*na är fullelika skipt och framburit the som tha haffua thiänt gangen tha j siin säte, som them äru til redh oc skipat, oc ätin mȝ andro*m* systrom, Än tha annat si*n*ne är tekn giort som för är sakt, Oc fulko*m*pnat mȝ Aue maria oc ihesu christi pino ami*n*nilse, Oc systrome*n* wäl
298 widh*er*qwäkto*m* oc mästa deels skälika mättom stande tha wp wisthus systrin aff sino*m* stadh oc saman taki aff bordheno all halff bröd stykke j ena stora skaal th*er* til skipadha Oc säti swa fore abbatissa, Oc hon skäri thȝ j stykke giffuaskolande fatigho folke, Oc läggis swa ath*er* j sa*m*ma skalena Oc är abbatissan ey när tha görin

thʒ priorissan, Är enghin th*e*ra th*e*r tha göri thʒ the systren som bordhit hallir j th*e*ra stadh

Huru systrana skulu haffua sik tha the äru mätta xvij capitulum

Systromen*n* nw allom wäl oc skälika mätto*m*, abbatissan gyri tridhia tekn so*m* fore sakt är mʒ Aue maria oc ihesu christi ami*n*nilse, Th*et*ta ytarsta teknit som the andro warde mʒ i*n*narsta hiärta*n*s ami*n*nilse, huru gudʒ misku*n*d oc ath*e*rlösara*n*s nadh haffw*ir* th*e*m kallat til renliffuis ordhin, aff största kärlek, ey til noghars hälagx manʒ reglo, som ware benedicti ällir bärnardi ällir augustini wta*n* til the hälgasta reglo so*m* han siälffw*ir* w*er*doghadis dikta aff sinom eghno*m* mw*n*ne, Oc wtuälia til hedh*e*r si*n*ne hälgasta modh*e*r jomf*ru* marie, Samuledh wardhe oc h*är* so*m* mʒ förro teknomen*n* en gudhelikin ami*n*nilse pro benefactoribus winom oc frändo*m*, Oc for allom th*e*m som 299
beteknade äru mʒ the hälgo trefaldoghetʒ beläte, Tha bidhin i*n*nerlika til ha*n*s misku*n*d for th*e*m som th*e*m skapade, At swa som han haffw*ir* skapat oc ath*e*rlöst, Swa wärdoghis han oc allo*m* miskun*n*elika hiälpa, Tha th*et*ta är fulko*m*pnadh the som thiäna standhin gensta*n* wp oc taghin sama*n* almosona so*m* är smwlunor skorpor mʒ th*e*m brödho*m* oc stykkio*m* oc alt thʒ swa dana är, thʒ lätin ko*m*ma j almoso skaalena

Huru systrana skulu wpstanda fran bordhe oc ganga läsandis gracias til kirkionna xviij Capitulum

Naar almosan är granlika sama*n* takin oc gömd, Tha sighi abbatissan h*en*ne so*m* läs, Tu autem &c Conuentit swari Deo gracias, Oc genstan stande priorissan wp oc ringe bordh klokko*n*ne ena Aue maria stund, Oc tha standin wp alla systrana aff sino*m* säto*m*, oc standin so*m* the stodho for maaltidhena hwar äptir sino*m* ordin, Tha so*m* atirwänt är at ringhia, Tha sighi horista Deus pacis &c Oc th*er* näst Memoriam fecit, Thy lyktadho, horista gange fra*m* mit a gulffuidh wändandis sik til belätit ödhmiuklika sighiande
300 Agimus tibi gracias &c Conuentit swari Amen nighandis til belätit, mз alle wördhni*n*g Oc gangen swa twa oc twa til saman, til kirkio*n*na läsande Miserere mei deus &c, Sidhan gracias är läsit j kirkio*n*ne, Oc tekn är giffuit aff abbatissonne, standin alla wp oc gangen twa oc twa sama*n*, Först the yngxto, Oc sidhan the äldre, hwar ápth*er* sino*m* allir j clostreno, möta*n*dis mit a gulffweno, Oc nighin mз alle wördni*n*gh til altarit, Oc görin sidhan abbatissonne wördhni*n*g, nighandis h*en*ne, Oc gangin swa höffuidзlika wt aff kirkio*n*ne til auditorium som the magho tala Abbatissan som äptir fölgh*er* conuente*n*ne, Tha hon kombir j stadhin, Tha sighi Benedicite, Systrana swari Dominus Oc engin syster dirffuis til at tala, För än abbatissan, ällir priorissan ällir nakor a*n*nor, so*m* tha star j th*e*ra stadh sigh*er* Bene-

dicite, Oc tha thʒ är sakt, magho systrana tala
sik j mällan om tholkit, so*m* san widh*e*rtorfft är,
til thäs indulgete börias fore aptansangin

Huru the systrana skulu sik haffua som thiäna oc the som läs til bordʒ j conuentʒ-stuffuo*n*ne xix Capitulum

Lectrix mense oc the som thiäna kome*n* ath*e*r 301
til bordhit, tha conuentit är wtgangit til kirkionna,
Oc ätin th*e*r til the äru mätta, Oc swa standin
the wp oc läsin gracias, Oc ey bindas the til at
ganga til kirkio läsandes gracias, wta*n* the wilia,
wtan läsi j conuentʒstwffuo*n*ne, Oc waktin granlika,
at the ey brytin sina tysto j conuentʒstwffuo*n*ne,
hwatʒske conuentonne närwarande ällir wtgangande,
wtan the see widh*e*r bordh*i*t nakot enka*n*nelikit
widh*e*rtorffua, Tha tali maklika mʒ faam ordh-
om, Oc spyri huat ho*n* wil ällir widh*e*rtorff, Oc
tha hon haffw*ir* hört h*en*na widh*e*rtorfft, wta*n*
dwalu göri h*en*na nöghia, at gudʒ tiänista qwi*n*no
lidhe ey nakor wanskilse, wakten oc alʒstingis aat,
at the haffue*n* engin lösläte j ordho*m*, tekno*m*
ällir öghna läto*m*, wta*n* alla osidhi, som warda mʒ
otämeliko*m* lato*m*, oc kropsins ällir hoffuodʒsins
aathäffuo*m*, oc kankirlaato*m* oc löghe ällir hädh-
ilsom, thʒ forbiwdʒ th*e*m höghelika, Oc allom
androm systro*m*, j choor oc conuentʒstuffuo, Oc j
allo*m* andro*m* stadho*m*, j hwilko wm nakor syster
ka*n* h*ä*r mʒ fi*n*nas, Manis genstan til ath*e*rwändo
oc awitis, at hon aff tholikom osidho*m* oc ostadug- 302
het atirwände, wm än nakor syster är j tholko

bewan, Oc aff senioribus a wiit oc wil ey rättas hon skal beroopas j capitulo, oc näpsas mȝ större plaagho

Huru systrana skulu sik haffua the som äta j siwko stwffuo*n*ne ällir the som siwka äru xx Capitulum

Alla the systra som äta skulu j siwko stwffwonne, oc mäktoghe äru at säthia widh bordh, The komen timelika til bordhȝ, tha bordh klokkonne ringhis oc conuentit ganger til bordȝ, Tha gangin oc the til sinne maaltidh wtan the th*er* siwka äru, the skulu ey äta, For än conuentit ätir, ällir the th*er* helbrygda äru, Oc altidh skal en aff th*e*m fyra systrome*n* som custodes äru ordinis, wara när th*e*m til hugnadh oc styrkilse, Oc huar en aff th*e*m fyra custodibus wakte sina wiku, wmskiptelika äptir th*e*ra ordin j siwkastwffuo*n*ne, th*e*m systrome*n* som th*er* widh*er*qwekiandis äru, oc hon som custos är, oc th*er* hallir sina wiku, hon läsi til bordȝ for th*e*m nakot thȝ som ganglikit är oc til hugswalilse, oc wak-
303 tandis granlika at h*e*nna systra som th*er* äta haffua sik toktelika oc j clostirfolkx sidhom, Oc gömen tysto*n*na til thäs hon sigh*i*r benedicite

Huru mildelika skal haffuas warku*n*nan ow*i*r alla xxi capitulum

Een mild warku*n*nan skal altidh haffuas, swa wäl mȝ helbrygdom som siwkom systrom, swa at

the som helbrygda äru, wardhin starkare stadughare oc qwä*m*melikare j gudʒ tiänist, Oc wnnis th*e*m, som nakon bradhelikin siwkdom faa, ällir aff storo ärffwodhe trötta oc wanskelika, ällir aff aldirdom thyngda, Oc th*e*m som laatna äru, at wara j siwko huseno mʒ abbatissona loff, th*e*m til widh*e*rqwekilse oc hugnadh, At the thäs bätir maghin widh*e*rfaas, oc raskare warda til räka, Oc senior so*m* tha är när, nar matin är fra*m*burin, sighi tha benedicite, Tha thʒ är sakt, wnnis systrome*n* so*m* th*e*r äru, at haffua höffuidʒska talan oc matelika glädhi mʒ laaghe röst, tala thʒ so*m* sa*n*nelika widh*e*rtorfftelikt är, och gudhelika samtalan, oc hugnadhʒ ordh, inbyrdis j waru*m* h*er*ra, wta*n* alʒstingis skulu the wakta sik for sqwallir, ffafängo*m* oc bakmaals ordho*m* Flyandis 304 osa*n*nindina, manghtalan, oc oqwämelika löshet, ffafänga wisor, ällir sörghelikin sangh, hon so*m* custos är, skal engaledhis städhia th*e*m, at haffua tholka fafängo j hwilko wm nakor finʒ bewan, awite hona manandis at hon atirwände aff tholko, annars berope hona j capitulo, Oc skal th*e*r wndir giffuas skylloghe plikt oc näpst, Oc the so*m* thiäna skal granlika aatwakta, at alla syst*ra*na som äta j siwko huseno haffua nogh sina widh*er*torfft, For thy äru the swa myklo bätre plägande, at the thäs raskarin widh*e*rfaas, Oc är nakor swa krank, liggiandis wppa sänghi*n*ne at ho*n* ey formaa ko*m*ma til bordʒ oc ey mʒ andro*m* äta, Tha spyri sniällelika aat h*en*ne, huat ho*n* wil oc astu*n*dar at haffua, Oc thʒ skipi h*en*ne wta*n* dwalu, huat so*m* h*en*ne tarffuas Fornä*m*pda custos skal oc granlika

aatuakta, at alla systrana so*m* äta skulu j siwko huseno, kome*n* timelika til bordȝ, Oc the so*m* ey wilia, oc genw*er*doga äru, ällir bortto äru wta*n* lagha forfall, the beropins j capitulo oc th*e*m skal
:305 hardelika näpsas, wta*n* at the wilin sik bätra, Th*er* äptir naar the äru mätta, Tha läsi custos gracias, loffuandis oc wälsigna*n*dis gudh ffor alla sina godg*er*ni*n*ga, Oc nar gracias är läsit, standin alla wp fra*n* bordheno, Än the systra so*m* liggia j storo*m* oc hardo*m* siwkdom wppa sänghi*n*ne, Th*e*m skal redhas enka*n*nelikin rwm, j hwilko*m* the rolighare wtan stiim bliffua maghin, oc th*e*ra widh*er*torfft, so*m* th*e*m nyttogt är, Oc thy skulu tw rum wara, fore th*e*m so*m* siwka äru, Swa at eth rwm wari fore th*e*m som widh*er*faas, oc mi*n*dre siwkdo*m* haffua, Oc a*n*nat fore th*e*m so*m* hardare siwkdo*m* haffua

Huru systrana skulu haffua sik widh sina handa g*er*ningh Oc huat timo*m* the skulu ärffuodha ¶ xxij capitulum

Nw for thy at allir time skal skikkas til gudȝ hedh*er*, oc wpnötas j godho*m* g*er*ni*n*gom oc gudheliko ärffuodhe, som war h*er*ra ihesus christus biud*er*, j xx^{da} capitulo j reglonne at systrana j allo*m* th*e*m timom, som the äru ey j gudȝ loffui j sangh älla läsni*n*gh ällir lärdo*m*, Oc tholki*n* time är, at the qwä*m*melika maghi*n* ärffuoda, Tha skulu the wara j handa g*er*ningh, Oc swasom
:306 the thiäna gudhi mȝ mw*n*nenom swa thiäni*n* oc mȝ andro*m* limo*m*, At the for likamlikit ärffuodhe

wardhin qwä*m*melikare til andelikit ärffuode, Thy
at rätwis mä*n*niskia hon wändir aldrigh ath*er* aff
gudheliko*m* böno*m*, wta*n* at ho*n* wändir ath*er* at
wara rätwis Oc thy äpth*er* middaghana alla the
systra, so*m* thꝫ formaa the ärffuodhin m*e*ꝫ th*er*a
handom thꝫ so*m* höffuelikit är, Än for middaghin
ku*n*no the ey sköta handa *ger*ning, mädha*n* the
äru hindrada j gudheliko ärffuode som är psalmis
ympnis et canticis, andeliko*m* böno*m* oc hälgo*m*
tänkilso*m*, Oc hörandis läsandis oc lära*n*dis sangh
oc läsni*n*gh, Oc enka*n*nelika the systra, so*m* idhke-
lika skulu j choreno*m* sionga, the haffua ey tima
til handa *ger*ning fore middaghi*n* wta*n* äpt*ir*, tha
the haffua läsit gracias, Oc i*n*nan auditorio är
sakt benedicite, Tha gange huar en syster til
si*n*na *ger*ni*n*gh, Til thäs första sin ringe til apton-
sang, Än the systra som ku*n*no scriffua, gangin
til at sc*ri*ffua, Oc the som skulu owirläsa, gangin
til at rätta bökir, Än andra systra, so*m* ku*n*no
göra söm *ger*ni*n*g, ällir sprangada *ger*ni*n*g ällir
redha til altara kläde, gange huar til si*n*na *ger*- 307
ni*n*gh, Oc the systra so*m* ku*n*no skära oc söma
brödhra ällir systra kläde, Oc hwarie e*n*ne systir
skipis the *ger*ni*n*g oc ärffuode so*m* ho*n* är bätꝫst
qwä*m*melik til, äpt*er* abbatissa wilia, Thy at alla
th*er*a *ger*ni*n*ga skulu sta*n*da j abbatissona skipan,
Oc engen syst*ir* so*m* regla*n* sig*er* wndan takno*m*
th*em* so*m* siwka äru, tha skal wrsakas aff handa
*ger*ni*n*g, Oc wm abbatissan biwdh*er* nakro*m* systr-
o*m*, aff nakre widh*er*torfft, wissan tima ärffuoda
for middaghi*n* j handa *ger*ning sa*n*nelika tha skulu
the lydha, h*en*ne, For thy at raskare tha höris

lydoga mä*nn*iskio en bön, än tio tusanda bönir enna fortrutna mä*nn*iskio

Huru thȝ husit skal wara skipat j hwilko systrana skulu göra ällir sithia widh sina ge*r*ni*n*gh xxiij capitulum

Een höffuidȝskir saal, ällir eth fagh*e*rt hus oc wiidh, skal qwä*m*melika til redhas mȝ lysande windöghō*n*, oc qwä*m*meliko*m* stolom, h*ä*r oc th*e*r, a hwilko*m* systrana skulu sithia widh sina handa ge*r*ni*n*g, Än främbirmeer j huseno skal wara eth höghre oc qwä*m*melikare säte j hwilko skal
308 abbatissan sithia mȝ si*nn*e ge*r*ni*n*g, at ho*n* maghe th*e*r see systrana, huru the haffua sik, Oc hwat ge*r*ningh the haffua systrana magho tala mȝ laaghe röst, widh sina ge*r*ni*n*g stunda mällo*m*, j mälla*n* tidhena höffwitȝsk ordh oc widh*e*rtorfftelikin, aff hälga ma*nn*a järteknom, waktandis aldra mäst, at the ey blande*n* sik j onyttelike tala*n*, ällir nakre othuktelike saghu, mȝ roop oc omykkle talan, ällir wphöghiandis sina röst j cankirlaat oc omatelikit löghe, Oc wm abbatissan ällir priorissan ällir custodes ordinis the warda warse nakra tholka osidh*e*r Tha awite hona, oc late h*enn*e falla a knä oc läsi pater noster oc Aue maria, Oc sidha*n* ko*m*mi j geen til si*nn*a ge*r*ni*n*g Samuledh wm naghor syster swär wm gudh Oc wm sancta maria, lägge hona gensta*n* wppa jordhina nidh*e*r, läsandis pater noster oc Aue maria ällir meer, äpt*ir* thy abbatissan biwdh*e*r, Engen syst*ir* skal oc ganga bort fra*n* si*nn*e ge*r*ni*n*g, wta*n* en-

ka*nn*elik*i*t loff Oc wm nakor syster widh*er*torff
hwila sik äpt*ir* middaghi*n*, For sinȝ wanskilse
skuld, tha bedhis loff, Oc tha första si*nn*e är
ringt til afftansa*n*gh, Tha magho the som wilia 309
gaa j conuentȝstuffuona oc drikka, Oc är thȝ
witande, at systrana magho ey äta ällir drikka
j andro*m* stadho*m*, wta*n* j thä*nn*a twem, so*m* är
conuentȝ stuffua*n* oc siwka husit Oc tha a*nn*at
sin ringe, tha gangin til kirkio*nn*a oc redhin sik
til at göra siin ämbite, Oc hwan lögh*er*dagh tha
Benedicite är sakt äpt*ir* biberes tha kome*n* til
sama*n* alla g*er*ni*n*gis systra j auditorio oc lätin
abbatissa see sina handa g*er*ning, huru myk*i*t ho*n*
haffw*ir* j the wiku*nn*e giort

Huru systrana skulu haffua sik til indulgete fför än aptansangin byrias xxiiij Capitulum

Alla systrana skulu sama*n*ko*m*ma, äpt*ir* reglo*nn*e,
til indulgete, oc bedhins forlatilse, Oc tädha*n* skal
engin bortto wara, wtan at ho*n* wari siwk, ällir
haffuer stor oc laglikin forfal, Oc tha skal thȝ
wara mȝ abbatissonna loff, Thaȝ indulgete är läsit,
äpth*er* thy reglan sigh*er*, Tha byrin systrana sin
apta*n*sang, Oc tha skulu the halla sina tysto til
thäs gracias är läsit äpth*er* natwardhin j kirkio*nn*e
mȝ aatwakt, oc thäs j mällan tildirffwis engin mȝ 310
forakt bryta sina tysto, wtan alȝstingis thȝ san
widh*er*torfft wtkräffwir, Oc thog wardhe thȝ mȝ
hwitȝska*n* oc faam ordho*m*, Jnna*n* reglo*nn*a fämpta
capitulo, sigx at til at alla tysto, so*m* th*er* är

saman scriffuat, skulu almännelika systrana tilbindas, wtan the som til swa dana ämbite äru til skipadha, hwilkin som kunno ey wtan talan fulkompnas, Oc thy the systra som ämbite haffua, the magho mȝ abbatissona loff j tystom tima, tala sanna widhertorfft, mȝ laage röst oc matelikom ordhom

Huru systrana skulu haffua sik äptir natwardhin oc äptir biberes xxv capitulum

Ther äptir, tha som benedicite är sakt äpter natwardhin, tha bindis engin systir til likamlikit ärffuode, wtan huar en haffui frihet j the stundinne, mällan gracias oc collacionem at göra ärffuode äptir sinom wilia, likamans och siälinna gagn, Oc the systra som wilia, magho gaa j kirkiona, at bidhia sina böner, ällir wara j gudhelikom tankom, ällir andelikom beskodilsom, Andra the som wilia, magho gaa j yrtagardhin for färskare wädher skuld,
311 til sins likama lättilse, Andra the som wilia, magho tha samtala sik j mällan, Oc haffua höffwitȝska oc gudelika hugswalilse, waktande sik fran sqwallir, oc fafängom ordhom, Än ginstan som ringe til collacionem, tha wari alla redho at komma, oc höra collacionem, aff hwilke engin skal wrsakas, wtan hon wari siwk, ällir haffwir andra skälika saak, Oc thok skal thȝ wara mȝ abbatissone loff, Ey skal oc siälff abbatissan wara bortto aff collacione, wtan hon wari siwk ällir hindrat j storom oc höghelikom ärandom, Oc ey dirffuis hon til at äta ällir drikka, wtan j conuentȝstuffuonne, ällir siwko huseno

Huru systrana skulu sik haffua j collacione oc j natsangenom xxvj Capitulum

Nw som ringt är eth miserere mei deus lankt til collacionem tha komen alla systrana saman til auditorium, ällir annan stadh, som skipadher är til collacione Oc hwar en gange j siin stadh Oc tha atirwändir ringhia, Tha sitin alla som them bör, wppa höghra hand oc wenstra, äptir thera ordin, Oc the systrin, som skal läsa collacionem, hon siti wppa sino säte widh bookastolin Oc när abbatissan kombir, tha standin alla wp, görandis henne wördhning oc nighandis henne, Oc tha 312 sighi hon til lectricem Jube domine Oc hon sighi genstan Jube domine benedicere Abbatissan swari Noctem quietam &c, Conuentit swari Amen Ther äptir nighi hon, oc byrie läsa miracula ällir hälga manna liffwerne ällir nakot tholkit som timen städher, Oc är witande at systrana skulu altidh haffua bordh lecȝe j conuentȝstuffuonne, badhe qwäl oc middagh wppa swänsko, Samuledh til collacionem oc capitulum, swa at alla badha booklärda oc olärda maghin wndirsta huat som läsit wardher, Ther äpther nar hon haffwir läsit swa länge som timen tilsigher Tha sighi abbatissan Tu autem Oc lectrix sighi ginstan, Tu autem domine miserere nostri Systrana swari Deo gracias Oc stande tha abbatissan wp mȝ systromen, oc nighe östir oc sighi abbatissan Adiutorium nostrum &c, Oc conuentit swari fecit celum &c Oc gangin genstan j chorin waktandis

sik for allo*m* lõslatom och osidho*m* Oc sidha*n*
maa engin syster wtgaa aff chorenom wta*n* or-
loff Oc tha natsanghin ãr lyktadh*er* oc Aue maria
ãr ringt, Tha gangen twa oc twa systra, en aff
313 hwario*m* choreno*m* mõtandis aat mit a gulffweno
j choreno*m*, huar ãpt*ir* sino*m* ordin, õdhmiuklika
nighandis til altarit, oc gangi*n* swa wt aff chore-
no*m*, Oc abbatissan om ho*n* ãr nãr, ãllir pri-
orissa ãll*i*r senior, stãnke th*e*m alla mꝫ wigdo
watne, Oc swa skyndin sik alla j dormitorium,
oc gangin til si*n*na sãngh

Huru systrana so*m* äru custodes ordinis skulu äpt*ir* natsangin aatuakta wm all thing wäl standa j clostrena xxvii

Aff th*e*m systro*m*, so*m* kallas custodes ordinis,
twa oc twa aff th*e*m, skulu hwan aptan, tha
nunc dimittis ãr swngit, j systra natsang ganga
wmkring clostrit, granlika aatuaktandis wm all
thing wãl staa, oc wãl bewarat ãru, Oc huru the
systrana haffua sik, som ãmbite haffua, Oc seen
aat wm portane oc dõrenar j clostrena ãru wãl
atirlykta mꝫ laasom oc iãrǹ stãnglom starklika
stengda, Oc wm eldin ãr wãl gõ*m*dir oc wãl be-
waradh*er*, Tha alt ãr wãl om seet, oc wãl be-
warat, oc ringt ãr til Aue maria, Oc tha rinkt
ãr j sãngh, The fornã*m*pda custodes oc ãmbitis
314 systra skynde*n* sik j dormitorium, Oc the systrin,
som nyklana haffw*ir* til dormitorium, hon lykke
gensta*n* dõrena til oc lãse ath*er*

Huru systrana skulu haffua sik äptir natsang'in nar the ko*mm*a j dormitorium xxviij capitulum

Nar systrana j dormitorium ko*mm*a, at hwila sina likama tha gange huar en til sina sängh, oc engin til dirffuis j th*e*m tima ganga til andra, wta*n* at nakor ware siwk, som h*en*ne wardadhe at sköta, Oc j dormitorio skal altidh hängia en litin klokka, til hwilka som skal skipas een syster, som hona skal ringhia qwäl oc morghon, Tha hon ringhis, tha farin systrana j sängh, Än tha ho*n* ringis wm morghoni*n* tha standin alla wp, hwar aff si*n*ne sängh, Oc äptir natsanghin skal engin syster ärffuoda ällir haffua handa g*er*ning j sino*m* hando*m*, wta*n* redha sik til sängs, oc läsa j rolighet, huat h*en*ne bör at läsa, ällir thꝫ ho*n* wm daghin atirsatte, Oc betänkke tha huru ho*n* framlidhit haffw*ir* then daghin, Oc huat ho*n* haffw*ir* forskullat j godho, oc j ondo th*e*n daghin, Oc tha ringt är j säng tha wtsläkke all liwsen, Oc engin syster dirffuis til, at haffua 315
längir bri*n*nande liws fore sik wm nattena, [wtan] at ho*n* wari swa siwk at ho*n* widh*er*torff at see liws, Oc inna*n* dormitorio j qwä*m*meliko*m* stadh skikkis en lampa, hwilkin hwaria naat skal lysa, Oc äpt*ir* thꝫ at teknat är j säng, tha skal priorissa gaa wm kring, oc see in j hwaria enna sängh oc haffwa gra*n*na aatwakt, wm än the äru j dormitorio, ällir huat the göra, Engin syster skal dragha sik bort aff dormitorio, wm natta

tima, wta*n* ho*n* haffui synderlika abbatissona loff ällir priorissonna, Swa skal oc engin syst*ir* til dirffuas at wtganga, aff dormitorio, wm nattatidh, wta*n* abbatissona ällir priorissonna enka*n*nelikit loff, fför än fförsta sin är ringt til ottosangx, wil nakor syster wm nattatidh wpstanda, oc wara j gudhelikom bönom, Tha wari widh sina sängh granlika waktandis, at ho*n* engo*m* andro*m* göri omak

Huru systrana skulu sik haffua widh graffuena til hwilka the skulu huar dagh gaa Oc huat the skulu sidha*n* göra xxix capitulum

Tha tereit är lyktat, tha sökin alla til graff-
316 wi*n*na, oc engin systir skal wara borto, wtan alla ganga tidh, graffuen skal swa wara skipat, at alla systrana magho hona see, Oc skodhin granlika th*ž* the*r* wardh*er* läsit, oc sidhan sighi abbatissan Benedicite wm he*n*ne täkkis, Oc for thy, at ey är längh*er* time framlidhin sidha*n* mässan war swngin, Tha synis skälikit wara, at abbatissan sighi tha benedicite förra än systrana böria tala, Oc swa alla the som ämbite haffua oc ey sionga j choreno*m*, the gangin tha til si*n*na ge*r*ningh Än tha som högmässan börias, Tha kom*m*en alla til kirkio*n*na at höra mässona, Tha ho*n* är lyktat, tha kome*n* alla j geen til si*n*na ge*r*ni*n*g oc ärffuodin til thäs til bord*ž* ringe Än the systrana, so*m* alla tidhe staa j choreno*m* oc sionga, the skulu ey for middaghin bindas til nakra handa ge*r*ning

Huru systrana the som wiku thiänist haffua skulu bedhas loff aff abbatissone til at tala thꝫ som widh*e*rtorfft är xxx capitulum

Nw wm hwan synnedagh äpt*ir* thꝫ, at de profundis är läsit oc collectan widh graffwena Oc äptir thꝫ abbatissan haffw*ir* sakt Benedicite Tha gangin fra*m* the twa wiku systrana, so*m* thiänist 317
skulu göra j conuentꝫstuffuo*n*ne, Oc the andra, som tiäna skulu j siwko stwffuo*n*ne som bör göra si*n*a wiku tiänist, Oc andra the so*m* ämbite haffua, til abbatissana sighiandis, kära modh*e*r, wi skulu*m* j thässe wiku*n*ne göra swa dana tiänist, Thy bidhiom wi idh*e*r ödhmiuklika, at j giffuit os loff at tala sanna widh*e*rtorfft, so*m* fore os kombir, hwilkit wi ku*n*nom ey, wta*n* tala*n* j tystom tima, wäl fra*m*ko*m*ma, Hwilko*m* tha swari abbatissan sighia*n*dis, Jak giffw*ir* jdh*e*r loff, at tala thꝫ som san widh*e*rtorfft är, wtan wakten jdh*e*r granlika fran roop, ällir owirflödelike oc fafänge talan, görandis idhra syslo, j gudꝫ kärlek oc räddoga, Swa at gudh haffui th*e*r aff hedh*e*r, oc idhra systra gangn oc hugswalilse, Tha ho*n* haffw*ir* thꝫ sakt, tha giffui th*e*m benediccionem oc late th*e*m gaa til siin ämbite

Huru systrana skulu sik haffua j conuentꝫ stwffuo*n*ne wm fastodagha äpt*ir* aptansange*n* widh biberes xxxi capitulum

Om fasto dagha tha systrana aptansanger är lyktadh*e*r, litla stund th*e*r äpt*ir*, tha ringe pri-

orissan bordh klokkonne eth miserere mei deus
318 maa läsas, Tha kommin alla j conuentȝstuffuona
oc stande hwar j sinom stadh äptir sinom orden,
Oc lectrix sithiande j sinom stadh, Tha abba-
tissan giffwir henne tekn, Tha stande hon wp oc
sighi högt Jube domine benedicere, Abbatissan
swari Rex angelorum benedicat potum ancillarum
suarum Systrana swarin Amen, Oc swa gangen
hwar j sith säte oc drikke widh bordhit, Oc
lectrix börie at läsa swa länge, til thäs abba-
tissan sigher Tu autem, Oc genstan the som
thiäna sen granlika til, at hwar een syster haffui
sina kanno mȝ drykkenom fore sik Oc annat huat
widhertorfft är, Än tha abbatissan gör tekn, tha
läsin alla thre Aue maria j swa matto som görs
wm middaghin mȝ ihesu christi pino aminnilse,
Oc tha stande lectrix wp, oc kome j sith säte at
drikka, Oc the som wiku thiänist haffua skulu
swa wäl närwara j conuentȝ stuffuonne, tha the
fasta wm qwällin som tha the granlika skötandis
huat systrana wilia ällir tarffuas, Oc sidhan litla
stund äptir, swa mykit som timen tilstädher Tha
giffui abbatissan annat sinne tekn, Oc tha läsin
systrana thre Aue maria swasom för är sakt, Tha
319 the äru läsna, tha sighi abbatissan Benedicite
conuentit swari Dominus Oc tha standen pri-
orissan wp, oc ringe litla klokkonne ena Aue
maria stund, Oc genstan standin alla wp, oc
gangin oc görin huat them täkkis

Huru systrona skulu sik haffua tha the fasta til watn oc brödh badhe middagh oc qwäld xxxii Capitulum

**Systrana tha the fasta til watn oc brödh, tha waktin, at the ey drikka watnit, wta*n* thꝫ som sudhit är j biogh ällir korne, fore köld skuld oc owant kranka naturi*n*na atirhaldh, Oc äru äple til ällir päru, ällir nötir ällir a*n*nat thꝫ läggis th*e*m til, oc skiptis mꝫ iämpne matto j sama matto oc thogtelighet, tha som ringt är wm middaghi*n*, Tha gangin in til bordꝫ oc sitin swaso*m* andra dagha, Oc warde bordh lecȝe Swa gangin oc til kirkio, Oc läsin so*m* tha the ey fasta, at hwa*n* stadh oc j allo*m* tingo*m*, Flye mistanke oc lösheet Oc eghin wili fi*n*nis [ey] Oc äptir aptansangin ringe priorissan bordh klokko*n*na, Oc tha gangin alla in j conuentꝫstuffuo*n*ne Oc so*m* atirwänt är ringhia, Tha standin j sino*m* stadho*m* äpt*ir* sino*m* ordin, oc sighi abbatissan, wm ho*n* är när stad, ällir priorissan ällir senior Benedicite Conuentit swari Dominus Oc sighi 320
gensta*n* abbatissan ällir a*n*nor j h*e*nna stadh Rex angelorum benedicat potum ancillarum suarum Systrana swari Amen Oc sätin sik til bordꝫ, Oc tha wardhe engi*n* bordh lecȝe, oc ey langh dwalu j sithiande The som thiäna bäri fra*m* watnit oc the drikkin som wilia Oc sidha*n* göri tha abbatissan eth tekn so*m* want är Oc the läsin thre Aue maria mꝫ ihesu christi pino ami*n*nilse so*m* fore är sakt, Oc tha thꝫ är ändat, Tha sighi**

abbatissan Benedicite Conuentan swari dominus, Oc thy sagdo, hwar en aff th*em* magho tha ganga, görandis sina nytto oc til the *g*er*n*i*n*g, hwilka h*enn*e synis til si*nn*a helso nöttugha wara, Oc tha torff ey ringhias wpstandandis fran bordhe

Huru systrana skulu sik haffua j lango faston*n*e til afftan sangh oc vigilias oc biberes xxxiij

J langho fastonne sionga klärkane aptansa*n*g fore middaghi*n*, Oc systrana äpte middaghi*n* tha thry slar ällir th*e*r När, Oc lyktadho*m* systra*nn*a aptansange, byrien gensta*n* brödhrene Aue maris stella, Än tha a*nn*an tima wm aarit böria the 321 gensta*n* äptir sin aptansang, Oc systrana sionga a*nn*an v*er*sin, Oc klärkane th*e*n tridhia, Oc swa ympsom si*nn*om alt wt til ändan, Oc th*enn*a v*er*sin Monstra te esse matrem skulu the sionga thr*e*m sinno*m*, Tha Aue maris stella är lyktat mȝ collecto*n*ne, tha börien gensta*n* klärkane vigilias pro defunctis, wm sökna aptna, Oc syst*ra*na wndir thäs, läsi tha thȝ th*e*m är skipat Tha klärkana haffua lyktat wigilias, tha ringis gensta*n* til conuentȝ dryk, Oc swa kome*n* alla j conuentȝ stuffuona, oc drikkin so*m* för är sakt

Huru som fyra si*nn*om wm aarit skal wara ami*nn*ilse for syst*er* oc brödh*er* som dödhe äru xxxiiij capitulum

Oc är vitande at fyra sinno*m* wm aarit tha skal haffuas ami*nn*ilse for systra oc brödh*er*

som fram lidhne äru, Swasom är wm waarena, Somarin, Höstin oc wintrin, j th*e*m timano*m* wm aarit, som the hälga kirkia hoffuod fasta dagha hallir, Oc j th*en*na ami*n*nilse läsi huar syst*er* wigilias mȝ ix lecȝe, th*e* som wigilias ku*n*no, Oc altidh nar nakor persona, syst*er* ällir brodh*er* dör, tha göris full tiänist mȝ ix lecȝer for th*e*n dödha oc thre psaltara, Oc en manadh wmkring haffwin Collectam for th*e*n dödha, Swa j mäss*o*nne tha som ey är duplex ällir totum duplex 322 som äptir tidhomen, Oc huan dagh en manadh wmkring, äptir maaltidh qwäl oc middag tha the läsa gracias, tha läsin äptir aat collectam for th*e*n dödha Oc tha manadhin är fra*m*lidhin, tha haffuen manadha mot, so*m* är wigilias mȝ ix lecȝer, Oc aareno framlidhno haffuen aars mot samuledh, Thy at brödhrene sionga badhe wigilias oc mässor

Huru leek systrana skulu haffua sina läsni*ng* huan dagh j tidhome*n* Oc swa for them so*m* dödha äru xxxv capitulum

Systrana som ey ku*n*no book, läsin hwan dagh xl pater noster, Oc swa ma*n*ga Aue maria til ottosangin, Oc swa ma*n*ga pater noster oc Aue maria til mässona Oc samuledh til aptansangana, Oc til hwaria smaa tidh x pater noster, Oc swa ma*n*ga Aue maria, Naar nakor brodh*er* ällir syster dör, tha läsi huar syster thre dauidȝ psaltara, Än the systra so*m* ey ku*n*no psaltari*n*, läsi CL pater noster oc Aue maria ällir x siw psalma

Huru abbatissan oc systrana magho ey tala widh nakon främandha wtan twa äru saman xxxvj Capitulum

323 Engin syster maa oc tala widh nako*n*, wta*n* andra systra närwaru, Oc thy skulu twa oc twa altid sama*n* skipas til ämbitin Thy at war h*err*a ihesus christus biwdh*er* j reglo*n*ne sighiandis, waktis aat j allo*m* stadho*m*, wta*n* tha som sc*r*iptamal höras widh wi*n*döghonen, th*er* til skipadh, at ey nakor syst*ir* talande ällir hörande mȝ nakro*m* fi*n*nis ensam, wta*n* andra syst*ra* närwaru, so*m* höra all ordh, swaso*m* ho*n* siälff, Oc thy til huart ämbite skipins altidh twa til saman, at engi*n* dirffuis til at tala ensam mȝ nakro*m* thy at ho*n* ämbite haffw*ir*, Oc samuledh abbatissan skal altidh haffua systra mȝ sik j allo*m* ärando*m* hwilka so*m* skulu all tilkomande ärinde höra swaso*m* abbatissan, Oc th*en*na twa systrana, skulu wälias aff abbatissone oc seniores, Oc th*en*na twa systra skulu altidh wara redhobona mȝ abbatissone, at betrakta oc wnfaa all tilkomande ärande, abbatissan skal oc wita, at ho*n* maa ey mȝ nakro*m* tala ensam, wta*n* j sc*ri*ptamalo*m*, Thy at christus biwdh*er* j reglonne sighiande, huru mykit abbatissan är framsat for andra, swa mykit gra*n*likare
324 oc aatwakteligare skal ho*n* göma reglo*n*na budhordh, Oc thy skal abbatissan wita, at ho*n* maa ey tala mȝ wärdȝ folk, wta*n* nakra th*er*a närwaru hwilkin all ärande höre swaso*m* ho*n* siälff, Oc thy tilbör, at th*en*na twa systrana warin wiisa,

sniälla, wndirstandelika, swa at the maghin skälika owirwägha oc bära clost*er*sins byrde mȝ abbatissone, Thog skal abbatissan enghin stor thing ällir högmälis ärande ända, wtan confessoris witu oc samtykkio, oc äldris systra oc brödhra radhe, Än swa opta, som skal goȝ bytas ällir bort faas, tha bör abbatissane spöria oc haffua radh mȝ conuentonne, badhe systra oc brödhra samtykkia th*er* til

Huru systrana som haffua wärdȝ porten skulu sik haffua xxxvij capitulum

Twa systra skulu tilskipas, at göma oc wakta wärldȝ porten, The skulu altidh redho wara, at anama ärande. j porteno*m*, Oc giffua swar wärdȝ folke, Oc th*en*na twa systrana, skulu haffua j gra*n*ne gömo sina nykla, Oc engin annor syster, oc ey skulu wara flere nykla, än twa til th*en* sa*m*ma portin, Oc th*en*na sama twa port systrana, 325
skulu gra*n*lika wakta thȝ, at een wta*n* the andro närwaru ey tali ensam

Huru som päni*n*ga systrana skulu sik haffwa xxxviij Capitulum

Oc skulu twa systra til skipas, at göma päni*n*ga gull oc siilffw*ir*, Oc är witande at engin syster skal til dirffuas, at haffua ällir hantera päni*n*ga, wta*n* the twa systra, som til skipada äru aff abbatissone, oc senioribus at wpbära, göma, hanna oc tälia päni*n*ga oc gömandis th*em* j kisto*m*, wäl bewarando*m* mȝ iärnom oc twem laasom Oc th*em*

twe*m* systro*m*men, som skulu gŏma pänin*g*ana, antwardhis nyklane til kistome*n*, swa at hwar th*e*ra haffui sin nykil Oc warin altidh badha när, tha pänin*g*ana skulu wtgiffuas Oc the sc*r*iffuen wp, for huat the wtgaffuos j sina räkinskaps book

Huru the systra som göma wist husit skulu sik haffua swa at all thing gaa skälika til xxxix capitulum

Twa systra skulu tilskipas, at gŏma oc haffua wisthusit, hwilka so*m* skulu bedhas oc anama aff
326 ämbitȝ ma*n*nomen oc thiänaromi*n* the thing so*m* conuentonne äru widh*e*rtorfftelikin, som är kŏt fläsk oc fiska, oc alla andra widh*e*rtorfft, Oc är wita*n*de, at thȝ husit, so*m* swadana skal bäras wp wti, thȝ skal haffua twa dŏra, gynom ena skulu ingaa systrana, som wisthusit haffua, Oc the dŏren skal haffua twa laasa oc twa nykla, swa at huar th*e*ra haffuer siin nykil, Än the andra dŏren, gyno*m* hwilka the skulu intaka thȝ the widh*e*rtorffua, skal haffua thre laasa, twa i*n*nan fore, Oc th*e*n tridhia wta*n* fore, Th*e*nna fornä*m*pda wisthus systra, skulu haffua twa nykla, swa at huar th*e*ra haffui siin nykil, Oc th*e*n tridhia skal han haffua som staar wist huseno fore Oc han skal wara en man, haffuandis got rŏkte oc hŏffuitȝst liffw*er*ne, Oc han skal wara en aff th*e*m fyra brŏdhrome*n*, som fore staar, wtantil j hionagardheno*m*, äptir thy som reuelacio hon lydh*er* th*er* wppa, Oc thän brodhrin wari beskedelikin, spakfärdogh*er*, troen, aatuaktul, Oc haffuandis gudȝ

räddogha oc kärlek til conuentit, Oc the twa 327
systrana j skipadho*m* tima, nar the magho tala,
tha sighi th*e*m fornä*m*pda brodhreno*m*, at ha*n*
skipi th*e*m thȝ conuento*n*ne är widh*e*rtorfftelikit,
Swa at the skulin ey bryta sina tysto, oc ey nakot
tala mȝ hano*m* j thysto*m* timom, Oc är witande
for sant, at all ärande som th*e*ra ämbite [röra],
oc huat som bedhandis är, thȝ skulu the systrana
ända j wärdȝ porteno*m*, ällir widh stegherhusit
Oc engaledhis j andro*m* stadho*m* Än tha mä*n*nene
skulu ingaa, Oc nakot thȝ so*m* tarffuas inbära j
wisthusit, tha skulu the fornä*m*pda systra höghe-
likast wakta mȝ alle aat wakt, at the ey sees ällir
warda sedda aff th*e*m som ingaa

Huru the systrana skulu sik haffua som källaren sköta xl capitulum

Twa systra skulu til skipas at göma källaren,
hwilkin som skal haffua twa döra, gynom the
ena skulu systrana ingaa j källarin, oc the dörin
skal haffua eth laas oc twa nykla, Oc huar th*e*ra
haffui siin nykil Än the andra dören gynom
hwilka bryggissan oc folkit skulu ingaa, skal haffua
thre laasa, j sama matto som wisthusit, tw i*n*nan
fore, oc tridhia wtanfore, Oc thre nykla, twa aff 328
th*e*m haffue*n* källara systrana, Oc th*e*n tridhia
wtanfore, Oc the twa källara systrana, oc alla
andra systra, so*m* ämbite haffwa oc kräffuia skulu
nakra widh*e*rtorfft aff ämbitȝ folkeno, Tha skipin
siin ärande swa, at ey wari widh*e*rtorfft tala, ällir
nakot bedhas j tystom tima

Huru the systren som haffwir brödhra port skal haffua sik xlj

Een syster skal skipas til, at giffua swar j brödhra taluport, huar som systrana koma saman, at tala mȝ brödhromen, Oc thenna sama systren, hon skal bedhas oc rökta siwko brödhromen, Oc them kranke äru, aff wisthuseno aff stekerhuseno, Oc aff källaranom thȝ hon höre oc faa wita, huat hwariom torfftelikit är, oc sköte brödhranna mixto, oc them som äta j siwkostuffuonne, tha reglan biwdher törfasta, oc them lathne äru oc medicinam taka, Oc gynom the hiwlen ällir windana, som äru j wägginne, mällan syster oc brödher, tildirffuis engin syster at intaka ällir wtsända
329 nakot, ällir ther tala wtan mȝ abbatissana witt oc loff, wndan takno the fornämpda systrinne, som porten haffwir, hwilkin som skal fulfölghia sit ämbite, äptir the skipan som abbatissan haffwir henne antwardhat

Huat sacriste skulu göra xlij capitulum

Fyra systra ällir flere, wm swa täkkis abbatissone, the skulu skipas til, at wakta oc rökta mässo kläde, oc altara skrud oc kläde, Oc the skulu redha göra the thing, som höra til gudȝ tiänist j kirkionne, Oc them loffwas at haffua gull oc siilff, thȝ som hälgadoma lykkias wti, oc ey annat gull ällir silffwir, wtan for sänkning skuld, ällir nakrahanda gerning skuld, Oc the

kläde so*m* mʒ silke, gull oc p*er*lom äru redhande, ällir sänkiande til gudʒ hedh*er*, oc kirkio*n*na prydilse, magho the oc haffua oc göra mʒ th*e*ra hando*m* Än the thing so*m* äru til nakra wärdʒlika fafängo, skulu the engaledhis siälffua göra, Oc for sant witi thʒ abbatissan, at ho*n* maa engaledhis th*er* til loff giffua, at göra nakot, thʒ wärdʒ högfärdh til höre, wta*n* ware thʒ swa, so*m* gud förbiwdhe, at nakor aff systrome*n* wordhe fwnne*n* th*er* mʒ, at göra nakor the thing, so*m* forbwdhin äru j 330 reglonne, j xx capitulo hon skulde wndirliggia aldra hardasta näpst, Än altara kläde oc skrudh*er*, til at halla oc göra gudʒ ämbite, j sancti saluatoris ordin, är owirlagt aff ihesu christo j reglonne, j xviij capitulo

Huru the systrana som wakta trägardhin skulu haffua sik xliij capitulum

Swa skulu oc twa systra tilskipas, at wakta trägardhin, Oc sama*n* sanka äple pärw, oc andra frukt oc all bär ällir skaffwel, trolika oc jämlika skiptis j mällan systrana, Oc the twa trägardʒ systrana haffuen j sine göma, nyklana til trägardhi*n*, Oc wakten thʒ granlika, at aldrig nakon sinne ingange nakor wärdʒ mä*n*niskia, ällir oc renliffuis j th*e*ra trägardh, wtan som nakor thing äru bötande, ällir fornyiande, oc widh*e*rtorfft wtkräffw*ir*, at nakre skulu inganga, at göra thʒ som tarffuas, Tha sighi systrana til trägardʒ mannenom*,* Oc ha*n* haffuandis mʒ sik nakra ärffuodhis män, so*m* hano*m* maghe hiälpa, Oc tha the haffua

sit ärffuode fulko*m*pnat, gangin genstan wt oc
portin lykkis j gee*n* Oc ey magho systrana wara
331 j trägardheno*m* tha th*e*r äru ärffuodhis män, Än
tha at the enkte talin widh th*e*m, Thy at the
skulu altidh wara j i*n*nelykkilsom, oc alȝstingx
siällan sees aff wärdȝ folke

Huru systrin som kallas infirmaria skal haffua sik xliiij Capitulum

The syster som infirmaria är, oc skal sköta th*e*m
som kranka äru, hon maa mȝ abbatissona loff
tala j tystom tima mȝ th*e*m siwka sanna widh*er*-
torfft, oc spöria aff th*e*m huat th*e*m tarffuas,
togh ey mȝ höghe röst, wta*n* saktelika oc mȝ
hwitȝskan j öra, Än naar som naghra systra
wilia sökia th*e*m siwka, tha wakten granlika, at the
ey mȝ roopande stiim, oc ow*ir* flydogho sqwallir,
ällir mȝ nakre fafängo bedröffw*ir* th*e*m oc oroen,
wtan mȝ line til talan, styrkin th*e*m j gudhi, oc
radhin th*e*m til thulumodh oc til at takka gudhi
j sino*m* siwkdo*m*, som th*e*m är giffuen til siäli*n*na
rensilse, wä*n*dis ey th*e*m til synda ökilse, Oc ab-
batissan haffua*n*dis modh*e*rlika atwakt, oc milda
omhugxan om them som siwka äru, hon mani
th*e*m idhkelika oc liofflika, wm wanlika nakot
skylis j th*e*ra samwiti, For hwilkit the matte*n*
332 äpth*e*r th*e*ra dödh wäffwias wti, aff th*e*m iilkloka
akärareno*m*, at the thȝ hällir bekä*n*nas mȝ storo*m*
trooskap, wtan blygd fore sino*m* andelika fadh*er*,
at the matte*n* swa rensada mȝ sa*n*no*m* sc*r*ipta-
malo*m*, och fadh*e*rlike afflösn, oc alla ledhis wäl

redda, wta*n* alt meen, ganga til sin h*er*ra, Än systrana som thiäna th*e*m siwko the thiänin th*e*m mȝ swa dana kärlek, som the thiäni*n* siälffuo*m* waro*m* h*er*ra ihesu christo, Thy at ha*n* skal sighia wppa ytarsta domeno*m* Jak war siwkir, oc j sökten mik, Oc framdelis sigh*er* ha*n*, Huat j giorde*n* eno*m* aff th*e*m minȝsto aff mino*m* thȝ giordhin j mik

Huru systrana skulu göra processionem hua*n* freedagh Oc swa j andro*m* storom högtidho*m* xlv Capitulum

Hwan freedagh skulu systrana ganga wmkring sina wmganga, läsande sik j mällan siw psalma Oc en syster aff sacristis skal bära fore th*e*m korsit, Oc tha psalmane äru lyktadhe, Tha gangin in j sin chor oc läsin a sino*m* knäm letanias mȝ th*e*m collectis, som skipada äru for synda bätring Oc nar the äru processione gangandis kringo*m* clostrit 333 tha wakten granlika at the haffue*n* sik höffuidȝlika, som clost*ir* folke bör, Oc huar chorin gange iämlika fram, Oc betänkin tha j th*e*ra hiärta the grötelika processionem som war h*er*ra ihesus christus giorde wppa langa freedagh, tha ha*n* bar thwnga korsit wppa sino*m* blodogho*m* oc sargadha härdo*m* til th*e*n stadhin Caluarie Oc j storo*m* högtidho*m*, tha systrana göra processiones, Tha skulu twa til saman ganga fore, the ena bäri rökilse The andra bäri wikt watn, Oc näst äpt*ir* th*e*m skulu ganga twa andra systra bärandis bri*n*nande blos Oc näst äpt*ir* th*e*m gangi*n* twa andra syst*ra*, the ena bäri korsit, oc the andra

the ärofulla jomfru*n*na beläte marie, Oc swa äpt*ir* th*e*m gangin höwitȝslika til sama*n*, å twa oc twa syst*ra*, oc siongin th*e*n sang som stadgadh*e*r är, oc loffuandis wan h*er*ra ihesum christum oc ha*n*s wälsignada modh*e*r maria mȝ allo hiärta oc gudhelighet, Oc tha skulu the hiärtelika betänkia the ärofulla högtidhena j himerike, hwilkin som warar oc bliffw*ir* for wta*n* ända j osighelike glädhi Oc är witande, at sacrista skal skipa til the syst*ra*
334 so*m* skulu bära rökilsit, wigda watnit oc lykta*na* Samuledhis skipi oc hon th*e*m, so*m* hälgadomana skulu bära oc bewara wm the nakra haffua

Huru systrana som conuentȝ klädhin skulu skära söma oc j geen böta tha so*m* tarffwas huru the skulu sit ämbite göra xlvj capitulum

Oc är witande, at systrana skulu mȝ th*e*ra hando*m*, skära söma oc böta ath*e*r siin oc brödhranna gangkläde Oc ängaledhis skulu the lata them redhas aff nakro*m* andro*m* wtantil, Thy at war h*er*ra ihesus christus biwdh*e*r j reglonne, at th*e*ra kläde skulu redhas aff conuentonne, Oc thy skulu twa ällir flere, äpth*e*r thy abbatissone täkkis, oc widh*er*torfft är til skipas, at the haffuen aatwakt, aat th*e*ra klädom Oc the skulu skära söma oc skipa klädebonadhin aat systrome*n*, Oc är witande, at hwite kiortlane oc the graa, som kallas reglo kiortla, skulu wara sidhe, aat systrome*n* til hälin Oc swa widhe, at the haffuen ey hindir aff th*e*m, tha the skulu taka disciplina*m*, Th*e*ra kwffla skulu
335 oc haffua qwä*m*melikin skapnadh oc höffwidȝskan,

ey off sidh*er*, ällir offwidh*er* wtan matelika til jordhe*n*na, oc engaledhis länger, Thy at aal owirflödoghet oc fafänga j klädebonat, Oc j andro*m* thingo*m*, fforbiwdhas th*e*m j reglonne, j hwilkom systra oc brödhra klädebonadh*er* är aff warom h*err*a ihesu christo forelagdh*er*, Oc aff högfärdogho*m* oc ow*ir*flödoghom klädebonat lustas the som j konu*n*gx gardhomen thiäna, oc howa skulu, Än j sidhelikom oc ödhmiuko*m* klädebonat, th*er* wti lustas wars h*err*a ihesu christi hälga kirkia oc samqwä*m*d

Huru systrana skulu sik wakta fore faallado*m* oc offsidho*m* ällir högfärdogho*m* klädasidh Oc aff stärktom ällir pärssado*m* klädo*m* xlvii capitulum

Systrana skulu oc mꝫ atwakt haffua atirhald aff allo*m* högfärdogho*m* kläde bonadh, aff stärktom klädo*m*, oc persadho*m* oc aff omykit sidho*m*, ällir widhom, ällir margfallado*m*, hwilkin sidh*er* är sanno clostirs liffw*ir*ne genwärdogh*er*, Oc alla the nw*n*nor, som akt oc rykt läggia wppa tholkin thing the bewisa wppinbarlika, huru mykit the äru affgangna aff sanno clostirs liffw*ir*ne, Oc j tholkom ow*ir*flödogho*m* qwi*n*no klädho*m*, är offte- 336
lika aff hälgom manno*m* diäffwllin seddir, at sithia aathande gnathrande, oc fwlika synas oc grymelika mꝫ gniꝫslande tannom, Swa läs man aff enne greffwi*n*no, som sidh kläde oc högfärdogha*n* klädebonat mykit älskade

Huru systrana skulu fly ey atenast sqwallir oc osidh*er* j ordhomen wtan ämwäl j tekno*m* nikkan ällir öghna laato*m* oc andro*m* kropsins osidho*m* xlviij capitulum

Oc är märkiande, at swasom systromen forbiwdȝ j reglonne sqwallir oc fafängh ordh, swa forbiwdȝ oc th*e*m löslatogh tekn, oc osidelikin oc enka*n*nelika the som tekna bannor ällir edha fför th*e*n skul war hälgha patrona sancta katerina sancte birgitthe dotth*e*r, som war fförstha abbatissa ordinis sancti salwatoris, äpth*e*rfföliandhis si*n*ne hälga modh*e*rs ffotspor, j alla häloghet oc dygdi*n*nas gudelighet leffwandis, sagde sigh sa*n*nelika haffwa hörth, at sadana tekn mistykias mykyd gudhi Oc thy bör th*e*m jo*m*ffrume*n* som skulu wara cristi
337 brudh*e*r wara sedogha oc gudeligha, fförwarandhis sigh granleca ffor allo*m* skadeliko*m* tanko*m*, ohöffwiskom ordho*m*, ondho*m* gärni*n*ghom, oc ohöffwiskom lecamans rörilsom, swa at enkte fi*n*nis strafflikidh, wthan alth thȝ so*m* höwisth oc gudhelikidh är, oc theras häloghet oc proffässionem til höre Ganska oräth är th*e*m straffelica leffwa, hwilkens ordo*n* wth kräffw*ir* th*e*m skulu andro*m* bethe häloghetȝ äpth*e*rdöme, Oc swa som fföre sc*ri*ffwadh är, at systrana skulu engo*m* lwndo*m*, ätha älla drikka wthan j conuentstuuone, äller j sywka stwffwone, swa skal oc ey häller abdysan ätha älla drikka wthan j the*m* stadome*n*

Huruledis systrana skulu halla tässa ffför sc*ri*ffna reglonas göma at ey abbatissa maa th*e*m om skipta yth*e*rsta capitulum

Systrana j sancti salwatoris ordho*n*, skulu mʒ alle
athwakt göma tässa fförsc*ri*ffna reglonas puncta
Och oppa gudʒ wäghna bywdʒ abdysone at hon
granlika aathwakte, at th*en*na ffför nämpdha regl- 338
a*n*nas stadhga äpth*e*r thy mögeligit är allaledhis
hallis Oc är wetandhis at ey är loffiikidh at
tha nakor systh*e*r bliffw*ir* abdysa, at ho*n* städhi
ffförnämpda puncta, som stadgade oc sama*n* sc*ri*ffne
ärw, aff th*e*m personis brytas, hwilka war härra
ihesus christus siälffwär skikkade oc wthwalde, oc
mʒ sin wälsighnadha mw*n* wärdogadhis nä*m*pna
til thetta göraskolandhis Oc är ämwäl wetandhis,
at the persona som ey wil bliffwa j th*e*m stadgho*m*
oc reglo göma so*m* loffiika skikkade oc sa*m*man
sc*ri*ffne ärw, wthan altidh opffi*n*na mʒ nakre mattho
nyia sedh*e*r, genwärdogha ordhis sadgo*m* oc
sidhwänio*m*, hon synda storlica mothe gudhi
Stor högffärdh oc dyrffwe är, at ey wilia lyda
hälga ffädra stadhga, wthan fföresäthia seeth
si*n*ne theras si*n*nom som bätre hälogare oc ffwl-
ko*m*likare waro, ffför th*e*nskuldh ärw nw mangh
closth*e*r ffördärffwadh oc til enkthe giordh thy
at theras inbyghiara ekke gö*m*do godha sedher 339
oc the stadgha so*m* loffleca ärw, wthan göra sigh
nyghia oc ffanyttha stadgha, om hwilka the
skrymta*n*dis matthe synas wara ödhmyukaren oc
ffulbordogaren än andra, ffför mä*n*niskio*m* Än

sannelika the äru högffärdogaren oc slemaren, än andre, än aff theras ffrukt maa man them känna. abbatissa skal oc sannelika weta, at om hon wil ey göma reglana sedher oc stadga, oc j them stadeliga staa, tha skal hon ey wäntha sigh hwgxswalilse oc älʒskelighet aff sino conwänth, wtan systrana skula wara twähogada oc misdräktogha, waffrandhis oc athskildha, hwilkidh ey bör wara Thy at all rike söndher skipt j sigh raskeligha ödeläghias, ffran hwilko herren gudh göme thetta rwm, oc giffwi os sina nadh til at leffwa äpther reglone oc hans wilia oc honom täkkias här j thetta liff, oc sedan äpther dödhen ä fför wthan ändha Amen

(Efter Ms. germ. Fol. 726 i Berlin, K. Bibl.)

STADGA AF 1451

FÖR

DSTENA KLOSTERS SYSLOMAN.

Aarom äpt*er* gudʒ byrdh thwsa*n*da fyra hu*n*dradha eth oc sextighi screffs tässen bokin som gaardʒmästaren skal haffua oc sik äpt*er*styra j hwilke staar en stadge ranʒsakadh*er* oc stadfäst*er* aff Swe*r*ik*is* konu*n*gom oc lynchöpu*n*gx biscopom oc allo*m* systr*um* oc brödrom lydhand*is* hurw watʒstena hion oc gotʒ skulo styras Jtem gaardʒ rättin mʒ sino*m* flokkom oc balkom äpt*er* swerik*is* konu*n*gs stadgom Jtem the gotʒe västan staangab*r*o so*m* watʒstena clost*ir*s gardʒmästar*e* plägha*r* ridha om oc göra aff räkinskap, Hwilkin bok skal antwardas hwa*r*iom gardʒmästa*ra* äpt*er* th*e*m and*ra* oc ha*n* he*n*ne fraan sik antwarde abbatissone tha ho*n* fraan sina ämbite skils osmittadha oc oplompadha

---

Här börias en stadge hurw Watʒstena clostirs 3
sysloma*n* oc gaardʒ mästaren oc all hione*n* vtan
fore clostrit skulu sik haffwa oc styra i sino*m*
ämbitom oc ärffwodhe oc wmgango aff hogborno*m*
förstom konu*n*gom oc rikissens raadh j swerike
oc aff allom systro*m* oc brödhro*m* th*e*r samastadʒ
samansattir. samtykkt*ir* oc fulbordadh*e*r. Hwilken
stadge är ranʒakadh*e*r oc stadfäster oc budhin at
hallas oc fulföllias j allom sino*m* stykkiom puncto*m*
oc articulis flerom sinnom tha biscopin haw*ir* giort
oc hallit sith visitacionis ämbite jn i clostreno*m* 4
mʒ systru*m* oc brödrom Oc thy är märkiande at
hwar oppa thessin stadgen enka*n*neligha lydhe
thʒ röris synnerligha j thessom här äpt*er*sc*r*ipnom
stykkiom pu*n*ctom oc articulis

¶ For hwat saker war thenne stadgen samansatt*er* at the första

¶ Hurw konu*n*gen tagher alla clost*ir*sins högxsta ämbitismän j sina hägn at thy adhro

¶ Aff syslomanenom oc hwat hans ämbite scal wara at thy tridhia

5 ¶ Hurw hwart aar scal scriffuas nyth mantal oc withas mangh gootȝ besät ärw ell*er* ödhę at thy fiärda

¶ Aff sysloma*n*ȝins löno*m* hwat han skal haffua om aarit at thy fä*m*pto

¶ Aff gaardȝmästareno*m* oc ha*n*s ämbite om ey git*er* en man warit baadhe sysloma*n* oc gardȝmästare at thy säxto

¶ Hurw abbatissan scal taka syst*ra* oc brödh*er* vthan til som korsit bära at thy siwndo

¶ Aff intäktisma*n*ȝins ämbite ath thy attonde

¶ Huru almosan scal skiptas at thy ix

6 ¶ Aff thy so*m* köpas scal til clostersins oc conuentȝins behoff at thy .x.

¶ Hurw all clost*er*sins hion sculu äta j eno huse ell*er* stuffw eller tagha spiisni*n*gh j hionagardeno*m* om the lagha forfal haffua at thy ellfta

¶ at ey haffuis naghot ow*ir*flödhogth folk ell*er* hion j clost*er*sins tiänist at thy tolffta

¶ Hurw kista iärn oc häkte maa haffuas for*e* ostyrokt folk skuld at thy trättanda

¶ Huru alle clost*er*sins högxte ämbitismen sculo loffua abbatissonne troskap oc lydno at thy fiorto*n*de

¶ Huru clost*er*sins högxte ämbit*is*me*n* ey sculu tagha oppa nakro*m* storo*m* ärindo*m* vthan abba-
7 tissone oc systra oc brödhra witu at thy fämptonda

¶ At ämbiti*s*me*n*nene taghen besc*ri*ffwat hwat the före sik finna j gardeno*m* oc abbatissan samuledhis a sina matto at thy säxtonde

¶ Hwru biscopin haw*ir* ran3akat oc stadfäst oc budhit at halla tessan stadgan at thy siwttonde

Här börias en stadge huru wa3stena klost*ir*s 9
sysloma*n* oc gard3 mestare oc all hionen vta*n*
for*e* skulu sik haffua i sino*m* ämbeto*m* oc ärff-
wodhe vnder högborna första konu*n*ga j swe*r*ike
oc syst*ra* oc b*r*ödhra insygle. Hwilkin stadge
ran3sakader oc stadfest*er* oc byudhin är at hallas,
aff fleero*m* biscopo*m* i lynchöpu*n*ge badhe tha the
haffwa giort sith visitacionis ämbite inne i clostrena
saa oc annars

at thy försto

Jn nomine domini Amen Wy N: m3 gud3
naad Swerghis. norghis danm*a*rks oc göta konu*n*g:
Görum weth*e*rlikit at äpt*er* th3 wi ok flere ware
godhe män haffwm vnd*e*rstandit oc fulko*m*plika
betractat storan skadha oc margfalla forsumilse
so*m* wi seet haffwm opaa warfru oc sancte birgitto
klost*ir*s i wa3steno*m* goo3 ok ägho*m* ok daglico*m* 10
ämbetismanno*m* oc hionu*m* thy haffwm wi m3
waro älskelico raad so*m* nw när oss äru ran3akat
ful bordhat oc stadfäst thessa äpt*er* sc*ri*ffna ar-
ticulos ok puncta. Ok äpt*er* th3 at the ärw ok
ran3akadhe samtykte oc fulbordhadhe aff allo*m*
systro*m* ok brödro*m* th*er* samastad3 oc finnas
hwarghen wara mote thera reglo äll*er* reglagömo
vta*n* alloledhis til styrk oc fulko*m*plikin vppe-

hälde ok bestand oc allo*m* i klost*r*eno til yt*ir*mer
tilfälle at tiäna rolika sino*m* gudhi oc särdelis til
klost*ir*sins stadga vta*n* til vm thera godʒ ok hion
bätre ok skälikari*n* bestandilse Thy wilio*m* wi
oc biwdhom vnder wara gönst ok hyllist ath the
11 alle ok hwar wid sik hallis stadhelika ok obrut-
lica vta*n* alla gensägn oc hindrilse aff idh*er* syst*ir*
jngeborge abbatissa ok brodh*er* . magnus Con-
fessore generali oc allo*m* systr*um* ok brödrom
so*m* nw ärw i for*nämp*da waʒstena klostre ok allo*m*
idh*er* äpt*er* ko*m*mando*m* oc iämwäl aff allo*m* klo-
st*ir*sins ämbet*is*ma*n*no*m* oc hionu*m*

at thy ij hwru konu[ngen] tak*er* al[la]
clost*ir*s[ins] högx[ta] ämb[itismen] i sina hägn

¶ ok th*er* til at swa maghe skee at ängen
ku*n*ne sik th*er* fore orsaka tha tako*m* wi alla
klost*ir*sins höxta ämbet*is*me*n* badhe the nw äru
oc framdel*is* wardha, särdel*is* sysloma*n*nin gardʒ-
mestarin oc byfogtin i waʒstenaby i wara sy*n*ner-
lica oc konu*n*xlica hägn oc forswar likerwiis so*m*
wi sielffwe th*e*m th*er* til skipat ok sat haffdo*m*
12 so*m* the ware daglica swena oc tiänare waren ok
biwdho*m* allo*m* badhe borgharo*m* i waʒsteno*m* oc
allo*m* clost*ir*sins landboom och hionu*m* at the
th*e*m lydhoghe swiktoghe oc hörughe warin i
allom rätfärdhoghom sakom oc ärendo*m* som ab-
batissan th*e*m antwardha likerwiis som wi sielffwe
th*e*m thʒ antwardhat haffdo*m* Thy forbiwdho*m*
wi allo*m* andeliko*m* oc wärdʒliko*m* oc hwa the
hältʒ äru ell*er* wardha ku*n*na th*e*m nokra stadʒ

hindra äll*er* qwälia i nokre matto mothe lagh
oc rät vnder wara konu*n*gxlica wredhe oc
hämd vta*n* wari hällir abbadisonne oc th*e*m til
hielp styrk oc til stand i allo*m* klost*ir*sins
ärandom oc s*er*delis at the for*nämp*de articuli
fulko*m*plica haldis oc fulfölghis i alle matto so*m* 13
här äpt*er* star

at thy iii aff sys[lo]ma*nn*e[nom] hwat ha*n*s
ä[m]bite s[cal] war[a]

¶ Först at een alme*n*likin sysloma*n* wari ow*ir*
all klost*ir*sins gooȝ skipadh*er* oc til takin aff abba-
disonne mȝ witu wilia oc samtykt confessoris ge-
neralis oc alla systra oc brödra. hwilkin oc ey
affsätis vta*n* mȝ thera withu vilia oc sa*m*tykt.
ha*n*sämbete wari at ridha vm all klost*ir*si*n*s goȝ
mȝ swa ma*n*ga hästa so*m* widh*er*tarffwas oc ey
mer ällir flere Ok läti besc*r*iffwa alla klöst*ir*sins
iord oc äghodela mȝ allo*m* thera tillagho*m* ängiom
oc ekeskoghom bökeskogho*m* qwärno*m* ok qw*ä*rna-
stadho*m*. strömo*m* oc fiskewatnom öiom torpom ok
torpastadho*m* hu*m*blagardho*m* oc allo*m* tillagho*m*. 14
Ok hwat oc huru mykit hwart eth goȝ aarlika
skyllar oc ränta älla skylla oc ränta bör swa at
klostrid faa ena nyia oc rätta iordhabok. oc wt-
kräffwi oc inkoma lata aarlika thȝ landbomen bör
vtgöra swa at ha*n* wet göra abbadisonne rättan
räkinskap badhe aff opbyrd oc swa atirstadha.
hwilka atirstadha ha*n* aarlica late sama*n* sc*r*iffua
swa so*m* opbyrdhena

at thy iiij hwru hwart aar scal sc*ri*ffuas nyt ma*n*tal oc witas mang gooʒ besät äro ell*i*r ödhe .

¶ Ok vppa thʒ at ha*n* th*et*ta maghe thes visselikarin th*er* aff räkinskap göra. tha sc*ri*ffwe äll*i*r late sc*ri*ffwa hwart aar nyt ma*n*tal badhe hwat oc huru mykyt besat är aff godʒome*n* oc swa
15 gardhom ok allo*m* andro*m* tillaghom Ok hwat oc huru mykit hwart eth gooʒ aarlika skyllar oc räntar älla skylla oc ränta bör swa at klostrid faa ena nyia oc rätta iordhabok oc wtkräffwi oc inkoma lata aarlika thʒ landbomen bör wtgöra swa at ha*n* wet göra abbadissonne rättan räkinskap badhe aff vpbyrd oc swa at*ir*stadha. hwilka atirstadha ha*n* aarlica late sama*n*sc*ri*ffua swa so*m* vpbyrdhena Ok vppa thʒ at ha*n* th*et*ta maghe thes wisselikari*n* th*er* aff räkinskap göra tha sc*ri*ffue älla late sc*ri*ffua hwart aar nyt mantal badhe hwat oc huru mykit besat är aff goʒome*n* oc swa mykit ödheligg*er* ok
16 giffwi änkte aff äll*i*r til äw*er*dhelica af klost*ir*sins affrade oc ränto vta*n* mʒ abbadissonne confessoris systra oc brödra witu oc samtykt Ok see gra*n*lica til at klost*ir*sins gooʒ bliffwa besat Ok the ödhe liggia besätis Ok thy naar ha*n* wtstädh*er* godʒen tha lati besee oc miäta husän mʒ withno*m* Ok see til at landbone byggia bät*i*r oc halde husen so*m* lagbokin oc rikesins stadge wtwisar oc samuledhis godʒen mʒ hu*m*blagardho*m* oc andro so*m* lagbokin hald*i*r

at thy v. aff sysloma*n*ȝins lönom hwat
han scal haffwa om arith

¶ Ok abbadisan mȝ confessoris syst*ra* oc
brödra withu oc samtykt wardhe owir ena mȝ
syslomannenom mykit ho*n* skal hono*m* oc ha*n*s
tiänaro*m* giffua til lön om aarit oc löne fra*m*- 17
delis af thy sama sino*m* piltom oc tiänaro*m* oc
ytirmer skal ha*n* ey aff klostirsi*n*s sino*m* tiänar-
o*m* äll*i*r pilto*m* giffua äll*i*r löna vta*n* mȝ abba-
dissonna oc confessoris withu oc godwilia Ok
tha sysloma*n*ȝsins pilta ällir tiänara dwälias wid
klost*ri*d tha skulu the redhobone wara at göra
klostirsins nytto oc mäst vm waar oc höst til
akir oc äng oc th*e*r thera hästa ospara til haffuu
nar gardȝmestaren ällir sielffw*i*r syslomannen th*e*m
til sigh*e*r Oc tha syslomannin är ey hema tha
lydhe gardȝmestareno*m* i thy ha*n* th*e*m til sigh*e*r
swa länge the hema äru

at thy vi Aff gardȝmestareno*m* oc ha*n*s
embite om ey git*i*r en ma*n* waridh badhe
sysloma*n* oc gardȝmesta*re*

¶ Jtem kan oc ykke en wara badhe sysloman
oc gardȝmestare tha skipi oc taki abbadisan mȝ 18
confessoris oc systra oc bröd*r*a withu oc sa*m*tykt
en gardȝmestare här wthe i hionagardheno*m* oc
hono*m* ey affsäti vta*n* thera witu oc samtykt.
Ha*n*s ämbite wari at standa for gardheno*m* oc
allo ärffwodhis folke oc ärffwodhe oc alt ärffu-
odhis folk skal hono*m* lydha oc th*e*r mäst so*m*

widh*er*torff swa at ängin orsaki sik mʒ sino ämbite om a*n*narstadʒ bät*i*r oc för widh*er*torff ok ha*n* til sigh*er* Stande ha*n* oc for akreno*m* oc sädhi*n*ne här vta*n* til oc witi myk*i*t aarswextin är hwart aar oc huru ha*n* fortäris göri th*er* räkinskap
19 aff antwardhe hono*m* truskin intäktis ma*n*neno*m* Städhi gardʒmestarin alt ärffuodhis folk oc witi hwat the göra ok taki thera lön aff abbadissonne oc löne th*e*m oc vpbäri ha*n* aff byfoghtano*m* saköre so*m* fallir i byno*m* til at löna folkeno mʒ Oc haffwi byfoghten radh mʒ gardʒmestareno*m* vm sakörin oc thera betalni*n*g so*m* saki oc brwtlike wardha Ok skal gardʒmestarin faa allo*m* budho*m* so*m* ridha skulu häst sadhul stöffla spora beʒl th*e*m ey sielffue tolkit haffwa Ok tha the ath*er* he*m* koma tha antwardhe alt gardʒmestareno*m* i geen. at faa th*e*m so*m* ath*er* widh*er*torffwa at ey torffwe älla skuli abbadissan th*er* aff hindr*as*
20 äll*i*r omakas j toliko*m* ärendo*m*

at thy vij Huru abbadissan scal taka systr*a* oc brödh*er* wta*n* til so*m* korsit bära

¶ Jte*m* taki abbadissan mʒ confessoris systra oc brödra sa*m*tykt oc ey a*n*nars the systra äll*i*r brödh*er* so*m* korssith bärin äpt*i*r thy reuelaciones th*er* vp a oc thera regla lydha oc th*er* wari märkelica me*n*niskior so*m* til största ämbete vta*n* for*e* til falna äru, oc är nokor aff th*e*m brödr*um* th*er* til fallin. tha taki abbadisan en aff th*e*m til at sta for intäkta husome*n*. han haffwi vndi sik nokra drängia so*m* hono*m* hielpa i ha*n*s ämbete

[a]t thy viii [A]ff intäktis manʒins ämbite

¶ ha*n* skal mʒ abbadisonna confessore oc
sysloma*n*ʒsins andwardhan enka*n*nelica intaka oc
vpbära aff landbome*n* oc qwärno*m* alt korn. rogh.
miöl. affrad. köt. fläsk. fisk. smör oc osta etc. ok 21
alt a*n*nat so*m* införis Ok iämwel aarswäxtin oc
läti wisselica bescriffua hwan landbo wid sik oc
byn ha*n* syth*er* vthi tha ha*n* sit affrad i*n*före oc
mykit ha*n* fra*m*före oc mykit ha*n* atirstar mʒ om
aarit Ok läti hwan landbo i sinne älla sins wisso
bwdʒ närwaru visselica vp mäla. älli*r* wägha mykit
ha*n* fra*m*gör Ok withi fra*m*delis räkinskap göra
abbadisonne i sysloma*n*ʒins närwaru aff thy ha*n*
vp bär huru thʒ fortäres oc hwar thʒ bliffwi*r*. i
malt miöl ok brygni*n*g oc mykit i hwarie wiku
bryges oc bakas oc i andre matto fortäres. Jtem
aname oc intäktis ma*n*nin mʒ räkinskap oc be- 22
scriffwan alla hwdh*er* oc skin so*m* falla om aarit
oc aff th*e*m andwardhe mʒ räkinskap skomakaren-
o*m* oc ski*n*narenо*m* swa mykit the torffwa til
thera *g*e*r*ni*n*g oc conuentenna oc folksins behoff
oc göri abbadisonne räkinskap th*e*r aff i syslo-
ma*n*ʒsi*n*s närwaru Samuled göri abbadisonne räkin-
skap aff thy owir löper oc ha*n* haffwi*r* anamat.
Jtem aname oc intaki han mʒ räkinskap oc be-
scriffwan alt iärn so*m* hemko*m*bir oc fae smidhin-
o*m* mʒ räkinskap oc smidhin göri räkinskap aff
thy ha*n* anama abbadissonne i sysloma*n*ʒins älli*r*
gardʒmestarins närwaru Oc smidhin fae ängo*m*
hoffslagh vta*n* gardʒmestarins witu. vta*n* abba- 23

disan särdelis bidh*er* nokro*m* faa hoffslagh tha
witi oc th*er* räkinskap aff Jtem skal oc ha*n*
alla hästa fodring forestaa. oc fodre siex hästa
vm spa*n*nen vta*n* vm warena ärffwod*is* hästomen
tha gifwis th*em* widh*er*torfft. vta*n* th*em* främand-
o*m* ma*n*no*m* so*m* abbadisan ka*n* särdelis bidia
fodra oc th*er* wari ho*n* skälikin inna*n*. Än gardȝ-
mestaren ha*n* stande for*e* straafodring J swa
matto so*m* nw är sagt tha göri intäktis mannin
sith ämbete oc i alle matto äptir abbadisonna
raad oc wilia Ok wari togh lydhogh*er* syslo-
ma*n*neno*m* oc gardȝmestareno*m* so*m* andre brödh*er*
24 oc klost*ir*sins hion Ok är thȝ at gardȝmestarin
for förslo oc dagxw*er*ke skuld ridh*er* om öst*er*-
götland westan stanga broällir mer tha göri thȝ
ey vta*n* abbadisonna oc systra oc brödra ant-
wardhan. oc sysloma*n*ȝins raad oc sa*m*tykt oc läti
togh alt landgild inkoma i intäktamanȝins werio
oc göri abbadisonne räkinskap th*er* aff i syslo-
ma*n*ȝins närwaru

[a]t thy ix [h]uru [al]mosan [s]cal skiptas

¶ Een aff th*em* brödromi*n* so*m* korsit bära
äll*ir* nokor a*n*nar klost*ir*sins troen tiänare skal
skipta almosona oc klädhe so*m* affläggias äptir
thy so*m* reglan oc addiciones sighia. Thy vppa
thȝ at almosan maghe thes bätir giffuas fatigho
25 folkeno hwat so*m* vptagx aff bordheno for systr*um*
oc brödr*um* i*n*nan til badhe swd oc köt oc alȝskona
sowil so*m* är mi*n*dra än halffwa prowentor mȝ
brödstykkio*m* so*m* är mi*n*dra än halffbröd giffwis

vta*n* afftäkt oc min͡ʒskan fatiga folkeno mʒ helfft-
i*n*ne aff öleno so*m* ow*i*r löpir oc vptagx. a*n*nar
helfften aff öleno sama*n*sankis j ena tw*n*no oc
andwardhis gardʒmestareno*m* mʒ thy a*n*dro so*m*
ow*i*r löpir aff mateno*m* til at skipta alme*n*nelika
mällan främsta folkit Oc prouentonar haffwins
oc huggens so*m* här til. oc addiciones sighia Oc
här mʒ affläggis all vtspisni*n*g badhe ämbet*is*-
ma*n*no*m* oc andr*um* klost*ir*sins tiänar*um* wino*m*
oc frändo*m* vtan th*e*m frä*m*a*n*dom th*e*r abba- 26
disan sielff wil nokra gönst älla wyrdni*n*g göra
togh wari ho*n* th*e*r wthi skälikin oc matelikin
Oc skal thessin äll*i*r nokor a*n*nar klost*ir*sins troen
tiänar*e* sama*n* taka oc sc*ri*ffua lata alt offir testa-
me*n*t oc gaffwor badhe j klädho*m* oc kop*ar*-
karo*m* oc allo andro hwat hältʒ är so*m* ko*m*bir.
Oc antwardhe thʒ i abbadisonna hä*n*dir oc wald
oc göri he*n*ne räkinskap th*e*r aff oc ho*n* giffwi
thʒ wt igen oc skipi so*m* addiciones sigia oc wtwisa
Ok abbadissan ranʒaki togh alt testame*n*t gaffwor
oc offir so*m* ho*n* kan ranʒaka äpt*i*r thy reglan
sigh*e*r oc wtuisar oc äpt*i*r thʒ saluatoris regla
sigh*e*r oc systra oc brödh*e*r skulu liffwa aff aar- 27
like wisse ränto oc jngielle Tha läti abbatissan
take aff alle aarlike klost*ir*sins ränto först til
syst*ra* oc brödra behoff swa mykit the widh*e*r-
torffwa vm aarit först aff korneno til malt oc en-
ka*n*nelica thʒ korn oc malt so*m* aff vplando*m*
ko*m*bir thʒ gömis til systra oc brödra behoff oc
ängin a*n*narstadʒ skipis oc samuled*is* aff rogh.
miöl. smör. fläsk. oc fisk oc allo andro thy so*m*
systra oc brödh*e*r ku*n*no widh*e*r torffwa til födho

oc kosthald swa at systra oc brödra wisthus wari enskylt oc wtskilt fran hionagardȝsins wisthus swa at änkte aff thy vtspisas vta*n* almosa*n* fatigho
28 folke oc ey aff systra oc conuentȝ källara häll*ir*

at thy x om thȝ so*m* köpas scal til clost*ir*sins oc conuentȝins behoff

¶ Oc hwat so*m* köpas skal oc widh*e*rtorff til systra oc brödra vppehelde thȝ köpis mȝ klost*ir*sins aarlika i*n*gielle swa langt thȝ räkkir oc om thȝ räkkir aath Oc tha abbatissan haffw*ir* takit aff thȝ syst*ra* oc brödh*er* behöffwa tha lati andwardha thȝ ow*ir* är gardȝmestareno*m* mȝ räkinskap til at halda oc for*e*staa folkit mȝ. hwariom äpt*ir* sine höffwo Ok hwat so*m* widh*e*rtorff at köpas til thera vppehälde thȝ köpis mȝ offreno testame*n*t oc andro*m* gaffwo*m* so*m* koma Oc til thȝ at ey torffwe mykit köpas tha see abbatissan til oc be-
29 felle gardȝmestar*e*no*m* oc wi*n*tyrroghin ok roghsädhin bäth*i*r oc meer saes arligha än want är oc är meer om arith. kan oc ey roghsädhin swa timelika saas j gärdheno för a*n*nars akers sculd som tilbordhe, tha flye sylsoma*n*nen at th*er* ingärdhis roghlykkior aff bätȝsta roghiordhi*n*ne vppa thȝ at man maa sin rogh saa i qwämelicom tima som är om laurencij äller vidh the matho Ok akir jordhin thakis j gen som bort fangin är här vidh clostrit vth*e*n alla gen säghn oc töffring Oc skipi abbadisan th*e*m vti hiona gardheno*m* swa thera bärni*n*gh oc widhirtorfft at ey tränge til at göra nakra andra vtspisni*n*g

at thy xi Huru all closti*r*sins hion sculu äta j eno hwse ell*e*r stwffw ell*e*r taka spisni*n*g i hionagardheno*m* om the lagha forfal haffwa

¶ Jtem alle som closti*r*sins brödh scula äta the skulu äta j enne stuffw vth*e*n the som swa dana ämbite haffua äll*i*r ärffuodhe at the ku*n*na 30
ey fraan th*e*m gaa. tha skipis th*e*m aff gardȝmästareno*m* j hionagardheno*m* theras kosth*e*r oc födha the thima som the swa hi*n*dradhe äru oc ey a*n*nars äll*i*r längir Oc the siwke ärw spises samuledhis Oc al spisni*n*g til skips oc skoghx oc al vidh*e*rthorfftelikin spisni*n*g skäl thakas j hiona gardheno*m* oc hänne skal gardȝmästaren foresta oc vtfaa oc ey aff systra älla brödhra wisthws äll*i*r källara

at thy xij At ey haffwins nakat ow*e*r-flödhwkt folk ell*i*r hion j closti*r*sins thiänist

¶ Jtem vppa thȝ at ey haffuis öffw*i*rflödhelica folk j closti*r*sins brödh swa ma*n*ga p*e*rsonar som clostrith skal födha til dödhra dagha th*e*m skal abbadysan gardȝmästareno*m* vppa ena scrifft bescriffua at hon vithi mykit folk j closti*r*sins brödh skal wara Oc vm hälghona mässo ok walburgha mässo tha skal gardȝmästaren faa abbadissonne op a 31
ena scrifft mang hion oc leghodrängia j closti*r*sins brödh äru oc länge oc huru hwar thera staddir är oc thera lön Oc thaki abbatissa oc alle andre

clost*ir*sins ämbetȝmän til wara at ey wari j clost*ir*-
sins bröde nakur fafäng hion äll*ir* folk so*m* gudȝ
almoso förthäre j synd oc forsumilse För thy
th*er* skal göra redha oc räkinskapir aff för gudhi.
huru gudȝ almosa förtäris Oc haldis thȝ folk so*m*
tarffueligith är oc ey a*n*nat Oc engin thakis til
clost*ir*sins äw*er*delikit brödh vth*en* mȝ abbatisse
confessoris ok alla systra oc brödhra witu oc sa*m*-
tykkio j nakra handa matho

at thy xiij Huru kista iärn häkte ma
haffwas ffore ostyrokt folk sculd

Här sigx aff konu*n*gx häkto oc gardzrät

¶ Oc vppa thȝ at ey städhis nakat oskälikit
folk älla hion j clost*ir*sins brödh tha vnnom wi
32 oc stadhgom at the magha haffua kisto häkte oc
iärn ok borghara rät mȝ th*e*m ostyrughe äru oc
brutlike warda älla finnas Oc vppa thȝ at clost-
irsins hion maghin oc skulu thäss bätre sama*n*
bliffua til mak oc natta roo tha thaki abadisan jn
thȝ rwmith so*m* är mällan byakirkio gardhin oc
brödhra trägardh fraan gatu*n*ne alt nidh*er* til sion
til ladhugardh, oc hionagardh oc th*e*n gardhin
som nw kallas romaragardhin oc al a*n*nwr clost-
*ir*sins hiona rwm oc maak komj al th*er* vti eth
enlykke oc vari engin vtgang*ir* vth*e*n all ena een
luka twärt öffu*ir* gatuna vppe vidh kirkiogardhin
ällir j hyrnit vidh brödhra trägardh th*er* skal oc
engin andr*um* nakar almäni*n*gis wägh*er* vara vth*en*
al ena clost*ir*sins hio*no*m

at thy xiiii huru alle clost*ir*sins högxte embitʒme*n* sculu loffua abbatisonne troscap oc lydhno

¶ Jte*m* vppa thʒ at thesse articuli puncta oc stadhge thäss bäth*er* oc yt*ir*meer haldis tha skula 33 alle clost*ir*sins högxte ämbetis män när the sith ämbite anama loffua abbatissonne lydhno oc troskap halda scolandis swa länge the j clost*ir*sins ämbitom älla brödh äru swa sighiandis Jak N loffuar gudhi Jo*m*frw marie oc sancte Birgitto oc idh*er* modhir abbatisso lydhno troskap oc tilstandh swa länge jak j thässo ämbite oc clost*ir*sins brödh är J na*m*pn fadh*er*s oc sons oc thäss hälgha anda Swa bidhir jak mik gudh til hiälp oc al ha*n*s hälghon

Här sigx aff ämbitz manna edh

at thy xv huru clost*ir*sins högxte embitʒmen ey scula taka oppa nakro*m* storo*m* ärendom wta*n* abbatisse oc syst*ra* oc brödhra witu

¶ Oc th*er* mʒ thaki vppa engo*m* storo*m* äll*ir* märkeliko*m* ärando*m* äll*ir* byghni*n*gh vth*e*n abbatissonna oc at minsto älras systra oc brödhra vitu oc sa*m*tykkio

at thy xvi Ath ämbitʒme*n*ne*na* thagha bescrifuit oc abbadissan j gardhome*n* huat th*er* är i boskap

Oc när gardʒmästare*n* j hionagardheno*m* äll*ir* awilsgardhome*n* anamar sith ämbite tha aname

34 bescr*i*ffwat vndir myndogh jnsighle äll*i*r vithne hwat ha*n* fore sik findir badhe j boskaps thingom åtande waru oc fänath oc hwat thʒ hälʒst kan wara som ha*n* för sik findir oc samwledhis göri tha ha*n* skils vidh*er* sith ämbite Oc th*er* aff antwardhe ha*n* abbatissonne ena vtscrifft oc haffui andra sielffw*i*r oc vndir my*n*dogh jnsighle äll*i*r witne Ok abbatissa gyri samuledhis j sina mato när hon anama oc skils vidh*er* sith ämbite aff allom clost*ir*sins äghom boskaps thingom inna*n* clost*ir* oc vth*e*n closth*er* Oc hwat som clostrith skylloght är androm oc hwat som and*r*e äru skyldoghe clostreno th*er* aff haffuj sielff ena scrifft
35 oc andra antwardhe Confessori oc allom systrom oc brödhro*m*

Alla thässa förscr*i*ffna articla oc stykke haffwom wi stadgath oc giorth äpth*er* for*nempd*a systh*er* jngeborgha abbatisse oc alla systra oc brödhra bön oc begäring oc viliom at swa haldis som för är sagt Thy bidhiom wi wärduga*n* Fadh*er* oc h*er*ra Biscop Niclis j linköpu*n*ge at ha*n* th*et*ta ranʒaka oc mʒ sinne biscops makt fulbordha oc stadhfäste biudha*n*dis ffor*nempd*a systro*m* oc brödhro*m* stadhelika halda th*e*m, til mere oc yth*er*meer reghlo hald gaghn oc rolikhet gudhi til hedh*er*s Jomffrw Marie oc sancte Birgitto oc allom rikesins patronis til loff hedh*er* oc äro nw oc altidh oss
36 oc allo waro riche til yth*er*meer sämio oc kärlech andelikin hughnat oc äw*er*delika salughet Amen. Allom thässom förscr*i*ffnom ärandom oc articulis til mere wisso oc fulko*m*plicarin stadhfästilse tha lathom wi wart secret wit*ir*lika hängias för th*etta*

breff mӡ for*nempd*a systra oc brödhra Conwentӡ
jnsighlom Sc*ri*ffuat j watӡstenom Arom äpt*ir* gudӡ
byrdh tusa*n*da fyrahu*n*dradha fämptighi ok vppa
eth Daghin näst för sancti Michaelis arkangeli dagh

at thy siwttonde

Wi Niclis mӡ gudӡ nadh biscopir j linköpu*n*ge
Suno cantor oc Pedh*er* swensso*n* kaniker th*er* samu
stadӡ hilsom alla the th*ett*a see älla höra äw*er*de- 37
lika mӡ waro*m* h*err*a Ku*n*gör*um* wi för allom th*e*m
so*m* th*etta* vaart opna breff kan fore koma at
aarom äpth*er* gudӡ byrdh M°c°dlij° nästa daghin
äpth*er* hälgha korss dagh Jnuencionis Th*e*n tiidh
wi giordho*m* visitacionis ämbite j watӡsteno*m* Tha
barss fram eth breff mӡ try hängiande insighle
hwilko breffue th*e*t*t*a sama wart opna breff är nw
widh*er*fäst at wi skullom tha thӡ breffuith til oss
thaka oc ow*i*rläsa betraktandis oc offw*i*rwäghandis
vm th*er* nakat jnnan fu*n*nis som droghe vt aff
ällir moth reghlonne äll*i*r addicionibus äll*i*r oc
clost*r*eno skadheligith ware äll*i*r j nakre matho 38
oskäligith Tha anamadhom wi oc the forsc*ri*ffne
thӡ sama breffuith Oc h*err*a Pedh*er* swensso*n* ka-
niker forne*m*pdir aff ware antwardha*n* vppa wara
wäghna äpth*er* thy [wi] war*um* märkelika mykit
hindradh*er* j marghom oc storom härskapsins oc
rikesins ärando*m* lass thӡ breffuit ow*er* ordh fraan
ordhe gra*n*lika öffwirwäghandis oc betraktandis
alla puncta oc stykke j for*nempd*a br*e*ffue Ok
äpt*er* thy at ha*n* th*er* innan enkte fan mothe
reghlo*n*ne addicionibus äll*i*r clost*ir*sins privilegiis

vth*e*n häll*i*r alt skälikit oc sa*n*nelika widh*e*rthorffte-
39 ligit til clost*i*rsins besta*n*dilse. Thy stadhfästom
wi th*et*ta sama breffuit ok fulbordhu*m* mз thässo
waro opno breffue Oc förbiudho*m* allo*m* oc hwario*m*
oc särdelis abbatisse Confessori oc allo*m* systrom
oc brödhrom innan för*nemp*da watзstena clostre
oc theras äpt*ir*komand*e* oc allo*m* andro*m* th*e*r a
moth göra, ganga äll*i*r thala j nakra handa matto
vta*n* hällir stadhelika oc fullelika halda oc göma
j allo*m* sino*m* pu*n*ctom oc articulis Til huilkins
breffs stadhfästilse oc yth*e*rmeer bewisni*n*gh tha
lätom wi til fästa th*etta* wart opna breff vidh*e*r
thз breffuit mз oc vndir war hängiande jnsighle
40 Th*etta* är giort oc sc*ri*ffuat aar dagh oc stadh
som försc*ri*ffuat staar

(Efter codex Thott 600 i St. K. Bibl., Köpenhamn.)

Den utförliga nya stadgan för Vadstena kloster, skrifven 1451, stadfästad äfven af biskop Nils samma dag som ofvan står, är tryckt i Fornskrift-Sällskapets Samlingar redan 1845 och behöfver således ej intagas här ånyo.

STADGA AF 1455

FÖR

VADSTENA KLOSTER.

JN nomine domini amen Wy Nicolaus mʒ gudʒ nadh biscop j Lincöpu*n*ge Aro*m* epth*e*r gudʒ byrdh Mcdl quinto vppa sancte katherine apton oc the daghana th*e*r nest epth*e*r th*e*n tidh wi giordho*m* j jwmf*ru* marie oc sancte Birgitte clost*r*e j watʒstenom i waro biscopsdöme liggiande när systr*um* oc brödhr*um* waart visitacionis embite epth*e*r thʒ ath wj aff gudhi oc paffuomen s*er*delis tilskipade är*um* thes forne*m*pda clost*i*rsens visitator oc judex som thera Sancti saluatoris regla biwdh*e*r oc beuisar Tha ändadho*m* wj oc staffgadho*m* oc fulbordhadum oss tha fore doom sithiande thessin ärinde som h*ä*r epth*e*r fölghia

Forst ath Confessor mʒ systra oc brödhra samtykkio skulj en redheliken oc gina*n* staffga göra ell*e*r göra latha th*e*r vppa hurw baadhe Abbatissa oc Confessor skulin wälias badhe mʒ reglone oc addicionibus prioris Petri Och hwar so*m* behoff görs tha taghi kirkiona lagh oc rät oc clost*i*rsins priuilegia th*e*r til hielp ath thera elecciones matten epth*e*r th*e*nna dagh mʒ bätre eendrekt oc kärleek tilganga en vndirstundo*m* h*ä*r til warit haffu*e*r Och leggis vidh*e*r högxsta reglona nepst mothe th*e*m so*m* sik ey wilia nöghia. latha naar eleccio rätteligha görs epth*e*r th*e*m staffgano*m* &c

Sidha*n* fore gudʒ hedh*i*rs ökilse skuld, oc ath skällikare*n* oc gudhlikare*n* reglo haald matthe wardha mera kerlek*e*r oc jä*m*pnare samdrekt oc sämia ökias allo*m* clost*i*rsins personis baadhe inna*n*

oc vtan fore til mera gagn ytermere bestandilse oc bätre foresyn hägdan oc foreskipan maghe koma epth*er* thy ath badhe tha oc opta forra j visitacionibus rört oc kärt war Och wj oc waare predecessores tilmanadhe war*um* Tha staffgadho*m* wj oc forelagdhom oc budhom systor katherine benktȝdotth*er* abbatisse oc he*n*na epth*er*koma*n*dom skulo badhe j sik oc andr*um* haalda oc lätha haalda badhe vta*n* oc jnna*n* fore thȝ so*m* h*ä*r epth*er* fölgh*er*

1

Forst ath hon fulko*m*pligha störke til ath sant Reglo haald matthe vpnyas oc bäth*er* haaldas en h*ä*r til giort är Och ärffuodha th*er* om ath sämia oc gudhliken kärlek*er* matthe ökias, kore*n* bätre idhkas tystan bätre haaldas Oc oskäliken poort talan oc gaffuor oc and*r*e osidhi affleggias, oc godhe ga*m*ble sidhi vptaghi*n*s Swa ath alle Reglona puncta h*ä*r epth*er* bätre gömins so*m* abbatissone offta för budh*i*t oc forelakt är

2

Thȝ andra är epth*er* thȝ ath opta seet är j brandeno*m* oc eeldeno*m* so*m* opta haffu*i*r lös warit j hwat waadha tha alt clostrit haffu*i*r warit Thy raadho*m* wy oc biwdho*m* oc endelika wiliom swa mykit yt*er*mer*e* som wj thȝ sama offta for budh*i*t haffuo*m* vnd*er* höxsta lydhno ath alla bygni*n*ga oc hws so*m* noghor waadhe ell*er* skadhi maghe aff
2 koma skuli vpriffuas oc bortföras oc s*er*delis thȝ som kallas romaragaardhin hulkin nw mykit yter-

mere en noghon tidh for stander kyrkione til storan waadha som hon nw skipadh är

3

Thȝ tridhia är om clostersins gooȝ sysloman oc ämbitis men oc om daghlikin hion oc folk vtan fore tha wiliom wj oc biwdhum ath then staffgen som ther vppa giordher är oc alla systra oc brödher samtykt haffua Och jämwäl waar nadoghe herra konung karll ranȝakat oc mȝ sith breff stadhfest haffuer oc wj oc waare capitulares mȝ hans nadh oc samuledhis ranȝakat oc mȝ warum breffuom oc jnciglom stadhfest haffuom skal fulkomplika oc obrutlika haaldas j allom sinom punctom oc articlom

4

Thȝ fiärdha är ath wj biwdhom oc endelika wiliom ath här epther engin brödhrabreff wthgiffuins vtan vnder baadhe Abbatisse oc Confessoris jncigle oc at enge questores eller biddara wthsendins a clostersins vegna til ath tiggia kring om landit Och ath the som wthsende wardha ath köpa fä oc fisk äller andra clostersins vidhertorfft ä hwat thȝ helȝst wara kan, thȝ anamen the mȝ räkinskap alt thȝ the aff abbatissone äller aff andrum vpbära, ath köpa mȝ oc ther sidhan framdelis gören aff räkinskap heemkomande aff allo thy som the haffua köpt oc hurw dyrt hwart stykke staar oc hwadh the j gin haffua Oc gören serdelis rekenskap aff thy som the vpburit haffua aff testament äller andrum gaffuom Äller om the noghot vpbära aff clostirsins rentho tha gören serdelis

räkinskap aff hwaria thera vidh*er* sik Oc wiliom wj oc biwdho*m* ath bätre räkinskap*er* alme*n*nelika aff alle clost*er*sins räntho testame*n*t gaffuo*m* oc alʒskona vpbyrdh oc wthgifft skällika oc fulko*m*plika göre*ns* badhe när syst*r*ome*n* och vtan til samuledhis en h*är* til giort är, Ok jämwäl huru mykit abbatissan gäldskyllugh är vppa clost*i*rsins vegna Swa ath naar syslom*an*ne*n* oc ämbitʒme*n*ne*na* haffua sin räkinskap giort abbatissone tha taghi abbatissan th*e*n räkinskapen strax aff th*e*m

5

Fämpte är ath wj wiliom oc biwdho*m*, ath th*e*n staffge*n* som giordh*er* är om brödhrana klädhe sööm oc twäät haaldis som nw är skipadh oc ey swa eenka*n*nelika so*m* forra war vant Och th*er* medh skipi oc abbatissan Confessori tha han he*n*ne tilsägh*er*, fullelika oc jämlika alla brödhrana vidh*er*-torfft j allo thy som th*e*m tarffuas

vj

¶ Jtem samtalan baadhe j wärldʒ porto*m* oc swa mellan systra oc brödh*er* wari som Reglan sigh*er* oc ekke off idhkelike*n* äll*er* forlang Oc th*er* mʒ wakten baadhe systra oc brödh*er* ath the engin tidhende aff w*är*ldʒportenom jnfören j clostrit fore
3 andra systra äll*er* brödh*er* th*er* the mʒ maagha aff hindras j gudʒ tiänist so*m* oc forbiwdʒ j addicionibus

7

¶ Brödh*e*rne hören sc*ri*ptamaal vidh*er* grindena äpth*er* thy som thera priuilegia ludha oc Con-

fessor th*e*m forelegg*e*r Ok wakte sik fore allo thy Reglan ok clementine Cupientes de peccatis oc Religiosi de priuilegiis forbiwdha oc böstan oc buldran vidh*e*r grindena j kirkione aff wärldȝfolke engoledhis städhis

viij

¶ Jtem forbiwdhom wj allan oskälliken ingang j syst*ra*na inlykkilse aff werldȝfolke vtan swa som Reglan oc addiciones tilstädhia

ix

¶ Och synderlika biwdhom wj allom badhe syst*rum* vidh*e*r lydhno ath the engin aff wärldȝfolke hwaȝske man ell*e*r q*wi*nno til städhin ath ätha drikka äll*e*r badha mȝ sik i*n*nan thera inlykkilse, och samuledhis j syst*ra* trägaardh oc a*n*narstadȝ ath th*e*r engin leng*e*r inne dwälis en so*m* han sith ärffuode gör

x

¶ Ok engin systor dirffues til mȝ wärldȝ folke samtalan haffua ell*e*r noghot intagha äll*e*r wthsenda j trägaardheno*m* vidh*e*r stekarahws, Bryggiohws, Baȝstoffuo äll*e*r visthws a*n*nars en som reglan oc addiciones ludha Vtan endins tolkin ärinde j talaporteno*m*

xj

¶ Jtem forbiwdho*m* wy ath nokor clost*i*rse*n*s gooȝ skiptens äll*e*r bytens äll*e*r a*n*nor merkelikin ärinde vppa taghis til fulko*m*pnat vtan mȝ alla syst*ra* oc brödhra samtykt

12

¶ Ok naar nokor ärinde wardha antwardhat Confessori oc brödhrome*n* aff abbatissone so*m* endas skulo tha läthe abbatissan thꝫ th*er* vidh*er* bliffua som Confessor oc brödh*er*na thꝫ ända oc göra Ok wardha ey läkbrödh*er*na aat spoordhe eenka*n*nelika j clost*ir*sin*s* ärindom bliffue thogh likowäl stadugt thꝫ so*m* görs Än naar abbatissan äll*er* Confessor skal wälias äll*er* tha noghor persona skal intaghas tha haffuin sina röst om sina maattho som and*r*e brödh*er*

13

Jtem wiliom wj ath engen skal joordhas j clost*ir*kirkione vta*n* mꝫ abbatisse samtykkio oc ey tilstädhi abbatissan off mykit gräffua j kirkione vtan thꝫ wari merkeliga persone äll*er* giffuit haffua merkelikit testame*n*t, Oc engoledhis wiliom wj ath noghor skal gräffua nämb*er* nokrom pilara en vppa iij alna när Ok the som j ban koma for thꝫ ath the bryta mothe clost*ir*sins priuilegia oc frihet*h*er skal confessor engoledhis afflösa for en the haffua giort äll*er* vissat fulla bätring th*e*m som skadhan haffua fangit, oc th*er* mꝫ ix m*a*rk for ba*n*nit epth*er* thy
4 gamol staffge oc sidhuänia haffu*er* warit j waaro biscopsdöme

xiiij

Jtem forbiwdho*m* wj vidh*er* höxsto lydhno ath nokre persone loffuas nokot rwm for en thꝫ löst är och ath engins persone prebenda vpbäris a clost*ir*sins vegna for än the persona haffu*er*

systra oc brödhra samtykkio oc strax intagx Ok engen persona taghis in for en hon är vppa xviij[de] aare Ok all bälde oc höghfärdh som van är ath skee then tidh persone intaghas affleggis Och skipis een äller twa gudhlika systra oc wälsidugha til hulka som skulo lära oc kenna vngom systrum inkomandis läsa oc sionga och gudhlika clostirsens sidhi vppa thȝ ath ey skuli wardha sambindninga hopaskap, twädrekt äller osämia hulka wj altidh forbiwdhom vidher haardasta reglona nepst Skeer thȝ swa ath Abbatissa äller Confessor noghot tolkit finna tha fortaghi thȝ mȝ thȝ forsta Ok the som tala baakmaal hwar vppa annan them höre ey abbatissan eller Confessor och ey heller käramaal vtan the persone tilkallas som vppa käris Och nepsis hwar jemlika epther sinom brutom

xv

¶ Jtem wiliom wj oc biwdhom ath brödherne haffuin ordinarium oc alla sina tidher epther domkirkione, Thogh vnnom wj och tilstädhiom ath dedicacio ecclesie j clostreno haffuis och haaldis som nw vant är en tho ath clostirsins kirkia war annan tidh om aarit wigdh

xvi

Jtem wordho och noghor annor ärinde rördh for oss som vidhirtorffto ath rätthas ¶ Forst ath jämpnadher haaldis j matskipteno och prebendis Och ath engin systor skal wthsenda sina prebendam ööl äller maat nokrom personis vtan fore Vtan the ther äro til skipadha som äro visthws systrana

äller andra, och ey the vtan abbatisse skipan oc orloff Och systrana som ätha j Conuentȝ stuffuune läthi sik nöghia mȝ thy som alment giffs oc skiptis, Ok engin sende andre aff sinne prebendo äller prouento vtan the som nest henne sither om hon vidhertorff, Än abbatissan hon maa senda hwem henne synis noghot vidhertorffua och engin annar, Äro oc nokra systra swa skipadha ath the ey githa lidhit äller ätidh then maat som almennelika giffs äller skiptis j Conuentȝ stuffwnne tha bedhins loff aff abbatissone oc bliffuen j siwka stuffunne oc abbatissan skipi them ther thera berghningh

17

Synderlika biwdhom wj abbatissone ath hon läthe sik eenkannelika waardha om the som kranka äro baadhe j maat oc andre rökt Ok ath them allom iämlika skötis swa enom som andrum ¶ Taghi oc abbatissan til wara at the systrana som ferdugha ok hilbrigdo äro ey hindrens wth aff korenom äller fran gudȝ tiänist fore andra fafengo syslor äller gerninga skuld ther werldslika äro

18

¶ Göre och abbatissan bätre och redhelikaren räkinskap hwart aar om omnium sanctorum Confessori och brödhromen aff alle clostirsins vpbyrdh en här til giort är Ok fatigha folke giffuis bäthir baadhe klädhe oc almosa epther thy Reglan wthuisar &c

19

Nw äpth*e*r thy ath alt th*et*ta forsc*ri*ffna fanȝ mestadeel forra aff oss staffgat budhit och bebreffuat j th*e*m visitacionibus som wi for giort haffuo*m*, Tha stadhfestom wj thȝ alt saman nw vppa nyo mȝ thesso samo waaro breffue och dödhu*m* thȝ breffu*i*t som wi forra giordhu*m* oc gaffuo*m* in visitacione om thessin forscr*ifna* ärinde oc puncta, Ok biwdho*m* wi nw baadhe abbatissone oc Confessori oc jemwäl allo*m* systr*um* oc brödhr*um* oc thera epth*e*r koma*n*dom at the baadhe j sik sielffuo*m* jnbyrdis oc allom andr*um* fulko*m*pliga haalden oc haalda lätin thessen wan forsc*ri*ffna staffga

xx

Ok läti läsa Regula saluatoris hwan maanadh Oc addiciones hwaria quatuor tempora Och thessin staffge läsis oc eth sin om aarit Ok vppa thȝ ath baadhe th*et*ta oc alle reglona puncta thes ytermere rättins bätrins oc haaldins Tha wiliom wj ath Confessor bruke the makt som han haffuir j tolffte capitulo j Reglone som är binda oc lösa rettha oc bätra alȝskona reglona affgang til ordi*n*sins bestandilse For thy ath som paffue Johannes xxiij och Martinus quintus wthtydha the oordhe*n* tha är Confessor oc bör wara conseruator et reformator j allo*m* aandelikom thingo*m* Och abbatissan är oc bör wara Caput et domina j allom likamlighom äll*e*r werldȝlikom tingom Thogh bör he*n*ne oc he*n*na vnd*e*rdano*m* lydugha wara Confessori j allom aandelikom tingom som

är j sc*ri*ptamaalo*m* oc andr*um* lönlikom ärindo*m* so*m* inbyrdhis mellan syst*ra* oc brödh*er* magho affleggias oc endas ath ey skulj wanfrägdh äll*er* twädrekt koma j stadhin äll*er* clostrit

21

Skeer thȝ oc swa som gudh forbiwdhe ath noghra persone fu*n*nis som mȝ tryȝsko äll*er* ilherdȝsko wilde sik strengia mothe abbatisse äll*er* Confessoris lydhno och nepst j sanno Reglo haalde och rättilse Tha bruke abbatissa och Confessor
6 mothe th*e*m thȝ Reglan och addiciones wthuisa

22

Waare thȝ oc swa so*m* gudh forbiwde ath sielff abbatissan ell*er* Confessor ey wilden thessen forsc*ri*ffna waan staffga haalda äll*er* fulfölghia antiggia fore wanwörȝsko glömsko äll*er* forsymilse skuld Tha biwdhom wj vnd*er* the helgha lydhno ath thȝ thera som brotlikit finȝ forsta sin a*n*nad sin oc tridhia sin laghlika manis vidh*er* sith ämbethe ath boot oc bätring th*er* vppa leggis ath thȝ haaldis som forscr*ifuit* staar Hielp*er* thȝ ey tha scriffuis oss til oc göris som vidh*er*bör oc Reglan oc Addiciones wthuisa

All thessen ärinde äro skipadh oc giordh staffgadh oc budhin ath haaldas skulo j watȝstena clost*ir* aff Abbatissa Confessore allu*m* systr*um* oc brödhr*um* oc thera epth*er*koma*n*dom som for är sakt j visitacione Närwarando*m* oc vppa th*en* tidh mȝ oss for doom sitiandom war*um* älskelikom

brödhr*um* oc capitularibus h*er* Jönis eskillj Ärchediäkn oc h*er* pädh*er* swenonis kanek j lincöpunge och vppa th*e*n tidh Brodh*er* Michaele confessore generali oc andr*um* fyrom äldris brödhr*um* närwarandu*m* Scriffuat aar och dagh oc stadh som for är sakt Til thessins staffga mera stadhfestilse tha läthom wj waart mȝ forne*m*pda waara brödhra jncigle vith*i*rlika hengia for*e* th*et*ta b*r*eff til witnisbyrdh.

(Efter en samtidig handskrift i Kongl. Biblioteket samt codex n. 19 i qvart på Upsala Univ. Bibliotek, enligt Benzelii katalog.)

Ett bref från Birgitta.

Sancta birgitta skreff sin soon tiil aff room h*er* byrier wlffs*on* lagma*n* i näricke

Loff heeder oc äre war*e* ware h*er*ranom ihesu cristo enka*n*neliga for*e* the bittara pyna han ledh vppo korssens galga för wara skuld Alle kierista sön begerer thw foo retthen kierligh tiil thin gud skappere oc aath*e*rlössöre tha bär hans pina all tiidh i tiith hierta oc reedh tegh tiil offte gudeliga ana*m*me hans helliga likama epth*er* thin skrifftefaders raad Framdel*is* ehwar thw esth spör thw hws armath fǫlk hielpp th*e*m epth*er* thin empne gud löner tegh well Item bettalle well th*e*m som haffue arbeidet foor thina skuld oc neps thino*m* wnd*er*saathe skellige mʒ mildhedh oc haff enge*n* ilhärdhogha*n* mothe gud i thina tyänisth Item tha thw stond*er* opp oom morgenen anthworde gwdhi syell oc liiff oc bedh ha*nu*m beskerma thina tancke ordh oc *ger*ni*n*ga, gör korss i tiith antlede oc vppo tiith hiertha oc sigh Ihesus christus naʒarenus iwdhena koni*n*gh forbarme tegh öffwer migh Tha thw hörer messa tha tenck vppo wors h*er*re alʒwollige macth hordhe pina oc thina eghna syndh*er* Item tha tw sitth*er* wedh bordh haff gwdeligth oc höwiskt snack wacthe tegh för Swärg*is* sydhwänia, Manghe goo syellan fraa bordh för en the äre som grymthande swin i menoghe hws Item nepn icke *ger*na diefweleen Item naar thw skalth talle eller swara gör korss vppo thit hierta oc sigh Ihesus

christus Ihesus christus Ihesus christus Swo faar thw skelligeen ordh bodhe tiil talle oc swara, rädhʒ gud i alle thina g*er*ni*n*gha tha thw sitth*er* i doom betenck granth thin ordh för en thw th*e*m fraam föör Dööm swo thin iamcristen som tw wilth swaar*e* for*e* gudʒ st*re*nge doom gör tegh nogen oreth fly tiil Swerig*is* lagh hemps icke i thina wredhe, er thʒ oc swo ath tegh skeer icke reeth aff tiith h*er*skab giff tegh tiil fredʒ oc anthwordhe thina sagh warom h*er*ra ihesu christo tweka encthe ha*n* hielpp*er* tegh bäth*er* tiil reth en thw nogen tiidh tencke kan h*er* mʒ beffaller iagh tegh mʒ liiff oc siell the helligee treffollighedh iomffrw maria oc allom helgano*m* i hi*m*merike

(Tryckt efter en uppteckning i Arvid Trolles lagbok, handskrift med gammal sign. (Antiqvitets-Arkivets) B 4, blad 8; från senare hälften af 1400-talet.)

Vid aftryckningen af föregående stycken äro gjorda följande

Rättelser och anmärkningar.

Sid.	rad.	
5	25	*efter* ey *är* orka älla *utraderadt*
7	24	*framför* huru *är med yngre hand tillagdt* thy at *helt onödigt*
10	29	widhertorfft *r. fr.* widhertorff
12	8	last *r. fr.* lastl
13	2	brytas » bryta
26	8	nakot » nakor
29	13	qwinnor » nor
37	15	tha är *tillagdt med yngre hand i hds.*
40	2	manadagh *r. fr.* manadadh
43	5	stwgh *är i hds. ändradt så, att det kan läsas* stivgh
44	16	ärffuode *r. fr.* ärffoude
51	12	aar *tillagdt*
67	30	osidlikin *r. fr.* osidliglikin
69	1	Än *r. fr.* Än Än
70	23	qwä*m*meliko *r. fr.* qwa*m*meliko
71	29, 30	til bordȝ oc *tillagdt i hds. med annan hand*
72	2	Cibo *r. fr.* Sibo
—	12	dirffuas » driffuas
74	2	lyktadho*m* » lyktandho*m*
—	16	widhertorfftelikit *r. fr.* widherlikit
75	11	manȝ *r. fr.* mänȝ
76	4	granlika » granglika *Likaså* 78 22
78	11	th*er* » thȝ
82	15	mällo*m* *är utstruket i hds.*
83	2	wanskilse *r. fr.* wanskekilse
87	22	wtan *tillagdt*
90	27	priorissan *r. fr.* priorissam
91	15	ey *tillagdt*
92	22	wigilias *r. fr.* wigiliis
93	5	th*e* » them
—	6	brodh*er* » brödh*er*
97	7	röra *tillagdt*
100	23	omhugxan *r. fr.* omhugxam
103	8	som j *är af yngre hand tillagdt i hds.*

Sid.	rad.	
104	21	theras *r. fr.* theraras
105	2	at ey *är 2 gånger skrifvet*
—	7	nämpdha *r. fr.* näpdha
—	25	giordh » giödh
106	9	skipt » skip
109	11	göra » göza
112	29	thȝ *uteslutet efter* wi
		I rubrikerna 2, 3, 8, 9 på sid. 112, 113, 117, 118 äro flera, ytterst i kanterna skrifna bokstäfver bortskurna, såsom i trycket utvisas.
113	22	hwart *r. fr.* hwat
115	1	syslomanȝins *r. fr.* syslomanȝin
116	12	betalning » belatning
—	21	bära » bäro
119	6	mällan » mälla
120	21	för » förs
123	16	högxte » hogxte
—	24	j *står 2 gånger i hds.*
125	9	Kungörum *r. fr.* Kungorum
—	24	wi *tillagdt*
—	29	innan *r. fr.* innam
129	8	paffuomen *r. fr.* paffuomon
—	—	tilskipade » tilskipode
—	15	göra *r. fr.* göro *Likaså* r. 16, 134 5
—	17	Confessor *r. fr.* Confossor
130	2	foreskipan » foreskipon *Likaså* 136 1
—	3	koma » komo *Likaså* 130 27, 134 17, 138 4
—	5	staffgadhom » staffgodhom
—	7	eptherkomandom *r. fr.* eptherkomondom *Likaså* 137
—	8	lätha *r. fr.* lätho [10, 138 25
—	13	ärffuodha » ärffuadha *Likaså* 133 15
131	2	skipadh » skipodh *Likaså* 132 13, 135 28, 136 8,
—	22	vpbära » vpbäro *Likaså* r. 28 [138 22
—	23	heemkomande *r. fr.* heemkomonde
132	9	abbatissone *r. fr.* abbotissone
133	12	ätha » ätho *Likaså* 136 2
—	—	badha » badho
134	13	gräffua » gräffuo *Likaså* r. 16
—	14	haffua » haffuo
—	25	loffuas » loffuos
135	7	inkomandis » inkomondis
—	—	läsa » läso *Likaså* 137 14
136	9	githa » githo
137	24	wara » waro *Likaså* r. 26, 29

Sid.	rad.			
138	5	Skeer	*r. fr.*	Sskeer
—	16	a*n*nad	»	a*n*nadȝ
140	3	war*e*	»	wor*e*
—	—	enka*n*neliga	»	enko*n*neliga
—	13	neps	»	reps
—	26	grymthande	»	grymthade
—	—	icke	»	icka *Likaså* 141 7

Handskriftsbeskrifning.

A

1. Kongl. Bibliotekets pergament-handskrift med gammalt märke (Antiqvitets-Arkivets) A 33; en liten qvart i nytt band af helt skinn. Bladen äro 171 (det första och sista toma), fördelade i 23 lägg, hvaraf det första och sista ursprungligen hade 10 blad hvartdera, de öfriga 8; blad-antalet var således från början 188, men redan under arbetets fortgång borttog afskrifvaren 2 blad i första lägget och 1 i hvartdera af läggen 7—12, dock utan att stympa texten. Sedermera hafva nio blad blifvit bortskurna, nemligen tre med skrift i 4:e, 16:e och 20:e läggen (spalterna 93—96, 473—476, 601—604) samt sex toma i sista lägget; behållningen blir således, som sagdt, 171.

Skriften är från medlet af 1400-talet, delad i 2 spalter med 35 till 39 rader, samt helt enkel och simpel, utan andra prydnader än kapitel-öfverskrifter och stora begynnelsebokstäfver i röd färg. Ehuru ingen antydan om bokens hemort finnes, kan utan fara för misstag Vadstena kloster som sådan uppges. Innehållet:

i Heliga Birgittas lefnad (vita abbreviata), sp. 1—42. Efter denna hds. tryckt i Vadstena Kloster-Reglor, s. II—XXI. Sthm 1845.

ij Utläggning öfver tio Guds bud, sp. 42—65. Är egentligen en predikan och derför meddelad i utdrag, jemte läsarter, i Svenska Medeltids-Postillor, II 299—302. Sthm 1880.

iij Heliga Birgittas Uppenbarelser, 1:a, 2:a och 3:e boken, sp. 65—688. Aftryckt i 1:a bandet af denna samling, Sthm 1857, 58.

J. T. Bure har gjort några anteckningar i boken.

B

2. Kongl. Bibliotekets pergament-handskrift med gammalt märke (Antiqvitets-Arkivets) A 5 a, en mindre foliant i band af tjocka träskifvor, öfverklädda med rödfärgadt skinn. Hon består af 251 blad, fördelade i 24 lägg, de flesta med tio blad; men det 24:e har endast åtta; det 8:e och 15:e hafva nio; det 17:e, 18:e och 20:e hafva elfva; det 13:e och 16:e hafva tolf; det 19:e har tretton och det 22:a har fjorton blad. Efter 15:e lägget är dessutom instucket ett kortare blad för att inrymma slutet af 5:e boken, utan intrång på 16:e lägget, som förmodligen i förväg var påbörjadt med 6:e boken. Första och sista bladet äro lemnade toma och fastlimmade hvart på sin perm, hvadan antalet af skrifna blad är 251.

Stilen är från början, första fjerdedelen, af 1400-talet, delad i 2 spalter (1—996) med 44 till 50 rader; fin, prydlig och jemn hela boken igenom; ett godt och drygt arbete. Prydnader: röda eller blå begynnelsebokstäfver; röda kapiteltitlar och röda streck i mindre versaler. Första stora bokstafven i hvar bok är utförd i de båda nämnda färgerna med sirater, dock utan högre anspråk. Tvifvelsutan är boken skrifven i Vadstena kloster och innehåller H. Birgittas lefnad (jfr Vadstena Kloster-Reglor, s. II—XXI, Sthm 1845) samt Uppenbarelser, 1:a—8:e

boken, hvaraf 4:e—8:e äro aftryckta i 2:a och 3:e bandet af denna samling, Sthm 1860, 61. Orsaken hvarför ej de tre första böckerna trycktes efter denna hufvudcodex är, att början lider af en hop danismer (i synnerhet jek och jäk), hvilka man velat undvika, på samma gång det kunde anses önskvärdt, att till jemförelse och omvexling återgifva en del af texten efter en annan afskrifvares uppteckning. Härtill kommer ännu följande märkliga omständighet. I första boken äro de 3 kapitlen 47, 48, 49 jemte de dermed sammanhängande 4 kapitlen 132—135 ur fjerde boken, alla handlande om dåliga prester, uteslutna ur öfversättningen för att ej väcka skandal och skada presterskapet. För att ej lemna en betänklig lucka i kapitelföljden införas de 3 emellertid på Latin med följande undskyllan: "Här näst six nakat aff p*re*stomen ok är th*etta* ey stor nytto älla kännedomb*ir* lekma*n*nom at vita, ok klärkanne älskä meer at vita ok läsa latino thy for th*e*ra skuld sc*ri*fwas thässo nästo capitula a latino" hvarpå följer den latinska kapitelrubriken med tillägget: et ponitur hic in latino ne Clerus skandalizetur a laicis et dampnetur.

Af denna anteckning framgår ock att boken utskrefs icke för klostrets räkning utan på beställning af någon förnäm man. Också finnes verkligen här på sista sidan antecknad en ägare vid medeltidens slut, sålunda: liber stenonis Criestiernss*on* de Salista Denne Sten Cristiernson till Salstad dog 1516 och tillhörde den förnäma slägt, som sedan antog namnet Oxenstierna; det förefaller således sannolikt att boken utskrefs för någon af hans

förfäder. Hon förblef fortfarande länge i slägten och upptogs i salukatalogen 1732 öfver Oxenstiernska boksamlingen, bland manuscripter i folio under n. 938. Hon inlöstes till Antiqvitets-Arkivet och erhöll der signaturen A. 32: a, som dock något senare utbyttes mot A. 5: a. Till Kongl. Biblioteket öfverlemnades hon 1780 vid delningen af Antiqvitets-Arkivets samlingar.

C

3. Pergament-handskriften 136 i folio på Skokloster är så att säga tvilling med B i afseende på allt yttre och helt samtidig dermed, om än ej af samma hand. En genomgående skilnad är, att den blå färgen här blifvit utbytt mot en svagt grön; prydnaderna äro ock något större och klumpigare. En illa tecknad Birgitta (n. v. blad 2) sittande vid sin läsepulpet och 34 mm. hög, förtjenar icke ses. Vid begynnelsen af 3:e boken synes en drake. Uti 4:e bokens begynnelsebokstaf förekommer en spetssköld, med afrundade hörn, och deri 3 horizontelt stälda hvita böljor på blå botten.

Blad-antalet har varit 248, men är nu minskadt till 220, alldenstund 1, 5, 56, 90, 213, 215, 216, 227—246 äro bortskurna och det sista fastlimmadt vid permen. Det 1:a var tomt och det sista är så ännu, utom yngre klotter.

De sju anstötliga kapitlen äro äfven här behandlade så som i föregående handskrift, d. v. s. dels på Latin, dels uteslutna och försedda med samma undskyllan. Häraf följer ock att äfven detta exemplar utskrefs för fremmande räkning; man

kan till och med på grund af den nyss omnämnda vapenskölden antaga att det skedde för en medlem af den gamla familjen Bölja. Sedan har boken länge tillhört Brahe-slägten och bär på frampermen ett dess lacksigill från 1600-talet. — Mot slutet af 1500-talet användes boken till herbarium; 43 af de första bladen bära ännu med den tidens stil antecknade latinska namn på de vexter, som der varit inlagda; för några af dem tillfogas äfven det svenska eller tyska namnet. De ej latinska namnen äro

Holöörth — Daggroser — Hwithloch — Jomfru haar — Sommell — prästaskalle — Genserich — mindre peningegräs — Peningegräs — Hönegräs — näsegräs Rölleke — hundakexe — funff fingerkruth — korsgräs — hundȝtunga — hesteromp skeffte eller kannegräs — vlffwengräs — wild pastinache — Tranenäff — Rams (Ranis?) eller will löök — watupiper — Hanefooth — Donner nägliker — ja lenger ia lieber — fingergräs — binda — klokkruuth binde gräs — hestasija — watn wägebredh — Gundelreb —

I första bandet af denna samling äro två i A felande blad ersatta med aftryck härur, neml. sid. 19: 26—22: 16 och 264: 7—266: 32. Dessa två blad kunna ock tjena som tillräckligt språkprof; urval af läsarter har här icke funnits behöfligt eller lämpligt.

D

4. En Kongl. Biblioteket i Berlin tillhörig pergament-handskrift i qvart med accessionsnummern

3762 samt 726 folio bland mscr. germanica: nytt band. Hon består af 172 blad, delade i aderton lägg, af hvilka fjorton (1:a—8:e, 10:e—15:e) innehålla tio blad hvarje, men det 9:e blott nio, det 16:e tolf, det 17:e åtta, och 18:e, som är inskjutet, allenast tre blad. Texten upptar 339 sidor, så att de 2 första och 3 sista äro lemnade toma.

Handstilen är den vanliga raka, prentade från Vadstena-skolans yngre tid, och fyller 22 till 24 med bläck uppdragna rader på sidan; genom nötning hafva flera ställen lidit betydligt och äro nu svårläsliga. Öfverskrifter, paragraf- och kommatecken äro röda, äfvensom stora bokstäfver uti texten hafva rödt streck; kapitlens begynnelsebokstäfver äro blå eller röda, någongång i båda färgerna. Sex större initialer, började nya afdelningar, pråla med guld, hvitt, rödt och blått; uti en är den röda färgen utesluten, en annan har allenast silfver och blått. På åtskilliga ställen äro i bladens ytterkanter silkestrådar fastsydda, för att, öfverskjutande den röda snitten, tjena till märken vid föreläsning af olika stycken.

Boken är skrifven i Vadstena kloster af nunnan Christina Hansdotter Brask, mellan åren 1487—1496, på föranstaltan af Anna Pauli, som var abbedissa dessa år, enligt två samtida anteckningar, af hvilka den ena, på första bladets frånsida, lyder så:

Tässa bookena lät modh*er* abbatissa syst*er* a*n*na pauals dott*er* scr*i*ffua gudhi til hedh*er*s oc alle conuentonne til hugnat

Den andra, nederst på sidan 336,

Tässa book screff syster cristin hanssa dotth*er* * synes visa att boken ursprungligen slutat här. Den handstil som fyller 8 rader af denna sida och hela de 3 följande (337—339) är också en annan, något gröfre; huruvida denna omständighet utvisar ett redaktionstillägg i den sista afhandlingen, Systranna Lucidarium, torde dock vara ovisst. — Om handskriftens yngre historia är intet vidare bekant, än att hon i nyare tid ifrån Danziger Museum blifvit flyttad till Berlin. Förmodligen utsändes hon i unga år till Birgittin-klostret i Danzig.

Innehållet är följande:

i Regula Salvatoris. Kap. 1—27, sid. 3—45, aftryckt i 4:e bandet af denna samling, s. 1—40.

ij sancti augustini reglo Hwilkin läsas skal hwart sine som reglan wardh*er* läsin j hwario manadha mot, sid. 45—60; aftryckt här i 5:e bandet, s. 3—14.

iij Reglan som kallas tercie persone, sid. 61—103. Efter annan (daniserad) handskrift och något afvikande tryckt i Vadstena Kloster-Reglor, s. 57—82. Sthm 1845. Benämningen härledes deraf, att i denna redaktion af Regula Salvatoris Christus icke uppträder sjelf talande, såsom i den under n. 1 anförda hufvudtexten, utan nämnes i tredje person.

iiij Nio af Revelationes extravagantes, s. 104—117, neml. kap. 10, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 33 i följande ordning och under följande rubriker:

* Det säges om henne i Diarium Vazstenense under år 1520: "Eodem anno in crastino S. Gregorii obiit soror Christina Hanssadotter Braska, anno a sua professione lxij. Hec fuit bona scriptrix, et scripserat plurimos libros. Deo gratias." (I de tryckta upplagorna står LXVII, oriktigt; i handskriften är nemligen detta felaktiga tal rättadt genom en punkt under v, som således skall utgå. Hon invigdes 1459 enligt anteckning för detta år.)

Tässa ix reuelaciones skulu läsas j första wiku fasto Oc wm michaelis Oc constituciones mȝ äptir regula tercia persona Här äpther fölgher reuelaciones som höra till addiciones Först aff orghom som ey äru haffuandis j clostreno Första capitulum (10)

Huru abbatissan skal wighias oc wälsignas ij capitulum (22)

Huru som predikas skal for almoghanom iij Capitulum (23)

Huru som maa lisas mȝ them som fasta iiij capitulum (14)

Aff fastonne v capitulum (13)

aff batȝstuffuo vj capitulum (15)

At abbatissan skal wara jomfru vii Capitulum (21)

Hwilkin syster som ey är födh j lagh giffte säng maa ey wighias til abbatissa viij capitulum (20)

Aff fyra enkannelikom clostersins thiänarom wtan fore ix Capitulum (33)

Skiljaktigheterna från den aftryckta uppteckningen äro ytterst få och för obetydliga att anföras.

v Här äpther börias Constituciones, sid. 117—164. Innehålla yttermera noggranna stadgar för nunnorna och deribland äfven en annan öfversättning af Rev. Extrav. 35 än den i n. 6 förekommande. Aftryckta här i 5:e bandet, s. 17—53.

vi Slutet af Regula Salvatoris, kap. 28—31 med Revelationes Extravagantes 1—46 och 65, sid. 164—276. Tryckta i denna samling, 4:e bandet, s. 40—120. Det bör här anmärkas, att de i öfverskrifterna till Revelationes Extravagantes förekom-

mande hänvisningar till kapitlen i Regula Salvatoris, hänföra sig till redaktionen tercie persone, der kapitlen hafva annan nummer, emedan inledningskapitlen äro uteslutna.

vij Här byrias systranna lucidarium huru the skulu sik haffua j chorenom Oc samuledh wtan choren hemma j clostreno Oc j allom stadhom oc rwmom, s. 277—339. Aftryckta här i 5:e bandet, s. 59—106. — I finska tidskriften Historiallinen Arkisto, II 90—110, Helsingfors 1868, har S. G. Elmgren meddelat ett fragment af latinska originaltexten.

E

5. Codex Bergmanianus, pergament-handskrift från 1400-talets början, tillhörande Lunds Universitetsbibliotek, är beskrifven i Bonaventuras Betraktelser, sid. v—viii, Sthm 1860. Innehöll fordom sju h. Birgittas uppenbarelser och betraktelser, af hvilka nu endast de första 11 raderna finnas i behåll. Då imellertid Lagerbring aftryckt dem i sin Samling af åtskilliga Handlingar, III 70—108, Lund 1758, hafva de äfven kunnat intagas i denna upplaga, 4:e bandet, sid. 123—131. Märkligt är att en af uppenbarelserna (VI: 118 i Latinet) eljest icke finnes på svenska, samt att de 3 sista styckena, om de böra tillskrifvas Birgitta, saknas både i latinska och svenska redaktionerna.

---

6. Kongl. Bibliotekets pergament-handskrift med gammal signatur (Antiqvitets-Arkivets) A 44, en liten qvart i helt nytt pergamentband, ehuru af gammal material. Hon har 66 blad, utan början

och slut. Öfverst på 1:a sidan har J. T. Bure skrifvit såsom rubrik: Fragmentum, ex Libro Octavo Revelationum S. Birgittæ. In quo veteris lingue Gothicæ vestigia.

Skriften, utmärkt redig och prydlig, tillhör 1400-talets förra hälft, upptar 28 till 31 rader på sidan, och har inga andra prydnader än röda öfverskrifter och begynnelsebokstäfver i kapitlen.

Innehållet är ensamt det större fragment af Uppenbarelsernas åttonde bok (Konunga bokin, Liber Regum), hvilket är intaget såsom variant i 4:e bandet af denna samling, sid. 279—419.

---

7. Kongl. Bibliotekets pergament-handskrift med gammal signatur (Antiqvitets-Arkivets) A 5: b. Bandet af tjocka träskifvor med brunt skinn. Består af 69 blad i stor folio, skrifna med stor prentad stil i 2 spalter med 36 till 40 rader, vid början af 1500-talet. Är endast ett fragment, början i 55:e kapitlet af första boken och slutande i 25:e kap. af den fjerde. Men derinom fela äfven i andra boken slutet af 4:e kap. till och med början af kap. 13, samt i tredje boken slutet af kap. 17 till och med början af det 27:e.

Något bruk af detta fragment har ej behöfts för denna upplaga.

---

8. En pappers-handskrift i liten qvart, tillhörande Upsala Universitets bibliotek, med nummer 61 i Benzelii katalog. Inbunden i enkelt hvitt pergament skänktes hon till biblioteket af J. Loccenius 1673 enligt hans anteckning på 1:a försittsbladet: Quantum Revelationum S. Birgittæ, ab Ipsâ in Linguâ

patriâ scriptarum, â me reperiri et legitimè adquiri potuit, illud compactum Academiæ Vpsal. Bibliothecæ A. 1673. 26 Martij dono dedi Johannes Loccenius.

Boken är sammansatt af flera fragmenter, skrifna med 3 handstilar i början af 1500-talet, och bildande tillsammans 1108 sidor, paginerade 1—1104 af Loccenius. Innehållet är som följer.

Register till 3:e boken af Uppenbarelserna, 2 blad a, b.

Tredje boken, sid. 1—85. Här fela början af 1:a kapitlet, slutet af 12:e, hela 13:e, 14:e, 15:e samt början af det 16:e.

Birgittas lefnad (vita abbreviata) s. 86—114; den vanliga redaktionen, tryckt i Vadstena Kloster-Reglor, s. II—XXI. Sthm 1845.

Utläggning af tio Guds bud, s. 115—129. Se Svenska Medeltids-Postillor, II 162—176. Sthm 1880. — Mellan sid. 128, 129 fattas 1 blad.

Legenden om Silvester af Monteka och h. Birgitta, sid. 130—133. Se Klosterläsning, s. 317—320. Sthm 1877, 78.

Sidorna 134—136 hafva endast något klutter af en Hans Erickzson Anno 1643 den 19 Maij.

Fjerde boken af uppenbarelserna, s. 137—298. Ofullständig; 1:a kapitlet och halfva boken från midten af kap. 71 felar.

Åttonde boken, sid. 299—536. — Sidorna 313—316 utgöra ett särskildt tillägg, för att fullständigt inrymma kap. 8, hvaraf först endast början var införd med hänvisning till "fämthe bokine äffter nyonde spörjelsen". Sidorna 356—414, 419—22, 425—28, 431—38, 441—44, 447—50, 453—72, 477—

516, 527—534 (tillsammans 151) äro, utan någon rimlig anledning, skrifna i spalt. — Sidorna 537, 538 äro toma.

Femte boken, sid. 539—639. — Sidorna 640—646 äro toma.

Femte bokens 23:e kapitel i svenska texten, s. 647—650. (I latinska texten: IV kap. 141, slutet och 142 utom början.)

Sjette boken, sid. 650—1010. — Sidorna 1011—1014 äro toma.

Sjunde boken, sid. 1015—1104.

De tre handstilarna äro sålunda fördelade, att den första intager sidorna 1—298, 305—54, 415—22, 425—28, 431—38, 441—44, 447—50, 453—72, 477—516, 531—34. Denna stil är mycket omvexlande; än fin, än grof, än stel, än full med slängar. — Den andra stilen fyller alla luckorna i den nu uppräknade siffer-raden. — Den tredje handen åter upptager allt det följande, eller sidorna 539—1104, och är mycket otymplig.

Handskriftens text och språk äro, såsom 100 år yngre än de förra handskrifternas, förändrade och försämrade; hvadan hon icke kunnat begagnas vid utgifvandet. Således lönar det ej häller mödan att derur samla olika läsarter, som ju kunna blifva allt för talrika, fast värdelösa.

---

9. Breviarium. — Kongl. Bibliotekets pergamenthandskrift med gammal sign. (Antiqvitets-Arkivets) A 36, bestående af 187 blad i liten octav, bundna i simpla träpermar med ny skinnrygg. Skriften är en stor otymplig prentstil från 1400-talet; de 2

första och 2 sista bladen, med mindre stil, äro fragmentariska tillsatser, i det boken börjar bl. 3 och slutar med 185 r. Första sidan af tredje bladet har en otroligt ful målning föreställande treenigheten; fadren (med grön och blå nimbus samt klädd i grön lifrock och blå, fotsid mantel med rödt foder) håller den korsfäste sonen, vid hvars hufvud dufvan svăfvar. Föröfrigt äro prydnaderna endast stora bokstäfver i blå eller röd färg.

Innehållet är ett knapphändigt Breviarium med böner, hymner, lectier och litania på Latin, utom bladen 34 v. till och med 75, hvilka hafva 39 svenska böner. Af dessa äro h. Birgittas fyra stora böner tryckta här, IV 132—146, samt nio mindre, IV 159—163. Derefter följa sju andra icke här meddelade eller hithörande; vidare de celebra 15 bönerna, O, som orätt tillskrifvas Birgitta, här tryckta efter andra handskrifter, dock med införande af rubriken i denna, IV 210, emedan hon tydligen visar att man i Sverige icke tillskref Birgitta denna bönecykel. Slutligen komma fyra fremmande böner, ej här tryckta.

---

10. Kongl. Bibliotekets pergament-handskrift med gammal sign. (Antiqvitets-Arkivets) A 27 är beskrifven i Svenska Medeltids-Postillor, II 303, 304. Sthm 1880. Derur är här, IV 146—158, tryckt en uppteckning af de fyra större bönerna.

---

11. Bönbok och delvis Breviarium. Pergament-handskrift i Kongl. Biblioteket, med gammal sign. (Antiqvitets-Arkivets) A 29. Består nu af 236 blad

i stor octav eller liten qvart; ett helt lägg, det 9:e, med tio blad, felar efter bl. 78. Här kan märkas den egendomligheten, att läggen, som bildas af 10 blad, utom det första och sista med 8, hafva två signaturer; den ena på första sidan nederst till venster, i stigande från ij till och med xxv; den andra i motvänd ordning, på läggens sista blad, nederst till venster, både med stora arabiska siffror och latinska bokstäfver. Denna senare räkningen är oriktig genom någon glömska straxt i början, så att siffran 26 uppnås i stället för 25; huruvida 3 af de sista läggen haft denna beteckning kan nu ej afgöras. — Bandet är det ursprungliga af pressadt brunt skinn, på tjocka träskifvor.

Skriften är från 1500-talets början och ovanligt stor, utstyrd med stora, röda begynnelsebokstäfver och rubriker.

Början gör ett brokigt Kalendarium med tillhörande påsktabell och undervisning om himmelstecknens inflytande. Det erbjuder ingenting märkligt, om ej att h. Birgitta förekommer 3 gånger, neml. 28 Maj Translatio, 23 Juli hufvudfest, och 7 October Canonizatio.

Det öfriga innehållet utgöres af böner, collecter, hymner, responsorier, versicler, antiphoner, psalmer och litania, men inga lectier såsom i ett ordentligt breviarium. Med liturgisk anordning förekomma följande:

Här byrias tidh*er* af jomfru maria - - - bl. 39—53 v.
tidher aff ärefulle fru sancta anna - - - 53 v.—58 v.
Här begynnes wor sang til tidherne som vi siynge daglighe - - - 61 v.—82 v.

För öfrigt kunna märkas följande längre stycken eller sammanhörande följder af böner.

Thänne äft*er* fölghiande läsnyngh är mögh*et* nöttelig for nogh*er* dödh p*er*sones siäl - - - 9—14 v.

Godhe mäniske sighe ath thʒ här äfter fylgher kalles vor frw saltere Oc äre th*er* vtj half ottende synne tiwghw stykke Oc hwart there begynnes vppa aue thʒ är suo mögh*et* at sighe helset vare thw - - - 14 v.—23 r.

Märker at thänne bön som här äfter fylgher hafwer l stykke ok hwaria x af th*e*m begynnes vppa eet af thässe v oordh Aue salue gaude vale O Maria Thʒ första oordh oc stykke hafuer thäm alla fäm aue thʒ är helset vare thw salue är oc swo helset vare thw gaudē thʒ är glädhes äller var gladh vale thʒ är far väl O Maria thʒ vedhe j väl hwat [thʒ] är - - - 23 v.—28 r.

thässe böne varo sancte birgitto af th*e*m hälgha anda kände oc bewiste Oc ä sidhen hwan dagh pläghade hon th*e*m hwar dagh läse mʒ myklo*m* gudhelich[et] - - - 28 v.—38. — Dessa äro h. Birgittas fyra större böner, efter två andra handskrifter tryckta i denna samling, band IV 132—158.

Jtem en bön till frw sancta birgitta - - - 59 v.—61 v.

Sex sammanhängande böner med rubrik: En bön af sancta anna var kär*e* modh*er* - - - 82 v.—84 r.

Sex böner till J. Maria - - - 84 r.—94 r.

Thässe iij böner kände jo*m*fru maria sancte mäctilde - - - 94 r.—95 r.

Thässe böner äre af jomfru maria dröfuelse - - - 95 r.—97 r.

Här begynnes böner aff jomfrw maria siw glädher - - - 100 v.—104 r.

Bönen till J. Marias lemmar (i 27 afdelningar) 105 r.—107 v.

Här begynnes böner af the hälghe treefalloghet (7 st.) - - - 109 v.—114 r.

Här begynnes andre Oraciones till the hälghe treefalloghet (7 st.) - - - 114 r.—117 r.

Här begynnes andre böner af the hälge trefalloghet (10 st.) - - - 117 r.—119 v.

De 8 tidebönerna till vår Herre - - - 119 v.—121 r.

Jtem andre böner til the hälghe trefallogh*et* (5 st.) - - - 121 r.—123 r.

Thässe böner som här äfter fylgher äre af gudȝ w*är*dughe ligheme (16 st. nattvardsböner) - - - 123 r.—134 v.

Th*et*te är en bön öfuer alla böner (rubrik på 18 rader) - - - 135 r.—137 v.

En bön til wors härre ligheme - - - 137 v.—139 v.

Sex böner till korset när man är "skikket j nogh*e*r anger dröfuilse äller män" - - - 141 r.—142 v.

Här begy*n*nes böner till vars härre fäm vnder - - - 142 v.—144 r.

Aderton af h. Birgittas böner (eller 15 enligt annan beräkning) - - - 145 v.—149 v. — Tolf tryckta i denna samling, band IV 163—168, efter denna handskrift; de öfriga efter en annan.

Här begynnes the fämten böner aff gudhȝ pyno - - - 149 v.—153 v. — Efter 2 andra handskrifter tryckta i denna samling, band IV 197—210.

Fem böner till vår Herre - - - 153 v.—158 v.

Bön till vår Herre "for the vij oord som han talede vppa korsset" - - - bl. 159—160 r.

Här begynnes andhre fämten böner af vors härre pyno (stälda till kroppsdelarna) - - - 160 r.—163 r.

Här byries noghre salmer af salteren (21 st. med 6 hymner inskjutna) - - - 163 r.—183 v.

Letanias med Collecta - - - 183 v.—187 r.

Fader vår och Tio Guds bud - - - 188 v.

Här byries af vors härre pyno the äre xv (med versiculus och collecta) 189—201 r.

Här byrias Regula sancti saluatoris - - - 201—214. Tryckt i Vadstena Kloster-Reglor, sid. 57—82. Sthm 1845.

Tjugufyra punkter af Christi pina hvilken "tilbör hwar cristen människe huär dagh j hugh komme" - - - 214 v.—215 v.

Betraktelse om Christi pina med lång svensk bön samt latinsk bön och collecta - - - 215 v.—217 v.

Nw skrifues puncte till alle tidher som här äft*er* fylgher - - - 217 v.—221 v.

Här äfter fölghe böner Oc the ärw af jhesu christi lifnath oc hans pyno (17 st.) - - - 221 v.—228 r.

En bön til Sancte michael oc alla hälghen - - 228.

S. Hilarii urval af psaltaren med latinska rubriker - - - 229—230 r.

Jtem thänne äfte fölghiande bön giordhe sanctus bernardus til thz hälghe kors - - - 230 r.—233 r.

Fem böner till Jesus - - - 233 v.—234 v.

Huru skriftemål göres - - - 234 v.—236 r.

Hur en synd försvåras och förtungas mer i en person än i en annan - - - 236.

Tron - - - 236 v.

Redan af de här tryckta rubrikerna torde framgå, att boken åsyftar vara dansk. Utan tvifvel är hon skrifven i Vadstena efter svenska codices, af en Dansk, som uppehållit sig der. De två språkens likhet var dock så stor, att detta öfversättningsarbete icke lyckats, utan torde handskriften rättast böra anses såsom svensk, med en mängd danska former inblandade. — Märkligt nog är att inga helgonböner finnas här utom de nämnda till Anna, Birgitta och alla hälghen.

---

12. Christina Hansdotter Brasks bönbok. Pergament-handskrift i Kongl. Biblioteket med gammal signatur (Antiqvitets-Arkivets) A 38; liten octav med 181 blad, af hvilka de 5 sista äro toma; efter 173 felar nu 1 blad. Bandet af trä, klädt med rödfärgadt, pressadt skinn; spänne af messing.

Skriften är den yngre Vadstena-skolans stående prentstil från slutet af 1400- eller början af 1500-talet. Prydnader äro stora bokstäfver i blå, röd och grön färg, samt röda rubriker. Några få större initialer äro tarfligt utstyrda i de 2 första färgerna.

Förra hälften, bl. 1—91, är skrifven på Latin med undantag af sex salutationes och några rubriker på Svenska; handstilen är här större samt kanske annan än i senare hälften. Denna, bl. 92—176, är svensk, med undantag af en som bön anordnad hymn, 3 antiphoner och 1 collecta. Bladen 151—173 äro skrifna af en annan hand än det öfriga samt i något större format. De tre sista bladen, 174—176, synas åter vara skrifna af den

förra handen, ehuru vårdslösare; af de sista orden "bidh for c h" vill synas, att denna handen var Christina Hansdotter Brasks, hvilken, såsom ofvan vid D är sagdt, var nunna i Vadstena 1459—1520.

Antalet af de svenska bönerna är 122, eller så vid lag, beroende på beräkningssättet. Af dem kunna nämnas följande sammanhörande serier:

De femton O, i Rom och sedan i hela den katolska verlden, utom Sverige, tillskrifna Birgitta - - - bl. 92—99 v. Tryckta här, band IV 203—210.

aff them hälgha fäm vndom - - - 100 v.—104 r.

af the hälgho trefolloghet - - - 123—124 r.

fäm böne aff iomfru marie fäm dröuilsom - - - 151—154 v.

faghra böner aff io*mfru* marie glädhi - - - 157 r.—160 v.

samt 6 h. Birgittas böner - - - 110—113, 121, 175, af hvilka de 2 sista tryckta härur i band IV 168, 171 och de öfriga efter andra handskrifter. Två böner till S. Josef (bl. 135) och S. Joachim (bl. 138) kunna äfven anmärkas såsom varande skrifna på vers; de äro tryckta i Medeltids Dikter och Rim, s. 160—163, Sthm 1882. De öfriga helgonbönerna äro stälda till: Anna, Birgitta, Maria Magdalena, Margareta, Barbara, Dorothea, 11000 jungfrur, 10000 riddare, din ängel, alla änglar, Petrus, Paulus, Andreas, Erasmus, Hieronymus, Augustinus, Franciscus, Johannes baptista, Johannes evangelista, alla helgon.

---

13. Ingegerd Ambjörnsdotters bönbok. Pergament-handskrift i Kongl. Biblioteket, gammal sign. (Antiqvitets-Arkivets) A 43; liten octav med 191

blad. Af bandet är qvar blott en gammal, men ej ursprunglig perm, bärande namnbokstäfverna I P D och årtalet 1585. I midten stor stämpel med I H S, kors och 3 spikar, allt omgifvet af en strålande oval.

Skrifven i Vadstena kloster vid början af 1500-talet, eller såsom här nedan närmare bestämmes mellan 1501 och 1527, har boken den vid denna tid vanliga prentade nunnestilen; de 3 sista sidorna äro af annan och sämre hand. Prydnaderna äro utom de tillbörliga blåa och röda bokstäfverna äfven några sådana belagda med guld eller silfver, dock utan anspråk på konstskicklighet. Härtill komma ännu sju taflor klistrade på bladen 4, 43, 89, 105, 119, 123, 160, uti simpla, i blått och rödt ritade ramar. Ytterligare hafva två haft sin plats på bladen 129, 136, men äro bortfallna. Den första är en 13 cm. hög, 8½ cm. bred målning på pergament, framställande jungfru Maria sittande i grön karmstol, hållande Jesus-barnet på högra knät och en uppslagen bok på det venstra; två tillbedjande änglar omsväfva henne ofvan. Hon har grön gloria, långt gult hår, fotsid, blå mantel, rödfodrad, samt brun klädning. Nertill åt höger stå de 3 röda bokstäfverna k i a, hvilka dock ej äro artistens märke, utan betyda: kära ingegerd ambjörnsdotter. — Den andra taflan är ett färglagdt kopparstick, föreställande Christus, Birgitta och Catharina; det beskrifves i här följande bibliografiska afdelning. — Tredje bilden är ett litet färglagdt träsnitt, visande Jesusnamnet (i h s) såsom sol, omgifven af inskriften:

+ Ghebenedijt zij dē suetē naē Jhē eñ maᵉ zŷnd' lieuer moeder in d' eeuwicheyt

Derutom, kring alltsamman finnas de 4 evangelisternas symboler, stälda i fyrkant, hvar i sitt hörn, och nederst inskriften

> Sixtus die paus heeft deelachtich
> ghemaect dat aflaet van vierdalf
> hondert missen den ghenen die eene
> pater noster spreken voor den sueten
> naem Jhesus inder sonnen. Ende
> tot den ghescrifte dat om de sonne
> staet zijn drie Jaer aflaets ende ooc
> drie carenen. wt elseghem ∴

Den fjerde illustrationen, i koloreradt träsnitt, visar Jesu hjerta på korset uti en törnekrans, hvari äfven pinoredskapen, neml. lansen som genomborrar hjertat, hudflängningspålen och 4 spikar. Inskrifter äro 3, alla på bandrullar; öfverst:

> Scta birgitta

på korset:

> I N R I

nederst:

> Jhūs wondē eñ zijn smerte
> draecht altijt in yu herte

Den femte taflan är en liten, ytterst olycklig miniatur på pergament: den uppståndne Christus vid ett altare, hvarpå kalken står; framför knäböja 4 personer, af hvilka 1 är munk (S. Gregorius), 1 kardinal.

Sjette taflan: träsnitt med underskrift

> Maria. Jhesus. Anna.

Maria har guldkrona, grön nimbus och gult hår, Anna: guldnimbus och stort, hvitt hufvudkläde; båda sitta, och barnet hoppar från Marias knä till Annas. Arbetet är utan tvifvel holländskt, såsom de öfriga.

Sjunde bilden: färglagdt träsnitt. Korsfäst, blödande hjerta och nedtill blödande lamm, med nimbus; allt omgifvet af pinoredskap och andra till passionshistorien hörande föremål, tillsammans 22. Underskrift:

Jhesus Maria Birgitta

De två förlorade bilderna hafva varit mindre stycken.

Början, 43 blad, är skrifven på Latin, utom de 3 första sidorna af de 2 första bladen, som efteråt tillkommit; bl. 33 är äfven instucket och skrifvet med större stil. Innehållet är här psalmer, lectier, litania och böner; således ett mycket knapphändigt utdrag ur Breviarium. Sex böner hafva svenska rubriker.

Andra afdelningen, bl. 44—191, är svensk, med undantag för 36 stycken på Latin; öfverst på bl. 44 stå i guld bokstäfverna ꝭ I A hvilkas betydelse vi nyss lärt känna. Af innehållet märkas såsom sammanhängande följder:

Här äpther skriuas the hälgha treffalloghetʒ thidher wppa swänsko läsen them gärna j fan ewärdelikän godh lön (börjar på latin, full liturgisk form) - - - bl. 44—48 v.

Här äpther standha syw fäghersta böner aff the hälgha treffalloghet läsen them gärna - - - 48 v.—51 v.

iomfru maria rosenkrans (lång rubrik) - - - 51 v.—59 r.

Här äpther borias salutaciones jomfrw maria mykit täkka om the wardha mʒ gudheliko hiärta läsna thy läs mith kära barn mʒ atwakt (i full litur-

gisk form, med psalmer, antiphoner &c på latin, 7 st.) - - - 59— r.—67 v.

Här äpther standher fämtan böner aff wars herra ihesu christi pino mykit faghra oc hwgnelika oc fulla mʒ thäs hälga andha söthma them människiom som them gudhelika oc daghelika läsa mʒ athwakt j a (de 15 O stälda till Jesu kroppsdelar) - - - 67 v.—72 v.

Här äpther staa fäm böner aff wars [herra] ihesu christi wälsignadha v wndom - - - 72 v.—75 r.

Här äpther staar fäm enkannelika böner aff jomfrw maria dröffuilsom gudhi oc henne mykit täkka Oc tik mykit nyttelika wm the läsas mʒ atwakt - - - 76 v.—82 v.

Här borias v böner aff jomfrw maria fäm swärdh som sörghelika gingo gönom henna jomfrwlika hiärta j wars herra pino - - - 83 r.—85 r.

S:a Mechtilds 3 aue Maria - - - 88 r.—89 r.

Bland de nu följande 20 strödda bönerna förekommer en af Birgitta, tryckt i denna samling, band IV 169.

Här äpther staa fäm böner aff wars herra ihesu christi opstandilsom läs them mʒ gudhelikhet oc atwakt - - - 114—116 r.

Af 31 strödda böner, som nu följa, märkes en aff wärdhoghe modher frw sancta birgitte (bl. 140 v.) och en aff sancte katherine war hälga modher oc frw sancte birgitte dotther (bl. 145 v.)

Hwilkin människia som enkannelika wil frälsa nakra siäl oc hugswala henne j sinne pino tha skal hon hedhra war herra for the vij bandhen han war bwndin mʒ här j iordherike - - - 149 v.—155 v.

Här äpther staa tree böner som läsas skulu ffor them som pinas j dödhenom - - - 170 v.—172 r.

Här äpther staa tree enkannelika böner aff the hälga trefalloghet hwilka thu skal läsa nar thu taker wars herra ihesu christi hälgasta likama - - - 174 v. —177 v.

Här äpther staa vij böner til hwilka war herre ihesus christus gaff allom them som gudhelika läsa iij M oc xxx aar afflat oc iohannes pawe then tolfthe gaff ther til ij M aar oc iij aar (Glädꝫ Maria) - - - 179 r.—180 r.

Af 5 följande böner märkas en på vers aff warom herra ihesu christo (bl. 181) tryckt i Medeltids Dikter och Rim, s. 137, Sthm 1882; och två af h. Birgitta (bl. 181 v.—184 r.), tryckta här, band IV 173, 170.

Följa 18 liturgiska små stycken på Latin med svenska rubriker - - - 185 r.—188 r.

Helgonbönerna äro här talrika och, utom de redan nämnda, stälda till Joachim, Katharina de Grecia, Andreas, Dorothea, Johannes baptista, Margareta, Appollonia, Menlösa barn, Ursula, 10000 riddare, Katharina de Senis, Christofer, Barbara, Petrus, Agneta, Laurentius, Maria Magdalena, Augustinus, Hieronymus, Franciscus, Erasmus, Örian, Tre konungar, 15 nödhjelpare, din ängel, Johannes evangelista, Paulus, alla helgon.

Af de på ännu 7 ställen, utom de 3 redan anförda, mötande begynnelsebokstäfverna *i a*, utvisas bokens ägarinna, hvilken, enligt det vitnesbörd Diarium Vazstenense afger, icke kan vara någon annan än Ingegerd Ambjörnsdotter, som var nunna i Vadstena 1501—1531. De beträffande ordalagen äro

bidh för mik i a (bl. 141 och 181)
läs gudhelika i a (bl. 145)
läs mȝ atwakt oc gudhelikhet mith kära barn i a (bl. 147, 148)
glöm ekke mik i a (bl. 160, 189)
glöm ekke a s om thu liffw*er* mino liffwe länger i a (bl. 181, 182).

Det två gånger förekommande uttrycket "mik" åsyfta, så väl som a s på sista stället, afskrifvarinnan. Hon antyder sig äfven, bl. 147, 165: glöm ekke a s och bl. 147: bidh för a s. Dessa bokstäfver utvisa Anna Svensdotter, nunna 1478—1527, den enda på hvilken de inpassa. Vi se således här ett exempel huru den äldre nunnan arbetar åt den yngre, hennes "kära barn", som förmodligen, enligt bruket, bekostade pergamentet med både guld och färger. (Jfr Svenska Medeltidens Bibel-Arbeten, del. 2, s. 376.)

---

14. Birgitta Andersdotters breviarium och bönbok. Handskrift på pergament i Kongl. Biblioteket; har nu 207 blad i octav eller liten qvart, men efter 165 och 173 felar ett, samt efter 207 flera blad. Bandet är ursprungligt, brunt pressadt skinn på träpermar med messingsbeslag för spännen (remmarne saknas).

Är skrifven i Vadstena kloster vid år 1520, med stor prentad nunnestil, utom bl. 2—5, som innehålla ett något yngre tillägg med vanlig skrifstil. Prydnaderna äro, utom de vanliga blåa och röda färgerna, äfven större och mindre initialer i guld med rankor och sirater. Äfven hafva 17 taflor,

förmodligen träsnitt, varit uppfästade inom färglagda ramar, men allasamman äro nu borta.

Början göres på bl. 2—5 med en uppsats om "Sancte birgitte släkt", hufvudsakligen grundad på Margareta Clawsa dotters Krönika, men mycket kortare. Stycken af en motsvarande uppteckning äro tryckta i 3:e delen af Scriptores Rerum Suecicarum, såsom variant vid sidan af hufvudskriften (sid. 209, 212—16).

På bl. 6, 7 finnas undervisning att finna söndagsbokstafven och gyllentalet, anordnade som 2 cirklar med året 1520 såsom exempel; vidare nio veckorsfastan samt "Tabula gerlandi." Bl. 8—13 innehålla Kalendarium. Bl. 14: Tabula signorum eller de 12 himmelstecknen och deras inflytande på åderlåtningen.

Bl. 15 har afbildningar af Jesu genomstungna hjerta, spikarna för hans korsfästning, taggarna i törnkronan, gislets jernknappar med tolf taggar på hvarje; allt med text i röd färg.

Bl. 16—80 v. är en liturgisk afdelning på Latin, eller ofullständigt breviarium, innehållande psalterium, litania, collecter, antiphoner, verser och böner. Här finnas 46 svenska rubriker, några dock helt korta.

Den svenska afdelningen upptager bl. 80 v.—207, der boken afbrytes utan slut. Början göres med h. Trefaldighets böner, som inledas med en lång rubrik på nära 3 sidor och latinsk ingress - - - bl. 80 v.—87 v.

Yttermera "ffagra böner aff the hälga treffallighet" - - - 87 v.—90 v.

J. marias rosenkrans - - - 96 v.—105 r.

Nattvards-böner (2 på latin) - - - 107 r.—120 v.

De 15 bönerna till Jesu kroppsdelar - - - 120 v. —126 v.

fem böner af scs Gregorius till Jesu fem sår - - - 126 v.—130 r.

13 böner "aff xv jomffru maria dröffwilsom" - - - 132 v.—136 v.

3 latinska antiphoner och 1 collecta hörande till jungfru Marias psaltare - - - 136 v.—138 v.

7 böner, Glädz Maria - - - 186 r.—187 v.

5 böner på Latin - - - 193 v.—195 v.

5 böner, för jungfru Marias beläte, i hwaria handa dröffwilsom, med hymnen magnificat på Latin - - - 198—200 r.

Jnicium sancti ewangelij secundum johannem - - - 202.

Tron, på Svenska - - - 202, 203.

Fader vår och Ave maria på Svenska - - - 203.

S. Damasceni Sanctus (på Latin) - - - 204 v.

Bland de många enstaka bönerna utmärka vi h. Birgittas bön bl. 158 r.—160 r. (se band IV 171); bl. 168 aftryckt här, band IV 170; bl. 204 (jfr band II 173 rad. 11—27); här är bönen lagd i en synderskas mun. Slutligen (bl. 184 v., 185) En godh bön til sancta katherina sancta birgitta dotth*er* hwar hona läs gudhelica tha haffw*er* ärchebiscoph jacob oc v andra biscopa hwar thera giffwit xl dagha afflat s b a

De öfriga helgonbönerna äro stälda till Erasmus, 3 konungar, 15 nödhjelpare, Anna, Dorothea, Barbara, Maria Magdalena, Petrus, Andreas, Paulus, edhan hälga ängil, Hieronymus, Katharina, 10000

riddare, Martinus, Ursula, Johannes baptista, Margareta, Joachim, Örian.

Boken är skrifven af Vadstena-nunnan Christina Månsdotter, vid år 1520, på bekostnad af nunnan Birgitta Andersdotter; den förra invigdes 1518, den senare dog 1532. Deras initialer förekomma flerestädes, neml.

b a bl. 82 (utskrapadt), 116, 184, 186;
b a d bl. 114 d:o 137, 166;
S[yster] b a bl. 38, 95, 132, 185;
S b a d bl. 41, 98, 101 och 103 (båda utskrapade), 104 (orätt S b d), 110, 187, 190, 197; samt utförligare: bl. 160: "Oc glömis ekke tha mik S b a[d] so*m* tässa bok kostwärdhe"; bl. 176: "läsen hona ge*r*na mi*n* *kära* moder s b a". (Längre anteckning stympad och utskrapad, bl. 45, är oläslig.)

Äfven stå öfverst uti den granna guld-infattningen, bl. 16, de 2 bokstäfverna **K B** hvilka väl torde betyda Kära Birgitta.

Afskrifvarinnan utsätter sina initialer c m d på bl. 39, 45, 82, 112, 117, 166, 168, 201. På 5 af dessa ställen äro bokstäfverna utskrapade, men dock läsliga; sex börja med b f eller "bid for".

Efter första ägarinnans död har boken tillhört Röks(?) kyrka i Östergötland; det nu sönderrifna försits-bladet (1) har neml. med stil från 1500-talets förra hälft anteckningen: "kyrckione i rök book [är] the*n*na." Namnet är utskrapadt och ordet "är" felar alldeles genom bladets stympning. Nästa underrättelse vi hafva är, att boken tillhört Joh. Messenius, Arnold Messenius och från 1641 Pehr Brahe d. y. Denne har neml. på permen antecknat:

"Denna bok åhr mig föråhrat af Arnoldo Messenio tagen af hans S. Faders Bibliothek den 19 Decemb. Ao 1641.
Per Brahe Greffwe till wissingsbårg S: R: Dråtȝet"

Ifrån Brahe-slägten öfvergick handskriften förmodligen genom Ulrika Juliana Brahes gifte 1723 med Nils Gyllenstjerna, och stannade på dennes egendom Thorönsborg. Vid (eller före) det sorgliga förskingrandet af Skytte- och Gyllenstjerna-arkiven derstädes bortskänktes hon 1829 till bonden Jonas Svensson i Stänkelsby, hvarefter redan i September samma år nämndemannen Petter Andersson i Hagen, Åby socken, blef dess ägare. In memoriam rei nefandæ et incredibilis har denne antecknat dessa uppgifter på det sedan sönderrifna försitsbladet, tillika med sin föreskrift att boken "bör man efter man wårdas [och förwa]ras, såsom ett besynnerligt Monu[ment och] ett minne af wåra förfäders Påvi[ska Lära] och Tro". Men denna omvårdnad räckte ej längre än till år 1847 då handskriften anträffades af Expeditionssekreteraren H. A. O. Carlheim-Gyllenskiöld och af honom välvilligt skänktes till Kongl. Biblioteket såsom en mera lämplig förvaringsplats.

---

15. Märita Thuresdotters bönbok, handskrift på pergament i Kongl. Biblioteket, med gammal sign. (Antiqvitets-Arkivets) A 37; litet format (duodes?) i band af brunt skinn på träpermar.

Är skrifven i Vadstena kloster med den i början af 1500-talet vanliga, stående prentstilen. Prydliga bokstäfver i blått, rödt eller guld, samt dessa färger

på olika sätt sammanstälda, förhöja jemte röda öfverskrifter den nätta bokens utseende och låta henne framstå såsom kanske den vackraste af alla denna tidens svenska bönböcker.

Här finnas inga böner på Latin och ingen liturgisk anordning; endast svenska böner helt enkelt. Början göres med de namnkunniga femton O, aftryckta här, band IV 197—203. - - - bl. 1—12 r.

Vidare: .v. böner aff wars h*err*a christi hälgasta .v. wndho*m* läsandhe m; .v. pater noster oc .v. aue maria - - - 14 r.—18 v.

Nattvardsböner, 4 st. - - - 36 v.—41 v.

Fem böner, salue regina, och två längre, alla till Maria - - - 41 v.—61 v.

Femton böner "aff warfru dröwilse" - - - 62 r.—73 r.

Fem "fagra böner aff jomfru marie glädh*er*" - - - 73 r.—81 r.

Sca Mechtilds tre Ave Maria - - - 81 r.—83 v.

Fem "böner aff the hälgo trefalloghet" - - - 83 v.—86 r.

"tre böner aff the hälga trefalloghet - - - 86 v.—89 r.

"vii böner aff jomfru marie vii frögdom - - - 89 r.—94 v.

"tre godha böner til wan herra ihesum christum - - - 94 v.—96 v.

Fem h. Birgittas böner - - - 96 v.—101 r. Två af dem äro tryckta här, band IV 175, 176; de öfriga efter andra handskrifter, sammastädes sid. 162—164.

Två andra af hennes böner - - - 102 r.—104 v. Tryckta här, IV 160, 161, efter annan handskrift.

Helgonbönerna upptaga här de sista bladen 123 v.—140 r. och äro stälda till Birgitta, Katharina

(de Grecia), Margareta, Barbara, Petrus, Paulus, Andreas, Bartholomeus, all hälgon; således endast nio.

På fem ställen förekomma uttrycken "glömen ekke M T" (bl. 1) och "bidhen for M T" (bl. 36, 54, 73, 89). Den enda af Vadstena-nunnorna på hvars namn dessa initialer inpassa är Märita Thuresdotter, som invigdes 1470, blef abbedissa 1496, resignerade 1501 och dog 1508. Med skäl kan derför den vackra boken uppkallas efter henne, som sannolikt skrifvit den under sina sista ledighets-år.

---

16. Urval af Uppenbarelserna på Birgittin-norska; pergament-handskrift i Skoklosters bibliotek n. 5 i qvart. Är en helt liten, något bred octav med 64 blad i 8 lägg, af hvilka det 1:a och 2:a äro i nedre venstra hörnet signerade *primum*, *secundum*; likväl felar främsta bladet, som enligt vanligt bruk lemnades tomt af skrifvaren. Bandet är af simpelt brunt skinn på träskifvor. Som försitsblad äro nyttjade två sönderskurna blad ur en norsk jordebok öfver kyrkogods.

Skriften är från början af 1400-talet och upptager 22 till 27 rader på sidan. Hon har den utpräglade norska formen af bokstafven ſ; är helt enkel och utan andra prydnader än blå och röd färg i första bokstafven; grön färg för de 14 följande styckenas begynnelsebokstäfver och röda streck i versalerna på sidorna 1—21, endast. Begynnelsebokstäfverna i de senare 10 styckena äro ej ifylda i de för dem lemnade gluggar, utan endast antydda genom svarta bokstäfver i kanterna. — Boken är för öfrigt hopkommen genom två afskrifvares sam-

arbete. Den enes handstil, mera vårdad och jemn, upptager största delen; den andres, gröfre och sämre, förekommer på sidorna 18 femte raden (war. gaf äk) t. o. m. sid. 23 (räinsat ok. De 3 första raderna på s. 24 äro förmodligen af en tredje hand.). Vidare s. 35, 36 (salän—ungdoom.); s. 39 (sagdo—þett här); s. 111 andra raden (är gudlik*in*) t. o. m. 114 (diewlen) samt slutligen de sista 17 raderna i boken (Sa*n*nalika—þolomodh).

Innehållet består, såsom det fullständiga aftrycket i band IV s. 423—522 visar, af 25 utvalda stycken ur Uppenbarelserna, hvarvid dock det egendomliga förhållandet anmärkes, att ett längre och tre kortare stycken (s. 458—61, 465—67, 487—88, 498) icke återfinnas i latinska eller svenska texten. De härstamma således förmodligen från några fragmentariska blad, som blifvit liggande i Vadstena-klostrets förvar; ty något skäl att frånkänna dem författarinnan till alla de öfriga synes ej finnas.

Boken bär Joh. Messenij namn på permen och har således varit i hans ägo; dess vidare öden äro okända; men gissas kan ju att Pehr Brahe d. y. fick äfven denna af sonen Arnold Messenius, som gaf honom ofvan anförda Birgitta Andersdotters bönbok.

---

17. Constitutiones seu Addiciones ad Regulam Saluatoris per Petrum Olaui priorem monasterii de Alwastro, confirmatæ a Kanuto episcopo Lincopensi anno 1420. Pergament-handskrift i Kongl. Biblioteket, med gammal sign. (Antiqvitets-Arkivets) A 45; tolf blad i qvart och två toma; skrift endast på 23 sidor. Samtidig afskrift och sannolikt just det

stadfästade exemplaret, ehuru väl saknande sigillen, för hvilkas snodder hålen dock finnas. Utmärkt vacker stil med 33 till 35 rader på sidan; röda öfverskrifter och paragraftecken, omvexlande blåa och röda initialer; röda streck i mindre begynnelsebokstäfver och röda understrykningar för de anförda orden ur ritualen.

Biskop Knuts stadfästelse, som upptar första bladet, är tillika med de två öfverkorsade och upphäfda paragraferna xxvj och xxvij aftryckt här i 5:e bandet sid. 53—55.

---

18. Stadga af 1451 för Vadstena Klosters sysloman, m. m., n. 600 af Thotts samling på Store Kongelige Bibliotek i Köpenhamn, är en helt liten bok, 14½ cm. hög, 10½ cm. bred, bestående af 45 blad i enkelt band af trä, öfverklädt med skinn och försedt med messingsknäppe. De första 29 bladen äro af pergament, det 4:e blott en inskjuten lapp; de sista 16 äro af papper. Skriften från 1400-talets senare hälft. Innehållet:

i Stadgan af 1451, stadfästad följande året d. 4:e Maj. Bl. 1—20. Aftryckt här i 5:e bandet, sid. 109—126. Är förut tryckt af J. E. Rietz som akademisk afhandling, Lund 1844, sid. 242—256, med rubrik "Watzstena-Klosters Stadge". — Bl. 21 är tomt.

ij K. Eriks gårdsrätt, att tillämpas af syslomannen; paragraferna 1—22. Bl. 22—29. Tryckt af Rietz tillsammans med nedan anförda akademiska afhandling, Lund 1850, sid. 189—195 (de 3 sista dock aldrig utgifna). Den derstädes angifna titeln

"Jus Aulicum Reg. Caroli VIII Canuti" är ett fritt och oriktigt tillägg af utgifvaren.

iij Fragment af en Vadstena klosters jordebok. Bl. 30—44. Tryckt af Rietz som akademisk afhandling, Lund 1850, sid. 177—188, med fritt tillagd rubrik "Watzstena clostirs gotze væstan Staangabro", lånad ur sysslomannens stadga af 1451.

---

19. Stadga för Vadstena kloster af biskop Nils i Linköping 1455. Pergament-handskrift i Kongl. Biblioteket, 3 blad i qvart och 3 oskrifna. Samtidig afskrift eller måhända sjelfva originalet, ehuru nu sigillen saknas, för hvilkas snodder dock hålen i ryggen äro synliga. Stilen är jemn och vacker med 36 till 38 långa rader på sidan. I kanterna äro paragrafernas nummer skrifna med rödt bläck. En stark fläck i bladens öfversta del har skadat 5 till 7 rader på hvar sida och gjort åtskilliga ord oläsliga; hvilken olägenhet afhjelpts genom jemförande med en afskrift på sid. 245—248 i codex 19 Benz. in 4:o på Upsala Universitetets Bibl. På det gamla pergament-omslagets frånsida står nederst: Statuta episcopi nicolaj semel legenda in anno. — Stadgan är aftryckt här i 5:e bandet sid. 129—139.

---

20. Arvid Trolles lagbok, pergament-handskrift i Kongl. Biblioteket, med gammalt märke (Antiqvitets-Arkivets) B 4. Är begagnad af Schlyter och omnämnd i företalen till Uplands-lagen sid. XXIV, Magnus Erikssons Landslag sid. XXVIII och Stadslagen sid. XII.

Birgitta-Literatur.

Den af Birgitta sjelf skrifna Svenska texten till uppenbarelserna har gått förlorad, så när som på två conceptblad, hvilka utgåfvos särskildt, Sthm 1854, i qvart, 16 opag. sidor med 1 facsimile, samt ånyo i fjerde bandet af H. Birgittas Uppenbarelser, Sthm 1862. De innehålla 49:e kapitlet af 4:e boken och det 80:e af extravagantes i Latinska redaktionen. Så ringa dessa qvarlefvor än äro, bevisa de dock att de gamla uppgifterna om sättet för revelationernas nedskrifvande, redigerande och öfversättning äro i hufvudsak riktiga. Efter sådana Birgittas egenhändiga utkast på modersmålet öfversattes de på Latin af subpriorn, sedan priorn, Petrus i Alvastra. Denna öfversättning lemnade Birgitta sjelf åt eremiten, f. d. biskopen i Jaen, Alfonso till öfverseende och indelning i böcker. Att hans anordning dock icke blifvit i allt noga följd, synes af en anmärkning vid slutet af 4:e bokens 130:e kapitel: ”Et hic est finis quarti libri secundum Alphonsum”, hvarpå följa ännu 14 kapitel, utan tvifvel tillagda i Vadstena kloster. Af Alfonso är prologen till 8:e boken författad, och redan långt förut hade kaniken i Linköping, den lärde magister Mathias skrifvit ett företal till de äldre revelationerna; men intetdera af dessa förord har blifvit öfversatt på Svenska. En återflyttning från Latinet till det ursprungliga tungomålet företogs i Vadstena, före 1300-talets slut, med hufvudstommen af allt det öfriga, då lik-

väl betydliga uteslutningar gjordes, framför allt af en mängd "declarationes" och "additiones". Deremot hafva tillkommit några små och få (12) stycken, hvilka icke finnas i Latinet (se band II sid. 158 kap. 80, sid. 261—269 kap. 142—145; band IV sid. 127 —131, 458—461, 465—467, 487—488, 498; de 4 sista i Norsk afskrift) och synas berättiga antagandet, att i Vadstena varit bevarade flera af Birgittas uppteckningar, än de på Latin öfversatta. Det är denna redaktion som utgafs i fyra band af Fornskrift-Sällskapet, Sthm 1857—75, 8:o. En från Messenius* härstammande, af Berch och P. Wieselgren fortplantad uppgift, att öfversättningen skulle vara gjord af kansleren Claus Ryting på konung Carl VIII:s uppmaning, är fullkomligt ogrundad; åtminstone är det icke den nu utgifna, som är ett par generationer äldre; och någon annan finnes icke till. Likaså ogrundad är den uppgiften, att en handskrift af mag. Mathias' egen hand skulle bevaras i Wolfenbüttelska biblioteket; den derstädes befintliga är nemligen skrifven långt efter hans död, eller år 1417 enligt eget tydligt vittnesbörd.

Från den Svenska texten härstamma de under medeltiden på Norska omskrifna fragmenten, tryckta i 4:e bandet af vår samling, sid. 423—522. Från

* Chronologia rerum a Birgitta gestarum; circa 1450: D. Claudius Rytingh, a rege commissionem quoque accepit, ut libros revelationum Birgittinarum in suecicam transferret linguam. Detta uppdrag skulle således hafva gifvits i ovetskap om den redan befintliga öfversättningen; hvilket väl är möjligt, men ingalunda kan förvandla denna till ett arbete af Ryting. Messenii Chronologia är icke tryckt, men finnes handskrifven i Upsala, Palmsköldska samlingen.

Latinska redaktionen åter gjordes en Dansk medeltids-öfversättning, hvaraf blott 8 små pergamentremsor finnas i behåll, aftryckta i Gammeldags Læsebog af C. J. Brandt, sid. 103, 104. Kbhvn 1857. 8:o. Möjligen är det denna som P. Syv omnämner i sin Danske Boglade med följande ord: S. Birgittes Obenbarelser, mscr. paa Dansk, udsatte fordum af Hr. Peder Regelsen, en Præst af Lolland. (Suhms Samlinger, Bind 1: 99. Kbhvn 1779.)

Likaledes från Latinet äro alla nedan uppräknade öfversättningar gjorda. Utom de tryckta, på Italienska, Franska, Tyska, Holländska och Engelska språken, finnas i handskrift öfversättningar till Polska och Böhmiska redan från år 1392. På sistnämnda språk finnes dessutom en i Prag 1592 tryckt samling af sagor och fabler, bärande Birgittas namn, dock utan ringaste gemenskap med hennes uppenbarelser.

Jemte den verkliga Birgitta-literaturen kan ock anföras en apokryfisk, omfattande de celebra 15 bönerna till Jesus och uppdiktade profetior. Äfven dessa publikationer uppräknas här i korthet.

A. Latinska tryck.

1. [Reuelationes Sancte Birgitte.] Lübeck, B. Gothan, 1492.

Folio, 864 opag. sidor. Tryckt i 2 spalter med 46 rader i kolumnen; göthisk stil. Coll. ark a = 12 blad; b—l, n—p, r—z à 10 blad; m, q à 8 blad; ꝛ med 8 blad; ꝟ, ꝯ à 10 blad; aa—ee à 10 blad; ff med 8 blad; A, B, C à 10 blad; a—g à 10 blad; h = 8 blad. Således 38 lägg med 10 blad; 5 med 8; och 1 med 12; = 432 blad.

Första sidan är blank; den andra innehåller Epigrāma Libꝛi pꝛeſentis och Phares voluminis Jnfraſcripti, hvardera på sitt sätt redogörande för innehållet. I den förra säges, att alla originalerna med förklaringar och försvarsskrifter bevarades i Vadstena kloster. Derpå följer i starkt sammandrag Epiſtola dn̄i Johannis de turre cremata af år 1446, med deri intagna Birgittas kanonisationsbulla af Bonifacius IX, Martin V:s bekräftelse derå samt notarial-instrument; allt upptagande 21 sidor (bl. a ij.—a xij recto). Vidare: tre sidor (a xij v.—b i v.) med inskrifter och träsnittsbilder af Birgitta (samma stock 3 gånger) samt hennes redaktörer Petrus, prior i Alvastra, och Mathias, "theologie professor", canonicus i Linköping; porträttlikheten lär väl dock ej vara att räkna på. Derefter på 4 sidor (b .ij., b .iij) Prologus af Mathias, här kallad magister. Sjelfva hufvudstommen, de 8 böckerna af uppenbarelserna, upptager arken b .iiij.—dd .ij. r. eller 365 sidor. Åttonde boken, liber celestis Imperatoris ad reges, inledes med epiſtola ſolitarij dni Alphonſi quondam

epifcopi Gyennensis et poftea heremite probatiffimi, aa .j.—aa 8 recto. En träsnittstafla fyllande hela sidan föregår hvarje bok, såväl som Alphonsi prolog och den nästföljande afdelningen Regula Saluatoris, bl. dd. iij.—dd. 8. I ordningen komma nu Sermo angelicus de excellentia virginis Marie, bl. ee .j.—ff .iij. och Orationes (de 4 större), bl. ff .iiij.—ff 8. I slutet deraf är ett träsnitt, hvarom nedan. Sedermera följa Reuelationes Extrauagantes, bl. A .j.—C vi r., och Vita abbreuiata predilecte Sponfe xp̄i fancte Birgitte de regno Swecie, bl. C vi v.—C 10 r. Detta sista bladets första sida innehåller ock så väl bokens som boktryckarens slutskrifter, den senare med uppgift om årtal och tryckort samt hans vapen. Slutet af boken bildar det vidlyftiga registret på 154 sidor, läggen a—h 7. Slutbladet, h 8, innehåller endast på 14 dubbla rader: Oꝛatio deuota ad Sanctam Birgittam, eller hymnen O Birgitta mater bona, med tillhörande versiculus och collecta. Bladet är för öfrigt tomt och kan lätt fela, utan att man misstänker en ofullständighet.

Boken är utstyrd med 15 träsnitts-taflor och dessutom börja tolf nya afdelningar med stora, ståtliga bokstäfver, framställande små scener; flera äro dock använda mer än en gång. Af 14 större är det endast 4 som äro hela stockar i ett stycke, fyllande sidan, neml. i 4:e boken vid 70:e kapitlet: Christus på korset med Maria och Johannes vid sidorna. Före 5:e boken: munken, som klifver på stege upp till himlen, sättande snärjande frågor på Guddomen; Birgitta sitter till häst som åhörarinna. Vid 8:e boken: Birgitta, sittande, utdelar sin bok åt kejsare

och konungar m. fl.; nederst: dessa potentater i helvetets gap; öfverst: Gud fader i moln af helgonhufvuden. Framför Regula Salvatoris: Birgitta, äfvenledes sittande, utdelar sin kloster-regel åt nunnor och munkar; öfverst i molnen: Christus och Maria. Tio af de öfriga taflorna äro hopsatta af rörliga, mindre stockar och lämpliga citater ur texten i vanligt typtryck, inpassade mellan bilderna. De 3 första äro redan nämnda här ofvan; de 6 följande föreställa alla, öfverst, Christus och Maria i moln af änglar och helgon; midtelpartiet intager Birgitta, talande till menniskorna af olika stånd. Första bokens tafla, som upptager hela bladet b iiij, då framsidan deraf är hvit, framställer påfvar, kardinaler, biskopar, kejsare och konungar å ömse sidor om Birgitta; nederst är simpelt folk med sina qvinnor, alla knäböjande. Framför andra boken stå nederst sju krigsmän med olika vapen. Framför tredje boken sitta nederst fem andlige potentater. Före fjerde boken visas i 3 små taflor menniskorna i helvetet. Vid sjette boken förekomma ånyo potentaterna från den första; nederst till venster modern och dottern i helvetet, förebrående hvarandra, samt till höger en man ledsagande en förnäm dam, hvars släp uppbäres af en piga. Sjunde bokens tafla är alldeles lika första bokens, utom textcitaterna. Taflan framför Alphonsi prolog föreställer Birgitta öfverlemnande sin bok åt honom; ofvanför, högst upp, Christus och Maria samt längre ned den helige ande. Träsnittet i mindre format efter Orationerna, hvilket visar en sittande munk skrifvande i en bok, är lånegods ur den äfven hos Gothan 1485 tryckta

boken Speygel der dogede; här med tillfogad underskrift

Magister Magn⁹ S. p. pfeff

Betydelsen af denna inskrift är ej lätt att gissa; kanske är namnet Magnus felaktigt för Mathias. Ännu ett träsnitt finnes, men endast i de få exemplaren som trycktes på pergament; det har sin plats i början af Vita abbreuiata, bl. C. vi. verso, är behandladt som miniaturmålning och föreställer heliga Birgitta. För att få plats åt denna lilla tafla omsattes hela textsidan med införande af en mängd förkortningar i stället för hela stafvelser. Utan en sådan tydlig anledning förekomma äfven två andra sidor (c viij recto och C vij recto) af olika sättning och med olika förkortningssätt; man kan endast gissa till en sådan orsak, som att formen händelsevis blifvit sönderslagen under sjelfva tryckningen och att derför en ny uppsättning måst företagas.

Bokens slutskrift, C x recto, lyder så:

Finit diuinū volumen omniū celeſtiū Reuelationū pꝛeelecte ſpon | ſe xp̄i. Sancte Birgitte de regno Swecie. A religioſis patribus | originalis monaſterij Sanctarū marie et Birgitte in watʒſtenis. | Pꝛematuro ſtudio et exq̄ſita diligētia Jn hos ſupꝛaſcriptos nume= | rum et oꝛdinē. accuratius cōpoꝛtatū. Ut ſi forte alique alie reuelatio | nes ſicut reptum eſt. beate Birgitte p erroꝛem aut temerarie a quo | ꝙ qūolibet aſcribanẗ Pꝛeter has que in hoc pꝛeſenti volumine. aut in | vita ſeu legenda ſancte Birgitte maioꝛi continētur. tanꝙ falſe et er= | ronee decernētur. Laus ſit om̄ipotenti deo. Amen

Boktryckarens slutskrift, omedelbart derunder, lyder så:

Mille quadringēti nonaginta duo fimul anni
Chrifti quando fere. de natiuitate fuere
Hoc mundi lumen. miferans celefte volumen
Quod dedit ipfe deus. Jmp̄ffit Bartholomeus
Ghotan, tūc fofpes. Lubcenfis ciuis et hofpes
Sit laus inde deo. Sit merces bartholomeo
Pax fit terrigenis/ requies animabus egenis
Regnū Gothorū muniat deus atq Suecorū

Derunder följer Gothans vapen, ros under ett liggande kors med 2 lika armar uti en böjd sköld, hållen af en grip och ett lejon, som stå grensle öfver 2 mot hvarandra rusande, grymt gapande odjur.

Om upplagans tryckning och storlek finnes under år 1491 följande anteckning i Diarium Vazstenense: In die ss. Cosme & Damiani transibant fratres Petrus Ingemari sacerdos & Gerardus laicus versus Lubeck ad faciendum imprimi libros celestes Revelationum S. Birgitte. Et post annum evolutum, impressis & perfectis octingentis voluminibus in papyro, & sedecim duntaxat in pergameno, redierunt in monasterium suum anno Dn Mcdlxxxxij circa festum s. Katharine virginis & martyris.

Af en anteckning 1487 sammastädes finna vi att då antogs till lekbroder tysken Gerardus, qui novit sculpere et depingere; samt vidare från 1515 att han dog in crastino S. Martini episcopi, med tillägg: Hic fuit bonus pictor. Med all sannolikhet kan af dessa anteckningar slutas, att det var han

som skar träsnitten till boken. Oaktadt 800 ex. trycktes deraf är hon nu rätt sällsynt, framför allt äro fullständiga och felfria exemplar svåra att anträffa; i Sverige finnes väl knappast mera än ett dussin sådana. Af de 16 pergament-exemplaren återstå nu mera endast två (utom några defekter i Kongl. Biblioteket); det ena finnes i Skoklosters bibliotek, det andra i Bodleian library, Oxford.

En gammal anteckning visar att exemplaret kostade 5 lybska mark.

2. Andra upplagan:

Reuelationes Sancte Birgitte. Nürnberg, A. Koberger, 1500.

Folio, 624 opag. sidor. Tryckt i 2 spalter, götisk stil, 57 rader i full kolumn. Coll. 14 blad sign. 3—8; 244 blad, det sista hvitt, sign. a—ʒ, A—H med 8 blad i hvarje af de 29 första läggen, men endast 6 i de 2 sista; 54 blad sign. a—g med 8 blad i a—f och blott 6 i g; slutbladet är hvitt.

Titeln består af den ofvan anförda raden och derunder det till Regula Salvatoris hörande och der ånyo befintliga träsnittet. Frånsidan upptages af en Prologus, som berättar att kongl. rådet och riddaren Florian Waldauf af Waldenstain, Salvator-ordens befordrare, beslutit låta trycka en ny upplaga af Revelationerna och öfversätta dem på Tyska; att han för detta företag interesserat romerske konungen Maximilian, som genom kongl. bref uppdragit tryckningen åt Koberger; och att Waldauf bekostat båda upplagorna på Latin och Tyska. Till minne deraf bär andra bladet på rätsidan Insignia Regie Maiestatis och på frånsidan Arma strennui Militis Floriani

Waldauf; båda i stora, hela sidan fyllande träsnitt. Derefter följer Epistola cardinalis, påfvebullan &c., de 3 träsnitt-sidorna, Prologus magistri Mathie, Epigrama libri, Phares voluminis och första bokens träsnitt på 13:e bladets sista sida. Sjelfva boken med tillhörande träsnitt upptar de 243 följande bladen; det sista af dem inrymmer äfven hymnen O Birgitta mater bona samt boktryckarens slutskrift, som här nedan följer. Slutet bildar registret på 53 blad.

Träsnitten, hvilkas antal genom de 2 tillkomna stora vapnen, här vuxit till 17, gifva samma bilder, som i original-upplagan, men kunna icke kallas kopior derifrån, emedan de äro helt omskapade, ojemförligt mycket bättre, verkliga konstverk, så till teckning som skärning. Man antar att om de icke äro af A. Dürers egen hand (efter som hans märke icke finnes), så äro de dock utförda på hans atelier i Nürnberg. De egentliga afvikelserna från originalbilderna äro följande. På den första Birgitta-taflan, blad 9, äro tillagda man och hustru knäböjande, på hvar sin sida om den heliga, med toma sköldar framför sig. Birgitta sjelf är framstäld i 2 helt olika ställningar blad 9, 10. De största och större initialerna finnas alls icke, utan antydas blott med liten bokstaf, för att målas i det lemnade tomrummet.

Boktryckarens slutskrift på 257:e bladet lyder så:

¶ Finit diuinū volumē [&c såsom i förra upplagan, 8 rader - -] **erro=|nee decernent̄. Jnfup iam alterato p Anthoniū Koberger ciuē Nu=|remburgeñ. imprefſe finiunt. Anno domini. M. cccc. xxi. menſis Se|ptēbris. Laus omnipotenti deo: Amen.**

I anledning af dateringens ställning omedelbart i hop med årtalet, antog man förr att detta var 1521, utan att betänka det formen 'mensis' då vore oriktig. Denna åsigt, hvarom man fordom stred, behöfver ingen vederläggning; som direkt bevis kan dock anföras den omständigheten, att ett exemplar bär den samtidiga anteckningen: "Iste liber attinet venerabili Monasterio S. Qvirini in Tegernsee Anno 1501 emptus et ligatus sub Abbate Henrico quinto."

3. Tredje upplagan, Nürnberg, F. Peypus, 1517, har följande titel, satt i kilform:

Reuelalationes cele= | stes pelecte spōse chzisti beate Bir= | gitte vidue: de regno Suecie: octo libzis diuise. Sicq3 ozdina= | te a reliogiosis patrib9: ozignalis monasterij sctāū Marie | virginis et Birgitte in Vuatstenis: pmaturo studio et | exqsita diligētia: in hos infrascriptos numerū z ordi= | nē accurati9 cōpoztate. Et si fozte alique alie reue= | lationes (sicuti compertū est) btē Birgitte per | errozē: aut temerarie a quoq3: qmodolibet | ascribant: pter has q in hoc psenti volu | mine: aut in vita: seu legenda sancte | Birgitte maiozi cōtinent: tanq3 | false z erronee decernant. ¶ Ad= | iungit etiā in fine libzoz Ta= | bula pzincipaliū sentētiarū | in his libzis cōtentarū: | vti diligēs lectoz vi= | dere poterit.

Folio 468 sidor eller blad II—CLXXXII och 52 utan nummer, för registret, som har eget titelblad. Tryckt i 2 spalter; götisk stil.

Titeln omgifves af en bred ram, hopsatt af 4 lösa stockar framställande andliga taflor af utmärkt god teckning och finaste träsnitt. — Öfverst: Johannes skrifvande sin uppenbarelse; framför honom madonnan i moln; vid hvardera ändan en liten scen

ur hans bok. — Nederst: Jesu döpelse i Jordan; på båda ändarna: engel med pinoredskapen. De två midtelstyckena visa dödens uppträdande samt menniskornas flygt och nederlag. Företalet i 1500 års upplaga och dess 2 stora vapensköldar finnas äfven här, men för öfrigt inga träsnitt eller prydnader utom kapitlens initialer. Då således träsnittens textcitater icke kunnat få sina gamla platser äro de i stället hopstälda framför hvar vederbörande bok. För öfrigt är innehållet oförändradt. Slutskriften, bl. CLXXXII verso, lyder:

¶ **Finit diuinū volumē** [&c såsom i föregående upplagorna, på 7 rader - -] **decer= | nenī. Jnſup iam alterato in officina Federici Peypus. Sumptibuſq; ꝛ impen= | ſis honeſti viri Joannis Kobergers Ciuem Nurenbergeñ. impꝛeſſum. Anno | virginei partus. M. D. xvij. Decimaquinta. Menſis Nouembris.**

4. Fjerde upplagan:

[Revelationes. I slutet:] Romae In ædibus diuæ Birgittæ viduæ, per Franciscum Mediolanensem de Ferrarijs, XXI. Augusti, M. D. LVII.

Folio 752 sidor (1—144, 608 opag.), de 2 sista hvita. Tryckt i 2 spalter.

Denna fjerde upplaga har för oss särskildt interesse såsom utgifven af vår siste katolske erkebiskop, den landsflygtige Olaus Magnus, ehuru detta icke angifves i sjelfva boken. Egentligt titelblad finnes ej, utan början göres med sid. 1, som öfverst har orden: Hæc est generatio querentium faciem domini. Psal. XXIII. och derunder det stora träsnittet som föreställer Birgitta utdelande sina klosterreglor åt nunnor och munkar. På frånsidan följer

en Distinctio Librorum huius voluminis & aliorum dogmatum annexorum. Framför 4:e, 7:e och 8:e böckerna är ock tillagd en öfversigt af deras innehåll, men 4:e bokens omfattar blott de 55 första kapitlen. Efter 1:a boken är tillagd en karta eller utsigt af heliga landet med Iherusalem i midten; och vid sidan af detta träsnitt 1 strof ur en hymn: Post mortem viri penitus &c. Efter vita abbreviata tillkommer Catharinas lefverne med titel: Incipit vita sive legenda cvm miracvlis divae Chaterinae filiae S. Birgittae de regno Svetiae. Derunder träsnitt framställande ett qvinligt helgon, hållande en blomstergren och brinnande lampa (kruka?); vid sidan en hind. Texten upptar 10 blad, eller arket DDD, och är aftryckt efter Stockholms-upplagan af 1483, men blott de första kapitlen 1—18 och 21, hvartill här fogas ett nytt kapitel såsom det 19:e, så att hela Vita består af 20 kapitel. Registret utgör, som vanligt, slutet eller arken a—m.

Boken är utrustad med 21 träsnitt-taflor, af hvilka dock en, den sittande Birgitta, förekommer 3 gånger, så att antalet af de olika blott är 19. Bland dessa äro 10 hopsatta af flera mindre stockar såsom i de äldre upplagorna. Efter de Dürerska snitten från år 1500 äro 14 stycken troget kopierade, neml. de 10 hopfogade och de 4 stora; bland dem har korsfästelsen fått sin plats framför Vita Catharinæ och Salvator-reglans tafla tjenar som titel enligt hvad redan sagdt är. Den skrifvande munken, efter Orationes, är utesluten; men finnes i det profhäfte, som straxt skall nämnas. Deremot tillkomma här 5 träsnitt, som ej finnas i de äldre upplagorna,

neml. Birgitta sittande vid ett bord med sluttande pulpet, skrifvande sin bok; framför henne, i en sky, Christus pekande på en rulle som förskrift och vid hans sida Maria. Detta träsnitt förekommer 3 gånger, sid. 27, i slutet af Vita abbreviata och i slutet af Vita Catharinæ. De öfriga 4 äro: den nämnda Jerusalemskartan efter 1:a boken; helige Franciscus i stigmatiseringens ögonblick, blad PP5 i Alphonsi prolog till 8:e boken; en stor tafla framför revelationes extravagantes: madonnan uppfarande till himlen; och sist den nyss nämnda bilden af Catharina.

4 a. Ett helt år innan denna upplaga blef färdigtryckt utgaf Olaus Magnus en särskild prospekt dertill, som bär titeln:

Memoriale effigiatvm librorvm prophetiarvm sev visionvm B. Brigidae alias Birgittae vidvae stirpis regiae de regno Svetiae ad excitandvm conservandvmqve pvram deuotionem in cordibus humilium Christianorum, Romæ in ædibus eiuſdem ſancte Brigittæ, ante impressionem maioris voluminis reuelationum, Anno 1556. De Menſe Auguſti feliciter impreſſum.

Ofvanför denna titel synes i större träsnitt ett bröstbildsporträtt en face af författarinnan, klädd i dok; öfverskrift: S. Brigida ora pro nobis. I slutet på 27:e sidan står:

Impreſſum Romæ, in ædibus ſanctæ Brigidæ, per Duodecimū & Antonium ſocios, M. D. LVI. 22. Auguſti.

Folio 28 opag. sidor eller 7 ark i ett lägg.

I detta prof visas på 24 sidor den tillämnade bokens flesta illustrationer och dertill sex andra,

neml. det nyssnämnda porträttet; en apostel (Paulus); en Birgitta knäböjande för den korsfäste; mannen och hustrun (här kallade D. Latinus Vrsinus och D. Goritia eius coniux) knäböjande vid Birgittas sidor, kopierade efter det Dürerska snittet, bl. 9 i upplagan af 1500; den skrifvande munken, kallad Magister Magnus i original-upplagan, likaledes kopierad efter 2:a upplagan; samt madonnan stående på halfmånen. I profvet förekomma deremot icke 3 af bokens bilder neml. helige Franciscus, den stora madonnan och korsfästelse-taflan. Hela antalet af olika, större och mindre träsnitt-stockar är här 36, förutom 12 granna initialer och 14 småprydnader; det hela är således ett verkligt bilderhäfte.

Utom de vanliga, till de hopsatta taflorna hörande, utdragen finnas på 13 sidor utförliga texter berörande revelationerna, Birgitta, hennes barn, alla hennes pilgrimsfärder, m. m. Författaren till dessa stycken är Olaus Magnus, som nämnes på 3:e sidan såsom utgifvare af revelationerna. Han omtalar på 4:e sidan de 15 Birgitta tillskrifna bönerna, med uppgift att hon sammansatt dem redan i Sverige då hon 4 år efter sin mans död vistades i Alvastra kloster; men han upptager dem ej i sin upplaga.

5. Femte upplagan:

Revelationes S. Brigittae, Olim à Card. Turrecremata recognitæ, Nunc à Consalvo Dvranto A Sancto Angelo In Vado presb. et sacrae theol. profess. notis illvstratae. Locis etiam quamplurimis ex Manuscriptis Codicibus restitutis, ac emendatis. Cum

duplici Indice, altero Textus, altero vero Notarum. Cum Priuilegio Summi Pontificis. (Påfligt vapen.) Romæ, Apud Stephanum Paulinum. M D C VI. Superiorum Authoritate. Sumptib. Iulij Burchionij.

Folio 996 sidor (36 opag., 1—876, 84 opag. = register). Titeln i rödt och svart. Två spalter. Upplagan är försedd med 10 års privilegium af Paulus V, dedikation till Odoardo Farnesi, företal af Duranti och hans vidlyftiga noter, kapitel för kapitel. Vita Catharinæ följer vid textens slut. — Blott en illustration finnes: ett stort träsnitt framför 1:a boken visande Birgitta skrifvande, inspirerad medelst ljusstrålar, som gå in i hennes mun.

6. Sjette upplagan, eftertryck af den 5:e, har samma titel utom de sista orden, angifvande tryckort och år sålunda:

Antverpiae. Apvd Ioannem Keerbergivm. Anno clɔ. lɔc. xi. Cvm privilegio svmmi pontificis.

Folio 844 sidor (36 opag., 1—747, 60 opag. = register). På titeln ett kopparstick föreställande Birgitta bedjande framför crucifixet, och ånyo samma scen i mindre skala, längre bort i fonden. Den stora bilden i 5:e upplagan är här betydligt förbättrad och återgifven i kopparstick, signeradt: Petrus d Iode figurauit Wilhelm9 d Ham sculpsit

Varierande exemplar finnas med adressen: Vidua et hæredes P. Bellori.

7. Sjunde upplagan, Cöln 1628; titel i svart och rödt:

Revelationes S. Birgittæ olim a card. Tvrrecremata recognitæ Et A Consalvo Duranto A Sancto Angelo in Vado presb. et sacræ theol. profess. notis

illvstratae. Locis etiam quàm plurimis ex Manuscriptis, & Rom. editione restitutis, ac emendatis, vitijs tandem typographicis quibus scatebant sublatis. Adiuncta itidem Synopsi Approbationis & Priuilegiorum Ordinis S. Birgittæ. Operâ & labore RR. PP. eiusdem Ordinis. (Stor stock: gående lejon hållande en sköld med bomärke.) Coloniæ Agrippinæ, Ex officina Bernardi Gvaltheri Hæredum. [Sista ordet öfverklistradt med en tryckt lapp: Bibliopolæ.] M. DC. XXIIX. Cum facultate Superiorum. [Sist, efter Errata:] Coloniae Agrippinae, Typis Henrici Krafft, Anno M. DC. XXIIX

Folio 703 sidor (60 opag., 1—609, 37 opag. = register och errata, 2 hvita). Tryckt i två spalter.

Här tillkomma den i titeln nämnda Synopsis med Appendix De Monasterium Ord. huius (pro sexus diuersitate) separatione. Härpå följa för första gången Orationes qvindecim, upptagna på Olai Magni auktoritet enligt prospekten 1556. Allt detta upptager 32 sidor närmast framför 1:a boken. Det 2:a registret i Durantis upplaga är utelemnadt.

Varierande ex. finnas med adressen: ex officina A. Boetȝeri hæredum.

8. Åttonde upplagan, Rom 1628, består af 2 band. Första delens titel:

Revelationes Stæ Brigittæ Olim á Card. Turrecremata recognitæ & approbatæ, & á Consaluo Duranto Epō Ferettrano notis illustratæ, Et hac poſtrema editione facta collatione cum M. SS. Vat. alijsqȝ antiquis Codicibus emendatæ, & in duos Tomos distributæ. Primus complectitur Tractatum de Diuinis Viſionibus, Reuelationibus, Apparitionibus, Extasi,

& Raptu, ab eodem Episcopo nuper editum, & libros quinq; Reuelationũ nouis Notationibus Varijsq; lectionibus locupletatos. Tomvs. I. Romæ. Apud Ludouicum Grignanum Superiorum permissu. An.º MDCXXVIII.

Folio 884 sidor (52 opag., 1—210, 2 opag. portr., 1—620). Tryckt i 2 spalter. Titeln är stucken i koppar; öfre delen framställer 2 qvinliga helgon sittande skrifvande vid ett bord, inspirerade af den helige ande i dufvoskepnad; under deras fötter 4 otrogne. På ömse sidor om titeln derunder 4 små scener ur Birgittas lif; nederst Polska riksvapnet med det Svenska som hjertsköld, hållet af 2 genier. Derpå följa: dedikation till Sigismund III, 2 bref från honom till Duranti och 1 från denne till konungen; approbatio theologorum; privilegium af Urbanus VIII på 10 års tid; privilegium af Ludvig XIII; ode till Birgitta; epistola D. Ioannis cardinalis de Tvrrecremata med bvlla canonizationis, confirmatio canonizationis samt 2 tillhörande notarial-instrument; 2 aflatsbref af Bonifacius IX för dem, som på H. Birgittas festdagar besöka klosterkyrkan i Panisperna de urbe och hennes graf i Vadstena; prologus per Matthiam de Suetia; doctorum quorundam elogia; utdrag ur en minorit-ordens krönika för 1372 och 1387 om Birgittas död, begrafning, återupptagning, öfverflyttning till Vadstena &c.; elenchus auctorum; Duranti tractatus de visionibus &c. på 210 sidor; porträtt af Birgitta som pilgrim med staf i ena handen och kors i den andra, osign. kopparstick; slutligen revelationernas 5 första böcker med utgifvarens noter till hvart kapitel, s. 1—620.

Andra delens titel lyder så:

Revelationv̄. S^tæ Brigittæ libri tres poster^es À Consaluo Duranto Ep̄o Feretrano nouis Notationibus, varijsq; lectionibus locupletati: Vnà cum Regulis S. Saluatoris, Sermone de Virg. excellentia; necnon quatuor Orationibus eid. Sanctæ diuinitus reuelatis. His accedunt SS. Brigittæ, & Catharinæ eius Filiæ Vitæ ac miracula plura à Beata Brigitta edita, quæ in impreſs. hucusque Codicibus desiderantur. Additis tribus Indicibus Textus Notationum, & Tractatus copioſiſsimus. Tomvs II. Romæ. Apud Ludouicum Grignanum Superiorum permissu. An^o MDCXXVIII.

Folio 704 sidor (4 opag., 1—553, 147 opag., hvaraf registret 140). Titeln i kopparstick såsom 1:a delen. Derefter ny dedikation till Sigismund. Texten med noterna, som sluta med 8:e boken, s. 1—474; här förekommer för första gången Urban VI:s stadfästelse på Regula Salvatoris af 3:e Dec. 1378 (III non. Dec. anno primo). Vidare följa: Vita abbreviata s. 475—482; Miracvla Sanctae Brigittae Ex Antiquiſsimo M. S. codice deſcripta, qui apud RR. Moniales S. Laurentij in Paniſperna de Vrba aſſeruatur, quæ in impreſsis hactenus Codicibus inuenta non ſunt. s. 483—504; Sermo de beata Brigitta. Ex eodem M. S. Codice deſcriptus, vnà cum alijs quibuſdam Miraculis ab ea editis in Regno Poloniæ, & Suetiæ. s. 505—528. Underskriften i denna codex lyder: Expliciunt Miracula Beatæ Brigittæ de Suetia finita, & ſcripta Anno Domini 1378. In Octaua Sancti Martini per manus Nicolai Miſner aliàs dicti Vyogeler Clerici Brandenburgenſis Diœcesis tunc temporis in Roma exiſtentis, &c. — De Peregrinatione, s. 529, ett utdrag ur Olai Magni prospekt 1556. Vita Divae Catharinae

s. 530—553, efter Olai Magni upplaga 1557. Instrvmentvm Donationis Domus sanctæ Brigittæ ſitæ propè Palatium Farneſiorum de Vrbe, dat. Rom 8 Jan. 1383; gåfvan gjordes af enkan Francisca Papazuri. Constitvtiones monasterii S. Saluatoris ſuper Regimine præfatæ Domus Sanctæ Brigittæ, dat. Vadstena 8 Mars 1431; Confirmatio Donationis, & Hospitalis Monasterij S. Saluatoris de Suetia facta per Eugenium Papam IV iuxtà Conſtitutiones prædictas, dat. Rom 20 Sept. 1443. Slutligen följa de 3 registren på 138 sidor och rättelser samt arkregister på 1 sida.

Kongl. Biblioteket bevarar dedikations-exemplaret till K. Sigismund, på stort papper med illuminerade titelblad och hans vapen på permarna.

9. Nionde upplagan, München 1680; titel i rödt och svart:

Revelationes Cælestes Seraphicæ Matris S. Birgittæ Suecæ, Sponsæ Christi præelectæ, ordinis sponsi sui ss. salvatoris fvndatricis. Olim ab eminentissimo domino Ioanne Cardinale de Tvrrecremata Recognitæ et approbatæ. A reverendissimo Consalvo Dvranto Episcopo Feretrano insigni Tractatu de Visionibus, Revelationibus, Apparitionibus, Ecstasi, & Raptu, ac plurimis Notis, eruditissimè illustratæ. Nvnc demvm. Iuxta exemplaria romana recens Impressæ, plurimis mendis purgatæ, vitâ & miraculis ejusdem sanctæ Matris, ac Filiæ Divæ Catharinæ primæ Ordinis Abbatissæ, & alijs ornatæ. denique quadruplici, Biblico, Theologico, Concionatorio, ac Verbali copiosissimo Indice auctæ. Opus plane divinum, omnique statui Ecclesiæ, sed inprimis sacris Oratoribus perquam utile. Opera F. Simonis Hörmann Bavari

ordinis ss. salvatoris & S. Birgittæ Prioris, & Confessoris generalis in Altominster. Permissu superiorum, et privilegio serenissimi electoris Bavariæ, &c. Monachii, Sumptibus Joannis Wagneri, & Joannis Hermanni à Gelder, Bibliopolarum Monacensium. Typis Sebastiani Rauch. Anno M. DC. LXXX.

Folio 1146 sidor (48 opag., 3—864, 236 opag.) och kopparstickstitel. Denna är ett vackert af J. Umbach ritadt och af B. Kilian stucket blad, föreställande öfverst: Jungfru Marias upptagande till Guddomen; der nedanför, till venster, fallet i paradiset, och helvetet, till höger; nederst: 2 qvinnohelgon sittande framför crucifixet vid ett bord, på hvars duk står en kortare titel till boken. Upplagan, tryckt i 2 spalter, följer den Romerska af 1628 med uteslutande af dedikationerna till Sigismund; hans och Duranti bref; de 2 privilegierna af Urbanus VIII och Ludvig XIII; odet till Birgitta; och de 2 sista registren. Deremot tillkomma: dedikation till Alberto Sigismundo Episcopo Frisingensi ac Ratisbonensi; Præmonita ad Lectorem; Index Theologicus och Index Concionatorius, tillsammans 135 sidor. Index verbalis är ock mycket ökadt, så att det svällt ut till 99 sidor. Sist komma rättelser på 1 sida.

Variant-exemplar finnas, hvari titeln är af annan sättning med små olikheter. Efter rättelserna i slutet är ock tillagd en Protestatio Auctoris Indicum.

Flera fullständiga Latinska upplagor än nu uppräknade nio hafva icke utkommit, ty uppgifterna om upplagor tryckta i Rom 1475, 1485, 1521 bero endast på missförstånd. — Smärre utdrag ur revelationerna äro mera talrika och anföras här efter tidsföljden,

då det svårligen lär lyckas att finna någon giltig grund till en fördelning efter innehållet.

10. [**Onus mundi. — Alique reuelationes quarti libri** &c.] Rom, E. Franck, 1485. Qvart 140 opag. sidor, de 2 första hvita. Ingen titel. Latinsk stil, 33 rader i full kolumn, inga signaturer; tomrum lemnade för alla de stora initialerna, af hvilka blott de 11 sista angifvas med en liten bokstaf, tillsatt i ytterkanten som ledning för rubrikatorn. Coll. 3 ark med 8 blad i hvarje; 1 ark med 4 blad; 1 ark med 8; 1 ark med 4; 3 ark med 8; 1 ark med 6 blad. På 80:e sidan står: **¶ Registrum.** angifvande de första 6 arken och på 136:e sidan: **¶ Registrum huius libri.** omfattande de 4 sista arken. Det kan häraf synas som här vore fråga om 2 sjelfständiga böcker, men detta vederlägges af slutskriften på sid. 135, 136, så lydande:

¶ Reuelationum excerpta℞ quas iam pro parte im/ |pletas conſpicimus adhuc etiam implendas futuro cū | (s. 136) gemitu exſpectamus ac earum reuelationum que onus | mundi non iniuria intitulantur & ſermonis defenſionū | probationum ac expoſitionum reuelationum genero/ |ſe uidue domine Birgitte Principiſſe Neretie ex Reg/ |no Suetie diuinit⁹ inſpiratarum Etiam regule a chriſto | ſponſo eidem tradite ab ea poſtea in lucem edite per | Gregorium undecimum Pōtificem maximum appro | bate opuſcula Illu= ſtriſſimi Principis dn̄i Georgii Comi | tis Palatini Rheni Inferioris ſuperiorisq̧ Bauarie Duc3 | Magnificentiſſimi im= penſis ob ſingularem eius in reli | gionem deuotione & affectu directiōe. ac cura Fratris | Bolfgangi Sandizeller p̄fati Principis familiaris arteq̧ | & diligentia & caractere polito & emendato Magiſtri | Eucharii Franck in Vrbe Roma omnium Principe & | patria impreſſione cultiſſimi finiunt Anno ſalutis. Mc/ |ccclxxxv die uero prima menſis Octobris.

(I förbigående anmärkes att om denna af 121 ord bestående mening skall försvenskas efter ordalydelsen och äfven i en enda mening, lär man få börja med 113:e och 62:a orden, finiunt opuscula, samt derefter låta det 2:a och 1:a följa.)

Innehållet börjar på 3:e sidan med ett kort förord (15 rader), hvarpå kommer första afdelningens titel:

¶ Sequitur libellus qui intitulatur Onus mundi id eſt prophetia de malo futuro ipsi mundo superuenturo.

Denna libellus består af företal och 26 kapitel samt upptager 47 sidor. De 21 första kapitlen äro utdrag ur revelationerna; kap. 22 säger blott att långt före Birgitta samma uppenbarelse varit föresedd af många; kap. 23 handlar om Sibyllas förutsägelse; kap. 24 om helige Gregorii; kap. 25 om heliga Hildegards; kap. 26 om abbot Joachims.

Vidare på sidan 50:

¶ Sequuntur feſta Sancte Birgitte.

På sid. 54:

¶ Sequitur oratio bona de Sancta Birgitta.

Sid. 56 tom. Sid. 57:

¶ Hic incipiūt alique reuelationes quarti libri celestiū reuelationū ſancte Birgitte a domino noſtro Ieſu Chriſto ei date.

Dessa utdrag bestå af 4:e bokens kap. 48, 49, 10, 17, 33, 76 och 80, samt sluta i början af 80:e sid.

Den andra afdelningen innehåller på 55 sidor

¶ Sermo defenſionum probatōnum ac expoſitionum diuinitus inſpiratarum reuelationum a ſpōſo Ieſu Chriſto generoſe domine Sancte Birgitte ſponſe eiuſdem & principiſſe Nerecie de regno Suecie factarum necnon appro-

batiõis & confirmationis regule a Chrifto recepte & ab eadem beata Birgitta edite per Gregorium papam .xi. & Martinum .v. fummos pontifices confirmate approbate & munite. In publico confiftorio coram Vrbano .vi. fummo pontifice reuerendiffimifq; dominis Ioanne de turre cremata hifpano cardinali Sancti Sixti uulgariter nũcupato Adam cardinale in facra theologia magiftro z elifareo tituli Sancte Balbine prefbitero Cardinale ceterifq; dñis affiftentibus habitus Summa lucubratione diligenti etiam ftudio editus feliciter incipit.

Denna sermo innehåller 11 kapitel, af hvilka dock det 2:a är uteslutet, förmodl. blott genom tryckfel. Författaren är Magister Matheus de cracouia sacre theologie professor, enligt hvad 1:a afdelningens 1:a sida omnämner.

Efter sermonens slut, sid. 135, följer den redan anförda slutskriften af boktryckaren och arkregistret öfver 2:a afdelningen. De 4 sista sidorna 137—140 upptagas af

¶ Oratio in laudem .S. Birgitte fingularis ac luculenta que in uergenti mundif fine. nũcia ambafiatrix ac legata a fummo xp̄o fponfo fuo miffa fuit ad cõuertendas animas ad deuȝ & a feculi illecebris ceffandum penarum metu quas minatur fumope docet ac pfuadet.

Boken tillhör de största sällsyntheternas antal och finnes fullständig måhända blott i 5 exemplar eller så omkring.* Beträffande dess första afdelning, Onus Mundi, kan nämnas att den sannolikt hopsattes vid år 1433 af Magister Johannes Tortsch, "sacre theologie baccalarius, collegiatus majoris

* En särskild, men ej noggrann, Italiensk beskrifning derom utgafs af F. Calori Cesi, Modena 1860, på 12 stora octavsidor, af hvilka dock endast v, vii—xi innehålla titel och text; de öfriga 6 äro alldeles eller nästan alldeles toma. Upplagan var blott 25 exemplar.

collegii universitatis Lipkzcensis." Nämnda år på Symons och Judæ dag sände Vadstenaklostrets bröder till denne ett bref, deri de säga sig hafva bekommit boken med uppgift att han hade utgifvit densamma, hvilket de dock "ej ville eller kunde tro, snarare förmodande att hon vore utgifven af någon mindre erfaren och förmäten, och vore oklokt skrifven. Vårt hjerta blef liksom dödt i oss då vi hörde att hon blifvit lemnad till städer, länder och deras furstar; vi frukta nemligen att hon har kommit i händerna på våra medtäflare, hvilka öfverlemnat henne till kyrkomötet i Basel för gransknings skull, hvaraf slutligen skall följa förvirring, skymf och vanära för hela orden, hvilket Gud ärones konung måtte afvända. Bättre och klokare att se oss till godo hade varit, att begrafva henne under skäppan, än draga henne fram i ljuset under kyrkans nuvarande tillstånd och oro. Ty, enligt hvad Gregorius vittnar, den som öppet bär en skatt på vägen, han önskar att plundras." Brefvet, på Latin, är tryckt af E. Benzelius i Monumenta historica vetera ecclesiæ Sveogothicæ, Upsala 1709, sid. 175, 76.

10 a. En upplaga utan ort och år finnes äfven omnämnd; men består blott af just de samma första 4 arken, som innehålla Onus mundi fullständigt; dessa utgåfvos särskildt, och derför fingo sådana exemplar tillägget: **❡ Regiſtrum.** på sidan 55, så som i de andra afdelningarna. Alla tre såldes förmodligen särskildt, hvar för sig.

11. **❡ Opuſculū vite et paſ | ſionis criſti. eiuſq; geni= | tricis marie ex reuelatio | nibus beate birgitte cō= | pilatum/ Z cōpendioſa le | genda eiuſdem.**

Antwerpen, G. Leeu, 1489. Mycket liten sedes (texten 6½ cm. hög) 264 opag. sidor, de 2 sista hvita; 21 rader i full kolumn; götisk stil. Coll. ark a—r à 8 blad. Sign. a ej utsatt; r half-ark.

Titeln, på 6 rader, upptar blott öfversta delen af 1:a bladet, som för öfrigt är tomt. Sid. 3 **¶ Sequitur ꝓhemium.** 10 sidor och 5 rader. **Sequūtur rubꝛice bꝛeues huius libelluli. et capituloꝛum.** Sid. 13—16. Sid. 17 upptages af ett träsnitt: Birgitta skrifvande vid en pulpet; bakom henne står engelen dikterande; öfverst i tre fält guddomen: fadren hållande den blödande sonen, dufvan, och madonnan med den nyfödde sonen. Sid. 18—232: textens 41 kapitel sammanfogade ur revelationerna och evangelierna; på s. 232: **¶ Finit opuſculū. ¶ Remedia ꝯtra temptationes** med 3 böner. S. 234 några data till Birgittas historia. S. 235: **Sequit legēda btē birgitte vidue···** S. 253: **Explicit legenda. ¶ Oꝛatio deuota ad beatā birgittaꝫ.** S. 255: **¶ Oratio ad beatā Caterinā filiā beate birgitte vidue.** S. 257: **¶ Jtem de eadē btā katerina** S. 258: **¶ Epistola exhoꝛtatoria ad meditationem paſſionis chꝛiſti. Iacobus Canter friſius Ghebbe ꝟgini docte ſcimoniali deo deuote in claro friſie monaſterio jeſſe ſoꝛori ſue** — Det tyckes framgå af denna epistola, som slutar på s. 262, att Canter är den som hopsatt alla dessa utdrag till en särskild bok.

Boktryckarens slutskrift på nedre hälften af 262:a sidan lyder:

¶ Opuſculū vite ꝛ paſſiōis chr̄i eiuſꝫ | genitricꝭ marie ex reuelatiōib⁹ btē bir|gitte/ ꝛ cōpendioſa legēda eiuſdem in| monaſterio ad thꝛonū marie: alias bir|gitte in Teneramūda Cameraceñ dy|oceſ cōpilatū Cum epl̄a exhoꝛtatoꝛia | ad

meditationē paſſiōis chri felicit ex|plicit p me Gerardū leeu impſſorie ar|tis pitū Antvverpie impſſum Anno| dñi M°cccc°lxxxix° 3ª die mēſis mar|cij ad laudem dei.

Slutskriften finnes med några mycket små olikheter, beroende blott på den omständigheten, att slutarket v är ett half-ark, som blifvit uppsatt två gånger i samma form, för att undvika dubbel tryckning.

12. Ny upplaga af föregående. Utan tryckort, 1491. Half-octav 160 opag. sidor; 26 rader på sidan; götisk stil; tomrum lemnade för alla större begynnelsebokstäfver. Coll. ark a—k med 8 blad i hvarje. Titel:

Opuſculum vite et paſſionis chri/|ſti. eiuſq genitricis marie ex reuela|tionibus beate Birgitte cōpilatū| et cō= pendioſa legenda eiuſdem

Slutskrift på 160:e sidan:

¶ Opuſculū vite ⁊ paſſionis xpi eiuſq genitricis| marie ex reuelatiōib) btē birgitte ⁊ ꝯpēdioſa legēda| eiuſdē ī mona= ſterio ad thronū marie aſs birgitte ī| Teneramūda Came= raceñ. dioc. ꝯpilatū. cū epſa|exhortatoria ad meditationē paſſiōis xpi feliciter| explicit. Anno dñi Mcccc. xci. xvi. die menſ may.

Innehållet är lika med föregående; upplagan sannolikt tryckt i syd-Tyskland.

13. En ökad upplaga af detta urval utgafs i Cöln 1517 med följande titel:

THeſaurus anime fideſ ex reuelationib) beate Birgitte salubriter collectus. ¶ Uita ⁊ paſſio Jeſu chriſti ¶ Uita dei genitricis Marie ¶ Uita beate Birgitte ¶ Uita beate Catharine. ¶ Regula ſancte Birgitte ¶ Regula ſancti Auguſtini ¶ Stat⁹ hūani gener ab Adam vſq ad Chriſtū. ¶ Tabula huius libelli. lōge ampliora cōplectens q̃ titulus hz.

Mycket liten sedes (6½ cm. hög) 320 opag. sid., de 2 sista hvita; 21 rader i full kolumn; götisk stil. Coll. arksign. a—v.

Slutskrift på 318 sidan:

¶ Explicit hoc faluberrimū chꝛiftiane meditatiōnis opuſculū Jmpꝛeffum Colonie in edibꝫ Quētelianis. Anno dñi. millefimo qngentefimo decimo feptimo.

Innehållet är detsamma som förr, med tillägg af Regula sancti Saluatoris och Diui Aurelij Augustini Episcopi Regula prima, secunda, tertia, hvilka båda stycken upptaga 2:a t. o. m. 75:e sidorna. Epistola exhortatoria i slutet är utelemnad, hvaremot tillkommer på 159:e bladet: oratio beati Gregorij pape de quinque vulneribus christi iesu. Af den på titeln nämnda uppsatsen Status humani generis finnes deremot intet spår.

°**14.** Libellvs de quibuſdā futuris ex ſancte Brigitte reuelationū libris additis etiam nonnullorum aliorum dictis collectus. Under denna titel, som är satt i kilform, ett träsnitt föreställande Birgitta (?) knäböjande för ett helgon med ris i molnen. På sista sidan tre vapen: fästning? [vapen], örn med S, Lithauens ryttare. Derunder: Datus is libellus in lucem. ſub protectione dñi Jheſu Chriſti totius generis humani ſaluatoris. Jmpreſſum Cracouie per Florianvm. Anno 1522. Profpice qui veniunt hos caſus eſſe ferendos. Nam leuius ledit quicquit preuidimus ante. Derunder: sköld med tretornad fästning.

Liten octav 44 opag. sidor. — Börjar: Prefatio per modum epiſtole ad lectorem. Ej undertecknad; 3 vapensköldar nederst. Derpå: Tractatvs ex diuinarum Sancte Brigitte reuelationum libris. — Pro-

hemium och 20 kapitel, af hvilka 2—14 äro utdrag ur revelationerna.

15. Flores Precvm D. Brigittae Ex eiuſdém reuelationū libris nunc primum excerpti à Ioanne Vastovio Gotho, Capellano et Bibliothecario Regio. Cum gratia et priuileg. S. R. M. Coloniæ Sumpt: Franciſci Iacobi Mertxenich. M. DC. X. Pet. Iſselburg fecit.

Liten duodes 192 sidor (3—191). Titeln stucken i koppar i en slags portal med Madonnan öfverst, på sidorna kärleken och hoppet. Dedicerad till Drottning Constantia. De 15 bönerna äro intagna häribland.

°**16.** Flores Gratiarum ac Virtutum ex Revelationibus beatæ Brigittæ collecti. Auctore R. P. Gaspare Druȝbicki, soc. Jes. Prag, utan år. Duodes 144 sidor.

°**17.** Regula seu constitutiones fratrum novissimorum ordinis salvatoris vulgo Stæ Brigitæ ab Urbano VI, Joanne XXIII, Martino V et Gregorio XV approbatæ. Paris 1622. Sedes.

°**18.** Regula, seu Constitutiones Fratrum Brigittanorum Nouissimorum, à Martino V. Pontif. Max. Sanctæ memoriæ olim approbata; atqȝ Gregorio XV. Anno Domini M. D. C. XXII. Ecclesiam gubernante, reuisa &c. Dvaci, Typis Ioannis de Fampoux, sub signo S. Spiritus 1623.

°**19.** Manuale, sive Compendium Revelationum coelestium selectiorum Birgittæ viduæ. Accedunt miscellanea & Vita Albani Eremita. Per Johannem de la Concepcion. Cæs. Aug. 1660. Octav.

20. Regvla Salvatoris vvlgo nvncvpata De Sancta Birgitta de regno Svetiæ, data divinitvs ab ore Iesu

Christi: ab ipsomet consecrata ad honorem Mariæ Virginis Eivs Matris; Et à Sancta Sede Apostolica Iusſù eiuſdē Chriſti expreſsè approbata. Genvæ, M. DC. LXVIII. Typis Benedicti Cellæ, in Platea Iuſtinianorum. Superiorum permiſſu.

Qvart 36 sidor (3—36). Derefter följer på 96 sidor med nytt titelblad men fortsatt paginering: Constitvtioni in ordine alla perfetta osservanza della regola Del Salvatore - - - In Genova, M. DC. LXVIII. Pag. 39—128 samt 4 sidor Tavola och Scorrettioni occorse nello Stampare.

°21. Quam horrendum sit Sacrosanctum Missæ Sacrificium in peccato mortali offerre. Ex Revelationibus B. Birgittæ lib. 1. cap. 47, lib. 4 cap. 135 & lib. 6, cap 9.

Juxta Exemplar Romæ impressum, Excudebat Ratisbon. Joan. Bapt. Lang Episc. Ratisbon. Typogr. Permissu Superiorum.

Utan år; slutet af 1600-talet. Fol. pat. 1 blad. Texten omgifven af en ram af röscher. Med ett träsnitt: två englar hållande ett helgedomskärl. Rubriker:

Colloquium Christi cum Beata Brigitta. — Sacerdoti indigne celebranti exhortatio. — Oratio.

22. Revelationes Selectae S. Birgittae († 1373). Textum ad fidem codd. mss. cognovit A. Heuser, archidioec. coloniensis presbyter. Coloniae, Bonnae et Bruxellis, apud J. M. Heberle (H. Lempertz & C°). MDCCCLI. Typis J. S. Steven.

Sedes 360 sidor (8 opag.; 1—351), de 2 första hvita. Främst porträtt i stålstick: Birgitta i nunnedrägt, bedjande vid crucifixet. Innehåller Vita S. B.,

Sermo angelicus, Rev. de vita et passione Jesu Christi, Rev. de angelis, Rev. de sanctis, Rev. de iudicio particulari, Orationes IV, Orationes XV.

Sermo angelicus utgafs äfven särskildt i 25 ex., tagna ur denna samma upplaga.

B. Franska öfversättningar.

23. Les Revelations celestes et divines De S^cte^ Brigitte de Svede, commvnement appellee la chere espovse. Diuisees en Huict Liures. Esquelles toutes sortes de persônnes de quelle qualité & condition que ce soient, se peuuent grandement perfectionner, admirer & practiquer de grãdes & heroïques actions & vertus selon leurs vocations, vacations & estats. Traduites par Me Iacqves Ferraige, Docteur en Theologie. Dediees à Madame la Duchesse de Vandosme. (Förläggarens vignett i kopparstick: Phœnix på bålet, med omskrift: Soli aeternitati.) A Paris Chez Michel Soly, ruë Sainct Iaques, au Phœnix. M. DC. XXIV. Avec privilege et approbation.

Qvart 1004 sidor (44 opag., 2—943, 35 opag.; men 550—53, 757—60, 776—85 äro öfverhoppade). Efter titeln följer tillegnan, aux lecteurs, approbations et eloges, biskopen och eremiten Alfons' företal till 8:e boken, approbation af François Gvillemat 1624, texten, register, extraict dv privilege.

24. Ny upplaga häraf utgafs i Lyon, chez Simon Rigaud, 1649 i qvart, hopträngd till 724 sidor (28 opag., 1—670, 26 opag.). Exemplar af samma upp-

laga finnas ock med nya år 1650, 1651 och 1652, genom ändring och tilltryck på titelbladen.

25. En långt nyare upplaga trycktes i Avignon, chez Seguin ainé, 1850; 4 delar i duodes (pag. vj—lx och 348, 432, 464, 373). Ånyo utgafs denna samma upplaga 1853, med nya titlar: Tournai J. Casterman et fils (utan årtal); samt ytterligare med firma: Librairie catholique de Périsse frères 1859 (icke nya titlar, utan blott med ändring på de ursprungliga).

Utdrag ur revelationerna äro följande:

°**26.** Règles et constitutions des Frères novissimes de l'ordre du Sauveur dit de S. Brigitte. Douay 1622. 12:o.

°**27.** Constitutions ou Règles des Religieuses de l'ordre de S. Brigitte. Douay, veuve Marc Wyon, 1635. Duodes 128 sidor. — Variant: veuve Laur. Kellam, 1635.

28. La Regle revelee et prescrite par la bovche propre et sacree De Iesvs Christ a sa bien-aimee Efpoufe S. Birgitte Princeffe de Nericie en Suede. Pour servir d'instruction aux Religieufes de l'Ordre de S. Sauueur au Cloistre par elle fondé & doté en Wazste audit Pays. Et aux autres Monafteres qui feront erigez de mefme Ordre en autres lieux. Tranflatée & traduite de Latin en François par Monsieur Nicolas Grvson, Pasteur d'Arleux, & Chapelain des Religieuses Birgittines en Douay. A Dovay, Chez Iacques Mairesse, à l'enfeigne du Pelican d'or, 1648.

Liten sedes 204 sidor (24 opag., de 2 första hvita, 1—183) och 1 kopparstick. Detta framställer en rhomb med ett vapen i 8 fält, förmodl. till-

hörande damoiselles Catherine Berthe et Marie Catherine Herencq, till hvilka den lilla boken är dedicerad af l'Abesse et Religieuses Birgittines de S. Sauueur du Monastere de l'Immaculée Conception de la glorieuse Vierge en Douay (s. 5—13). — Följer så Confirmation et Bulle du Pape Vrbain VI (s. 14—24). Efter sjelfva regeln (s. 1—156) följer Approbation för öfversättningen 12 Mars 1648 af François Sylvivs Doct. & Professur en la S. Theologie. Vidare: Avant-propos svr le Sermon Angelique; fyra små utdrag ur revelationerna och ett beröm af alla den heliga Birgittas böcker.

°**29.** Les Révélations de Sainte Brigitte, princesse de Suède, traduites pour la première fois du latin en français, par un ancien vicaire-général. Paris, Gaume frères, 1834.

Duodes 336 sidor (XVI, 2—320?). Öfversättare var abbé Lesurre. — **30.** Seconde Edition. Lyon, Perisse frères. Roanne, imprimerie de E. Perisse. 1836. Duodes 340 sidor (vj—xvj, 2—322), de 2 sista hvita. — °**31.** Ånyo, Paris, Gaume, 1850. Octodes 324 sidor.

32. Les Gloires Du Sacerdoce ses obligations et ses maux. Extrait des révélations authentiques faites a sainte Brigitte, Avec des explications et des additions importantes. D'après Le R. P. Antonio Natali de la compagnie de Jésus. Traduit par l'abbé J. A. Boullan, docteur en théologie. Ouvrage approuvé par l'autorité ecclésiastique. Librairie catholique de Perisse frères - - - 1857.

Duodes 216 sidor (4 opag., II—VII, 2—204). — Text-utdragen sluta s. 112.

33. Révélations choisies de Sainte Brigitte publiees Par A. Heuser, Archidiacre de Cologne. Traduites par Charles Sainte-Foi. - - - H. Casterman Tournai 1863.

Liten sedes (½ 8:o) 464 sidor (VI—XXVI, 2—437).

C. Italienska öfversättningar.

34. **Jncomēciano certi capitoli trati inuolgare de li libꝛi di| ſācta Bꝛigida da dio allei reuelati. Laquale bꝛigida fu|de lo Reame diſuetia electa da xp̄o pſua nouella ſpoſa| ꝛ da lui come ꝓfetiʒa in q̄ſto pꝛeſente ꝛ pericoloſo tēpo| mādata ad anūtiare a gli homini e ale femine del mūdo| cheſſi conuertano alo loꝛo creatoꝛe.**

Qvart 232 opag. sidor, de 2 sista hvita. Coll. ark a med 4 blad, b—p à 8 blad. Götisk stil.

Särskild titel till denna bok finnes ej, utan dessa 6 rader stå midt på första sidan, som är omgifven af 2 långa ornamenter och 10 små träsnitt, framställande bibliska och legendariska taflor. Öfver första raden är ett större träsnitt: qvinligt helgon med kors och stående på en mark, der höga blomster växa. Omedelbart i fortsättning med rubrikens sista rad följer en röd öfverskrift till första kapitlet, som inledes med en sittande påfve.

Boken består af 113 kapitel valda ur revelationerna; öfverskriften och initialen till hvart kapitel är i rödt tryck, undantagandes i det sista. Efter detta följer på 224:e sidan register: Comincia la tauola de capituli che ſi contengono ne lo pꝛeſente: libꝛo che ſono capituli. c.xiij. Slutskriften på 230:e sidan lyder:

Jmpꝛeſſum in montis regalis per Joſephum berruerium ⁊ ad inſtantiam domini ſte phani de allegro mercatoꝛ libꝛoꝝ Janue Sub ãno domini. M. ccccc. xviii. die xv. Men ſis Marcij.

Denna upplaga är af största sällsynthet.

35. Alcvne Revelationi Di S. Brigida de Svetia Tradotte dal Latino in Volgare da Francesco Nicolao Croce Romano. Parte prima. Si ſono ſcelte le più vtili per quelli, che deſiderano riformare la vita loro, piangere li peccati paſſati, e meditare la Santiſsima Paſsione di N. Sig. Giesù Chriſto, e li dolori della Santiſs. Vergine Maria sua Madre dillettiſsima. Si ſono eſtratte dalle Reuelationi ſtampate in Roma appreſso Lodouico Grignani il 1628. In Roma, Per Michele Ercole. 1670. Con licenza de' Superiori.

Duodes 568 sidor (7—568). Dedicerad till Donna Isabella Mvti Conti Dvchessa di Poli af utgifvaren Francesco Nicolao Croce Romano. — Parte seconda börjar med sidan 101.

36. Squarci delle celesti rivelazione di Santa Brigida principessa del sangue reale di Svezia. Estratti e tradotti da Filippo Augusto Ruscone parroco. .... Privatis Revelationibus eredendum esse quoties fuerint miraculis confirmatæ, ac Sedis Apostolicæ jussu examinatæ et approbatæ. Innoc. III. in cap. Cum ex inunctis de Hæreticis. Milano coi tipi della ditta Boniardi-Pogliani di Ermenegildo Besozzi. 1848.

Octav 316 sidor (IV—XV, 2—299) och 1 porträtt i kopparstick. Förord [III]—VIII. Bolla della canonizzazione IX—XIII. Några latinska citater XIII—XV. Utdragen upptaga s. 1—282 och Indice 283—299.

Porträttet är en förskönad kopia af det som finnes i romerska upplagan af 1628.

37. Orazioni di Santa Brigida Principessa di Svezia testo di lingua inedito Siena tip. dell' ancora di G. Bargelini 1867.

Liten octav 36 sidor (4—35). — Innehåller de 4 större orationerna, efter en handskrift från år 1399, utgifna af F. Grottanelli i blott 200 exemplar.

D. Spansk öfversättning.

38. Vida De Santa Brigida, Princesa De Nericia. dedicala a la mesma santa, El General D. Migvel De Oqvendo. Cauallero del Abito de Santiago, Señor de las Cafas de Oquendo, y S. Milian, y Torre de Laffarte. Con privilegio de sv magestad. En San Sebastian Por Martin de Huarte Impreffor de efta muy Noble, y muy leal Prouincia de Guipuzcoa. año de 1676.

Qvart 354 sidor (16 opag., 1—319, 10 opag., 1—8, af hvilka sista endast 1, 4, 5 äro angifna). Titeln omgifves af en smal ram. De 16 opag. sidorna innehålla tillegnan, förord, privilegium, Carta del Miguel de Elizalde, Licencia, Approbacion, tryckfel. Det som skall anses för lefnadsbeskrifningen upptar endast sid. 1—8. Deremot upptagas sid. 9—297 af utdrag ur Revelationerna; hvarefter Mverte de Santa Brigida fyller sid. 298—319. Derpå kommer ett särskildt blad: Tassa, bestämmande bokens pris till 400 maravedis (efter 10 marav. för hvarje af textens 40 ark). Indice upptager 8 sidor; slutligen följa böner och litania på de sista 8 sidorna.

E. Tyska öfversättningar.

a) Plattyska.

39. En upplaga, som förmodligen förblifvit oafslutad och outgifven, hvaraf nu endast några få (5?) fragmenter finnas bevarade. De äro i liten folio och hafva 33 rader på sidan, götisk stil. De trycktes förmodligen i Rostock hos Michaelis-bröderna (die Brüder vom gemeinsamen Leben zu St Michael), hvilka redan 1475 hade anlagt tryckeri i klostret. Ett korrekturblad innehållande ett stycke af 74:e kapitlet i revelationernas 4:e bok är aftryckt i Wiechmanns Mecklenburgs altniedersächsishe Literatur, I s. 15. Schwerin 1864. 8:o. Ett annat blad börjar: Got ſprack to Sunte bi꞉gitten in deme eerſten boke in deme negende Cap. Då detta kapitel likväl är det 17:e, icke 9:e, vill det synas som denna tillämnade upplaga icke varit fullständig, utan blott ett utdrag, kanske efter något större måttstock.

40. **Hijr heuet sik an | dat Regiſter deſſes | yegenwardighen | bokes.** [I slutet på 237:e sidan:] **Bartholomeus | Ghotan impſſit | Jn Lubeke.**

Ingen titel, endast på 3:e sidan rubrik i missalstil, så väl som den anförda slutskriften.

Sedes (½ 8:o) 256 opag. sidor med 18 rader i full kolum; götisk stil. Sid. 1, 2, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 238, 239, 240, 254, 255, 256 äro blanka. Sid. 18 har ett träsnitt: Birgitta sittande skrifvande i sin bok. Arksign. b—o à 8 blad.

På 3:e sidan under rubriken följer ett kort förord: **Got de here/ de an ſy꞉ | nen vtherkornē vrū | den wūderlike wer | ke ghedan hefft. vñ | heilſamighe lere den yennē**

de ene | leff hebben, gheopenbaret hefft. | De hefft ock fyner othmodighen| denerynnen süte Birgitten men= |nighe vorborghēheit gheopenba= |ret (beide an gheſichte vnde ok an | worden) to troſte ſynen vtherkoꝛ= (s. 4) nen, vnde to beteringe der ſūdere | Der hijr etlike in dudeſch ghema| ket ſynt. uppe dat ʒodane vor= |borghenheit nicht voꝛhalen bleue. Derefter följer registret, som slutar på sid. 11. Innehållet är först korta utdrag ur revelationerna och många böner; derefter det vidlyftigaste stycket: **de paſſio vnſes leuen heren ihū criſti** på 90 sidor; på det sista, osignerade arket följa åter 9 böner.

Boken är tryckt mellan 1484—94 då Ghotans tryckeri fanns i Lybeck; hon är af allra största sällsynthet.

41. Sunte. Birgitten. | openbaringe. +

[I slutet af sista bladets framsida:] Anno domini M cccc xcvi. Lübeck.

Qvart 408 sidor eller 204 blad numererade ii —CCiij, men xv, xvi dubbla och xxxix öfverhoppad. Arksignatur b—ʒ, ꝛ, ꝛ, ꝯ (= 25 dubbla och 1 enkelt ark, det sista). Tryckt med schwabach eller fet fraktur-stil; 29 rader i full kolumn. Öfver de 2 titelraderna en stor kejsarkrona. På titelns frånsida träsnitt: Birgitta sittande och skrifvande i sin bok med öfverskrift: Sunte Birgitta bydde voꝛ vns och nedanför 4 rader på Latin ur 4:e boken kap. 133. Samma bild förekommer inpassad i en bred ram på bladen ix, xl, lxxix, Cxxvi, vid början af 1:a, 2:a, 3:e, 4:e böckerna. Vid 5:e boken, bl. Clxxviij, förekommer Sunte katherina van watʒſteyn i samma ram som de 3 sista. Dessa 4 hafva nedtill boktryckarens 2 sköldar, hvarom straxt nedan; den

första ramen åter har en tom sköld nertill. Ännu finnas 3 träsnitt: en madonna i solstrålarna, stående på halfmånen, bl. viii; en liten tafla, föreställande Maria och Josef knäböjande för barnet, som ligger i en ask, bl. Cxi; en korsfästelse med 4 personer och underskrift: Salue crux digna. + Super omnia ligna benigna + Tu me consigna + Ne moriar morte maligna + alltsammans omgifvet af ramen med de 2 sköldarna, bl. Cxv. Andra prydnader äro de stora initialerna af olika slag; några hvita på svart botten, andra tvärtom; för den första på bl. x är tomrum lemnadt att ifyllas med målning, likaså bl. Clxxix. Bokens sista sida upptages af 4 vapensköldar i hvar sitt hörn och i midten en dödskalle; den öfre till venster visar dubbelörnen med utspända vingar (kejsarvapnet); den högra: ett hvitt fält och ett nedre, utsiradt med slingor (Lübecks vapen); den nedre till venster: 3 vallmoknoppar; den högra: monogramet ╦F Dessa 2 sistnämnda anses vara boktryckarens märke och finnas redan 5 gånger förut, i mindre skala. Hans namn har förblifvit okändt, och man kallar honom derför der Buchdrucker mit den drei Mohnköpfen.

Efter titeln följa: Dat register desses boekes; Eyne voꝛrede bl. vi; 3 böner till Maria, Birgitta och Katharina van watȝsteyn; två latinska hymner till Birgitta (de kallas oracio). Texten börjar på bl. x och fortgår till slutet, fördelad i 5 böcker, af hvilka den första handlar om revelationerna och Birgittas lefnad; den 2:a o. 3:e innehålla utdrag ur revelationerna utan någon ordning, än möjligen en gruppering kring Birgitta och hennes verksamhet;

den 4:e ytterligare ett blandadt urval; 5:e boken slutligen handlar om Katharinas lif och mirakler. Fullständiga exemplar af boken tillhöra de största sällsyntheter; det som förvaras i Kongl. Biblioteket har på bakpermen biskopen i Skara Brynolf III:s vapensköld, liggande på en kräckla samt hans initialer b g (brynolphus gerlaci).

---

b) Högtyska öfversättningar.

42. **Das puch der Himlischen offenbarung | der heiligen wittiben Birgitte von dem künigreich Sweden.** Nürnberg, Koberger 1502.

Folio 696 opag. sidor, de 3 sista hvita. Trycket: schwabach-stil i breda kolumner med 53 rader på full sida. Coll. 56 ark; det 1:a sign. i—v har 8 blad; det 2:a sign. vi—xi har 10 blad; A = 6 blad; B = 8 blad; C—Z à 6 blad; a—x à 6 blad; y = 8 blad; ʒ = 6 blad; aa—gg à 6 blad; hh = 8 blad. Summa 348 blad eller 696 sidor.

Under den korta 2-radiga titeln är den egentligen till Regula Salvatoris hörande och der ånyo intagna bilden. Träsnitten äro aftryckta med samma stockar som i Latinska upplagan af 1500, men minskade med ett: magister Magnus, som är bortlemnad efter orationerna. De olika taflornas antal är således här 16. Prydnader äro i öfrigt de röda begynnelse-bokstäfverna, som målades för hand i de vid hvart kapitel lemnade tomrumen.

Upplagan bildar ett troget motstycke till den latinska af år 1500, med dess förord och 2 vapen.

I slutet införes dock, i stället för bönen O Birgitta mater bona, ein schönes gebet till Birgitta af en Cartheuser och en annan af Bonifacius IX med versikler, antifon och kollekter. Registret är alldeles uteslutet. Enligt förordet lät riddaren Florian Waldauff von Waldenstein bekosta öfversättningen och befordra dess tryckning.

Slutskriften på 693:e sidan lyder:

¶ Hie hat ein ennd das puch aller himlischer offenbarung der für ausserwelten | gesponsen Christi sant Birgitte von dem künigreich Schweden/ von den geist=|lichen vetern des vrsprüngklichen Closters der heiligen Marie vnd Birgitte zu | watzsten mit gar zeitiger ler vnd erfarnem fleiß in dise oben=geschribne zal vnd | ordnung fleissigklich zusamen pracht/ ob villeicht anndre offenbarung (als er=| funden ist) der heiligen Birgitte/ durch irrung oder freuelich von einichem wie | das geschech zu geschriben würden (außgenomen die die in disem gegenwürti=|gen puch/ oder in dem merern leben oder lesen sannt Birgitte begriffen sein) die | sollen als falsch vnd irrig erkennt werden. Das nach solher zeittiger bewerung | in der künigklichen stat Nürnberg durch Anthonien koberger burger da=selbs | im andern nach tausent fünffhundert iaren gedrückt vnd Am .xij. tag des mo=| nats Julij seligklich (got zu lob vnd der heiligen frawen Birgitte) volendt ist | worden Amen.

43. Der H. Wittfrawen Birgittæ Von Schweden Himmlische Offenbarungen, Gesichter, Erscheinungen, Entzuckungen, Hinnehmungen, vnd Prophecenen, ꝛc. Erster Theil, Auß dem letzten Lateinischen Exemplar, getruckt zu Rom

bey Ludwig Grignano im Jahr deß Herren 1628. Jetzt zum andernmal verteuschet nach dem Farnesianisch- vnd Vaticanischen geschriebenen Text Durch P. Andream Megerle S. Birgitten Ordens Priester. Getruckt zu Cölln, In Verlag vnd Truckerey Wilhelm Friessems Buchhändlers im ErtzEngel Gabriel in der Tranckgassen Anno M. DC. LXIV.

Qvart 480 sidor (8 opag., I—XXXXIIII, 1—448 men 40—59 öfverhoppade). Första bladet är ett kopparstick af G. C. Stick, visande öfverst himmelens härskap; nederst andliga och verldsliga potentater samt skärseldens och helvetets lågor; i midten: Birgitta, en engel och den frågvise munken på stegn. Titeln är tryckt i svart och rödt. Derefter kommer dedikation till kejsar Leopold. Efter de vanliga inledande styckena på XLIV sidor följa de 5 första böckerna.

— — Ander Theil, — —

664 sidor (1—484 men 293—296 dubbla, III—XLVI, 130 opag.). Titeln är här endast i svart tryck. Efter de senare 5 böckerna, Birgittas lif och underverk följa på XLVI sidor Katharinas lif och utdrag ur Vastovius om Birgittas öfriga barn, Petrus Olai Cisterciensis, Petrus, Magnus, Katharina, Vlpho, alla 4 af Birgittas orden, Israel, Birgittas broder, och Matthias hennes biktfader. Registret upptager 129 sidor. Sista sidan har Warnung von den Fehlern och Ermahnung desz Buchhändlers an den günstigen Leser, hvaraf inhemtas att upplagan underbarligen (genom bön till Birgitta) blifvit räddad undan en eldsvåda natten mellan 15 och 16 October 1663. Boken kostade en riksdaler och en half, kontant

utan band. Det är dock endast en del af upplagan hvari detta finnes såsom ett tillägg efter Warnung.

44. Leben und Offenbarungen der heiligen Brigitta. Neu bearbeitet, übersetzt und herausgegeben von Ludwig Clarus. Erster Band. Leben und Offenbarungen. I. Theil. Regensburg, 1856. Verlag von G. Joseph Manz.

Octav 504 sidor (VI—CLII, 2—352). Med dubbeltitel: Sammlung der vorzüglichsten mystichen Schriften aller katholischen Völker. Aus dem Urtexte übersetzt. Zehnter Band. De första sidorna V—CLII upptagas af lefnadsbeskrifningen med kanonisations- och konfirmations-bullorna. Det öfriga utgör de 3 första böckerna af uppenbarelserna.

— — Zweiter Band. Offenbarungen. II. Theil. 1856. 400 sidor (VI—XX, 2—380). Innehåll och 4:e, 5:e böckerna.

— — Dritter Band. Offenbarungen. III. Theil. 1856. 468 sidor (VI—XXXII, 2—435). Innehåll och 6:e—8:e böckerna.

— — Vierter Band. Offenbarungen. IV. Theil. 1856. 400 sidor (VI—XX, 2—380).

Mindre utdrag ur revelationerna äro följande, bland hvilka först en öfversättning af Onus Mundi

45. [Die Burde der Welt]. Nürnberg, C. Zeninger, 1481. — Ingen titel; liten qvart 48 opag. sidor i 3 dubbel-ark utan signatur. Tryckt med götisk stil, 34 rader på sidan. Tomrum äro lemnade för att måla alla större initialer, hvilka angifvas med liten bokstaf i midten.

Första och sista sidorna äro hvita; 2:a sidan upptages af ett träsnitt, föreställande Birgitta sittande vid en pulpet och skrifvande den bakom henne stående engelens ord. Öfver henne: Gud fader med den döde sonen, dufvan och madonnan med den nyfödde sonen. Framför henne: knäböjande munk som säger: O pater de celis miserere nobis. Bakom henne: pilgrimsstafven, hvarpå hänga hennes mössa, väska och nederst krona. I hvart hörn en sköld: 1) med gående lejon 2) SPQR 3) 16 sneda rutor 4) Andreaskors med ⩍ i hvar vinkel.

På 3:e sidan kommer rubriken:

Uon der bewerūg vñ beftettigūg der offenbarūgē fant birgittē

med dertill svarande text, som räcker ända till 8:e sidans slut. Deri åberopas alla auktoriteters yttranden om revelationernas guddomliga ursprung. Nionde sidan börjar med den egentliga titelrubriken:

DJs buchlein wirt genant die burde der welt vñ die| weiffagung vñ | offenbarung von den ȝukunftigen | betrubniffen: die dife welt vber gen werdent.

Derpå följer register öfver kapitlen, slutande på 10:e sidan. Med 11:e sidan börjar den egentliga skriften, öfversatt från Latinet och delad i 26 kapitel; det sista slutar på 47:e sidan, hvarpå nederst följer slutskriften:

Hie hat ein end diß buchlein genant dy burde der | welt. getruckt durch cunradū ȝeninger burger ȝu | nuremberg in dem iar des herren Mccoclxxxj.

Denna lilla, ytterst sällsynta bok är den äldsta tryckta skrift, som tillhör Sveriges literaturhistoria

(måhända med undantag af Missale Upsalense vetus, hvars tryckår är okändt). Kgl. Bibliotekets exemplar är utmärkt vackert, prydt med röda, målade initialer, paragrafer, &c., alldeles som i samtida handskrifter.

°46. Ny upplaga af 1482, utan titelblad. Rubrik på 3:e sidan: **¶ Von der bewerung vnnd beſtätigung| der offenbarungen ſant Brigiten** — Liten qvart 116? opag. sidor, utan arksignatur och tryckort. Tryckt med götisk stil med 21 och 22 rader i kolumnen. Första sidan är hvit, den 2:a upptages af träsnittet, framställande h. Birgitta. I slutet står: **¶ Hye hat ein end das bůchlein ge|nant die purde der welt jm .lxxxij.**

Upplagan är tryckt i Augsburg hos A. Sorg.

47. Ny upplaga, Augsburg 1502.

Das bůchlin d' hȳ| liſchē offenbarūg|Sant Birgitē wie es|yecz jn̄ d' welt ergē ſol

Liten qvart 80 opag. sidor, de 2 sista hvita. Tryckt med schwabach-stil, 27 rader; 5 dubbelark sign. a—e. Titeln tryckt med ovanligt stora och grofva bokstäfver, skurna i en trästock. På titelns frånsida träsnitt: Birgitta sittande skrifvande vid en pulpet; öfver och framför henne Christus till midjan, visande sina genomstungna händer; bakom henne pilgrims-stafven med mössa och skärm. På 78:e sidan:

Hie hat ein ennd diß bůchlein. genannt die| burde der welt. Getruckt durch Lucam zeiſ|ſenmair. zů Augſpurg. Jn dem iar nach Cri|ſti vnnſers herren geburt. M. ccccc. vnd ij. Derunder ett träsnitt med tre samtalande karlar (bönder?)

°48. Ny upplaga, Augsburg 1504.

Das buch der hi|melischen offen|barung sant Bir|gitten wie es yetz|in der welt ergen|sol.

Liten qvart 68 opag. sidor. På titelns frånsida ett träsnitt liknande 1:a upplagans. Slutskriften, på 67:de sidan, lyder så:

¶ Hie hat ein ennd diß bůchlein. genannt die burde der welt. Getruckt durch Hannsen Froschauer zů Augspurg. In dem iar nach Cristi vnsers herren gepurt. M. ccccc. vnd iiij

°49. Ny upplaga, Augsburg 1510.

Die Burde der welt. Diß bůchlein wirt genant die weissagung von zukünfftiger betriebnuß, die dyse ganze welt übergeen wirt.

Augspurg, H. Schönsperger. 1510. — Liten qvart 60 sidor.

50. Ny upplaga, Augsburg 1522.

Diß biechlin zaygt|an die weyssagung võ zůkunfftiger|betrůbtnuß. Wölliche grausa|men betrůbtnuß vns klårlichen|außsprechen ist. Sannt Bir=|gitta. Sannt. Sybilla.|Sant Gregorius. Sant|Hilgart. Sant Jo=|achim. [allt detta i kilform] Vnd wirt genant die Bürde|der welt. 1522.

Titeln omgifven af en ram; nederst en uppåt pekande hand i lågor och moln. Qvart 52 opag. sidor. Vid slutet af den 51:a:

¶ Gedruckt vnd volendet in der Kayserlichen Stat|Augspurg durch Hans Schönsperger auf|dem Weynmarckt. Anno domini.|MCCCCCXXij. Jar.

Här är anordningen ändrad så, att uppsatsen Von der bewärung vnnd bestättigung der offenbarungen sant Birgitten är flyttad till slutet. —

Dessa 5 yngre upplagor äro efterhand något moderniserade.

50. Himlische Offenbarungen S. Birgitten, wie es jetzt in der Welt ergehen soll. Etlich Propheceyen D. Johannis Thauleri. Von den neun Felsen, vnd von allerley Stånden der Menschen. Von der Artzney wider die anfechtung der letzten zeit, Landolphi. Ein nutzlicher Tractat von Brůder Claus in Schwytz. Mit Rôm. Kay. May. Freyheit, vnd geistlicher Oberkeit bewilligung. Getruckt zů Dilingen durch Sebaldum Mayer. 1569.

Liten octav 216 blad (2—213), det sista hvitt. Die Bürde der Welt upptar här 140 sidor (bl. 5 v. —75 r.), tryckt efter en af de gamla upplagorna. Företalet, bl. 2—5, är undertecknadt af utgifvaren Adam Walasser.

51. Hiṁlische Schůl. Darinnen fünffundachtzig Fragen, durch welche etliche vil Menschen begern zuerforschen die gehaimen Vrthail Gottes, von dem hôchsten Lehrmaister IESV CHRISTO, gar senfftmütig, weyßlich, auch verstendtlich resoluirt vnnd beantwortet seind. Auß S. Birgiten Himlischen Offenbarungen gezogen, durch Adam Walasser widerum̄ ernewert, vnd in Truck geben. Mit Rôm Kay. May. freyheit, vnd Gaistlicher Oberkait bewilligung. Getruckt zů Dilingen, durch Sebaldum Mayer. 1572.

Liten octav 88 blad (15 onum., 1—72), det sista hvitt. Dedic. till Philipp von Freyberg, domdekan i Costanz (bl. 2—8). Registret öfver bokens 16 kapitel (bl. 9—15 r.). Texten, som upptar alla de 72 num. bladen, är en öfversättning af uppen-

barelsernas femte bok. (Två andra icke hithörande skrifter af Walasser finnas sammantryckta med denna.)

En liten samling af utdrag ur revelationerna finnes under rubrik:

52. Schlußkranz der Stillen wege aus Birgit von Schweden uti Ludwig Hofakers öfversättning: Stille wege zwischen Menschenwelt und Engelwelt; von Wilhelm Degger, Tübingen 1835, 8:o, sid. 171—256.

Urvalet består af 13 stycken, alla försedda med noter enligt Svedenborgs korrespondenslära.

53. Ausgewählte Offenbarungen der h. Birgitta. (+ 1373.) Uebersetzt von A. Heuser. Köln, Bonn und Brüssel, 1851. J. M. Heberle (H. Lempertz). Druck von J. S. Steven.

Sedes (½ 8:o) 352 sidor (8 opag., de 2 första hvita, 1—343) och 1 stålstick: Birgitta bedjande vid crucifixet som i latinska upplagan af samma år. Innehållet lika med denna.

54. Blütenlese aus den Schriften der heiligen Birgitta von Schweden, von der Verfasserin ihrer Lebensgeschichte. Mit Approbation des Hochw. Bischöflichen Ordinariats zu Mainz. Mainz, Verlag von Franz Kirchheim. 1877.

Liten octav 322 sidor (vi, 1—316). Innehåller en mängd kortare utdrag och böner äfvensom böner till Birgitta samt officier för hennes och Katharinas ära. Upptagna äro här äfven de apokryfiska 15 bönerna "i trogen öfversättning efter latinska texten uti den i Rom 1556 [57] utgifna upplagan af revelationerna"; der de likväl ej finnas. Redaktrisen var Marie Bernhardine von der ewigen Anbetung, nunna i Maria hilf.

F. Nederländska öfversättningar.

55. **Die godlike reuelacien der heyli|gher vrouwē ſinte Birgitten vā|den leuen ende paſſie ons heeren | iheſu xpriſti eñ ſijnre lieuer moe=|der Marien.**

Derunder samma träsnitt som är beskrifvet vid anförandet af den latinska upplagan från 1489 (Opusculum vite et passionis).

Liten half-octav, eller sedes, 384 opag. sidor; 24 ark sign. a—p, A—J. Tryckt med gōtisk stil, 24 rader i kolumnen. Ornerade initialer, utom den första, på 17:e sidan der tomrum är lemnadt för dess målande. Tjugo små träsnitt, då likväl det första ånyo medräknas såsom äfven varande det sista, blad p viii verso, eller första afdelningens slutsida. På öfre delen af titelns frånsida står följande underrättelse:

¶ Jn dit boecxken ſtaet dat leuen | iheſu xpriſti met ſijnder paſſien. | Dat leuen van maria met hare compaſſie. ghetrockē wten reue=|lacien van ſinte Birgitten Jtem | ſinte birgitten legende Jtem ſin=|te katherinē legende ſint birgit=|ten dochter.

Hufvudtexten, i 41 kapitel, slutar på bl. p vi verso hvarefter följer på p vii recto denna underrättelse:

¶ Hier is voleyndt tot loue gods dat boecx=|ken vanden leuen eñ paſſie ons liefs heeren | iheſu xpi eñ ſijnre lieuer moeder mariē met | veel ander goede leeringhē vergadert eñ by een geſtelt wt den principalen boeck d' reue=|lacien dat ſijn godlijke openbaringhen der | heyligher vrouwen ſinte Birgitten twelck | ſi altemael beſcreuē heeft wt dē monde gods | marien ſijnre lieuer moeder: eñ des heyligē| jnghel gods Eñ es byder heyligher kercken | ouermids ſonderlinghe miraculen daer af | gheſchiet ſijnde gheap=probeert eñ toeghela=|ten Gheprent int iaer Mccccxcj den vierdē dach in junio.

Blad p vii verso och början af p viii recto innehålla: **¶ Een gode remedye teghē alle temptaciē.** Resten är tom och så kommer det nämnda trä-snittet. — Med den nya arksignaturen A följer nu:

¶ Hier beghint die bulle der canoniȝacien | eñ dat leuen der ſeer heyligher bruyt criſti | ſinte birgitten: onſer alder weerdichſter pa|tronerſſen. die welcke ghegheuen heeft die | paus Bonifacius die neghenſte te roomen | in ſinte peeters kercke. in der maēt octobris | in tweeſte iaer ſyns regiments

Lefnadsbeskrifningen bildar dock ingen särskild afdelning, utan är hopväfd med kanonisations- och konfirmations-bullorna i kort sammandrag, så att redan på Cij recto säges **¶ Hier eyndt dat leuē vā ſinte birgittē.** Frånsidan är tom. På Ciij recto kommer: **¶ Hier beghint dat leuen der edelre weerdi| gher vrouwen katerina van watſteyn. die | een docht' was der ouerheyligher vrouwen | ſinte birgitta Dat eerſte capittel**

Detta lefverne är icke det vanliga af Vadstena-munken Ulfo, utan inledes sålunda: **WJ broeder Peeter prioer des cloeſters aluaſtra: licēciaet in beyden rechten** och får väl han, Petrus prior i Alvastra, gälla som dess författare eller redaktör. Det be-står af 18 kapitel och några mirakel samt upp-tager bladen C iii recto—J vii recto.

På J vii verso står öfverst:

Hier eyndet tot loue gods die le=|gende eñ dat leuen van ſinte bir=|gitten. ende van ſinte katerinen | haerre dochteren Gheprent tant | werpen By my Gheraerdt leeu/| Jnt iaer ons heeren M. CCCC. | ende xcj. den xxi. dach inder maēt | Junij

Resten af sidan och hela följande äro toma; på sista sidan står boktryckaren Leeus märke: ett sittande lejon hållande 2 sköldar, en med 3 torn, en med 3 kors; alltsammans i en trebågig infattning.

En äldre upplaga af 1489, från Leeus press, omtalas äfven, men är utan tvifvel apokryfisk, beroende på en förvexling med den Latinska upplagan af detta år.

°56. En något yngre upplaga är

Hier beghint dat Lijden ons heren Jhesu chrifti dat der heyligher vrouwen finte Birgitten was geopenbart. (I slutet:) **Hier eyndet finte Birgitta paffie - - - Ende is gheprendt tot Aemftelredam. Bi mi Hugo Janffoen van Woerden.**

U. år. Mycket liten octav (sedes), med träsnitt kopierade efter Leuu's upplaga. Anses vara tryckt före 1506, det äldsta kända året för Amsterdams tryck.

57. [De revelacien van Sinte Birgitten?] (I slutet:) **Gheprint in de prineelijcke stat van | bruesel inden ʒeeriddere.**

Liten half-octav eller sedes, 24 opag. sidor, med sign. b. Götisk stil. (Titel felar.) Är tryckt af Thomas van der Noot i första åren af 1500-talet. Sista bladet har på rätsidan blott ett träsnitt: madonnan med barnet gående och 4 qvinnor knäböjande. Frånsidan har, öfver de nyss anförda slutorden på 2 rader, boktryckarens märke: en i vatten stående väpnad riddare med stor fiskstjert.

Innehållet består af några korta stycken om Birgitta, hennes lefnad och orden, 3 utdrag ur revelationerna; aflat gifven af påfvar, &c. I sista

stycket omtalas upplagorna som Maximilian låtit trycka på Tyska och Latin (1502 och 1500). Man ser deraf att den lilla boken är tryckt efter 1502, men förmodligen icke mycket senare.

58. **❡ Dit zijn de selue woorden die ons heere Jesus Christus selue ghesproken heeft tot synder bruyt Birgittam: vander sekerheit der aenneminghe der mēschelìker natuerē, eñ hoe dat hi dē menschē dreicht op en dien si hē niet en beterē/ seer schoō om lesen** [Träsnitt] **Bi my Willem Vorsterman.**

Liten octav 112 blad (iij—cxi). Titelns 3 första rader röda; träsnittet omgifves af 2 rader röda och svarta prydnader; 2:a och 4:e ordet nederst äro ock röda. Bilden föreställer Birgitta skrifvande vid pulpeten enligt engelns diktamen; ofvanför dem Gud fader, i röd färg, och dufvan? i svart. På frånsidan samma träsnitt, bara svart. En latinsk prologus visar, att boken kallades Comminatorium et Allectorium mundi; uti en följande holländsk prologus heter det: dat dreyghement eñ treckement van god. Derpå följer Die tafel som upptager 5 sidor. Texten består af 52 kapitel valda ur revelationerna, och upptagande blad vi—xcix. Slutet utgöres af dat leuen vander heyligher bruyt gods sinte Birgitta, eñ van haer dochter sinte Kathelinen, met corte woorden getranslateert wten latine, in dese ghemeyn tale. 12 blad. Nederst på frånsidan af cxi står boktryckarens slutskrift:

❡ Gheprint Tantwerpen by my Willem Vorsterman wonende in de Camerstrate/ Indē gulden Eenhoren. Jnt iaer ons heerē M. CCCCC. ende .xxx. Den vi. dach van Februarius Cum Gratia et Priuilegio.

Sista bladet har endast, på frånsidan, den krönta dubbelörnen, bärande i gyllene skinnets kedja kring halsen den stora österrikiska vapenskölden i 16 fält. Boken är försedd med 28 träsnitt, af hvilka dock blott 19 äro olika. Uti de 2 första större initialerna förekommer danska vapenskölden med 3 lejon.

59. Den Weck der Volmaecktheyt van Godt ghethoont Aen De H. Birgitta. Ghetrocken uyt de vveerdighe Boecken van haere hemelſche Revelatien. Bedeylt in dry deelen, als voor de Beghinnende, Voortgaende, ende Volmaeckte. Daer oock by-ghevoecht haer leven, deuchden, ende miraeckelen. Tot Brvssel, By Ian Mommaert, woonende achter t' Stadt-huys, in de Druck erije. 16 28.

Liten octav 384 sidor (16 opag., 1—360, 8 opag.) På titeln ett litet kopparstick: Birgitta läsande i en bok och hållande crucifixet. Titel, förord och rubriker tryckta med latinsk stil, allt det öfriga med götisk (black letters). Dedicerad till Emerentiana des Mares, vrovvve van Rivieren &c. af utgifvaren, som undertecknar sig I. B. V. S. Derefter: Voor-Reden på 7 sidor; Lofsanck tot de H. Birgitta, en fri öfversättning af O Birgitta mater bona. Texten är delad i 3 delar: den Wech der Suyueringhe; den Wech der Verlichtinghe och den Wech der Vereeninghe. Vidare: het Leven van de H. Birgitta fondatersse van de h. Orden der Birgittinen. S. 215—328. Een devoot Roosen-Kransken, ter eeren van S. Birgitta. Begrijpende de principaele poincten van haer heylich leuen. S. 329—345. Kort verhael van het leven van S. Catharina van Svveden. S. 346—360. Tafel der Cappittelen, 8 sidor.

En ofta tryckt skillingskrift, Een schone Openbaeringe, tillhör den apokryfiska Birgitta-literaturen.

G. Engelska öfversättningar.

°60. **An Epistle of Saĩt Bernarde, called the golden epistle, whiche he sẽt to a yõg religyous man whom he moche loued. And after the sayd epistle, foloweth four revelations of saint Birget.** — (I slutet på C. vii:) **Printed at London by Thomas Godfray. Cum priuilegio Regali.**

Utan år (1530?). Liten octav 24 blad (ark A—C). Titeln omgifven af en ram. A ii—(A v) recto: **The golden pystell.** (A v) recto 3:e raden nedifrån börjar:

¶ That nothing pleseth god so moche as that he be beloued aboue allthing, as our lady sheweth to saynt Birget.

(A v) verso: **The .vi. boke, the .l. cha.**

Byrget by example of a pagan woman, whiche optayned great grace for the great loue she had to her creatour, as it appereth in the .vi. boke of saynt Birgettes reuelations, the l. chapitre.

Bok VI kap. lxv (A vii recto); VI: lxxxiiii (C v verso); VI: xli (C vi recto).

På (C vii) följer lxv kap. af S. Bernhards Scala perfectionis.

Endast 1 ex., i British Museum, är kändt; bl. Cviii felar deri.

°61. **The four Revelations of S:t Bridget. London by Richard Whytforde, 1531.** 12:o.

62. The Revelations Of St. Bridget, Princess of Sweden. London: Thomas Richardson and son;

Dublin, and Derby. New York: Henry H. Richardson and co. MDCCCLXXIII.

Half-octav 224 sidor (vi—li, 2—170, 2 opag. = annonser) samt ett litet stålstick föreställande Birgitta helsad af engelen. Börjar med en approbation af Henry Edward Archbishop of Westminster, dat. 4 Mars 1874. Efter den okände öfversättarens förord (v—xvii) följer Abridgement of the Life of St. Bridget (xix—xlii) samt Contents. Texten omfattar blott 74 kapitel valda ur de 4 första böckerna.

Apokryfiska skrifter i h. Birgittas namn.

I. Femton Böner.

I 4:de delen af Uppenbarelserna s. 197 är redan angifvet, att dessa 15 böner orätt tillskrifvits H. Birgitta. De började tryckas redan 1480, om ej förr, och hafva vunnit en mycket stor spridning; så stor, att den icke kan redovisas i detalj. Den förste som omnämner dem är Olaus Magnus i Vita S. Birgittæ 1553 och i prof-arket 1556 till hans upplaga af Reveletionerna, Rom 1557; men han upptager dem likväl ej deri. Hans utsago är att Birgitta hopsatt dessa böner redan i Alvastra under de första 4 åren efter mannens död, och att crucifixet i kryptan under S. Paulskyrkan i Rom utlofvat rik belöning åt dem som läste bönerna. Men det är klart att Olaus Magnus icke kunde veta något derom, utan han berättar endast en tradition, som förlorar all trovärdighet då man finner att Birgittas närmaste förtrogne och redaktörer, Mathias, Petrus och Alphonsus, äfvensom de Svenska medeltidshandskrifterna från Vadstena, icke nämna ett ord derom, och att den officiela upplagan af 1492 alldeles utesluter dem. Samma åsigt uttalar äfven Duranti i sin kritiska upplaga, Rom 1628.

På dessa grunder kunna vi ej räkna de 15 bönerna till Birgittas skrifter, och ämna således ej häller bibliografiskt förteckna de många tryckta upplagorna deraf. I korthet må dock uppräknas de som blifvit oss bekanta; säkerligen saknas många flera.

På *Latin:*

Augsburg 1480 och 1489; i Horologium deuotionis circa vitam Christi. 16:o.

Utan titel ort eller år. Flera gånger i Rom på 1480- och 90-talen, såsom en särskild afdelning af den ofta omtryckta boken Mirabilia urbis Rome. 16:o.

Orationes Sancte Brigitte, cum Oratione Sancti Augustini. Utan ort och år. Tryckt lika som föregående, åtminstone 12 upplagor. 16:o.

Samma; daterade upplagor af 1492, 1500, 1507, 1509, 1511, 1512, 1515, 1520, 1530 och förmodligen många flera gånger. Alla i samma lilla, nästan qvadratiska format. En upplaga har Olaus Magnus låtit trycka i Rom 1550; den utdelades gratis vid ett af honom anordnadt jubileum i Birgittas hus derstädes.

Deuotissime ammonitiones ꝛ orationes beate et preclarissime Brigitte vidue de passione domini nostri Jesu Christi. Uti Cursus beate Marie virginis. Vienne Pannonie 1513. Half-sedes och flera gånger både förut och efteråt.

Orationes Sancte Brigitte. Uti Hortulus anime. Lugduni 1516. Nuremberg 1519, 1520. Liten 8:o.

Venetiis, Aloysius de Tortis 1538. — Vilnæ 1595. Duodes. — Monachii 1667, liten sedes. — Vilnæ 1699. — Leopoli 1711 uti Selectæ deuotiones ad S. Judam Thadeum &c. 12:o. — Supraslij 1725. 12:o. — Straubingæ 1725 uti Psalterium B. Mariæ Virginis à S. Bonaventura editum. Half-duodes.

Att de xv orationes förekomma i revelationerna, upplagorna Cöln 1628, München 1680 och Cöln 1851 är redan nämndt.

Öfversättningar af Femton Böner.

På *Italienska* med arabisk öfversättning af Gioseppe Banese Maronita. Rom 1667. 12:o.

Uti Corona d'oro a Maria Virgine, som 14 Jan. 1737 uppfördes på Index öfver de af Romerska kyrkan förbjudna böcker.

På *Franska:*

Uti Les Devotes Oraisons de Sainte Birgitte sur la Passion de N. Seigneur Jesus Christ. - - - Reveuës & augmentées de la Vie de la méme Sainte &c. Paris 1674. Octav 144 sidor.

Uti Les tres-devotes Oraisons de Sainte Birgitte, Touchant la salutaire Passion de nostre doux Sauveur. - - - Reveuës & augmentées en cette derniere Edition de la Vie de la mesme Sainte. Paris 1683.

Uti La Devotion des Predestinez. Toulouse u. år (17 . .). 12:o.

Uti Le petit Paradis des Ames Chrétiennes. Arras, u. år (1805). Half-octav? — Nouvelle Édition. Ib. u. år. Half-octav?

Les Quinze Oraisons, révelées par N. S. Jésus-Christ à Ste Brigitte, reine de Suède, étant dans l'église de S. Paul à Rome. Montpellier 1854. 16:o. 8 sidor. — Toulouse 1868. 18:o.

Tableaux et prières de la Sainte Messe, avec les Oraisons de Sainte Brigitte. Limoges, Barbou 1853. 32:o.

Tableaux Oraisons de la Sainte Messe avec les quinze Oraisons de sainte Brigite. — Limoges, Ardent frère. U. år (185 .). 32:o. Item 1856, 1861, 1863, 1865, 1868.

Tableaux Oraisons de la Sainte Vièrge avec les quinze Orasions de Sainte Brigitte. Limoges, Ardent frère. U. år (185 .). 32:o. Item 1855, 1856, 1857, 1859.

Quinze Oraisons de Sainte Brigitte extraites des heures dédiés a la duchesse d'Orléans in-18, 1664. Paris 1863. 18:o.

Förmodligen äro alla dessa tryckta flera gånger.

Sainte Brigitte au pied de la croix par l'abbé Pinard. Paris 1863. 12:o. De 15 bönerna förekomma der både på Franska och Latin jemte en mängd andra böner och officier.

På *Tyska:*

U. titel, o. o. år. (Rom 149 ., Rom 1500?) Liten half-octav, som bihang till tyska upplagor af Mirabilia Rome. Flera gånger tryckt.

Sant Brigitten gebettly, som bilaga till: Zeitglögglyn des lebens vnd lidens Christi nach den xxiiii stundē geteilt. Basel 1492. Liten 8:o. Item annan upplaga u. o. o. år.

Dit synt die XV andechtige gebeden der hilgen Frouwen sent Brigitten van dem bitteren lyden uns heren Jesu Christi, Gedruckt tȝo Cöllen, vm sent Lupus by myr Arnt van Aich. Liten half-octav, 16 blad med träsnitt.

I tyska upplagor af Hortulus anime. Selen würtgarden. Nürnberg 1508 och flera gånger.

Der heiligen Brigittä himmlisch geoffenbahrtes Gebeth-Buch. Hildesheim 1677. 12:o. — Cölln 1683. 18:o.

Brigitten-Büchlein. Ingolstadt 1844. 8:o eller 12:o. — Ibidem 1846. 12:o. Ett kopparstick dertill

föreställer Birgitta sittande vid skrifbordet med krona vid fötterna.

Uti Dom der Heiligen. Von A. Hungari. Frankfurt a. M. 1844. Flera (titel-)upplagor 1855, 1864 &c.

På *Engelska:*

Utan titel. London, Caxton, u. år, sannolikt 1490; liten 4:o?

London, Wynkyn de Worde, u. år (150 .).

I Horæ ad usum Sarum. Flera upplagor.

The most devout Prayers of S. Bridget. Antwerpen 1659. 32:o. — Antwerpen 1686. 12:o.

II. Profetior.

Sedan Birgittas rykte, genom kanonisationen, spridts vida kring Europa tillskrefvos henne, liksom en ny Sibylla, politiska profetior, hvilka icke återfinnas bland revelationerna. I hvarjehanda omgestaltningar, i prosa och vers samt på flera språk äro följande skrifter af sådant slag kända.

På *Latin:*

Pꝛonoſticato quedam mirabilis diuinitus partim reuelata, partim̃ celeſti constellatione pꝛemonſtrata, ſuper futuro eccleſie ſtatu - -. Lugduni (Lyon) Ioh. Clein, 1515. Half-octav.

Mirabilis liber qui prophetias Reuelationesq. demonstrat. Romæ. 1524. Liten 8:o.

Prophetia Divæ Brigittæ Viduæ, anno salutis millesimo tricentesimo sexagesimo in Regno Svediæ, ejus patria, ut fertur, cum multis alijs reperta.

Tolosæ 1590. 4:o. Är en föregifven prophetia på 7 rader, som kommenteras på 26 sidor af en Thimoteus Mutius.

Prophetiæ XIV Tabellis expressæ, de horrendis calamitatibus orbi terrarum impendentibus, quas S. Birgitta, Abbas Joachimus aliique prædixere. Ed. Gregorius Jordanus. Coloniæ 1591. 8:o.

På *Italienska:*

Prophetia di Sancta Brigida. Fece stampare Maestro Francesco Benuenuto. U. år (150 .). l. 8:o 16 sidor. Vers.

Prophetia di sancta Brigida, con un credo et una salva regina vulgare: et doi capitoli della gloriosa Virgine Maria in terza rima composti. U. o. 1535. Qvart 4 blad.

Prophetia de Santa Brigida con alcvne altre profetie. U. o. o. år (1500-talets senare hälft). Qvart 8 sidor. Vers.

Prophetia de S. Brigida et de S. Severo et certe altre prophetie de Sancti homini. U. o. o. år (samma tid). Qvart 4 sidor. Vers.

Prophetia de ſancta Brigida. U. o. o. år (samma tid). Qvart 8 sidor. Vers.

Questa sie la prophetia prophetizada per ſancta Briȝida. U. o. o. år (samma tid). Qvart 4 sidor. Vers.

Discorso della futura vittoria contra il Turco, Estratto da i Sacri Profeti. Venetia 1570. Qvart 32 sidor. Deri finnes ett kapitel Della Vittoria sodetta, secondo varie profetie di S. Brigida, et altri.

Una Littera la quale narra come nouamēte e aperta la Porta Aurea de Hieruſalem: - - Et de una Prophetia di ſanta Brigida: la quale e nella Chieſa di

ſanta Iuſtina in Venetia. Stampata nell' Anno 1542. In Fiorenza p Antonio Cremonese: & Nicolo da Cortona cōpagni. Half-octav, 8 sidor.

På *Franska:*

Prophetie merueilleuse de ma dame saincte Brigide, et iusques a present trouuee veritable despuis lan mil .cccc. lxxxiiij. iusques a ceste presente annee mil. ccccc. xxvij. touchant lestat de leglise et le bras seculier Et durera ladicte prophetie iusques a lan mil. ccccc. lxvij. translatee nouuellement de latin en francoys. Et imprimee lan mil. ccccc. lxvij. Lyon, Jehan Clein. Half-8:o. — Nya upplagor: Lyon, Jaques Moderne, 1536 och 1545. 16:o.

La Premiere Partie Dv Recveil des propheties et revelations, tant anciennes que modernes: Laquelle contient vn sommaire des reuelations de saincte Brigide, sainct Cirille, & plusieurs autres saincts & religieux personnages: nouuellement reueüe & corrigée oultre les precedentes impressions. Paris 1561. Liten 8:o.

— Ny upplaga. Paris 1563. 16:o. — Här finnes la seconde partie, upptagande de 8 sista sidorna.

— Ny upplaga. Lyon, Benoit Rigaud. U. år. 16:o. La seconde partie upptar 6 sidor.

— Venise 1575 och 1576. 12:o. — Troyes 1611. 8:o. — Troyes u. år. 8:o. Flera gånger. — Paris 1621 efter Le Chant dv Cocq Francois av Roy. — Omtrycktes utan år i Paris (187 .) bakefter Les Prophéties de Nostradamus.

Recveil Chrestien. ov sont vne prophetie de Ste Brigide Royne d'Escosse: Promettant au Roy, & aux Chrestiens; par sa Majesté: vne grande prosperité, & éleuation: Et conseillant, & enseignant, la sienne premiere spirituelle. Paris 1611. — S. 22, 23: Birgittas profetia, tagen ur en bok af Sieur du Pré, tryckt 1608.

Propheties tirees d'vn certain vievx livre intitulé Livre de Merueille, Imprimé l'an mil cinq cens & vingt. Lyon 1635. 8:o.

På *Tyska:*

Practica deütʒſch geʒogen auſʒ der läre vnd Propheceyen Sibille, Bꝛigitte, Cirilli Joachim des Abts, Methodij, vnd bꝛůder Reinharts wirdt weren biſʒ jnſʒ .xxv. jar. vnd ſagt von wünderlichen dingen. ❡ Gedꝛückt zu Speier. — U. år. Liten qvart 16 opag. sidor; på titeln träsnitt framställande Saturnus och Venus stående under stor, strålande stjerna. — Af några ställen i texten synes att den är tryckt efter 1508 och före 1516.

Practica des achtenden. negenteyden. xx. xxj. xxij. xxiij. xxiiij yares Der weiniger tall nae Christi geborth. Uth den prophetien Sybille, Brigitte, Cyrille &c - - -. — U. o. 1517. Qvart 16 opag. sidor.

Eyn auszug etlicher Practica und Propheceyen. Sibylle. Brigitte. Cirilli, Joachim des Abts, Methodii, Vnnd Bruder Reinhartz, wirt weren noch etlich Jahr. Vnd sagt von wunderlichen dingen. (Stjerna med åren 1518. 1518. 1519. 1519.) Hans Stainberger Buchfurer von Zwicke. — U. år. Qvart 16 opag. sidor.

Annan upplaga: Gedruckt tzo Cöllen vör sent Lupus. — U. år. [1519?] Qvart 16 opag. sidor.

— Samma titel. -- wirt weren bisz auff das M. D. lxxxj. Jar. (På titeln stort träsnitt: Riddare besegrande Turkar.) — Getrückt zu Nürmberg durch Hansz Hergot, im jar .M D. XXv. — Qvart opag. 24 sidor.

— Annan upplaga. U. o. o. år. 16 opag. sidor.

Weissagunge der Zwölff Sibyllen Vil wnderbarer Zukünfft, von anfang bisz zu End der Welt besagende. Nichaula, der Küniginn von Saba, Künig Salomo, gethane Prophecien. Mercklich Künfftige ding von S. Birgitten, Cirillo, Methodio, &c &c. Franckfurt am Meyn, Bei Christian Egenolff. — 1534. Liten 4:o.

Weissagung Sanct Brigiden, so gelebt hat Anno 1371. Jetziger zeit wol zu mercken. Durch L. St. D. M. D. LXXVI. — Qvart 8 opag. sidor.

Zwölff Sibillen Weissagung desz Königs von Saba, Brigitten, Cyrilli, Johan Lichtenbergers und anderen Propheceijung. Magdeburg, bey Johan Francken 1602. 8:o. — Mångfaldiga upplagor.

III. Uppenbarelser.

Hier begint een schoone Openbaringe, Van Godt ſelver gedaen aen de H. Bꝛigitta. t'Antwerpen, Voor Jan van Hees. — U. år (17 . .). Liten sedes 16 opag. sidor. — Om Jesu pina, sår &c.

Schoone openbaring van God zelf gedaen aen de H. Brigitta. Gent, Drukkery van I.—C. van Paenel, Violettestraet, 25. — U. år (18 . .). Liten sedes 16 sidor. Variant af föregående.

Dessa skrifter för folket äro förmodligen tryckta mångfaldiga gånger.

This Revelation was found in a tomb at Jerusalem, and approved by Bd. Ingleton. R. Washbourne, printer, 18 Paternoster row, London. — U. år (186 .). Qvart 1 blad, ena sidan tryckt. — Om Jesu pina, af honom kungjord St. Bridget, Widow, Queen of Hungary.

Lefvernesbeskrifningar.

Den äldsta skildring af Birgittas lefnad lemnades redan i December 1373 af hennes två biktfäder och förtroendemän, Petrus, confessor i Vadstena, och Petrus, prior i Alvastra. Denna

Vita Sanctæ Birgittæ,

som måste anses vara författad af de nämnda båda fäderne, intogs i de vidlyftiga Acta et processus super negocio canonizationis S. B. och blef källan till alla följande. Den utgafs först 1871, efter en handskrift i Kongl. Biblioteket i Stockholm, af C. Annerstedt i Scriptores rerum svecicarum medii ævi, III 2: 188—206. Upsaliæ. Fol.

Vita S. Birgittæ, Auctore Birgero, archiepiscopo Upsaliensi.

Tryckt i Acta Sanctorum. Octobris Tomus IV, 485—493. Bruxellis 1780. Ånyo Bruxellis 1856 och Parisiis 1866. Fol.

Vita metrica Sanctæ Birgittæ.

Häraf äro endast några korta utdrag tryckta af Hallenberg i disputationen De Nobilibus in Svio-Gothia Litteratis, sid. 44—48, Upsala 1778, 4:o, och i Svenska Medeltidens Bibel-Arbeten, sid. 575, Sthm 1848. 8:o. Allt efter den enda kända handskriften 47 qvarto Benz., i Upsala Univ. Bibliotek.

Vita abbreviata

i alla upplagorna af Revelationes. En särskild och högst sällsynt upplaga deraf är den följande, som Olaus Magnus utgaf i Rom 1553.

Incipit Vita Abbreviata prædilectæ ſponſæ Chriſti ſanctæ Birgittæ de Regno Sueciæ continens in ſe certas reuelationes diuinas cum aliquibus miraculis. [Träsnitt: Birgitta skrifvande vid ett bord med pulpet; öfver och framför henne Christus och Maria i molnen; Christus pekar på en öppen skrifven rulle. Samma stock som i Revelationes, Rom 1557.]

Qvart 75 opag. sidor, sign. A—E, à 8 blad utom E, som har 6. På andra sidan: kort förord af Hans Magnus, dat. ex domo S. Birgittæ MDLIII (aftryckt i Stiernmans tal, 1758, sid. 50). Derefter ännu 3 sidor af Ol. M. om S. B. På 6:e sidan följer: Incipit legenda S. Birgittæ; slutar å B iii verso. Blad B iiii innehåller ett kort förord om Katharina, slutande med hennes bild, densamma som i Revelationes 1557. Blad B 5—E 5 upptagas af Vita sive Legenda cum miraculis diuæ Katherinæ, aftryckt efter Stockholms-upplagan (1483) och anordnad i 20 kapitel, lika som i Revelationes 1557. Sista bladet, E 6, innehåller ett på bladet C uteglömdt stycke af 16 rader. Derunder står: Impreſſum Romæ in domo hoſpitalis S. Birgittæ nationis Suecorum & Gothorum. Anno Domini M. D. LIII.

Sista sidan, E 6 v., har träsnittet Birgitta knäböjande för Christus på korset, detsamma som i prospekten 1556 till Revelationes 1557; derunder 16 rader, hvari Olaus Magnus säger: detta är den S. Birgitta, till hvilken den korsfäste värdigades tala i kryptan under S. Pauli kyrka, då hon gråtande läste de 15 bönerna om Christi lidande, hvilka, sammansatta af henne redan i fäderneslandet, i Alvastra kloster, hon dagligen läste.

Vita (S. Birgittæ) Auctore Bertholdo, Ordinis S. Salvatoris monacho.

Från förra hälften af 1400-talet. Tryckt i de trenne nyss nämnda upplagorna af Acta Sanctorum Octobris IV, sid. 495—533 och med 5 bihang af mirakel: 534—560.

Af Legendsamlingar, hvilka äro allt för många att fullständigt kunna uppräknas,* må här nämnas:

Vita S. B. i Legenda aurea (eller Lombardica, eller Historia Sanctorum) af Jacobus de Voragine; mångfaldiga upplagor.

Vita S. B. i Antonini Florentini Summa historialis seu Chronicorum. Norimbergæ 1484 &c.

Vita S. B. hos Surius i De probatis sanctorum Historiis. Coloniæ 1573 &c.

Sancta Brigitta Vidva Florvit Anno Christi 1371. — S. 97—110 i Vastovii Vitis Aqvilonia. Coloniæ 1623. Fol.

Vita seraphicæ matris Birgittæ de regno sveciæ cvm revelationibvs Eivsdem selectioribvs Formis Æneis Expressa Coloniæ Agrippinæ [Längre ned:] S. Theysens, inuen. deli. sculpsit.

U. år (c. 1680). Folio 51 blad (titel och 1—50) helt och hållet i kopparstick. De anförda titelorden stå i en ram af 8 medaljonger, symboliserande Birgittas dygder. Der nedan: 4 medaljonger med fingerade porträtter af Birgittas förtroendemän, Mathias, Alfonso och de båda Petrus. Nederst: dedikation af birgittiner-klostret Sion i Cöln till kyrkofurstarne, bröderne Maximilian Henrik af Cöln

* Sådana finnas t. ex. äfven på Kinesiska.

och Albert Sigismund af Freising, med deras vapensköldar.

Blad 1 framställer Birgitta som pilgrim, knästycke. Hvart och ett af de öfriga bladen visar en scen ur hennes lif, från födelsen till begrafningen och underverken vid grafven. Hvart blad har latinsk, fransk och tysk underskrift, med hänvisning till revelationerna och vita.

De S. Birgitta Vidua Romae Commentarius. Auctore J. B(uæo).

Tryckt i de 3 nämnda upplagorna af Acta Sanctorum Octobris IV, sid. 368—484.

De vita beate birgitte

På gammal Svenska förmodligen från slutet af 1300-talet, skrifven i Vadstena. — Tryckt i Wadstena Kloster-Reglor, sid. II—XXI. Sthm 1845. 8:o.

Q. B. V. Margaretæ Nicolai Filiæ Abbatissæ Vadstenensis De S. Birgitta Chronicon, Ex Codd. Mss. erutum, Versione & Notis illustratum. Quod Cum consensu Amplissimæ Facultatis Philosophicæ publico examini subjiciunt Præses Ericus Benzelius Acad. Ups. Bibliothecarius, & Respondens Nicolaus Fil. Hufvedi Dal, V-Gothus, ad d. XVI mensis Novembris anni CIƆ IƆCC X. in Auditorio Gustaviano majori, horis solitis. Upsaliæ Typis Wernerianis.

Qvart 42 sidor (2 opag., 1—36 och 38—44 för 8 spalter på 2 blad).

Härtill trycktes äfven särskild titel: Margaretæ Abbatissæ Vadstenensis Chronicon de S. Birgitta. Ex codd. mss. eruit, versione et notis illustravit Ericus Benzelius Filius. Upsaliae Typis Johannis

Henrici Werneri, Typographi Regii & Academiæ Upsalensis. clↄ iↄ cc x.

— Nytt aftryck af den svenska texten med talrika varianter är besörjdt af J. E. Rietz i Scriptores suecici medii ævi cultum culturamque respicientes, III 195—219. Lund 1844. l. 8:o.

— För tredje gången är denna krönika tryckt af C. Annerstedt i Scriptores rerum suecicarum medii ævi, III 2: sid. 207—216. Upsala 1871, folio.—Stycken ur en annan redaktion bifogas äfven jemte andra dokumenter, s. 217—244.

S. Birgitta. Om S. Brigittæ Canonicering. S. Brigittæ bref til sin Son Herr Börje Ulfszon, Lagman i Närike. — I Burmans Almanach för 1728, efter en gammal handskrift af Petro Benedicti Upsaliensi.

Swänska Helgonets St. Britä Lefwerne, utur åtskillige Swenska Historier samlat. Och nu för första gången af trycket utgifwit. Tryckt i Linköping och des Boktryckerie 1788. — Liten octav 8 opag. sidor.

— Andra upplagan. Linköping, Groth och Petre, 1807. Kostar 1 s. — Liten octav 8 opag. sidor.

Berättelse om S. Birgitta och S. Catharina, samt Deras, under och efter Påfvedömet, i Wadstena förvarade Ben; författad af M. Pehr Kylander, Kyrkoherde i Örberga uti Östergöthland. Stockholm, Tryckt hos Peter Sohm, 1806. — Half-octav 24 sidor (4—24). — Utgafs af C. C. Gjörwell.

De Namnkunniga Swenska Helgonen St. Britas och St. Catharinas i Wadstena Lefwernes-Beskrifningar. Stockholm, 1820. Tryckta i Ecksteinska Boktryckeriet. — Liten octav 52 sidor (4—52). —

Aftryckt efter en något äldre handskrift. De 5 sista sidorna innehålla böner ur Vårfrutiderna.

Fordna Svenska Helgonet Sancta Britas Lefverne, i sammandrag af Giuseppe Marconi, Theol. Moral. Professor i Rom. Öfvers. från Italienskan. Med en planche. Jönköping, hos Direct. Joh. P. Lundström. 1830. — Octav 242 sidor (VIII, 2—232, 2 opag.) och ett träsnitt föreställande kistan, hvari Birgittas kropp fördes från Rom, befintlig i Vadstena.

Minnesblad ur Svenska Qvinnors Lif. Tillegnade den svenska qvinnan af E. R. I. Den Heliga Birgitta. Örebro, N. M. Lindh, 1864. [Med särskild titel:] Den Heliga Birgitta och Hennes Tid. Efter Fr. Hammerich af E. R. Örebro, N. M. Lindh, 1864. — Duodes 132 sidor (6—131). — Detta sammandrag är gjordt af Emilie Risberg.

Den heliga Birgitta. — I Läsning för Folket, 1867 s. 193—218. Efter Hammerich af H. H. Hildebrand. — En förkortad redaktion trycktes i Ungdomsvännen 1883. Tredje serien. Femte häftet s. 3—31. Sthm 1883. Half-octav.

Den hellige Birgitta og Kirken i Norden. Af Fr. Hammerich. Papistæ eam pro prophetissa habent & papa canonizavit. Multum autem reprehendit papæ ejusque spiritualium turpitudines, sedem ejus dicit demergendam in profundum. Mathias Flacius Illyricus. Udgivet af den Danske historiske Forening. Kjøbenhavn. Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle 1863.

Octav 362 sidor (6 opag., 1—353, 2 opag.) och 1 porträtt i stentryck.

° La Vie admirable de S. Brigitte, de l'Ordre du Sauveur, & de la très Saint Vierge, par le P. Estienne Binet, de la Comp. de Jesus. Paris 1634. 12:o. (Äfven med Lille som tryckort.)

Vie de Sainte Brigitte De Suède écrite d'après les documents authentiques par une religieuse de l'Adoration perpétuelle Avec approbation épiscopale Tome premier Paris Librairie Saint-Joseph Tolra, libraire-Editeur 112, Rue de Rennes, 112. 1879 Tous droits réservés [Sist:] F. Aureau-Imprimerie de Lagny.

Duodes 440 sidor (4 opag., II—IV, 2—432). — — Tome second — — 424 (4 opag., 1—420) och 1 tabell. — Samma arbete som det Tyska af 1875.

Vie des Saints Nos protecteurs Sainte Brigitte [Sist:] Paris. —Imprimerie P. Faivre, 13, quai Voltaire.

Endast rubrik. U. år (1880). Hög qvart, 4 opag. sidor med 4 bilder. Medföljde som bihang till tidskriften Le Pélerin, October 1880.

Santez Brigida. Cantic Spirituel var buez Santez Brigida, Pehini e deus un Ilis devot e Paroz Lanvilin. Var ton: Guerz Santez Techla. [På sista sidan:] E. Montroulez, e ty Lédan e traon ru ar Var.

Liten octav 8 sidor (2—8). — Är en Bretagnisk andlig sång om heliga Birgittas lif; 45 fyra-radiga strofer. Många gånger tryckt för att säljas vid marknader.

° En italiensk Vita S. Birgittæ, Auctore Fr. Hilarione de S. Antonio, Augustiniano discalceato, Napoli 1641, anför Warmholtz, Bibl. Hist. S.-G. n. 1683 och må här anföras på hans auktoritet.

La Vedova Svecese Cioe' La Vita di Santa Brigida. Descritta dal P. Maestro Girolamo Allė Prouintiale nella sua Religione, e Lettor publico di Scrittura Sagra nel Studio di Bologna. Nella quale vi sono inserte Osseruationi, Historiche Politiche, e Morali. In Bologna, MDCXLVIII. Per Carlo Zenero. Con licenza de' Superiori.

Liten duodes 240 sidor, (18 opag. 19—235, 3 opag., 2 hvita). De 18 opag. sidorna upptagas af smutstitel, hufvudtitel, dedikation till kardinal Rosetti af boktryckaren, verser af Allé, företal, trycknings-tillstånd. De 3 sista sidorna innehålla en bön på Latin af Birgitta och rättelser.

Brigida Principessa Di Svezzia. — Upptager sid. 447—507 uti La Reggia Delle Vedove Sacre af Girolamo Ercolani, Padoua 1663, qvart. Sid. 446 består af ett kopparstick, som skall föreställa Birgitta mottagande en bok af Jesus-barnet i modrens knä.

Vita Compendiosa Di Santa Birgitta Vedoua Suezesa, ò Normanna. Dell' Abbate Maia. — Upptager sidorna xxiij—xxxvj uti S. Caterina Da Siena Difesa, af Hippolito Marracci, öfversatt från Latinet af Franc. Ambrosio Maia. Palermo 1665, liten 12:o.

Vita Della Serafica Madre E Gloriosissima Vedova S. Brigida Di Svetia Principessa di Nericia, Scritta Dal P. Gvglielmo Bvrlamacchi Della Congregatione della Madre di Dio. Dedicata All' Illvstriss.[ma] Sig.[ra] La Signora Svor Maria Francesca Raggi Abbadessa, Et All'Illvstrissime Signore Le Sig. Monache di S. Brigida Dell' Insigne Monastero di Scala Cœli

Di Genova. In Napoli, Per Francesco Mollo 1692. Con Licenza De' Svperiori.

Qvart 632 sidor (24 opag., 1—568, 40 opag., de 2 sista hvita) och 1 kopparstick, framställande Birgitta omgifven af en lagerkrans, som hålles af 2 englar: Carolus Bagnini Senensis fac. De första opag. sidorna innehålla dedikation, Approuatione dell'opera, företal, Index avctorvm och Tavola de Capitoli. I slutet är alfabetiskt register på 38 sid.

Ny upplaga. — — Ristampata Ad istanza de Fratelli della Venerabil Compagnia Di Firenze Dedicata All' Altezza Reverendissima del Signor Cardinale Principe Francesco Maria di Toscana. In Napoli per Francesco Mollo. Con Licenza de' Superiori. E di nuovo ristampata a spese di Giouan Battista Pelagalli Di Firenze all' Insegna di S. Giuseppe 1709.

Qvart 560 sidor (16 opag., 1—516, 28 opag., de 2 sista hvita). Dedikationen är en annan än i första upplagan och Approuatione äro bortlemnade; eljest lika.

Ny upplaga. — — Seconda Impressione Dedicata All'Illustriss. Signore Il Signor D. Tommaso Mazzaccara Reggente del Regio Collaterale Consiglio del Regno di Napoli. In Napoli MDCCXX. Appresso Gli Eredi di Troyse, e Francesco Riccardo. Con licenza de' Superiori.

Qvart 636 sidor (28 opag., 1—568, 40 opag.) Utom en annan dedikation lika med första upplagan.

Ny upplaga. — — Ristampata Ad Istanza De' Fratelli Della Compagnia Di S. Brigida Di Firenze.

In Firenze. MDCCLXIX. Nella Stamperia Albizziniana da S. Maria in Campo. Con licenza de' Superiori.

Qvart 508 sidor (III—XVIII, 1—490) och en Effigie di S. Brigida, kopparstick af I. Vercruy uti en ram hopsatt af fyra bitar. — Åter en annan dedikation; approbationerna och det stora registret utelemnade.

Vita di Santa Brigida di Svezia, dimorata, e morta nella Casa di S. Damaso Papa. — Upptager sid. 42—59 eller Capitolo VI af La Pieta trionfante su le distrutte grandezze del Gentilesimo nella magnifica fondazione dell'insigne basilica di S. Lorenzo in Damaso di Roma. Opera de Gio: Battista Bovio di Novara. In Roma MDCCXXIX. — Folio XII och 309 sidor.

Compendio Istorico della vita di S. Brigida vedova principessa reale di Svezia Estratto dagli Atti sinceri presso i Bollandisti Con un Ragionamento Apologetico-critico sulle rivelazioni. In Roma MDCCLXXXIX. Pel Cannetti presso la Rotonda per andare a S. Ignazio. Con Licenza de' Superiori.

Liten octav 288 sidor (12 opag., 1—275, 1 opag.). — Af de i början befintliga Approvazione inhemtas att författaren af detta utdrag var Giuseppe Marconi, theologiæ professor vid Collegio Romano.

La Dichosa Peregrina, Segundo Apocalypse de Dios, Embaxatrix Del Cielo Santa Brigida De Suecia, Princesa De Nericia, Traduzida del idioma Italiano Por el Padre Gaspar De San Antonio Canonigo secular de San Juan Evangelista, Predicador, y Vi-

sitador General; Dedicada A La Purissima Concepcion De Maria Santissima Por D. Juliana Maria De San Antonio. Lisboa, En la Imprenta de Antonio Pedrozo Galram. Con todas las licencias necessarias. Año de 1714.

Liten qvart 864 sidor (16 opag., 1—847). — Öfversättning från Burlamacchis italienska arbete, dock med ändringar, så att 1:a boken här har 27 kapitel i stället för 24 och 2:a boken 30 för 27.

En spansk Vida, se sid. 214.

Das Leben der heiligen Brigitta. Mitgetheilt von Dr. A. Tobias in Zittau. — Sid. 69—76 af Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen. XLVIII Band. Braunschweig 1871. Är en tysk rimdikt i 325 rader af en Wolff Grun Hiltmar i Nürnberg år 1611.

Das wunderbarlich Leben Deß außerwehlten Gefäß Jesu CHRisti, der H. Seraphischen Mutter Brigittæ. Vnd der Orden deß Seeligmachers vnnd der allerheiligsten Jungfrawen Mariæ. Sammt einem Spiegel darinnen zu sehen die wahren Reglen zum Himmel. Frantzösisch beschrieben. Durch den Ehrwürdigen P. Stephanum Binet, Der Societät Jesu Priester. Vnd newlich verteuscht Durch F. Andream Megerle, deß Ordens der H. Brigitt Priester. Wer will ein Starckes Weib finden? von Weitem her vnnd von den eussersten enden ist jhr Wehrt. Prov. 31. v. 10. Getruckt zu Cölln, bey Wilhelm Friessem im Ertzengel Gabriel in der Tranckgaß. Anno 1652.

Liten duodes 574 sidor (24 opag., 1—534, men 188, 189 öfverhoppade, 18 opag.). Första bladet är

kopparstick med underskrift: Das wunderbarlich Leben der H. Seraphischen Mutter Brigittæ. — Tillegnad englarnas drottning, frälsarens ordens moder.

Leben Einer lieben Braut JEsu Christi Der Seraphischen Mutter S. Birgittæ, Ordens=Stiffterin SSmi. Salvatoris, Königlicher Printzeszin aus Schweden. Durchleuchtigister Fürstin in Nericien. Cum Licentia Superiorum. Augspurg, Verlegts Martin Veith, 1749.

Liten octav 124 sidor (10 opag., 1—114). Dedicerad till Birgitta sjelf af författaren Jacobus Schockh (sic), prior och confessor generalis i birgittiner-klostret Maria Altomünster.

Das Leben der heiligen Brigitta. Neu bearbeitet und herausgegeben von Ludwig Clarus. Mit einem Stahlstiche. Regensburg. Verlag von G. Joseph Manz. 1856.

Liten octav 240 sidor (4—240). — Aftryck efter författarens bok n. 44, sid. 221 här framför.

Die heilige Birgitta. — Sid. 45—107 uti: Aus dem Leben christlicher Frauen. Drei Vorträge von Dr. Fr. H. R. Frank. Gütersloh, 1873. l. 16:o.

St. Birgitta, die nordische Prophetin und Ordensstifterin. Ein Lebens= und Zeitbild aus dem vierzehnten Jahrhundert. Von Dr. th. Frederik Hammerich, Prof. der Kirchengeschichte zu Kopenhagen. Deutsche autorisirte Ausgabe von Alexander Michelsen, Prediger. Mit dem Bildnisz der heiligen Birgitta. Gotha. Gustav Schloeszmann. 1872.

Octav 312 sidor (IV—XVI, 1—296) och 1 porträtt i stentryck.

Leben der heiligen Birgitta von Schweden. Nach historischen Quellen bearbeitet und herausgegeben von einer Klosterfrau der ewigen Anbetung zu Mainz, zum Besten ihres Gotteshauses. Mit Approbation des Hochw. Bischöfl. Ordinariats zu Mainz. Mit einem Bildnisse der Heiligen. Mainz, Verlag von Franz Kirchheim. 1875.

Octav 544 sid. (VI—VIII, 2—536), 1 tabell och 1 lithogr. porträtt. — Af Maria Bernhardina, abbedissa i Kloster der ewigen Anbetung, Mainz. Tabellen, Birgittas stamtafla, är uppsatt af A. G. Oxenstierna. — Bearbetning på Franska, se här framför sid. 250.

° Het Leven van de H. Birgitta.

Utgafs någon kort tid före 1628 af en okänd författare I. B. V. S. i Brüssel och omarbetades så till Den Weck der Volmaeckttheyt, som är anförd här förut, sid. 231, n. 59.

Thomas Gascoigne, doctor theologiæ et cancellarius Oxoniensis, öfversatte Birgittas lefverne från Latin till Engelska åt systrarna af Salvators-orden i klostret Syon af Londons stift, omkring 1452. Han berättar der utförligt om en magister Richard Tenant, som illa plågades af demoner och plötsligt befriades genom bön till Birgitta af de kringstående menniskorna. (Gascoigne, Loci e libro veritatum 140. Oxford 1881. 4:o.)

° Here begynneth the lyfe of seynt Birgitte. — Upptar bladen cxx—cxxxiij af Kalender of the newe legende. London, R. Pynson, 1516. 4:o.

Såsom nära tillhörande Birgitta-Literaturen kunna ock Catharinas lefnadsbeskrifningar här upptagas.

¶ Jncipit vita siue legēda cū miraculis dñe katherine | sancte memorie filie scte Birgitte de regno Suecie. [På sista sidan:] **¶ Impressum Holmis.**

Utan år, men 1483. Liten qvart 96 opag. sid. — Författaren var Ulfo, munk i Vadstena kloster. — Ett fotolitografiskt facsimile utgafs 1869 i Stockholm. — Omtrycktes af Olaus Magnus i Rom 1553 och 1557; se här framför s. 245 och 191. — Ett dåligt aftryck intogs i Acta Sanctorum Martii, Tomus III sid. 503—529. Antwerpiæ 1668 och Parisiis 1865. Utgafs slutligen i Scriptores rerum svecicarum medii ævi, III 2: 244—263 jemte Miracula och Translatio, sid. 263—275.

S. Catharina Virgo et Vidua. Af Vastovius i Vitis Aqvilonia, s. 111—129. Coloniæ 1623. Fol.

Om Sancta Katherina. — På gammal Svenska, från 1400-talet. Tryckt af J. E. Rietz i Scriptores Suecici medii ævi cultum culturamque respicientes, IV 113—175. — Ånyo tryckt af F. A. Dahlgren i Ett fornsvenskt Legendarium, III 519—584.

La sainte vnion de qvatre differents etats de celibat, de mariage, de vevvage et de religion representee dans la sainte princesse Catherine De Svede Par le R. P. Iacques Coret, de la Compagnie de Iesvs. A Mons, De l'Imprimerie de la Veuve Simeon de la Roche, en la ruë des Clercqs. M. DC. LXXIII.

Qvart 292 sidor (26 opag., 1—259, 7 opag.) och 6 kopparstick; första bladet hvitt. — Dedic. till madame Madeline de Lens, princesse de Robecq,

samt äfven avx dames religieuses de sainte Birgitte. Kopparsticken af Richard Collin.

°Miraculosa Vita et Mors S. Catharinæ. — Af barfota-munken Hilarione di S. Antonio; på Italienska. Skall enligt Warmholtz, n. 1683, vara tryckt i Neapel 1641.

Caterina Principessa Svezzese Figlia Di Brigida. — Upptager sid. 509—579 uti La Reggia Delle Vedove Sacre af Girolamo Ercolani. Padoua 1663. Qvart. — Sid. 508 framställer en öfversvämning i Rom, hejdad af Catharina.

Leben Der Heil. Jungfrau Und Wittib S. Catharinæ Vastenen, Aus dem Königreich Schweden, Tochter der Heiligen Birgittæ, Ordens-Stiffterin Und Ersten Abbtiszin Ord. Sanctissimi Salvatoris. Allen Ständen zum Spiegel, Und Nutzen nach göttlichen Ausspruch: Et omnes, qui diligunt eam, ad Deum proficient propter eam. Revel. extrav. c. 64. Dasz alle so S. Catharinam lieben, in Tugend werden zunehmen, und Cron erlangen: Sambt dem Anhang der Ehrwürdigen Closter=Frau Mariæ Josephæ de SS. Sacramento, Ord. S. Birgittæ. Cum Licentia Superiorum. Augspurg, gedruckt bey Joseph Florian Hueber, Cathol. Buchdrucker. 1749.

Liten octav 124 sidor (12 opag., 1—111). — Dedic. till Jungfru-enkan, första abbedissan i Vadstena, Catharina, af Jac. Scheckh (sic), prior och confessor generalis af Salvator-orden.

De Heilige Katrina van Zweden, door Jakob Karsman. Antwerpen, Ter drukkery van H. Saeyens, korte Doormik-straet. 1843.

Octav 52 sidor (4—51). — På rimmad vers.

Ritualer.

[Breuiarium.] Lübeck 1512.

Qvart 480? sidor; bestämda antalet kan ej uppgifvas, då intet fullständigt exemplar är kändt. Arken torde hafva varit 30, sign. A—K och a—v med 8 blad i hvarje. Den senare afdelningen är ett psalterium anordnadt till liturgiskt bruk. Svart och rödt tryck med stor, präktig stil. På sista bladets rätsida i sex röda rader, utom det svarta paragraftecknet:

¶ Explicit liber Breuiarij feu horarum | fcdm ordinē t vfum Sāct' Birgitte Jn | p̄ffum ac feliciter ꝯfumatū Lubeck. art' | et ingenio Stephani Arndes conciuis. | Anno v̀ginei partus. M. CCCCC. Xij. | Die .xxviij. menf Januarij.

Rörande Birgitta förekommer intet annat än ett kort Suffragium på bladen Kij och Kiij innehållande hymnen Rosa rorans.

°Breviarivm Sororvm ac Sanctimonialivm Sacri Ordinis Divæ Brigittæ, Horarvm Deiparæ Virgini Dedicatarum. Campis 1544. Qvart.

Ny upplaga; samma titel. — Opvs pivm ac devotvm, et a mendis quibus scatebat summâ curâ expurgatum. [Träsnitt: madonnan med barnet.] Atrebati, Excudebat Robertvs Mavdhvy, Typographus Iuratus, sub signo nominis Iesv. M. D. C. X.

Qvart 396 sidor (10 opag., 1—384, 2 opag.). Svart och rödt tryck.

Ny upplaga. Breviarivm Sanctimonialivm sacri ordinis D. Birgittae Horas Deiparæ Virginis, per Ferias distributas continens Opus pium & omnibus

eidem Virgini deuotis ob sermones Angelicos accommodatissimum. [Kopparstick: Birgitta skrifvande framför crucifixet.] Coloniæ Ex Officina Anthonij Boëtzeri Hæredum. M. DC. XXIIX.

Liten octav 632 sidor (28 opag., 1—614, men 544—553 öfverhoppade). Svart och rödt tryck i 2 spalter.

°IHS. MRA. Breviarivm Sacrarvm Virginvm ordinis S. Birgittæ recens impressv(!) anno MDCXCV

Liten octav. Titel i kopparstick, A. M. Wolffgang fe. På ömse sidor om en af 2 englar hållen duk, hvarå titeln, stå Birgitta och Catharina. Öfverst treenigheten samt Maria, som krönes af fadren och sonen.

°Breviarium Sacrarum Virginum Ordinis SS. Salvatoris, Vulgo S. Brigittæ, Horas Deiparæ Virginis, per Ferias distributas continens. Opus pium & omnibus eidem Virgini devotis, ob Sermonis Angelicos, accommodatissimum. [Kopparstick: Birgitta skrifvande framför crucifixet.] Landishuti, typis Simonis Golowiz. M. DC. XCVII.

Octav 716 sidor (48 opag., 1—532, 4 opag., I—CXXXI) och 1 särskildt kopparstick, förutom 9 andra, tryckta på verso-sidor af texten; alla af A. M. Wolffgang efter I. I. de Sandrart. Präktigt svart och rödt tryck. Den senare afdelningen med romersk paginering är ett supplement af psalmer, med ny titel och årtalet M. DC. XCVI. — Utgifven af Simon Hörmann, Prior i Altomünster, som dedicerar boken till alla Birgittiner-nunnor.

Officivm S. Birgittæ Vidvæ Regni Sueciæ Patronæ, semidvplex. Apponendum in Breuiario Ro-

mano die vij. Octobris, Ex mandato S. D. N. Gregorii Papæ xv. & à Sacra Rituum Congregatione recognitum, & approbatum, ad supplicationem Sereniss. Sigismvndi III. Poloniæ, & Sueciæ Regis. [Träsnitt: påflig vapensköld med Petrus och Paulus vid sidorna.] Romæ Ex Typographia Reuerendæ Cameræ Apostolicæ. M. DCXXIII.

Liten octav 16 opag. sidor (III—VI). Svart och rödt tryck. — Innehåller blott en oratio och lectio iiij, v, vj.

Officia S. Ioachimi Conf. & Patris Beatiſſimæ Virginis Mariæ, S. Birgittæ Vidvæ Regni Sueciæ Patronę. - - - [11 rader] - - - Venetiis. M DC. XXIII. Apud Antonium Pinellum.

Octav 16 sidor. Svart och rödt tryck i 2 spalter. — Birgitta-officiet upptar sid. vj, vij och består blott af samma 4 stycken som föregående.

Officium till Birgittas ära, 2 redaktioner, finnes i de 5 svenska breviarierna; i de 3 missalerna samt i gradualet finnas sequentier till hennes lof; sammanlagda antalet af hymnerna och sequentierna är 14. — Birgitta-officiet finnes ock i alla upplagor af Officia Propria SS. Patronorum Regni Sueciæ, äfvensom förkortadt i Missæ propriæ, samt på Latin och Tyska i Lectio Spiritualis, Lincii 1699. 12:o.

Refrigerium animæ perégrinantis. Trostreiche Wanderschaft aus dem Jammerthal in das himmlische Jerusalem &c &c. München 1674, 12:o, innehåller, sid. 63—78, tyska böner och hymner till Birgitta, under rubrik: Sibenstündig Tagzeiten von der heiligen Frauen Brigitta &c &c.

Hvarjehanda.

Kardinalens a Turrecremata Apologia för Birgittas Uppenbarelser. 1:a afdelningen trycktes tillsammans med Revelationerna. 2:a afdelningen utgafs först af Mansi i hans Sacrorum Conciliorum Collectio, Tomus IV Supplementi p. 910 seq.

Summarischer Inhalt der Tragicocomodi, Võñ Carolo, der heiligen Brigittæ Sohn, welchem die Mutter GOTtes im Leben, Todt, vnd letzen Gericht, trewlichen Beystandt zum ewigen Leben geläistet hat, Genommen auß der H. Brigittæ, mit selbst eygnen Händen beschriebnē vnd hinderlassenen, inn dem Costnitzerischen Concilio von dem Cardinal Turrecremata, examinierten vnd approbierten Offenbarungen. Zu Ingolstatt den 14. Weinmonat, 1610. Gedruckt durch Andream Angermeyrn.

Qvart 8 opag. sidor. — Kort program i 5 akter.

°Dissertatio de Sancta Brigida. Paris 1620. 8:o.

Beschreibung deß Ordens Der Weyland Hoch-Edlen Schwedischen St. Brigittæ. Gedruckt auff Wiesingsburg von Johann Kankel, Anno MDCLXXVIIII.

Qvart 8 opag. sidor.

Q. D. B. V. Dissertatio Theologica Qva Revelationes Brigittae Svecicae Excvtit - - - et Ervditorvm Jvdicio svbmittit M. Benjamin Capsivs Emlebio-Hoenloicvs. D. xxx. Decemb. A. O. R. M DCC XV. Vitembergae Ex Officina Vidvae Gerdesianae.

Qvart 32 sidor (4—31).

Breve, E Distinta Notitia Dell' antichissimo, non meno che diuotissimo Crocefisso, che si con-

serua con somma veneratione nell' Insigne Basilica di S. Lorenzo in Damaso per hauere, come se n'hà traditione, più volte parlato à S. Brigida in tempo, che habitaua nella casa del Cardinalato contigua à detta Chiesa. — U. o. o. år (17 . .). Qvart 6 sidor (1—6).

Vera Ed Approvata Informazione Toccante la grand' Indulgenza Delle Corone Di Santa Birgida. [I slutet:] Appresso Simone Smid, Stampatore dell' Università in Vienna L' anno MDCCXVI.

Liten octav 16 opag. sidor.

Historische Nachrichten Wahrhafftiger Sachen in der Römischen Kirche, Insonderbeit Die Historia, Was das Crucifix zu Rom in der Haupt=Kirche St. Pauli extra muros geredet haben soll. - - - Aus dem Missali Romano, und andern authentisch=Römischen Büchern ins Teutsche übersetzet von einem gewesenen Römischen Ceremonien=Meister. T. Anno, qVo ante bIs CentVM annos ConfessIo fIDeI AVgVstæ præsentata fVIt. [= 1730.]

U. o. Qvart 16 sidor (3—16).

Brigitta, oder der Sieg des Christenthums, ein Trauerspiel in 5 Aufzügen. — Af Joh. Christ. Schwarz. Tryckt i Sammlung einiger seiner Gedichte. S. 1—96. Regensburg 1757. 8:o. — Särskild upplaga. Manheim 1768. 8:o.

Den Heliga Birgitta. Sorgspel af Ling. [I slutet:] Stockholm, Gadelius, 1818.

Duodes 214 sidor (10 opag., 1—202, 2 opag.). Titelbladet är stucket i koppar.

Ny upplaga i Lings Samlade arbeten, II 677—848. Sthm 1862—66. 8:o.

Kort begryp der Aflaeten verleend aen de Rosenkranssen of kroonen genaemd van de Heylige Brigitta.

Gand 1830. 18:o. 8 sidor. — Approbationen är daterad $^{25}/_{7}$ 1830.

Un prétendu portrait de Ste Brigitte de Suède et de Ste Catherine, sa fille. Extrait du Bulletin de la Société nationale des Antiquaires de France. Séance du 19 avril 1882. [Sist:] Imprimerie Daupeley-Gouverneur, à Nogent-le-Rotrou.

Octav 8 sidor (2—6, 2 hvita). Endast rubrik. — Af P. Riant. Rör det porträtt som finnes i Hammerichs bok. Tredje sidan återger den gamla tafla på hvilken B:s bild ansetts förekomma.

S. Birgittas porträtt, samt några nya upplysningar om hennes hospital i Rom. [Sist:] Aftryck ur Historisk Tidskrift 1883. Stockholm, 1883. Kongl. Boktryckeriet.

Octav på qvartpapper 8 sidor (2—8). — Af E. Hildebrand. Rör samma sak och har samma tafla på sid. 2.

Bilder

utom de redan anförda i textupplagorna &c.

° Träsnitt 178 mm. högt, 112 bredt; från medlet af 1400-talet.

Birgitta, vänd åt höger,* sitter vid en pulpet, skrifvande i en bok; har nimbus, hufva och vidlyftig mantel. Framför henne: ett kors; bakom: pilgrimsstafven, hvarpå hänga mössan och väskan. I öfre högra hörnet: madonnan med barnet i moln; i öfre venstra hörnet: sköld med SPQR. I nedre högra hörnet: 6 grässtrån och litet längre fram krona; i nedre venstra hörnet: odelad sköld med ett upprätt stående lejon; de två sista symbolerna utvisande helgonets diktade furstliga börd och vapen. Öfver hennes hufvud står på 2 rader: **obrigita bit | got fir vns** Nedtill öfver gräsen och kronan står: **m ichγ**

Detta träsnitt, som man utan grund hänfört till slutet af 14:e århundradet, finnes i det namnkunniga Spencerska biblioteket, England.—En trogen afbildning gifver Ottley uti sin Inquiry into the origin of Engraving. London 1816. 4°

Träsnitt 123 mm. högt, 83 bredt; från slutet af 1400-talet.

Birgitta vänd åt höger, med nimbus, hufva och vid mantel sitter vid pulpeten, skrifvande sin bok; på pulpeten ett kors. Bakom henne står stafven med mössan och väskan. Öfver och framför henne sitta på molngrund frälsaren? och madonnan med

* Åskådarens venster; så allt framgent.

treuddig krona; båda med nimbus. Högst upp står, så anordnadt:

S birgitta ain wittib von dem reiche
ȝu Schwedē

Nederst till höger: på snedden delad sköld med stående lejonet; under helgonets fötter: kronan; nederst till venster: fyra-delad sköld med ett lejon i 1:a och 4:e fälten samt sneda rutor i 2:a och 3:e (Baierns vapen).

Ett färglagdt exemplar såldes på T. O. Weigels auktion i Leipzig 1872.

° Träsnitt 106 mm. högt, 77 bredt; från slutet af 1400-talet.

Birgitta sittande vid pulpeten skrifver på en bred remsa, som ligger på en uppslagen bok och hänger ned bakom pulpeten. Engeln står dikterande bakom henne. Till höger vid pulpeten står stafven med hatten, väskan och sist kronan. Öfver B. sväfvar dufvan omgifven af strålar. Öfverst till venster står på molngrund Gud fader, hållande den döde sonen. Under dem ett skriftband med orden: **.huut. .der:. .goude.** Till höger står den krönta madonnan med barnet. Nederst står, stödd mot pulpeten och stafven, skölden med lejonet; handtag åt skölden bildar en upprätt stående orm, hvars nedre del berör dess kanter.

Platsen under bilden är delad i ett öfre, smalare fält och ett nedre, bredare; i det öfre står med liten stil:

S Birgitta. princeſſe . . . vāde. ryke. nericia.

I nedre fältet, med större stil:

Maria* *ſterre

Mellan dessa ord står en sköld, delad längsefter i 2 fält, hvilka hvardera innehålla 3 sexuddiga stjernor, stälda i sänkrät linje.

Om hela bilden går en dubbel linje, hvars öfre del bildar en båge, på hvilken stå trekanter, innehållande 3 blad, hvilkas spetsar utlöpa i trehörningarnes vinklar.

Ett färglagdt exemplar såldes på Weigels auktion 1872.

° Träsnitt 188 mm. högt, 137 bredt; från medlet af 1400-talet.

Birgitta i sin ordens drägt håller, stående, en bok i venstra handen; i den högra en spik, på hvars hufvud står ett kors och i midtpunkten af dettas armar ett kors omgifvet af en ring. Till höger står stafven med hatten och väskan; på den förras brätte synes Jesu hufvud mellan ett kors och ett klöfverblad. Vid B:s hufvud, ofvanför korset, är skölden med SPQR. Vid hennes fötter ligger kronan och mot stafven stödes den sned-delade skölden med stående lejonet.

Exemplaret, som fanns i T. O. Weigels år 1872 i Leipzig sålda samling, var färglagdt och aftryckt inom en särskild 25 mm. bred ram, skuren i metall. Det hade den skrifna påteckningen: Byrgitta vidua ducissa nerecie.

Träsnitt 116 mm. högt, 67 bredt; från slutet af 1400-talet.

Birgitta, vänd åt höger, står bland örter och gräs, klädd i hufva och vid mantel; hon har nimbus inom hvilken står i böjd rad kring hufvudet: .Sancta=

birgitta. I högra handen håller hon ett kors, med den venstra en bok. Nederst i högra hörnet: den sned-delade skölden med stående lejonet; vid fötterna: kronan; i venstra hörnet: fyra-delade skölden med lejonen och baierska rutorna.

Träsnitt 122 mm. högt, 78 bredt; från slutet af 1400-talet. (Måtten osäkra, då exemplaret är förskuret.)

Birgitta, vänd åt venster, med nimbus och hoplagda händer, knäböjer för Christus på korset, öfver hvilket står INRI Hon har den stora hufvan och vida manteln. Uti nimbus står i böjd rad: **S birgitta** Hon säger medelst ett fladdrande band: **heɿ erbam dio vbē vns** (sic). I gräset ligger, mellan korset och Birgitta, stafven med väskan. Stödd mot korset, står den sned-delade skölden med stående lejonet; ytterst, både till höger och venster, större vexter.

Träsnitt 117 mm. högt, 85 bredt; från slutet af 1400-talet.

Taflan är sänkrätt delad i 3 fält; i det mellersta och bredaste sitter, vänd åt höger, Birgitta med nimbus, stor hufva och vid mantel, utdelande böcker (regula salvatoris) åt nunnor och munkar; bakom henne synes engeln; framför hufvudet, till höger, en obestämd figur, möjligen stafven med mössan och väskan. Ofvan synas i moln två bröstbilder, fadren? med krona och nimbus samt sonen med nimbus; öfverst: dufvan i strålkrets. Birgitta har till höger 2 uppslagna böcker, den ena i handen; till venster är endast en sådan bok. Nedanför henne i gräset:

kronan och längre ned till höger: skölden med SPQR bakvända och att läsa på snedden uppifrån nedåt; till venster: odelad sköld med lejonet. I smala fältet till höger knäböja 6 nunnor i ordensdrägten; den främsta har nimbus. I venstra fältet: 6 knäböjande munkar äfven i ordensdrägt. Från hvardera partiet uppstiger ett fladrande skriftband, utan skrift.

Träsnitt 109 mm. högt, 81 bredt; från slutet af 1400-talet.

Birgitta, med nimbus, hufva och vid mantel, sitter i en högkarmad stol, bred nog för 3 personer; hon skrifver i en bok som ligger på en skifva, uppburen af ett vinkeljern, hvilket är nedstucket i en hög fotställning. Bakom henne står, på stolen, engeln dikterande. På ömse sidor stå 2 äldre män i vida mantlar, beundrande, med framsträckta händer; framför båda uppfladrar ett tomt skriftband; på dylika bakom deras ryggar angifvas deras namn i handskrift; till höger: dns vlfo; till venster: mgr petrus. Bakom den heligas nimbus uppskjuta 4 böjda grenar, af hvilka de 2 mellersta dela sig till 2 hvardera. I de sålunda uppkommande, skiljda små fälten äro inpassade 8 små bröstbilder, samt dessutom midt öfver Birgitta: dufvan med strålar och högt upp uti en halfcirkel, i half-figur, Gud fader med tiara och nimbus samt sonen med endast nimbus. De 8 små bilderna föreställa Birgittas barn enligt de på 8 band handskrifna namnen; till höger: S. Katerina i ordensdrägt med nimbus, blomstergrenen och hinden; vidare celia, karolus och Gudmarus; till venster:

jngeborg, maritta, birgerus och benedictus. Ingeborg har stor hufva och håller en bok med båda händerna; Celia (Cecilia) har stor hufva; de öfriga äro alla barhufvade och synas bedja. Nederst är ett tomt fält för inskrift.

Detta träsnitt härstammar från Vadstena kloster.

Nyare apokryfiska porträtter i kopparstick.

I hel figur.

B. sittande skrifvande med engeln bakom sig.
Ouerradt9 Excudit. Folio 384 mm. högt, 286 bredt.

» » C. v. Boëkel sculpit (sic). 16:o.

» » J. Settegast inv. Ludw. Heitland sc. 12:o.

B. stående.
Sign. NB Assuwerus van L excud. St. 8:o.

» » Utan sign. Underskrift: S. Brigidæ Can: Reg. S. Augustin. Liten 8:o.

B. knäböjande.
Leudner del. et sc. Ausführung u. Stich der Manz' Kunst-Verlag. 8:o.

Knästycke.

B. med penna och kors.
C. P. S. C. M. I. A. Pfeffel exc. A. V. Liten 8:o.

B. med kors, hjerta och staf.
Utan sign. Oval. Verlag v. Carl Mayer in Nürnberg. 32:o.

I halfʼ figur.

B. bedjande med radband. — Sign. DC (Dominic. Custodis.) 4:o. Ur Beneficentia Dn. N. Iesv Christi erga sexum infirmiorem. MDC Aug. Vind.

Samma bild. — Phls Galle inven. et excud. Hieron. Wirix sculpsit. 4:o.

Samma stick. — Mich. Snyders excud. 4:o.

B. bedjande framför crucifixet. — B. Picart Inven. 1713. Ur Histoire du Concile de Trente par I. Lenfant. 4:o.

Dylik bild. — I. Th. Sendermeyr sc. a. 17. Stor 8:o.

Dylik. — Utan sign. Hâc meritò catharina potes gaudere parente; Huius tu titulo nosceris; illa tuo. 16:o.

Dylik. — Stich, Druck u. Verlag v. C. Dittmarsch u. Cie jetzt C. Kneller in Stuttgart. 12:o.

B. håller en tafla: madonnan med barnet. — Corn. Galle sculp. I. Galle exc. cum priuilegio. Liten 4:o.

B., med stor hatt, håller pilgrimsstafven. — Jos. Hutter sc. 32:o. — Är den enda bild der B. framställes gammal och mager. Tryckt på ett blad tillsammans med S. Ericus.

B. i bröstbild. Uti Gentlemans Magazine, June 1792, pl. II, tillsammans med 5 engelska biskopar och teologer. Basire sc.

Koppar- eller metall-stick 109 mm. högt, 76 bredt; från slutet af 1400-talet.

Christus, vändande blicken litet åt venster,* sitter på en thronstol med 2 trappsteg, högt uppskjutande ryggstycke och himmel; den är stående på rutadt golf. Frälsaren har nimbus och långt hår; är iklädd full liturgisk drägt, nemligen fotsid skjorta (alba) med nedvikna kragar; deröfver ett kortare plagg (dalmatica) och ytterst: vid kåpa (pluviale), nedre delen deraf upplagd öfver båda knäna; öfver bröstet går, från höger till venster, ett med 2 kors prydt band (pallium eller kanske stola). Högra handen hvilar på globen med korset, som skjuter högt upp; venstra handen håller en uppslagen bok. På golfvet står till venster Birgitta i ordensdrägt, med nimbus; i högra handen: uppslagen bok; i den venstra: ett kors. Till höger står Catharina, äfven med nimbus och ordensdrägt; i högra handen håller hon en hög kräckla, såsom abbedissa; i den venstra: en lång gren med 2 blommor. Framför henne står hinden med frambenen upplyftade.

Taflan har sex inskrifter. Högst upp på thronhimmelens framsida läses: **Ordo ſācti ſaluatoris** och utanför, vid öfverkanterna: **ihc̄ m̄a** (= Jesus Maria). På 4 uppåt slingrande band stå 4 hexameter, såsom uttalade af de 3 personerna. Christus säger till Birgitta: **aſpice birgitta tua nata ſub ē m̄ dextra** Hon svarar: **munere ꝓ tanto laus tibi xp̄e deo** Till

---

* Enligt taflans mening, men venster och höger äro här förvexlade; således äfven i beskrifningen.

Katharina säger frälsaren: **Te katherīa tibi dilecte ꝑfero matri** Hon svarar: **nō fit ppr meū ꝭ mage velle tuū** Nederst, under golfvet, står i rak linje: **Ex Teneramūda birgitta traditur preſſa**

Teneramunda i östra Flandern, Belgien, heter nu Dendermonde eller Termonde. I denna stad var ett Birgitta-kloster, Thronus Marie, hvarifrån utgick kompilationen Opusculum vite et passionis Christi, af hvilken 3 upplagor från 1489, 1491, 1517 äro anförda här framför under n. 11, 12, 13. Möjligen är det denna lilla tryckta bok som åsyftas med den sista inskriften, eller kanske afser den sjelfva kopparstycket, hvilket ju också är tryckt (pressa). Säkert synes vara att det är utgånget från Thronus Marie och stucket af en kloster-broder, som alldeles icke behöft skämmas för sitt arbete, ty det är ganska väl gjordt.

Det ytterst sällsynta, kanske unika bladet är insatt i Ingegerd Ambjörnsdotters bönbok, blad 43 v.; se ofvan sid. 163. Det är delvis belagdt med färger och guld.

Kopparstick hörande till Dahlbergs Svecia antiqua et hodierna. I. v. d. Aveelen sc. Holmiæ 1704. Folio.

Oratorium divæ Birgittæ in Finstad. Derunder följer: Ipse locus precum D: Birgittæ prout typis delineatus extat in libris revelationum.

Kopparstick 385 mm. högt, 402 bredt. Benedictus Luti Inuen. et delin. Benedictus Fariat Sculp. Romæ Super. Perm. an. 1707.

Birgitta sittande på moln utpekar sitt hus i Rom för 5 yngre, förundrade män. Kullstörtad under molnet ligger en manlig furie.

Träsnitt. Heliga Birgittas hus i Rom. Tecknadt af A. T. G(ellerstedt). I Ny Illustrerad Tidning, 1866 n. 13. Sthm. Fol.

Träsnitt 258 mm. högt, 396 bredt; från 1500-talets början.

Det inre af en hvälfd kyrka med 8 höga pelare. Elfva fenster äro synliga. Ett skrank omsluter pelarne och högaltaret; på sidorna af och bakom detta leda trappor upp till en platform, hvarpå står en bred stol. Der bakom längst åt kanten står Ooft på ett bredt band. Nederst läses i 2 långa rader: **Tgheſtichte vander kercken der oꝛdenen van ſente faluatuers van hem ſeluen vertoondt ende beuolē te makene der heleᵹ|gher vꝛauwē ſente birgittē/ Het ſtaet beſcreuē int .ix. bouc der opēbarijghē inde. xxviij. xxix. xxxi. xxxiiij. ende. xxxviij. capitelē.**

Denna underskrift är icke tryckt med rörliga stilar utan hel och hållen xylografisk; på 19 ställen äro två och två bokstäfver hophängda, så att snidaren insparat 19 stafvar. Underskriften upptar icke taflans hela bredd utan lemnar i hvardera hörnet plats för ett litet träsnitt; till höger: Gud fader i påfvedrägt, hållande globen med högt kors; till venster: Birgitta bedjande till den korsfäste; bakom henne: engeln.

Detta högst sällsynta nederländska blad anträffades insatt i upplagan 1517 af Revelationes och är sannolikt föga äldre.

Fotolitografi af Mandel 1864; 355 mm. hög, 285 bred. VON ROSEN. inv. WIMARIAE. A° 1862.

Birgittas födelse. Ett stort rum i medeltidsstil. I en upphöjd skulpterad säng ligger modren, biträdd af en qvinna som håller hennes venstra hand. Nedanför står fadren, visande den nyfödde för ett fruntimmer, åtföljdt af en gosse. Två tjenarinnnor syssla med linnen åt barnet; den ena vid spiselden; den andra på knä vid ett fat stående på en pall. En nunna sitter i en stor stol, vid öppet fenster, bedjande med radband. En vagga, en hund och hans matskål upptaga rummets nedre del till höger.

